

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT

MIRATOHET

KRYETARI I K.K.T-së

Z. EDI RAMA

N/KRYETARI I K.K.T-së

Znj. EGLANTINA GJERMENI

Kryetari i Këshillit të Bashkisë

Z. ALDRIN DALIPI

Aldrin Dalipi

Miratuar me Vendim të Këshillit të Bashkisë

Nr. 83 Datë 29.12.2016

Kryetari i Bashkisë

Z. ERION VELIAJ

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË TIRANË

PLANI I ZHVILLIMIT

Miratuar me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr. 1, Datë 14.04.2017

DPPZHT: **DITJON BABOÇI**

STUDIO KONSULENTE "UNLAB, SBA, IND": *[Signature]*

ANDREAS FAORO

Nr.Liç. 4437

TRO30

Plani i ri i përgjithshëm vendor dhe një vizion strategjik për Tiranën si një entitet metropolitano policentrik dhe intensiv

Raporti Përmbledhës

Plani i Zhvillimit të Territorit

UNLAB

stefano boeri architetti

IND

Autorësia dhe kontributet

Ky dokument u përgatit nga UNLAB, SBA, IND në bashkëpunim me Bashkinë Tiranë, nën drejtimin e kryetarit të bashkisë së Tiranës, Z. Erion Veliaj dhe me mbështetjen financiare të Ministrisë së Zhvillimit Urban dhe Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit.

Autorësia

Studio Dizajni:
UNLAB, SBA, IND

Përfaqësues Ligjor
Andreas Faoro (UNLAB)

**Kordinator Projekti dhe
Planifikues Urban**
Andreas Faoro (UNLAB)
Planifikues Urban
Stefano Boeri (SBA)
Michele Brunello

Ekspertët

Ekonomist Urban
Ilir Nase

Planifikues Transporti
Dick van Veen
Edmond Alite

**Inxhinier/Ekspert
Mjedisi**

Etleva Bodinaku

Ekspert GIS

Erin Mlloja

Ekspert Ligjor

Florian Xhafa

**Inxhinier Furnizimi Ujë
dhe Kanalizime**

Fisnik KRUJA

Inxhinier Elektrik

Kujtim Gurra

Ekspert Agronom

Laura Gatti

Konsulente

**Ekspert Trashëgimie
Kulturore**

Kreshnik Merxhani

**Ekspert Zhvillimi
Turizmi**

Kreshnik Merxhani

Sociolog Urban

Vasilika Shtepani

Historian

Kreshnik Merxhani

**Inxhinier Gjeologjik
dhe Hidrologjik**

Fisnik Kruja

Gezim Tola

Alban Doko

Specialistët:

Planifikues Urban

Francesca Rizzetto

(UNLAB)

Francesca Cesa Bianchi

(SBA)

Specialist GIS

Eri Cobo

Avokat

Zhani Shapo

Inxhinier Mjedisi

Klodian Ali

(Bashkia Tiranë)

Ditjon Baboçi

Devis Agaraj

Enkelejd Musabelliu

Gjergj Papavasili

Enton Punavija

**Bashkëpunëtorë:
(UNLAB)**

Matteo Andrenelli

Chiara Cirrone

Jona Arkaxhiu

Rudina Belba

Melania Keci

Jona Osmani

Era Mërkuri

Erisa Nesimi

Egin Zeka

Eneida Berisha

(SBA)

Jacopo Abbate

Orjana Balla

Tracy Decolly

Corrado Longa

Ani Marku

Martina Mitrovic

Hana Narvaez

Klienti

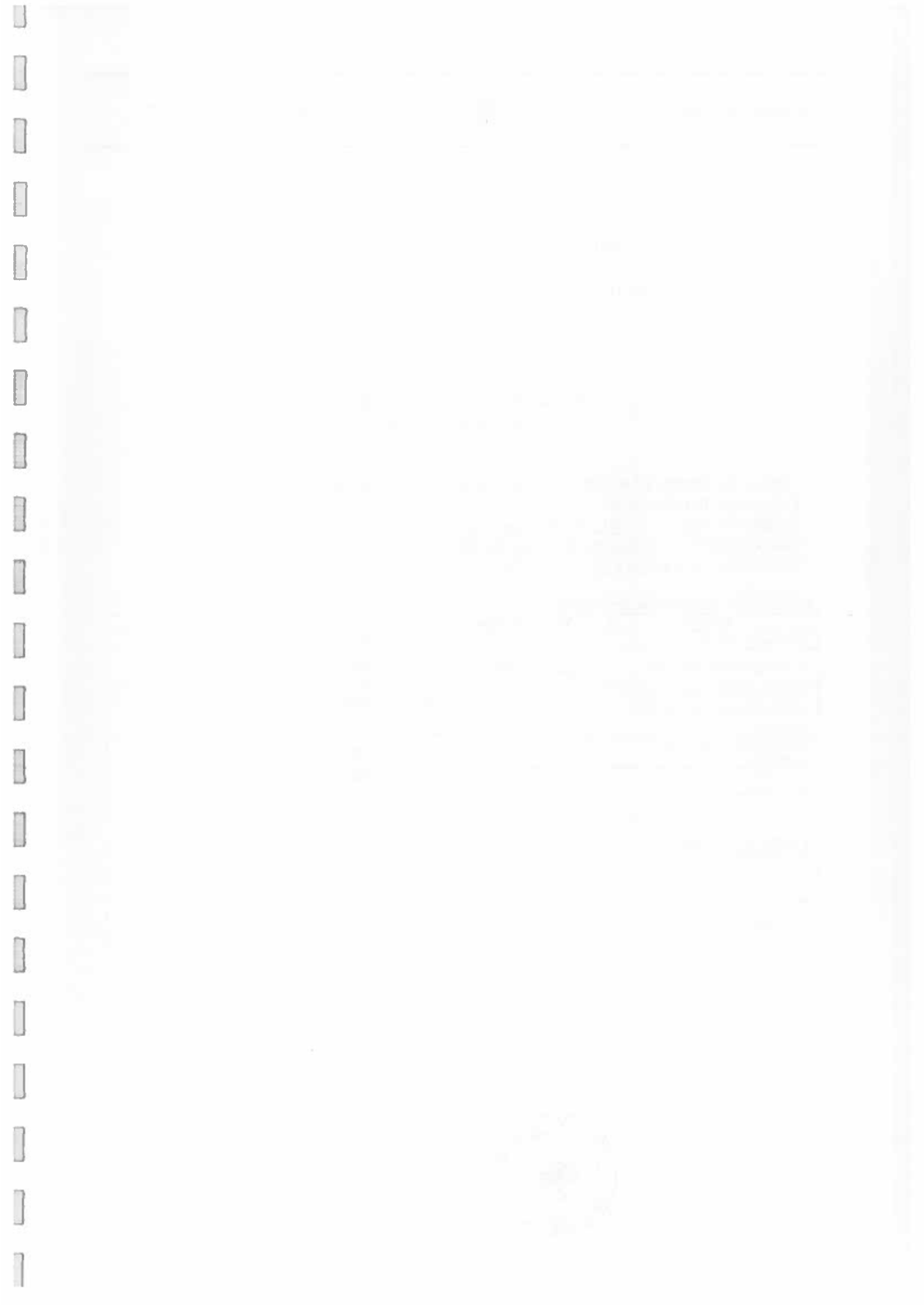
Ministria e Zhvillimit

Urban

Periudha

2016

SHTOJCA I
PËR FORMATIN E TEKSTIT TË PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR
 REPUBLIKA E SHQIPËRISË
 KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
 TEKSTI
 I PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR TË BASHKISË TIRANË
 MIRATOHET
 KRYETARI I KKT-së
 Z. EDI RAMA

KRYETARI I KËSHILLIT BASHKIAK
 Z. ALDRIN DALIPI

Miratur me vendim të këshillit të bashkisë Tiranë nr. 83 datë 29/12/2016

Hartuar nga: Bashkia Tiranë

Subjekti i kontraktuar: “UNLAB” (Andreas Faoro)

Subjekti mbështetës: UNLAB, SBA, IND dhe BT

Me financim të: Ministria e Zhvillimit Urban

1. Të dhëna të përgjithshme për bashkinë		
Emërtimi	Vlera dhe njësia	Specifikime
Sipërfaqja e njësive vendore	111098 ha	Sipërfaqe truall, tokë bujqësore etj.
Numri i popullsisë ekzistuese	<u>790215</u> banorë	Popullsia për çdo njësi të qeverisjes vendore
Zona të rëndësishme kombëtare dhe zona të mbrojtura natyrore dhe kulturore	40271 ha	Sipas legjislacionit të posaçëm dhe ligjit për planifikimin dhe zhvillimin e territorit
Sipërfaqe e miratuar zonash informale	175 ha	Zonat e miratuara nga ALUIZNI
Problematika mjedisore	-	Përmenden shkurt faktet duke marrë në konsideratë vendndodhjen e elementeve që ndikojnë negativisht mjedisin dhe shëndetin e njeriut

2. Propozime të PPV-së		
Emërtimi	Vlera dhe njësia	Specifikime
Lloji i zhvillimit të pritshëm në 15 vitet e ardhshme	Rizhvillim i tokës ekzistuese urbane	Shkurtimisht ndryshime në përdorim toke, përdorime të reja toke etj.
Përdorimet kryesore të propozuara të tokës	Natyre Bujqësi Banim	Bazuar në kategoritë bazë dhe nënkategoritë e përdorimit të tokës
Numri i popullsisë së pritshme shtesë në 15 vitet e ardhshme	1692443 banorë	Vlerësimi sipas parashikimeve demografike
Sipërfaqja e përgjithshme e ndërtimit të shtuar për banim	<u>1279.71</u> ha	Sipërfaqja që pritet të shtohet për banim në 15 vitet e ardhshme
Sipërfaqja e përgjithshme e ndërtimit të shtuar jo për banim	<u>305.64</u> ha	Specifikimi i funksioneve biznes, tregti, industri etj.
Sipërfaqe e përgjithshme e zonave në mbrojtje	40271 ha	Zonat e mbrojtura, zona për konservim etj.
Sipërfaqe e përgjithshme e banesave për strehim social	<u>3.7</u> ha	
Sipërfaqe të gjelbra shtesë	<u>60.04</u> ha	Parqe, lulishte etj.
Numri i njësive strukturore	1862	

3. Të dhëna financiare		
Emërtimi	Vlera dhe Njësia	Specifikime
Vlera e përgjithshme e planit e investimeve kapitale	22315.5 milion lekë	Duhet të jetë në përputhje me programin buxhetor afatmesëm
Fazat e zbatimit të zhvillimit	Çdo 5 vite ose periudhat përkatëse	Të ndara në periudha brenda vlefshmërisë kohore të planit për njësitë strukturore përkatëse
Studimin teknik të parafizibilitetit		Argumentohet zgjidhja e propozuar dhe kostot e përafërta me zërat kryesorë

4. Dokumenti i PPV-së për dorëzim				
Nr.	Kapitulli/Dokumenti	Hartohet/Miratohet	Referenca ligjore	Check list
1.	Strategjia territoriale	Hartohet dhe miratohet	Neni	
2.	Analiza dhe vlerësimi i territorit	Hartohet dhe miratohet si pjesë e planit	Neni	
3.	Parashikimet e planit	Hartohet dhe miratohet si pjesë e planit	Neni	
4.	Vlerësimi strategjik mjedisor	Hartohet dhe miratohet	Neni	
5.	Materiali hartografik	Hartohen dhe miratohen	Neni	
6.	Rregullorja e PPV-së	Hartohet dhe miratohet	Nenet	

5. Hartat bashkëlidhur dokumentit të shkruar të PPV-së sipas rregullores së planifikimit					
Nr.	Tematika e hartës	Lloji i hartës	Shkalla	Kodi i hartës	Check list
1.	Harta bazë	Harta bazë vektoriale e njësisë vendore dhe topografia	1:75000	HB_01	
2.	Vizioni strategjik i zhvillimit të territorit	Drejtimet kryesore të planifikimit dhe zhvillimit të territorit; objektivat; fazat kohore të zbatimit të programeve.	1:75000	VS_01	
2.	Elementet ekzistuese të territorit	Topografik; gjeologjiko-inxhinierik; hidrogeologjik dhe hidrografik; e makrozonimit dhe, sipas rastit, mikrozonimit sizmik; boniteti i tokave; burimet natyrore, si: mjedise pyjore, kullota, sipërfaqe ujore, rezervate, miniera dhe të tjera të kësaj natyre; zonat e mbrojtura natyrore dhe të trashëgimisë kulturore dhe historike.	1:75000	EE_01 EE_02 EE_03 EE_04 EE_05 EE_06 EE_07 EE_08 EE_09 EE_10 EE_11	
3.	Pozicionimi strategjik në raport me rajonin	Kufijtë territorialë në rajon; Identiteti historik, urban, ekonomik	1:75000	PS_01 PS_02	
4.	Vlerësimi ekonomik	Pozicionimi dhe përqendrimi i burimeve dhe poleve ekonomike lokale; elementet e Konkurrueshmërisë; shpërndarja e sektorëve dhe e fuqisë punëtore.	1:75000	VE_01	
5.	Vlerësimi social	Shërbimet sociale; shkollat; shëndetësia	1:75000 1:25000	VSS_01 VSS_02 VSS_03 VSS_04 VSS_05 VSS_06 VSS_07 VSS_08	
6.	Vlerësim demografik	Përqendrimi i popullsisë në territor; lëvizjet e popullsisë në vite; shpërndarja e popullsisë në nivel banesash dhe për tipologji banesash; sipërfaqen e banimit për person sipas tipologjive të banesave; numri i banesave në një strukturë banimi sipas tipologjive në territor.	1:75000	VD_01	

6.	Analiza e planeve të mëparshme	Përdorimi i tokës; infrastrukturat; intensiteti i ndërtimit.	1:75000	PE_01 PE_02 PE_03 PE_04 PE_05 PE_06 PE_07	
7.	Pronat	Përdorimi i pronave publike; problemet në marrëdhëniet e pronësisë në territor; zonat informale sipas llojeve dhe ecurisë së integritimit	1:75000	P_01 P_02	
8.	Rëndësia kombëtare	Zonat dhe strukturat	1:75000	RK_01	
9.	Problemet mjedisore	Vendndodhja e elementeve ndotëse dhe me ndikim negativ; Shkalla e ndikimit negativ të burimeve ndotëse në territor	1:75000	PM_01 PM_02 PM_03	
10.	Përdorimi ekzistues i tokës	Kategori bazë; nënkategoritë; funksionet dhe aktivitetet	1:75000	PE_07	
11.	Infrastrukturat	Furnizimi me ujë; ujërat e zeza; mbetjet urbane; rrugët; ndriçimi; transporti; lidhja me infrastrukturat kombëtare	1:75000 1:25000	L_01 L_02 L_03 L_04 L_05 L_06 L_07 L_08 L_09 L_10 L_11 L_12 L_13	
12.	Cilësia fizike e strukturave	Nivelet e cilësisë; rekomandime për riparim, rigjenerim, rrizhvim.	1:75000	TH_01 TH_02	
13.	Tipologjitë hapësimore	Zona sipas njëtrajtshmërisë së llojit dhe volumit të strukturave, mënyrës së vendosjes në parcelë dhe në territor, skemës rrugore dhe të hapësirave publike, si dhe lartësisë së strukturave	1:75000	TH_03	
14.	Periferaliteti	Zona sipas: largësisë nga qendra e zonës së banuar; largësisë nga qendrat e punësimit; lidhjes me sistemin rrugor; furnizimin me rrjete infrastrukture dhe shërbime sociale; nivelit të përafërt të të ardhurave të shtresave shoqërore; plotësimin me funksione sipas kategorive bazë të përdorimeve të tokës; nivelit të kriminalitetit dhe sigurisë së jetës; problemeve të ndryshme sociale përfshirë përjashtimin social.	1:75000	P_01	
15.	Elemente të veçanta territoriale	Objekte dhe struktura, natyrore apo artificiale, me ndikim në qytet dhe hapësirëformim	1:75000	EE_10	
16.	Nevojat për strehim	Zona sipas nevojës dhe cilësisë	1:75000	PPT_17	
17.	VSM	Hartat përshkruese, analituese dhe vlerësuese			

18.	Parashikimi i përdorimit të tokës	5 sistemet; kategoritë bazë dhe nënkategoritë; funksione dhe aktivitete; qendrat, polet, korridoret kryesore të zhvillimit ekonomik; tipologjitë e parashikuara hapësinore; zonat e rëndësishme kombëtare; njësitë strukturore; zonat me prioritet zhvillimi; zonat për PDV; shpërndarja e popullsisë; plani i strehimit; të tjera	1:75000 1:25000	PPT_01 PPT_02 PPT_03 PPT_04 PPT_05 PPT_06 PPT_07 PPT_08 PPT_09 PPT_10 PPT_11 PPT_12 PPT_13 PPT_14 PPT_15 PPT_16 PPT_17 PPT_18 PPT_19	
19.	Shërbimet dhe infrastrukturat e propozuara	Rrjetet e infrastrukturave; Objektet e shërbimeve sociale dhe rrezet e mbulimit	1:75000 1:25000	ShIP_01 ShIP_02 ShIP_03 ShIP_04 ShIP_05 ShIP_06 ShIP_07 ShIP_08 ShIP_09 ShIP_10 ShIP_11 ShIP_12 ShIP_13 ShIP_14 ShIP_15 ShIP_16 ShIP_17 ShIP_18 ShIP_19 ShIP_20 ShIP_21	
20.	Instrumentet e drejtimit të zhvillimit	Zonat për transferim të së drejtës për zhvillim; Zona për intensitet me kushte; Zona për zhvillim të detyrueshëm të tokës; Zonat e preferimit; Zonat e pezullimit të zhvillimit; Zonat për servitut publik	1:75000	IDZh_01	
21.	Plani i veprimeve	Harta e fazimit të zhvillimit sipas njësiteve strukturore dhe sipas infrastrukturave; Tjetër sipas rastit	1:75000	VS_02.1 VS_02.2 VS_02.3 VS_02.4	

Indeks

0.1	
06fq	<u>Plani i Propozimeve Territoriale</u>
0.2	
66fq	<u>Infrastruktura Publike e Propozuar</u>
115fq	<u>Bibliografia</u>

01. Plani i Propozimeve Territoriale

01.1 Ndarja e territorit sipas pesë sistemeve territoriale

Në bazë të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.7.2016 Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit, art. 73, Plani i Përgjithshëm Vendor analizon dhe zhvillon një vizion territorial bazuar në 5 sisteme territoriale.

SISTEMI URBAN (UB)

Sistemi urban formohet nga bashkimi i territoreve urbane dhe kufizohet nga vija e gjelbër.

SISTEMI NATYROR

Sistemi natyror përbëhet nga peizazhet, hapësirat e paprekura të natyrës, korridorët ekologjike dhe hapësirat që kanë një kategori bazë të përdorimit "natyrë" (N) dhe në përputhje me legjislacionin e posaçëm.

SISTEMI BUJQËSOR

Sistemi bujqësor përbëhet nga toka bujqësore, e zënë me bimët e arave, pemishtet, vreshtat dhe ullishtat, kudo ku ndodhet dhe që ka veçori thelbësore të saj pjellorinë dhe kanalet, rezervuarët në shërbim të saj. Sistemi bujqësor formohet nga bashkimi i tokave me kategori bazë të përdorimit të tokës "bujqësinë" (B). Ky sistem është rezultat i ndërveprimit në kohë midis aktiviteteve njerëzore, për kultivim dhe ndërtime me karakter bujqësor në territor. Zonimi i sistemit bujqësor bazohet në bonitetin e tokës dhe në aktivitete e funksione që zhvillohen brenda këtij sistemi, sipas legjislacionit të posaçëm në fuqi.

SISTEMI UJOR

Sistemi ujqor është tërësia e burimeve nëntokësore dhe mbitokësore ujore, që përmban të gjithë trupat ujqorë, përfshirë brigjet sipas përcaktimeve të legjislacionit të posaçëm. Sistemi ujqor formohet nga rrjeti me kategori bazë të përdorimit të tokës "ujë" (U).

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Sistemi infrastrukturor përmban rrjetet kryesore të infrastrukturës, në nivel kombëtar, nivel qarku dhe vendor. Sistemi infrastrukturor formohet nga rrjeti me kategori bazë të përdorimit të tokës "infrastrukturë" (IN). Si shtesë e kësaj ndarje të bërë nga ligji, plani i Përgjithshëm Vendor TR030 propozon ndarjen dhe vendosjen në hierarki të territorit në tre kategori bazë: Urbane, Perirubane, Rurale. Territori urban përfshin të gjithë zonat e urbanizuara, pothuajse plotësisht të ndërtuara dhe të përbëra nga hapësira urbane kompakte me densitet të mesëm dhe të lartë ku mbizotërojnë funksione urbane rezidenciale, të shërbimeve terciare dhe tregtare.

Territori suburban përfshin të gjitha zonat e ndërtuara me densitet të mesëm të cilat përbëhen nga pallate banimi informale, nga godina industriale dhe tregtare të shpërndara në mënyra të ndryshme dhe nga prania e infrastrukturave kryesore në shërbim të qytetit. Territori rural përfshin të gjitha zonat e vendosura jashtë zonave sub-urbane, dhe në to përfshihen njësitë urbane (polet) dhe zonat bujqësore dhe natyrore të karakterizuara nga prania e godinave të shpërndara me destinacion kryesisht bujqësor dhe rezidencial. Përveç këtyre tre perimetrave, shtohet një i katërt që identifikon qendrën historike të Tiranës sikundër përcaktohet në Vendimin Nr .180, datë 13.4.2000, PËR SHPALLJEN ANSAMBËL MONUMENT- KULTURE TË AKSIT KRYESOR DHE QENDRËS HISTORIKE TË QYTETIT TË TIRANËS. Në vendimin si më lart përcaktohet si "Ansambël monument-kulture", aksi qendror dhe qendra historike e qytetit të Tiranës.

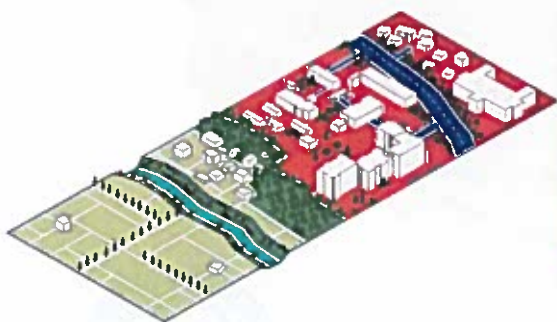
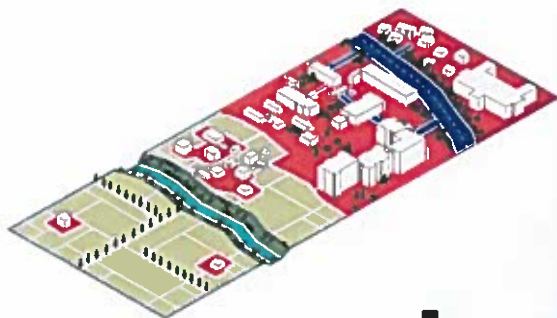

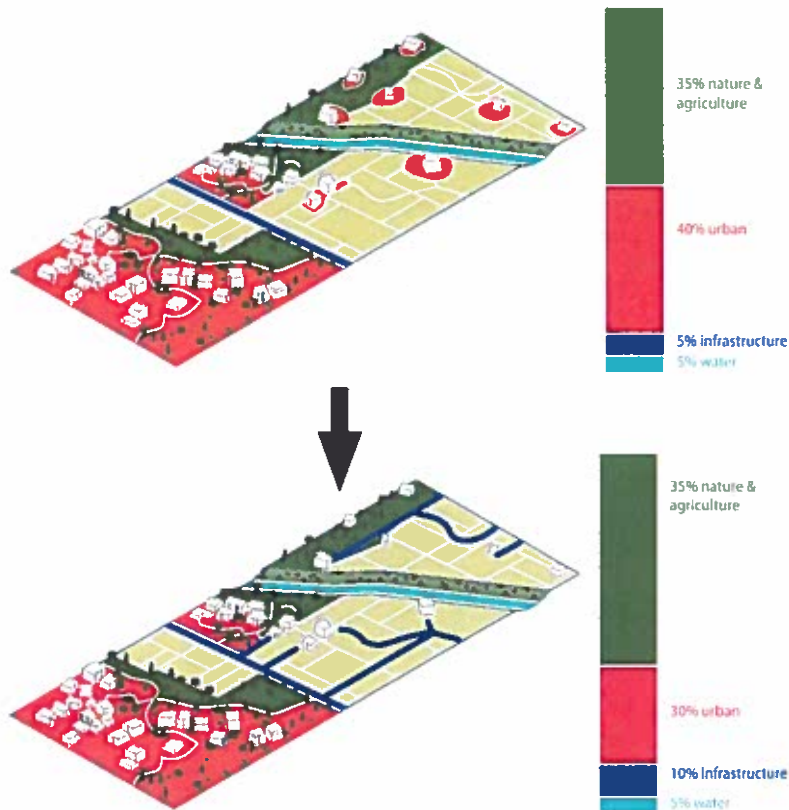

Urbane
ndërprerja midis ndarjeve
territoriale dhe sistemeve

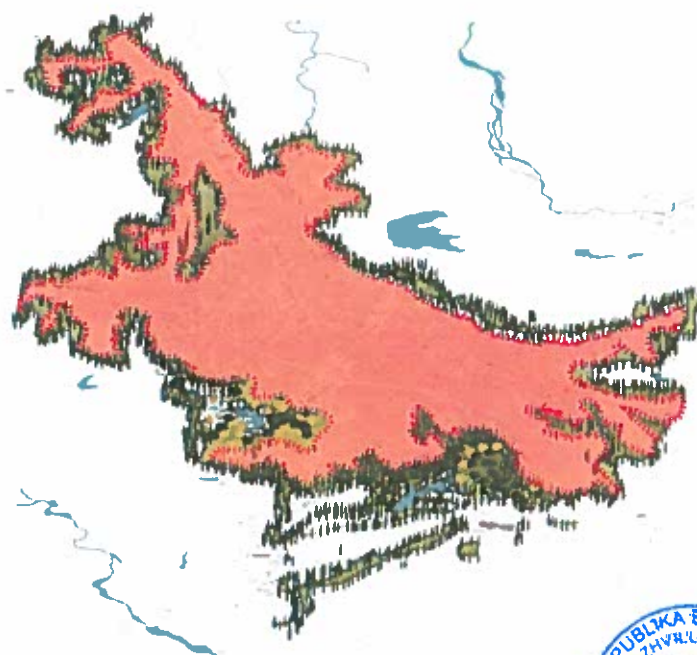
Periurbane
ndërprerja midis ndarjeve
territoriale dhe sistemeve

Rurale
ndërprerja midis ndarjeve
territoriale dhe sistemeve

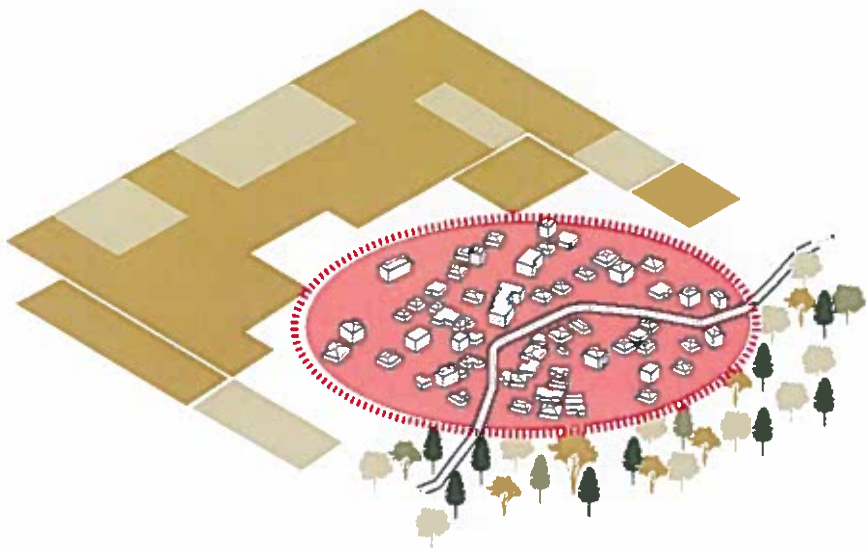
Plani i Përgjithshëm Vendor i TR 030 përkufizon limitet maksimale të shpërndarjes urbane. Për njësinë administrative të Tiranës, Metrobosco është kufiri fizik i zhvillimit dhe zgjerimit. Edhe për sa i përket zonave rurale, ky plan vendos një limit për zhvillimin/zgjerimin/densifikimin.

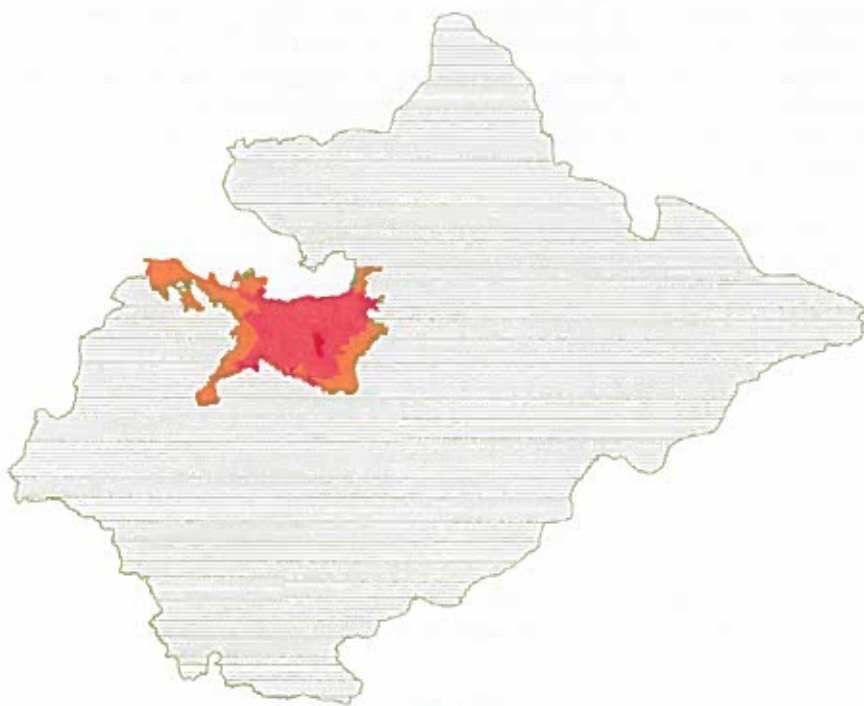
DENSIFIKIMI
Zona urbane e Tiranës

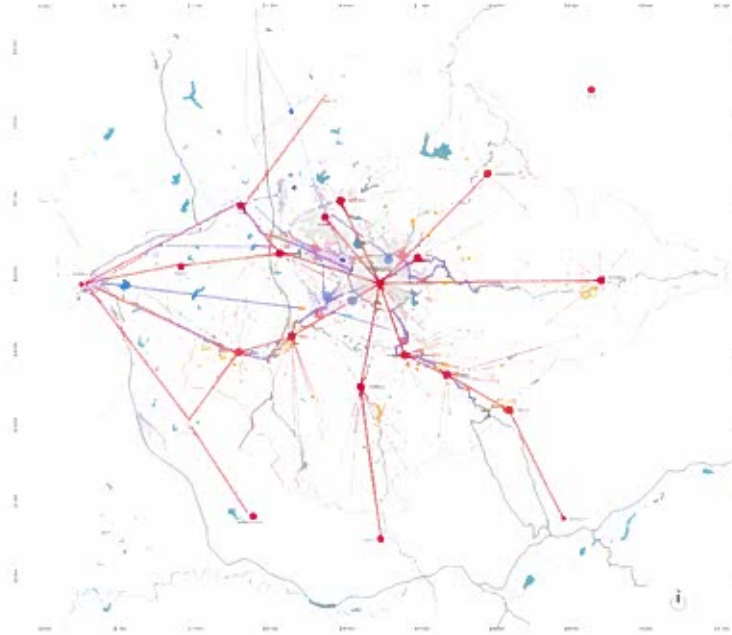

DENSIFIKIMI
Qendrat rurale të Tiranës

Sistemi urban

Në 25 vitet e fundit, për shkak të migracionit të brendshëm nga zonat rurale në ato urbane, qytetet më të mëdha të Shqipërisë si Tirana, Durrësi, Elbasani, etj. kanë përjetuar një proces urbanizimi të shpejtë të dhe pa kontrolluar. Si në shumë shtete të tjera të zhvilluara, rezultati i këtij fenomeni dhe i mungesës së hapësirave të banimit, një pjesë e konsiderueshme e territorit është zhvilluar në mënyrë informale pa asnjë infrastrukturë apo shërbime të krijuara për to. Sfida kryesore e vizionit 2030 i Tiranës është përmbajtja e zgjerimit urban dhe konsumit të tokës. Tirana në 2030 do të jetë një qytet i strukturuar rreth një rrjeti të hapur, të aksesueshëm më shumë pika hyrëse dhe do të rritet në densitet nëpërmjet një procesi rihvillimi, zëvendësimi dhe ripërdorimi të pasurisë ekzistuese.

Nga qyteti monocentrik në qytet policentrik

Nga plani rregullator italian në ngarkim të arkitektit italian A. Brasini në 1926, qyteti i Tiranës është zhvilluar si qytet monocentrik. Brasini ka paraqitur konceptin e bulevardit monumental që shtrihet në drejtimin veri-jug si aks qendror ku të gjithë funksionet administrative dhe publike duhet të zhvilloheshin. Rrjeti rrugor i propozuar ishte një kombinim ndërmjet rrjetit ortogonal dhe serisë së unazave koncentrike. Struktura e përgjithshme e qytetit është paraqitur nga masterplani italian dhe akoma sot është e pranishme në Tiranë pasi ka përbërë mënyrën e zhvillimit të saj aktual.

Centralizimi i fortë dhe përqendrimi i funksionit kryesor të qytetit së bashku me rritjen e shpejtë të popullsisë ka prodhuar trafik në qarkullimin rrugor në rrugët qendrore të qytetit dhe në të njëjtën kohë boshllëkun e shërbimeve në lagje duke i përqendruar të gjithë në qendër. Qëllimi i vizionit të Tiranës 030 është tejkalimi i dikotomisë që paraqitet ndërmjet qendrës dhe periferisë dhe krijimi i qendrave të reja brenda zonës urbane.

3 nivelet e policentrizmit

1. policentrizmi në shkallë territoriale - ID e Qendrave rurale
2. policentrizmi në shkallë urbane - "epiqendrat"
3. policentrizmi në shkallë lokale - shkollat dhe hapësirat publike

Vizioni i TR030 është vendosja e udhëzimeve për zhvillimin e qendrave më të vogla urbane që nga reforma administrative e 2014 janë bërë pjesë e Bashkisë së Tiranës.

Njësia administrative Pezë

Për të studiuar çfarë ofron zona, analiza shtrihet në shumë dimensione të cilat përfshijnë komponentët e zhvillimit urban. Peza gjendet shumë afër Tiranës dhe përbëhet nga 10 fshatra. Popullsia nga viti 2001 deri në vitin 2011 ka ndryshuar nga 5.059 - 6.272 banorë, me një rritje prej 24%. Pjesa më e madhe e territorit të saj përbëhet nga zona e gjelbër (reliev fushor), dhe kryesisht pyje. Ka klimë të favorshme për zhvillimin e bujqësisë. Kultivohen pemishte, drurë frutorë, ullishte, vreshta, drithëra, etj.

Në këtë zonë ndodhen ujësjellës në: Pezë-Helmes, Pezë e Vogël dhe Varosh. Pjesa tjetër e njësive administrative furnizimin me ujë e realizon me puse. Nuk ka përfunduar rrjeti i kanalizimeve të ujërave të zeza. Kjo zonë është e pasur me liqene si: Liqeni i Gjysylkanjes, Liqeni i Fjolljeve dhe Kalaja e Dorzit, Liqeni në Pezë Helmës, Liqeni i Kurorës në Pezë Helmës. Kjo njësi ofron dhe hapësirë fizike (panoramike), por ka dhe mundësi për zhvillimin e turizmit pranë liqeneve apo Kalasë së Dorzit. Peza ka një shtrirje gjeografike të rëndësishme midis Tiranës dhe Durrësit, e cila e favorizon për zhvillimin ekonomik përgjatë aksit Tiranë-Durrës.

Për të krijuar mundësi zhvillimi në këtë zonë është i nevojshëm investimi në infrastrukturë. Rruga Pezë e vogël – Pezë e madhe është rikonstruktuar, dhe është propozuar të asfaltohen 12.96 km rrugë, ndërsa 106,7 km rrugë janë ende të paasfaltuara.

Njësia administrative Farkë:

Farka është njësi administrative e Bashkisë Tiranë, e cila përfshin një sipërfaqe prej 3700Ha. Popullsia e Farkës ka ndryshuar. Në 2001 Farka kishte një popullsi prej 7100 banorë, ndërsa në vitin 2011 numri i popullsisë është 22633 banorë. Vihet re një rritje prej 218.8% më shumë se në 2001(Census, 2014, Tipologjia e komunave dhe bashkive). Vihet re se Farka ka një strukturë moshore të re. Numri i lindjeve dhe i fëmijëve deri në moshën 14 vjeç është vlerë e lartë dhe zë 40.2%. Farka është e ndarë në 222 blloqe banimi të integruara në 47 komplekse banimi. Farka ka një sipërfaqe pyjore prej 370.37 ha. Sipërfaqet pyjore dominohen nga lloje si: Gjineshtra, Frasher, Mareja, Mersina, Dellinja e kuqe, Thana, Murrizi etj, të cilat janë të përziera me lloje të ndryshme si shkoza apo qarri.

Fondi i tokës bujqësore është përcaktuar 1518 Ha.

- Farkë e madhe 275.5 Ha (tokë are, Pemëtore, Ullinj, Agrume, vreshta),
- Farkë e vogël 260 Ha (tokë are, Pemëtore, Ullinj, Agrume, vreshta)
- Lundër 351.5 Ha (tokë are, Pemëtore, Ullinj, Agrume, vreshta)
- Mjull Bathore 372 Ha (tokë are, Pemëtore, Ullinj, Agrume, vreshta)
- Sauk 201 Ha (Pemëtore, Pemë, Ullinj, Agrume, vreshta)
- Seli të 58 Ha (tokë are, Pemëtore, Ullinj, Agrume, vreshta)

Farka është shumë e pasur me pasuri ujore. Territori i saj përshkohet nga një sërë përrenjsh, të cilat rrjedhin në shpatet e kodrave. Në territorin e saj gjenden dhe një sërë rezervuarësh artificialë, të cilët luajnë një rol parësor në zhvillimin e bujqësisë sic janë:

- Liqeni i Farkës
- Liqeni i Kopshtit Botanik
- Liqenet e Kopshtit Zoologjik
- Liqeni i Thatë
- Liqeni i Saukut

Infrastruktura - ka një rrjet rrugor prej 40 km, nga të cilat rreth 10 km janë rrugë të asfaltuara me parametra bashkëkohore, prej të cilave një pjesë e konsiderueshme janë me trotuare dhe ndriçim. Në aspektin gjeografik Farka zë një pozicion të rëndësishëm; përmes saj kalon superstrada Tiranë- Elbasan me një gjatësi prej 3.5 km, e cila ndihmon që kjo njësi administrative të ketë mundësi punësimi në zonat që ofron superstrada.

Në Farkë ndodhet edhe reparti ushtarak i helikopterëve që e bën Farkën një nyje të rëndësishme për lidhjet ajrore me vendet më të largëta të Shqipërisë (kryesisht në rast emergjencash). Banorët e zonës së Farkës merren me veprimtari bujqësore dhe blegtorale. Në këtë njësi ushtrojnë aktivitetin ekonomik të gjitha llojet e bizneseve të ndara në kategori:

- Biznesi V.I.P
- Biznes i madh
- Biznes i mesëm
- Biznes i vogël

Prania e këtyre bizneseve ndihmon në punësimin e banorëve. Nga ana tjetër aktiviteti i tyre i suksesshëm për një kohë të gjatë inkurajon ngritjen e bizneseve të tjera.

Njësia administrative Kërrabë:

Njësia administrative Kërrabë në vitin 2001 përbëhej nga një popullsi prej 2493 banorë, dhe në vitin 2011 me një popullsi prej 2343 banorë. Hapësira fizike ofron një peizazh të këndshëm dhe çlodhës nga ujëvarat që krijohen gjatë drejtimit për në Erzen. Kërraba ofron pasuri natyrore si sipërfaqet me pyje me dru pishe, lisi dhe bimësi të llojeve të ndryshme. Këto avantazhe që jep hapësira fizike në këtë zonë bën që të studiohet për të krijuar një ekosistem të favorshëm për turizëm. Sipërfaqja e tokës bujqësore e Njesisë Administrative Kërrabë është 215 ha, ku nga kjo sipërfaqe 208.6 ha janë Pemëtores dhe 6.4 ha janë Ullishte.

Njësia Administrative Kërrabë përshkohet nga Lumi Mudhar, degë e Lumit Erzen, i cili furnizohet kryesisht nga burime të ndryshme natyrore të ujit si dhe nga reshjet e shiut apo dëborës. Infrastruktura paraqitet kryesisht e amortizuar dhe që kërkon investime. Kjo njësi përshkruhet nga një rrugë lidhëse me aksin kryesor Tiranë-Elbasan me gjatësi rreth 4 km, e cila krijon mundësi për lidhjet me qytetet e tjera dhe lëvizshmëri për banorët.

Për perspektivën e zhvillimit investimet prioritare duhet të bëhen për përmirësimin e rrjetit ujësjellës kanalizimeve. Miniera e qymyrit e Kërrabës është në një gjendje të degraduar dhe në perspektivën e zhvillimit është e nevojshme të investohet në infrastrukturën e saj, si një mundësi e mirë për punësimin e banorëve. Potenciali i mirë i zhvillimit do të ishte dhe furnizimi "Minierës së rritjes së Krimbit të Mëndafshit" (e vetmja në Shqipëri), që shërbente si lëndë e parë për industrinë. Në këtë zonë vihet re një mungesë e numrit të bizneseve, që ka ndikuar që pjesa më e madhe (48.9%) e popullsisë të mbahet me pensione ose me përkrahje sociale 26.7%. Një mënyrë punësimi në këtë zonë është qepja e këpucëve në kushte shtëpiake, i cili është burim informaliteti.

Njësia Administrative Dajt:

Njësia administrative Dajt përbëhet nga një sipërfaqe 24 km². Brenda territorit të saj përfshihen 13 fshatra me një total prej 15300 banoresh. Popullsia në vitin 2001 ishte 8486 banorë dhe në vitin 2011 në 20139 banorë. Në këtë njësi 1620 është numri i objekteve informale dhe 200 të tjerë me leje. Njësia administrative Dajt ka funksione të rëndësishme për peizazhin natyror që ka, i cili shërben për argëtim, çlodhje për banorët e Tiranës, por shërben dhe si një pikë e rëndësishme turizmi. Teleferiku është një elementi lehtësues për banorët dhe turistët për të vizituar dhe shijuar panoramën që ofron mali i Dajtit.

Ndërtimi i hoteleve, bareve, restoranteve e bën këtë hapësirë shumë tërheqës edhe shlodhës për banorët, por edhe për turistët për të shijuar nga afër jo vetëm bukurinë piktoreske të natyrës, por për të shijuar edhe ushqimet karakteristike të zonës që e bëjnë edhe më tërheqëse këtë zonë. Nga ana tjetër Parku Kombëtar i Dajtit shërben si një potencial ekonomik për zhvillim. Fondi pyjor shtrihet në një sipërfaqe prej 8282 ha. Toka bujqësore ka shtrirje të gjerë, rreth 5066 ha dhe 4000 ha toke që punohet me frutikulturë, ullishte dhe vreshta. Në këtë njësi ndodhen dhe 5 rezervuare të vegjël zënë një sipërfaqe prej 19,05 ha. Janë pesë fabrika uji që furnizojnë Tiranën por edhe të gjitha qytetet e Shqipërisë me ujë. Këto fabrika janë mundësi punësimi për banorët. Në këtë njësi ndodhen dy gurore, të cilat janë

në gjendje pune e cila krijon mundësi që banorët jo vetëm të kësaj njësie por edhe të zonave përreth ta shfrytëzojnë për punësim.

Kjo njësi lidhet me rrugën nacionale që shtrihet nga Kinostudio deri në Parkun Kombëtar. Janë 5 pika shkarkimi për dalje nga Njësia. Në këtë njësi 67 km rrugë është e asfaltuar, dhe është parashikuar një rrugë 25 km paralel me unazën me dalje në Qesarakë. Në planin e zhvillimit është e rëndësishme investimi në infrastrukturë, jo vetëm në rrugën nacionale por edhe ato kryesore. Rrjeti kapilar rrugor i fshatrave përreth është i pazhvilluar.

Njësia administrative Kashar:

Kjo njësi shtrihet në të majtë të rrugës nacionale Tiranë-Durrës. Në vitin 2001 popullsia përbëhej nga 17.382 banorë ndërsa në vitin 2011 me një popullsi arriti 43.353 banorë. Njësia administrative e Kasharit dallohet për densitetin e lartë të popullsisë, kryesisht përgjatë zonës së Yzberishtit. Këto janë zona të reja urbane, por intensiteti i lartë i banimit nuk është shoqëruar me investime paralele në shërbime dhe infrastrukturën publike dhe sociale. Banorët detyrohen ti marrin shërbimet nga territoret përreth ose nga njësitë kufitare pjese të territorit administrativ të qytetit të Tiranës (nga njësia administrative Nr:6,7).

Potencialët e zhvillimit të zonave të banimit janë:

- banimi urban intensiv
- banimi urban ekstensiv
- suburbane
- banim rural

Zona e parkut periferik dhe sipërfaqet ujore të liqeneve ekzistuese krijojnë një potencial për zhvillimin mjedisor, si dhe krijojnë mundësinë që njësia administrative Kashar të shikohet me disa funksione të rëndësishme polidimensionale:

- ekonomike
- edukative
- tregtuese
- agrikulturore
- menaxhimi i mbetjeve urbane
- çlodhës

Perspektiva e zhvillimit të njësisë në këto drejtime do të ndikojë që Kashari të projektohet si sipërfaqe rekreative. Ndërtimi i parkut të Kasharit pranë liqenit me planin e ri të zhvillimit do të krijojë mundësi për shërbime unike për banorët e Tiranës, por dhe për zonat periurbane e rurale, i cili do të gjenerojë një korridor aktivitetesh që lidhin Liqenin e Tiranë për ecje, ekskursionë, çiklizëm, etj. Në infrastrukturën rrugore dhe në rjetet inxhinierike janë bërë investime (80% e territoreve të banuar konfirmohet se ka kanalizime), por në shërbime investimet nuk ecin paralel me rritjen e popullsisë. Një problematikë për zonën janë parkimet, të cilat nuk ju përgjigjen kërkesave të banorëve të zonës apo banorëve që vijën nga zonat e tjera. Kjo ndikon që sipërfaqet e jashtme të zihen nga parkingje duke penguar që këto sipërfaqe të projektohen si zona rekreative.

Njësia administrative Ndroq:

Njësia administrative Ndroq ndodhet në një pikë strategjike të rrugës Tiranë-Durrës. Popullsia në vitin 2001 ishte 7004 banorë dhe në vitin 2011 arriti 5035 banorë. Ndroqi përshkohet nga lumi Erzen, i cili furnizohet nga burime të ndryshme natyrore të ujit si dhe nga reshjet e shiut apo dëborës. Njësia administrative e Ndroqit ofron sipërfaqe me pyje me dru pishë, lisi dhe bimësi të llojeve të ndryshme që krijojnë një ekosistem të favorshëm për turizëm. Në njësinë administrative Ndroq regjistrohen vetëm 1176 ha pyje ku mendohet të jenë llogaritur edhe sipërfaqet bujqësore. Njësia administrative Ndroq përshkohet nga rruga kryesore Tiranë-Plepa, gjendja e së cilës nuk është në parametrat e një rruge nacionale, - më këtë rrugë lidhen rrugë dytësore të cilat janë të paasfaltuara dhe në gjendje të keqe. Në këtë njësi sistemi i kanalizimeve mungon, dhe në shumë fshatra është

zgjidhur me gropa septike. Furnizimin me ujë e kanë vetëm dy fshatra, ndërsa zonat e tjera janë me stacione pompimi, apo e realizojnë me hapjen e puseve nga vetë banorët. Të ardhurat kryesore banorët i marrin nga aktiviteti bujqësor dhe blegtoral. Një pjese e banorëve mbështetet nga pensione ose përkrahje sociale. Një numër i konsiderueshëm banorësh janë të papunë. Kjo njësi administrative ofron një potencial të konsiderueshëm zhvillimi ekonomik në turizëm, bujqësi dhe blegtori. Duke ju referuar strukturës urbane fshatrat përgjatë rrugës nacionale nuk kanë qenë qendra urbane edhe pse aktivitetet e tyre shtrihen përgjatë rrugës, ndryshe nga fshatrat në brendësi të territorit.

Njësia administrative Vaqarr:

Njësia administrative shtrihet në territorin e kufirit me Njësinë 6 dhe përfshin 10 fshatra: 1.Vaqarr; 2.Allgjate; 3.Gropaj; 4.Prush; 5.Lalm; 6.Damjan-Fortuzaj; 7.Sharrë; 8.Bullticë; 9.Arbane; 10.Vishaj. Popullsia e kësaj njësie në vitin 2001 ishte 7732 banorë dhe në vitin 2011 me 9106 banorë. Relievi i kësaj njësie është fushor - kodrinor dhe është i përshtatshëm për bujqësi dhe pemëtarë, me një sipërfaqe prej 3 908 ha (sip. Natyrore, Trojet, Arat, Pemtoret, Tokat pa fryt etj.) Mbi fshatin Lalm ndodhet Kalaja e Bixhit, e cila ofron monumente dhe objekte të trashëgimisë kulturore, të cilat ndihmojnë për të planifikuar hapësirën rekreative. Kjo njësi paraqet interes të lartë për ndërtime me përdorim biznesi dhe industri e lehtë. Në këtë njësi ndodhen 1538.6 ha (Tokë are, pemë, ullishte, vreshta).

1. Parcelizimi/ fragmentarizmi i tokave bujqësore për shkak të trashëgimisë;
2. Tjetërsimi i tokës bujqësore në tokë truall;
3. Mungesa e investimeve në sektorin e bujqësisë;

I gjithë territori i njësisë përshkohet nga lumi Erzen. Sistemi i infrastrukturës në këtë njësi përbëhet nga:

- Rruga Tiranë-Kavajë-inter urbane dytësore-3.2 km (me asfalt);
- Rruga Prush-Gropaj-Rruga lokale 12km, me asfalt;
- Rruga unazore që lidh Gropaj, Allgjatë, Lalm dhe rrugën Tiranë-Kavajë (e pashtruar dhe jashtë standardit);
- Rrugët e brendshme të fshatrave janë jashtë standardit të klasifikimit rrugor;

Linja e vetme urbane është linja e Arbanës, nga rruga Tiranë-Kavajë deri në qendrën e fshatit Arbanë. Furnizimi me energji elektrike bëhet nga rrjeti kryesor nacional. Rrjeti ka nevojë për ndërhyrje që të rritet seksioni i përcjellësit (ka qenë një njësi që ka pasur si shqetësim lidhjet e jashtëligjshme).

Sistemi ujësjellës-kanalizime:

- -rrjeti i ujësjellësit është shumë i varfër;
- -funksionojnë 4 ujësjellës (ujësjellësi i Vaqarrit; Prush-Gropaj; Vishaj dhe Lalm;
- -pjesa tjetër funksionon me puse individuale;
- -nëntoka e zonës është shumë e pasur me ujëra nëntokësorë;
- -ka lidhje të jashtëligjshme, shpërdorim i ujit të pijshëm; mbledhje e pamjaftueshme e detyrimeve;
- -shkarkimi i ujërave të ndotura.

Njësia administrative e Vaqarrit ka dhe shumë probleme sociale dhe mjedisore:

- -Vendgrumbullimi i mbetjeve urbane në fshatin Sharrë ; Gropat septike të ndërtuara jashtë cdo kushti dhe norme ;
- -Ndotja e ajrit nga prania e landfillit të Sharrës (djegia e herë pas herëshme, emetimi i gazeve të dëmshme). Projekti I fundit I pushtetit vendor është që të bëhet riciklimi I mbeturinave, që do të ndikojë jo vetëm në pakësimin e ndotjeve, por edhe si një mundësi punësimi në këtë zonë, veçanërisht për komunitetin rom që jeton pranë Landfillit të Sharrës.
- -Ndotja e ujave të lumit Erzen ;
- -Gropat septike të ndërtuara jashtë çdo kushte dhe norme
- - shkarkimi i ujërave të ndotura , Kanali i Zaltës, kanali i Zaltës bëjnë që kjo

zonë të ketë probleme të mprehta të ndotjes mjedisore.

Njësia administrative Zall-Herr

Njësia administrative Zall-Herr kufizohet në verilindje nga vargmali Kruje-Dajt, veri nga fshati Nikel(rrethi Kruje), në lindje nga njësia administrative Dajt, në perëndim nga bashkia Kamëz dhe në jug nga njësia Paskuqan. Largësia e saj nga qendra e Tiranës është rreth 15 km dhe rreth 9 km nga Bashkia Kamëz. Popullsia e kësaj njësie në vitin 2001 ishte 7409 banorë dhe në 2011 arriti 9389 banorë. Si njësi administrative përfshin 48 km dhe përbëhet nga 10 qendra urbane: Cerkeze(studim urbanistiki ne 1994), Dritas, Kasalle (studimi urbanistik ne 2004), Qinam, Rradhesh, Kallmet, Herraj, Pinare, Priske e vogel. Në këtë zonë shtrihet pylli i Bajzes, që ka krijuar një zonë panoramike. Nga objektet e kultit që janë në këtë zonë 1 kishë dhe 7 xhami janë objekte kulti me vlera arkeologjike (rrënoja), duke përfshirë 2 kisha në fshatin Herraj dhe 1 kishë në Priskën e Vogël (shek.XII e.s).

Degët e ekomonisë në këtë njësi janë:

- -bujqësia
- -blegtoria
- -perimore
- -prodhimi i materialeve inerte.

Në këtë njësi funksionojnë dhe disa biznese të vogla: edhe punishtet e vogla, kafene, fusha sportive. Banorët e kësaj zone janë integruar edhe jashtë njësisë administrative duke ushtruar aktivitetet tregtare dhe ekonomike. Në këtë zonë një ndihmesë japin dhe remitancat e emigrantëve. Në këtë njësi përfshihen 8 rezervuare si kanale ujitëse për sipërfaqet bujqësore nëpërmjet stacioneve të pompimit. Nga 6 stacione pompimi funksionojnë vetëm 2.

Rrjeti i kanalizimeve është amortizuar. Në këtë njësi burimet ujore përbëhen nga:

- -Përrenj
- -8 Rezervuar
- -Lumi i Tërkuzës (gjatësia 30 km)

Rrjeti rrugor prej 120 km, përbëhet nga rrugë rurale të paasfaltuara që janë në funksion të lëvizjes ndërkomunitare si dhe të transportit rrugor.

Njësia administrative Bërzhitë:

Njësia administrative Bërzhitë përbëhet nga 12 fshatra. Popullsia në vitin 2001 ishte 5437 banorë dhe në 2011 arriti 4937 banorë. Ka një sipërfaqe territoriale prej 7750 ha. Në këtë njësi administrative 3342.35 ha janë sipërfaqe me pyje dhe kullota.

Toka bujqësore:

- Are – 10.157.000 m²
- Pemëtore – 1.373.000 m²
- Ullishte – 1.413.000 m²
- Vresht – 137.000 m²

Toka jo bujqësore:

- Zallishte – 22.100 m²
- Pyje, Kullota – 432.745 m²
- Eroduar P.F – 13.608 m²
- Ledh – 159.023 m²

Në këtë tokë kultivohen vetëm perime;

- janë rreth 1400 ferma bujqësore familjare me një mesatare prej 1 ha tokë bujqësore;
- ka dhe 20 sera të vogla afërsisht nga 100 m².

Blegtoria zë 48% të prodhimit të përgjithshëm ekonomik.

Mungojnë pikat e grumbullimit, përpunimit dhe tregtimit dhe si rezultat gati 90% e familjeve fermerë prodhojnë vetëm për vetëkonsum.

Infrastruktura

- Rruga nacionale Tiranë – Elbasan deri në Bërzhitë është e asfaltuar dhe në gjendje të mirë.
- Rrugët e brendshme që lidhin qendrën e Bërzhites me fshatrat e tjerë, është infrastrukturë e nivelit më të ulët.
- Rrugë rurale rajonale me asfalt 22 km.
- Rrugë brenda njësisë, me asfalt 18.5 km - pa asfalt 47km.
- Rrugë lagje me asfalt 5.7 km, - pa asfalt 30km

Njësia administrative Zall - Bastar

Njësia administrative Zall-Bastar gjendet në një zonë në verilindje të kufirit të ri administrativ të Tiranës dhe zhvillohet në një zonë relativisht malore të prekur shumë pak nga dielli. Kjo zonë gjendet rreth 20 km larg qendrës së Tiranës dhe bëhet e aksesueshme nëpërmjet rrugës së Arbrit (punimet e të cilës janë ndërprerë). Popullsia në vitin 2001 ishte 5585 banorë dhe në vitin 2011 arriti 3380 banorë. Përgjatë njësisë shtrihet Lumi Tërkuze, Liqeni i Fshatit Shupal si dhe kanioni i Lumit të Tiranës i cili gjendet pranë Grykës së Tujanit, i pastër dhe jo i ndotur. Bujqësia është pak e zhvilluar, kjo si pasoje e kushteve natyrore, pasi toka e punueshme është e pakët, si dhe infrastruktura mbështetëse nuk është e favorshme pasi Lumi Tërkuzë gërryen tokat e pakta pjellore.

Infrastruktura:

Njësia Administrative Zall-Bastar ka një infrastrukturë problematike, jo vetëm në mungesë asfalti, apo trajtimit të rrugëve, por edhe në infrastrukturën nëntokësore. Ndërtimi i pritave është i domosdoshëm për të reduktuar gërryerjen e lumenjve. Kushtet natyrore dhe infrastruktura nuk e avantazhojnë zhvillimin social-ekonomik të zonës. Në këtë zonë zhvillohet ekonomia sporadike vetjake. Pjesa më e madhe e të banorëve shkojnë për të punuar në Tiranë.

Njësia administrative Shëngjergj

Njësia administrative e Shëngjergjit ndodhet 40 km larg Tiranës. Kjo njësi përfshin 12 fshatra. Popullsia në vitin 2001 ishte 3899 banorë dhe në vitin 2011 arriti 2186 banorë. Mjedisi fizik është i kombinuar malor dhe kodrinor, që e bën peizazhin të këndshëm dhe turistik. Gjuha, zakonet, veshjet etj., e bëjnë këtë njësi tërheqëse për turistët, dhe gjithashtu kjo zonë ofron kujtesë kolektive të historisë së zhvillimit. Burimet ujore të pasura nga Mali me Gropa (Shënmeri, Guri i Bardhë- Selitë). Në këtë njësi ka dy degëzime përrenjsh, i Kanellës dhe i Urës të cilat bashkohen dhe formojnë lumin e Erzenit. Aktiviteti kryesor i kësaj njësie është blegtoria. Në zona të ndryshme (të ulta), aktiviteti kryesor është bujqësia, vreshtaria, pemëtari. Në zonat malore janë livadhet dhe pyjet.

Infrastruktura

Rruga e re që lidh Tiranën – Shkallen –Shëngjergj- Vërrinë e Shëngjergjit është e asfaltuar. Rruga malore që kalon nga Qafa Molla në Malin me Gropa është e asfaltuar në pjesën ku shfrytëzohet uji i Shën Mërisë. Zonat e tjera janë të paasfaltuara, dhe duhet të trajtohen sepse është zonat Linoz dhe Bizë janë zona turistike. Një pjesë e banorëve janë larguar nga zona në drejtim të Tiranës për një jetë më të mirë. Shqetësuese është se 3 fshatra të kësaj zone si, Dom, Darje, Biza janë braktisur nga banorët. Në to kanë mbetur vetëm 2-3 familje. Në planet e reja të zhvillimore përparësi i jepet turizmit malor (dimëror dhe veror). Shumica e bletërritësve të Tiranës vijnë në Shëngjergj për kullotjen e bletëve për florën e pasur. Në këtë njësi janë ngritur dhe baxhot për grumbullim të qumështit dhe përpunimit dhe shfrytëzohet deri në Martanesh.

** Të dhënat për të gjitha zonat janë marrë nga administratat e njësive administrative dërguar Bashkisë Tiranë në kuadër të nismës për hartimin e planit të përgjithshëm vendor.

Njësia administrative Baldushk

Baldushku ndodhet 15km në jug-perëndim të qytetit të Tiranës. Komuna Baldushk kufizohet në veri nga fshatrat Vishaj dhe Arbanë, të njësisë Vaqarr dhe Petrelë . Njësia administrative Baldushk ka 14 fshatra. Popullsia në vitin 2001 ishte 5526 banorë dhe në vitin 2011 arriti 4576 banorë. Në Baldushk ndodhet lugina që laget nga lumi i Zhullimës dhe përbëhet nga fusha, kodrina të vogla, shpate e lugina. Kjo njësi ka një sipërfaqe pyjore prej 770 ha me mare, dëllinjë, shkozë, shqopë, lis, frashër etj.. Gjithashtu në territorin e Baldushkut ndodhen edhe mjaft sipërfaqe toke të shkreta dhe joproductive.

Vendbanimet përbëjnë lagje të vogla rrëzë kodrave dhe lidhen mes tyre me rrugë të kryqëzuara. Shtëpitë janë kryesisht ndërtime të reja 1-2 katëshe. Ka klimë të përshtatshme për prodhimet bio si, perime, fruti-kulturë, pemishte, dhe ullishte (25 mijë rrënjë). Baldushku dallohet dhe për mbarështimin e shpendëve (gjelave të detit) traditë e zonës. 200 fermerë janë të punësuar në këtë aktivitet. Tregu i shitjes së tyre është i përkohshëm dhe ndodhet në Vishnje e Baldushk, por nuk ka kushte të mira higjienike.

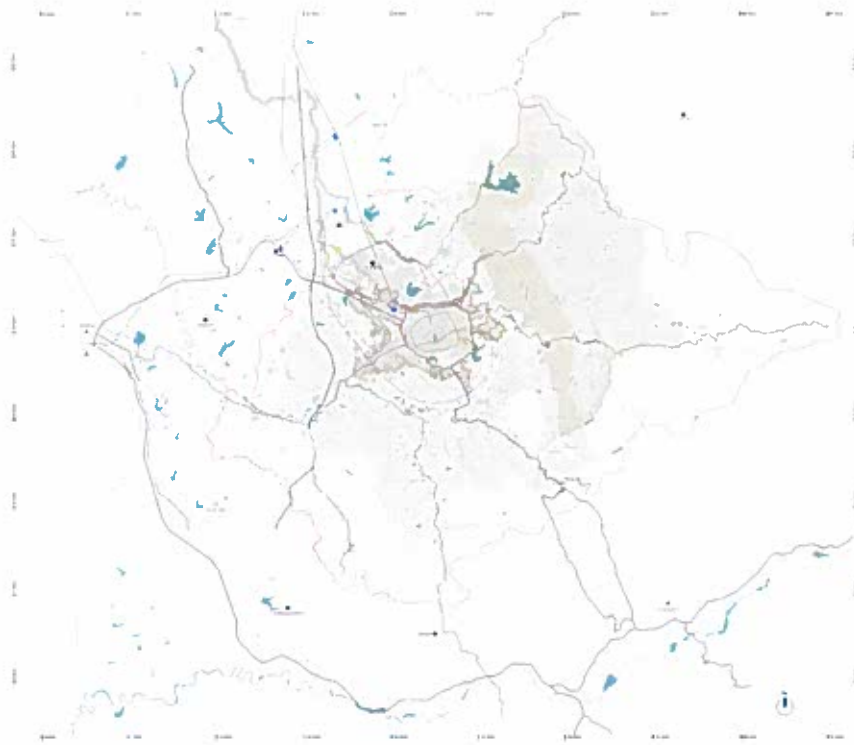
Baldushku është një njësia administrative që ofron mundësi të mira për turizmin. Fshatrat Mumajes, Kodër dhe Shpat janë fshatra piktoreske. Aty ndodhet dhe çezma historike e Mamicës dhe një shpellë 30m e thellë. Në fshatin Kakunjë ndodhet kisha e vjetër e Shën Mërisë. Në këtë njësi nga 2001-2011, vihet re se ka largime të banorëve nga 5526 (në 2001) në 4576 (në 2011) banorë. Këto largime të popullsisë vihen re se janë në fshatra të thella kodrinore, ku terreni është i thyer, por largimet janë bërë edhe nga kushtet e varfëra që ofron kjo zonë jo vetëm në aspektin ekonomik, por edhe në shërbime sociale, infrastrukturë, etj.

Njësia administrative Petrelë

Petrela është 15 km larg Tiranës. Popullsia e njësisë administrative Petrelë në vitin 2001 ka qenë me një popullsi prej 5842 banorë dhe në vitin 2011 arriti një popullsi prej 5542 banorësh. Sipërfaqja e përgjithshme territoriale e saj është 6800 ha. Petrela shtrihet përgjatë rrugës nacionale Tiranë-Elbasan. Banorët e kësaj zonë janë vendosur që në lashtësi në luginën e Erzenit, me klimë mesdhetare dhe me toka me pjellori të lartë ata gjetën kushte shumë të përshtatshme për jetesë. Kjo tregohet edhe nga prania e ullishteve shekullore. Kjo zonë ka kalanë e Petrelës, që është e vendosur mbi një kodër 420 m të lartë. Nga vlerat e trashëgimisë kulturore në Petrelë mund të përmenden kostumet popullore, ku karakteristike janë xhoket me ngjyrë të zezë, gajtanët e zinj mbi shajakun e bardhë të tirqeve, përparëset, xhuletat me ngjyra harmonike dhe me kombinime të arta dhe të argjenda. Të tjerë elementë përbërës artistike janë zbukurimet e kostumeve popullore si gjerdanët, sahatët, bizhutëritë prej ari dhe serme si edhe zbukurimet e objekteve të përdorimit shtëpiak, qëndisjet, etj.

Në Petrelë ndodhet vetëm një shkollë e mesme, në Mullet, dhe për vet vendodhjen e saj në fshatin Mullet nuk është vendi më i përshtatshëm, pasi shumica e fshatrave janë shumë të larguar. Në fshatrat e tjerë të kësaj njësie ndodhen 7 shkolla nëntëvjeçare. Në Petrelë ndodhen tre qendra shëndetësore, në Petrelë, Mullet dhe Stërmas. Komuna Petrelë ka burime të konsiderueshme njerëzore, potenciale prodhuese dhe asete të shumta që mundësojnë një zhvillim ekonomik të qëndrueshëm të zonës. Në bazë të të dhënave të administratorëve, kjo njësi ofron burimeve njerëzore, klimë të përshtatshme për zhvillim, prania e lumit Erzen, vargu i kodrave dhe brezi pyjor, ekzistenca e një toke të lehtë dhe relativisht të pasur, prezenca e një rrjeti rrugor të asfaltuar, afërsia me kryeqytetin, në prodhimin bujqësor, bëjnë që komuna Petrelë të konsiderohet si një zonë me mundësi të mëdha zhvillimi. Aktivitetet kryesore të zonës janë bujqësia dhe blegtoaria. Pothuajse të gjithë banorët e Petrelës punojnë në ekonominë private bujqësore. Kultivimi i ullit është një traditë e hershme e zonës. Kohëve të fundit ka marrë zhvillim kultivimi i vreshtave. Gjithashtu, banorët sigurojnë perimtarin nëpërmjet serave. Lugina e Erzenit ofron pamje të mrekullueshme, dhe mundësi për plazhe turistike.

Sistemi natyror

Objektivat strategjikë mjedisore

Për të përmbushur këtë vizion, janë përcaktuar 2 objektiva strategjikë mjedisore, në të cilët duhet të fokusohet zhvillimi i Bashkisë gjatë viteve të ardhshme në mënyrë që të garantohet mbrojtja e cilësisë së mjedisit urban dhe jetës së qytetarëve.

- Objektivi 1 (OSM1) - Përmirësimi i cilësisë së mjedisit urban
- Objektivi 2 (OSM2) - Ruajtja e burimeve natyrore dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre

Secili nga objektivat përfshin një sërë programesh strategjike që duhet të zhvillohen më tej në faza të ndryshme të zhvillimit të Tiranës. Me qëllim që të përmbushin standartet ligjore për mjedisin, këto programe nuk fokusohen vetëm në drejtim të planifikimit hapësinor por edhe në drejtim të masave menaxheriale që nevojiten për përmbushjen e detyrimeve ligjore dhe garantojnë mbrojtjen e mjedisit. Një pjesë e konsiderueshme e masave për mbrojtjen e mjedisit mund të realizohen vetëm nëpërmjet zbatimit të kuadrit ligjor mjedisor në fuqi.

Objektivi 1 (OSM1) - Përmirësimi i cilësisë së mjedisit urban

Qëllimi i këtij objekti është që zhvillimi urban të orientohet drejt krijimit të një mjedisi që siguron cilësi të lartë dhe kushte të përshtatshme jetese për qytetarët. Realizimi i këtij objekti kërkon hartimin dhe zbatimin e disa programesh strategjike të cilët do të detajohen më tej në plane specifike. Hartimi i planit të veprimit në mjedisin e Bashkisë së Tiranës duhet të adresojë problemet aktuale dhe përmbushjen e standarteve për përmirësimin e jetës së komunitetit. Ky plan do të mbështetet nga një sërë programesh strategjike që detajohen më poshtë dhe që mbështeten në kuadrin ligjor dhe kompetencat e pushtetit vendor

Programi strategjik për cilësinë e ajrit në mjedis i cili do të përfshijë:

- Programin e ndërgjegjësimit dhe edukimin e popullsisë mbi cilësinë e ajrit dhe rëndësinë që ai paraqet për shëndetin, me qëllim që të influencohet sjellja individuale ndaj ndotjes së ajrit. Në këto programe duhet të përfshihet edhe prezantimi i sistemit të menaxhimit të cilësisë së ajrit, si pjesë e sistemit të menaxhimit të mjedisit, dhe rëndësia që ka zbatimi rigoroz i tij.

- Hartimin e Planit Vendor për Cilësinë e Ajrit në Mjedis.

Specifikisht për Tiranën ku niveli i përqëndrimit të PM10 është i lartë dhe kapërcen normën, parashikohen plane specifike për zonat ku vërehen kapërcimet. Gjithashtu parashikohen plane specifike për mbrojtjen e grupeve të ndjeshme ndaj cilësisë së ajrit (përfshirë të sëmurët me probleme frymëmarrjeje, fëmijët).

Në arritjen e objektivit mbi cilësinë e ajrit në mjedis përfshihen edhe plane të tjerë që lidhen me transportin në përgjithësi (infrastruktura rrugore, parkimet, ndërtimi dhe funksionimi i terminaleve ndërqytetës, zgjerimi i rrjetit të korsive të biçikletave, kontrolli i trafikut nëpërmjet qendrës së menaxhimit etj.) dhe atë publik në veçanti (përfshirë planet e ndërgjegjësimit dhe edukimit për përfitimet nga përdorimi i trafikut publik); planet për efikasitetin e energjisë (përfshirë kriteret përkatëse të projektimit); shtimi i sipërfaqeve të gjelbra si kriter në planifikim; rikualifikimi i zonave ekzistuese industriale dhe plani për krijimin e zonave të reja ekonomike; plani i menaxhimit të mbetjeve; planet për sistemet e kanalizimeve.

Programi strategjik për zhurmën në mjedis me komponentë si:

- Hartimi i planit lokal të veprimit për menaxhimin e zhurmave në mjedis. Vlerësimi dhe hartëzimi i zonave me kërkesa strikte ndaj zhurmave (Spitale, Shkolla, Azile, Kopshte, Çerdhe etj) si dhe plani i masave përkatëse për minimizimin e zhurmave.
- Plani i ndërgjegjësimit dhe edukimit të popullatës mbi ndikimin e zhurmave në shëndet dhe mbarëvajtjen e aktivitetit ditor të njeriut, me qëllim që të futen dhe asimilohen konceptet dhe qëndrimet e reja ndaj ndotjes akustike.

Plane të tjerë që ndërveprojnë me programin strategjik për zhurmën janë planet e transportit (më së shumti ata që reduktojnë numrin e automjeteve në njësinë e kohës dhe kufizojnë shpejtësinë në zonat me nivele limit të ulët të zhurmave); rigjenerimi i zonave urbane duke nxjerrë jashtë tyre aktivitetet industriale ose të shërbimeve që gjenerojnë nivele të konsiderueshëm zhurmash; planifikimi i zonave ekonomike dhe industriale; planet për zbatimin e teknikave izoluese ndaj zhurmave në projektimin e ndërtesave me karakter të ndryshëm.

Menaxhimi i mbetjeve - Ndërtimi i sistemit të menaxhimit të integruar të mbetjeve

- Hartimi i Planit rajonal (vendor) të veprimit për menaxhimin e integruar të mbetjeve
- Planet për sigurimin e infrastrukurës (vendpozitimet për mbetjet urbane dhe inerte).
- Hartimi dhe zbatimi i standarteve operacionale të menaxhimit të mbetjeve. Planvendosja e vendgrumbullimit të mbetjeve urbane. Plani i vendosjes së koshave në mjediset publike (rrugë, parqe, sheshe).
- Hartimi i programit të riciklimit bashkiak dhe nxitja e investimeve në industrinë e riciklimit.
- Programi i taksave dhe tarifave që lidhen me trajtimin e mbetjeve.
- Programet e edukimit mbi rëndësinë e menaxhimit të integruar të mbetjeve.
- mbetjeve.

Programi i ndërgjegjësimit dhe edukimit të popullsisë me sistemet e administrimit të mjedisit. Aplikimi i një sistemi të menaxhimit të mjedisit shihet si një ndërhyrje e domosdoshme për përmirësimin dhe garantimin e cilësisë së mjedisit urban.

- Rëndësia e sistemit të administrimit të mjedisit.
- Cilat janë sistemet e administrimit të mjedisit.
- Instrumentat ndihmës për zbatimin e planeve të menaxhimit të mjedisit.

Programi strategjik për ndryshimet klimatike

• Hartimi i planit lokal të veprimit për ndryshimet klimatike. Integrimi i objektivave të përshtatjes dhe zbutjes në kriteret e planifikimit.

Njëkohësisht në programin për ndryshimet klimatike integrohen planet e veprimit për cilësinë e ajrit; planet për efikasitetin e energjisë dhe veçanërisht kriteret përkatëse në projektimin e godinave dhe ndërtesave; planet e përmirësimit të transportit.

Objektivi 2 (OSM2) - Ruajtja e burimeve natyrore dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre.

Ky objektivi kërkon zbatimin e një sërë masash dhe programesh strategjike në zonat periferike të qytetit të Tiranës. Përmbushja e këtij objektivi kërkon bashkërendim me qeverisjen qendrore dhe investimet.

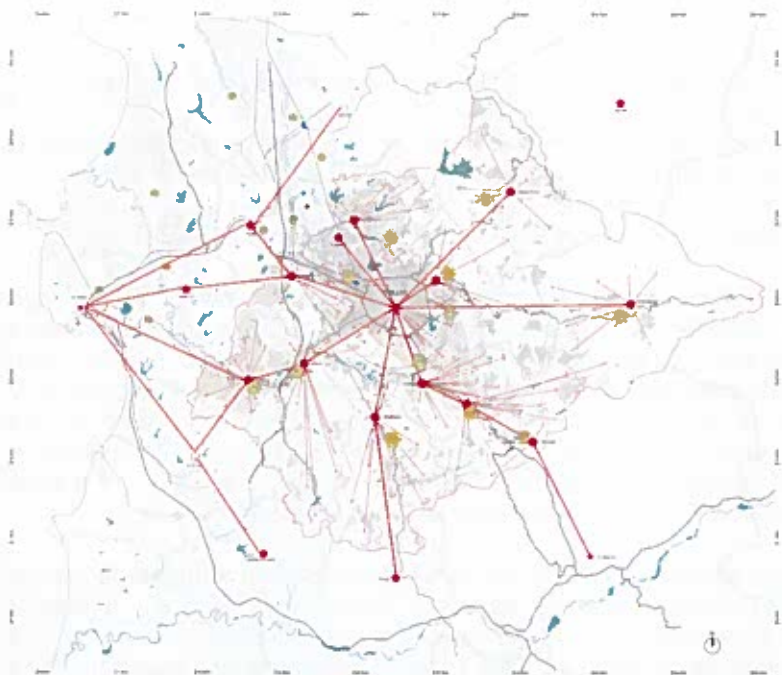
Programet strategjike për përmbushjen e këtij objektivi përfshijnë:

- Zbatimin e instrumentave planifikues mbi kriteret mjedisore dhe sipas konceptit të kapacitetit mbajtës të mjedisit (integrohen normat për parkimet, hapësira të gjelbra, efienca energjitike etj.)
- Hartimi i planeve të menaxhimit të pyjeve
- Hartimi i planeve të investimit në pyje dhe kullota
- Hartimi i programeve për mbrojtjen e burimeve ujore
- Hartimi i planit të zhvillimit të turizimit natyror dhe bujqësor
- Hartimi dhe zbatimi i programeve të ndërgjegjësimit të komunitetit në ruajtjen e natyrës.

Roli i kolektorëve të kullimit - kanë një rol ekologjik për faunën dhe florën, duke lidhur, si sistemi i enëve të gjakut, pjesët e brendshme të Tiranës me infrastrukturën e jashtme të gjelbër të pyllit Metropolitan dhe Brezit të Gjelbër. Konektorët e gjelbër (GC) janë një nga instrumentet kryesore për lidhjen e zonave të gjelbra të Tiranës: korridoret e bletëve, kopshtet e shiut dhe rreshtat e pemëve janë komponentet kryesore të GC. Çatitë e gjelbra janë shpërndarëse të rëndësishme për biodiversitetin: qëllimi është për të krijuar një lidhje me ekosistemet periferike. Karakterizojnë çatitë me një bimësi që i përket zonës ekologjike përreth, ne do të lidhim habitatet periferike me qendrën e qytetit, duke ndërtuar një korridor kolonizimi për habitatin përreth (flora dhe fauna).

Sistemi Bujqësor

Tirana ka 5446 hektarë tokë bujqësore. Kjo tokë bujqësore ndahet midis Njësi Administrative që përbëjnë Tiranën si më poshtë:

1. Petrelë 12% të tokës bujqësore
2. Zall- Herr 11% të tokës bujqësore
3. Baldushk 10% të tokës bujqësore
4. Dajt 9% të tokës bujqësore
5. Kashar 9% të tokës bujqësore
6. Ndroq 9% të tokës bujqësore
7. Vaqarr 9% të tokës bujqësore
8. Zall- Bastar 8% të tokës bujqësore
9. Berzhite 7% të tokës bujqësore
10. Pezë 7% të tokës bujqësore
11. Shëngjergj 5% të tokës bujqësore
12. Farkë 4% të tokës bujqësore
13. Krrabë 1% të tokës bujqësore

Tirana si qark ka rreth 35,000 ha tokë bujqësore të mbjellë. Nga këto, 742 ha janë të mbjella me patate, 1,765 ha me fasule dhe 19,275 ha me foragjere. Si qark, Tirana zotëron 8.1% të tokës bujqësore të Shqipërisë. Në total Shqipëria ka 350 916 familje që ushtrojnë aktivitet ekonomik në fushën e bujqësisë, nga të cilat 32,930 ndodhen në Tiranë. Tirana prodhon mesatarisht 46,580 tonë drithëra në vit, ose 6.6% të prodhimit të vendit; 20,447 tonë grurë ose 7,3% të prodhimit të vendit; 24,229 tonë miser në vit ose 6,3% të prodhimit të vendit; 104,460 tonë perime në vit ose 11% të prodhimit të vendit.

Gjithashtu, Tirana prodhon 11,057 tonë patate në vit ose 4.6% të prodhimit të vendit; 3,612 tonë fasule në vit ose 12% të prodhimit të vendit; 436,069 tonë foragjere në vit ose 7% të prodhimit të vendit. Tirana prodhon 14,197 tonë fruta në vit ose 6,4% të prodhimit të vendit; 7,507 tonë ullinj në vit ose 7.6% të prodhimit të vendit; 17,480 tonë rrush në vit ose 8.5% të prodhimit të vendit. Nga 56,609 ha tokë bujqësore që ka qarku i Tiranës, vetëm 11,652 ha ujiten rregullisht, ndonëse potenciali i tokës që mund të ujitet është 26,980 ha.

Përsa u përket serrave, Tirana ka sipërfaqen më të vogël në vend, në rreth 3,5% të totalit të serrave në Shqipëri. Njësitë Administrative me prodhimin më të lartë bujqësor janë Zall Herr, Zall Bastar dhe Kashar.

- Zall-Bastar është Njësia Administrative me prodhimin më të lartë të

- domates, 31500 kv.
- Kashar është Njësia Administrative me prodhimin më të lartë të specave (6070 kv) dhe kastravecave (5850 kv).
- Zall-Herr është Njësia Administrative me prodhimin më të lartë të patëllxhanit (3600 kv), patateve (9300 kv), preshit (3000 kv), dhe lakrës (3000 kv).
- Ndroqi prodhon sasinë më të lartë të bostanit (5841 kv).
- Vaqarri është prodhuesi më i madh i lakrës foragjere (1633 kv).

Tirana është e njohur për një varietet ulliri që njihet si "I bardhi i Tiranës" nga i cili në Tiranë ndodhen rreth 600 mijë rrënjë. Tirana kultivon edhe dy varietete autoktone rrusi për verë që njihen si Sheshi i Bardhe dhe Sheshi i Zi. Në total, duke parë sipërfaqen e ulët të tokës bujqësore si edhe rendimentin e prodhimit, mund të arrihet në përfundimin se bujqësia në Tiranë mund të përmirësohet, por nuk mund të kthehet kurrësi në burimin e vetëm të të ardhurave të banorëve të zonave rurale të Tiranës. Fokusi duhet të jetë më së shumti në agroturizëm si edhe në fokusimin në produkte të veçanta me çmim të lartë në treg.

TR 030 ka për qëllim të paraqesë një medium për vizionin afatgjatë të bazuar në karakteristikat e tokës bujqësore në Tiranë dhe në periferitë e saj, të bazuar në analizimin e situatës aktuale të tokës bujqësore, të prodhimit të ushqimit dhe shpërndarjes lokale zinxhir dhe çështjeve kritike të theksuara në dokumentin FAO "Menaxhimi bujqësor, marketingu dhe financat - furnizimi me ushqim dhe sistemi i shpërndarjes së Tiranës, Shqipëri" (<http://www.fao.org/3/a-ap296e.pdf>). Në të paraqitet një kornizë udhëzuese për përmirësimin e performancës së sektorit bujqësor në qytetin e Tiranës dhe në zonat përreth.

Analiza e gjendjes aktuale të zinxhirit të furnizimit të ushqimit në Tiranë sugjeron se është e nevojshme të krijohet një zhvillim shumëfunksional i bujqësisë në bazë të ekonomisë rrethore. Multifunksionaliteti i prodhimeve bujqësore çon në përfitime socio-ekonomike për fermerët dhe, më gjerë, për qytetarët për shkak të prodhimit të projektuar bioenergjitik në një perspektivë të ekonomisë rrethore, përmirësimin e kujdesit shëndetësor dhe zbatimin e shërbimeve të agro-turizmit dhe nga ana tjetër aktiviteteteve satelitare.

Vizioni i mesëm deri afatgjatë për sistemin e bujqësisë në Tiranë sjell dizajnin e konceptit të zhvillimit të bujqësisë, që ka për qëllim të jetë multifunksional dhe i qëndrueshëm nga mjedisi dhe perspektiva ekonomike.

Objektivi strategjik:

Objektivi për sistemin e bujqësisë është vendosur për të përcaktuar dhe për të promovuar një sistem me cilësi të lartë të prodhimit të ushqimit (duke përfshirë edhe bujqësinë organike) që është në gjendje të shkojë me kërkesën në rritje të ushqimit vendor, duke krijuar vende pune në bujqësi dhe në bioenergjinë e prodhimit.

Planifikimi dhe Veprimet:

Strategjia e TR 030 është:

- Analiza e përdorimit të tokës në zonat përreth Tiranës nëpërmjet imazheve satelitore në dispozicion të sistemit të Sentinel 2 me 10 metra rezolucion hapësinor. Analiza do të lejojë identifikimin e: i) sistemeve bujqësore, ii) statusin e kulmeve të mbuluar në qytet
- Identifikimi i sistemeve të kultivimit të jetë i përshtatshëm për përmbushjen e kërkesës së ushqimit urban dhe për kushtet klimatike. Aspekti i fundit do të trajtohet duke analizuar imazhet satelitore, hartat rajonale të cilësisë së tokës dhe karbonit organik, dhe të dhënat e motit. Bimët që do të kenë një interes të caktuar në tregun urban të dimrit janë gruri, soja, elbi, domatet, fasulet, angjinarija, marulet, lakra, lulëlakra, karrota;
- Vlerësimi i fizibilitetit për zbatimin e sistemeve organike prodhues në bazë të afërsisë së blegtorisë dhe të biogazit në plan për të lehtësuar përdorimin e plehut organik dhe të tretshëm.
- Vlerësimi i kulturave të avullimit duke përdorur funksionet FAO dhe

përdorimin e modeleve të simulimit të kulturave p.sh. ARMOSA Modeli (Perego et al., 2013) për të vlerësuar ARMOSA Modeli (Perego et al., 2013) për të vlerësuar përshtatshmërinë e kulturave të reshjeve lokale dhe llojet e ndryshme të tokës së rajonit. Ky informacion do të shikohet nga WordClim (Hijmans et al., 2005) të dhënat e motit të vendosur. Kjo analizë do të lejojë që të ndajë tokën e ushqyer me shi apo tokën e ujitur; zona aktualisht e ndarë për ullishtet, pemët dhe drurin do të mbahet e pandryshuar; Zonat që aktualisht ndahen në ullishte, dhe pemë druri do të mbahen të pandryshuara

- Analiza e përdorimit aktual dhe të parashikuar të tokës do të lejojë të vlerësohet niveli i biodiversitetit (p.sh. indeksat e tokës);
- Degradimi i tokës për shkak të erozionit të tokës do të jetë të parandalohet në sajë të zbatimit të teknikave bujqësore ruajtjen kur nuk është miratuar ende. Prandaj, reduktimi i lëvrimit do të zëvendësojë praktikën konvencionale, të tilla si plugimi i thellë. Fermerët do të udhëhiqen nga udhëzimet dhe udhëtimet në terren në vendet demonstrative;
- Në një perspektivë të prodhimit multifunksional, zbatimi i shërbimeve Agriturizmi (dmth hotelieri, hosting, hiking, parqet e gjelbër rekreative, pemët kacavjerrëse) në fermat ekzistuese do të rrisin produktivitetin dhe do të krijojnë fermat e aktiviteteve satelitore;
- Qyteti i Tiranës është vendi ideal ku mund të zbatohet modeli i ekonomisë rrethore. Zbatimi i një plani të biogazit rrjedh nga nevoja për një dispozicion të mjedisit miqësor të mbetjeve urbane. Një popullsi në rritje (rreth 530000 banorë në vitin 2016) përfshin prodhimin më të lartë të mbetjeve urbane që mund të përdoret në mënyrë efikase si feedstock në prodhimin e biogazit. Vlerësimi i planit të madhësisë do të marrë në konsideratë sipërfaqen urbane (informacioni merret nga imazhet e Sentinel 2), numri i qytetarëve (në të dhënat komunale), llojin e mbeturinave, supozimin se grumbullimi i ndarë i mbeturinave do të futet së shpejti (edhe në sajë të komunikimit me qytetarët). Planet biogas është një strukturë shumë funksionale, e cila lejon një dispozicion të mirë të mbeturinave, për prodhimin e energjisë elektrike, të kërkesës për energji urbane, shfrytëzimi i biogazit rezulton materiale (p.sh. digestate) si pleh organik që do të aplikohen në fushat bujqësore, dhe krijimi i vendeve të punës për mbledhjen e plehrave dhe çorapeve. Një faqe pilot do të tregojnë përfitimet e mundshme të prodhimit të biogazit dhe përdorimit të tretësve në bujqësi;
- Shumë zona janë të përcaktuara si të ndotura (zonat me mbeturina të paligjshme) do të ndahen për të bërë rehabilitimin me anë të sistemit të bioenergjisë. Në një perspektivë të ekonomisë rrethore, biomasa nga bimë të tilla do të përdoret si feedstock për prodhimin e biogazit;
- Ruajtja e agrikulturës (AK) ka për qëllim të arrijë bujqësinë e qëndrueshme në të dy termet ekonomike dhe mjedisore nëpërmjet miratimit të tre parimeve AK: shqetësim minimal i tokës, mbulim i përhershëm i tokës dhe rotacionet e kulturave. Ky është një ansambël i teknikave që kombinon prodhimin fitimprurës bujqësor me shqetësimet dhe qëndrueshmërinë mjedisore dhe ajo ka qenë provuar për të punuar në një shumëllojshmëri të zonave agrikulturore dhe sistemeve bujqësore (FAO, <http://www.fao.org/ag/ca/>). Ajo është e njohur si një mjet i vlefshëm për menaxhimin e qëndrueshëm të tokës (ATQ).
- FAO është i përfshirë në mënyrë aktive në nxitjen e AK-së, sidomos në zhvillimin dhe ekonominë në zhvillim. Me qëllim të një zbatimi efikas të AK-së, zona të ndryshme teknike duhet të konsiderohen në të njëjtën kohë në mënyrë të integruar. Dihet se tokat bujqësore nën lëvrimin konvencional janë më pak rezistente ndaj erozionit, ngjeshjes, dhe mineralizimit organik çështje që është përshpejtuar pasi emetimet e gazeve të serave janë në rritje; këto aspekte zakonisht çojnë në degradimin e tokës. Në anën tjetër, zbatimi i praktikave bujqësore dhe ruajtjes mund të ruajë ose rrisë produktivitetin kulturor, duke parandaluar erozionin e tokës dhe rritjen e tokës organike. Në Evropë, ruajtja e bujqësisë tani praktikohet afërsisht në 1.4 milion ha, e cila korrespondon me vetëm 2% të tokës bujqësore të punueshme (Basch et al., 2015). Në Itali, bujqësia konservatore është miratuar në 1% të tokës

bujqësore, edhe pse 69% e territorit italian është përcaktuar kohët e fundit si e përshtatshme për ruajtjen e bujqësisë (Friedrich et al., 2014).

Biogazi

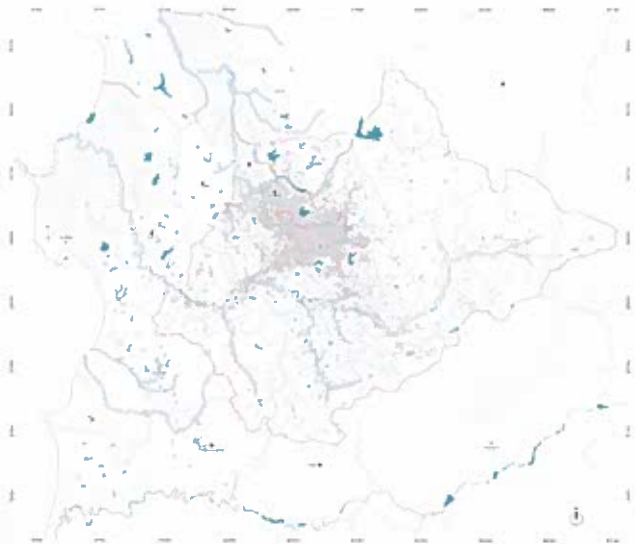
Biogazi prodhohet nga tretja anaerobe e biomasës dhe mund të ndihmojë pjesërisht në zëvendësimin e energjisë fosile-karburant-rjedhës dhe në reduktimin e ndikimit në mjedis pasi ajo siguron karburant të pastër nga energjia e rinovueshme (SCHIEVANO et al., 2014). Biomasat e mbetura, të tilla si, mbetjet e kafshëve, dhe mbetjet organike janë burime të substratit për biotransformimin anaerob të biogazit. Tretja, me biogaz paraqet produktet e fundit të tretjes anaerobe. Biogazi metan i pasur përdoret për të prodhuar energji elektrike dhe ngrohje, ndërsa tretja mund të vlerësohet më tej me bujqësi si pleh, duke qenë një burim i azotit në dispozicion për kulturat (Riva et al., 2016). Tretësit ose fraksionet e ngurta ose të lëngshme janë përdorur shpesh në bujqësi dhe janë efikas, si dhe i patrajtuar i blegtorisë në përcaktimin e prodhimit të qëndrueshëm në terma ekonomike dhe mjedisore (Albuquerque et al, 2012;. Perego et al ., 2016).

Tretësit kanë një potencial të lartë të fekondimit, lidhur kryesisht me përmbajtjen e tyre të amoniakut. Parimet që përcaktojnë 'cilësinë' e tretësit si biofertilizues, të përshtatshëm për të zëvendësuar plehurat minerale në prodhimin e kulturave, duke deklaruar përmbajtjen e amoniakut, pH, lëndën e thatë dhe përmbajtjen organike të lëndës së thatë, pastërtinë (pa papastërti inorganike të tilla si plastike, gurë, qelqi, etj.), të pastruar dhe të sigurt për organizmat dhe mjedisin jetësor në lidhje me përmbajtjen e saj të materialit patogjen dhe ndotësve kimik (Al Seadi dhe Lukehurst, 2012). papastërtive inorganike të tilla si plastike, gurë , etj qelqi), i pastruar dhe të sigurt për të organizmave dhe mjedisit jetësor në lidhje me përmbajtjen e saj të materialit patogjene dhe ndotësve kimike (Al Seadi dhe Lukehurst, 2012).

Shumë studime janë kryer kohët e fundit duke adresuar mënyrat e ndryshme të rritjes dhe optimizmin e tretjes anaerobe. Pika themelore e përmirësimit të efikasitetit të prodhimit të biogazit është qasje e lehtë për feedstocks të lirë, të tilla si mbeturinat nga bujqësia, industria dhe zonat urbane, plehurat, mbetjet linjoceluloze, dhe të lira (jo-ushqimore) prodhim i energjisë (Capodaglio et al. 2016). Tretja anaerobe e aplikuar për mbetjet organike të prodhuara në mjediset urbane mund të japë një zgjidhje për problemet e deponimit të mbeturinave duke reduktuar kërkesat e energjisë (Curry dhe Pillay, 2012).

Sistemi ujq

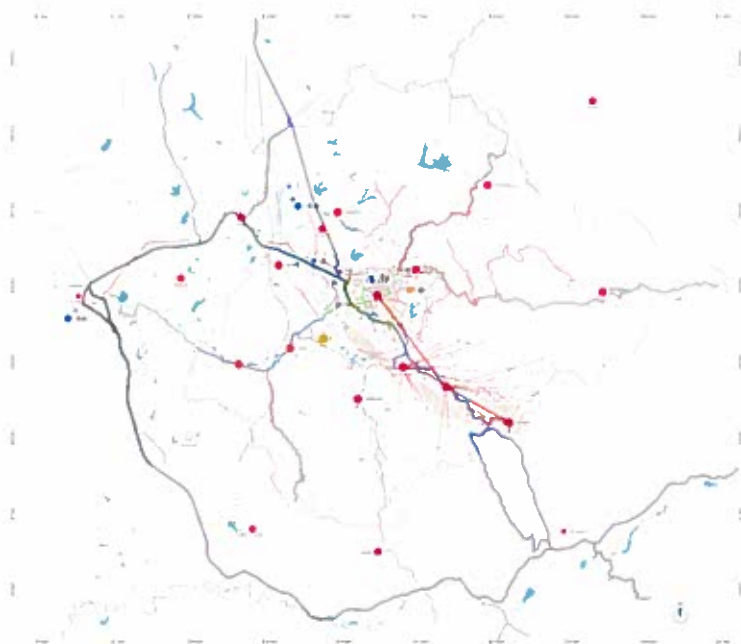
Meqënëse popullsia e botës është në rritje me një ritëm të shpejtë, kërkesa për ujë është rritur në mënyrë drastike. Pjesa më e madhe e ujit është marrë nga sektori i bujqësisë, i cili përbën rreth 70% të tërheqjes së ujit, ndërkohë që industria përbën 20%, dhe llogaritë e konsumit të brendshëm 10%. Rritja e popullsisë së përgjithshme botërore po kërkon më shumë ujë për sektorin e ushqimit (më shumë ushqim që do të prodhohet në terma absolutë, dhe ndryshimet në dietë kanë ngritur kërkesën për ujë), dhe për sektorin e energjisë (nxjerrja nga resurset ujore të cilat janë të nevojshme për të mbështetur rritjen). Qytete në këtë kuptim janë duke vepruar si katalizator i këtyre kërkesave, pasi ata përqendrojnë nevojën për ushqim, energji dhe ujë, ndërsa prodhohen e ujërat e zeza që janë zakonisht shkak i ndotjes së ujit. Tirana nuk bën përjashtim, me rritjen e shpejtë të popullsisë rritet dhe konsumit të ujit.

Tirana ka qenë gjithmonë një qytet i pasur me ujë, në sajë të shirave të bollshme, shkarkimit të akuifereve, pranisë së Erzenit, Lanës, lumenjve të Tiranës, dhe liqeneve artificiale dhe digave, të ndërtuara rreth qytetit për të mbledhur ujin dhe për ta përdorur atë për qëllime bujqësore dhe pije. Megjithatë, uji është një burim i çmuar dhe i caktuar, si për zhvillimin e shëndetshëm, mbijetesën dhe shëndetin e qytetarëve, dhe sektorët ekonomikë mbështeten në furnizimin me ujë, të cilësisë së mirë dhe në sasi të duhura. Burimet natyrore mbi dhe nën tokë janë gjetur, trajtuar, konsumuar dhe shkarkohen përsëri në mjedisin natyror për të përmbushur këto nevoja.

Zhvillimi i paplanifikuar, një popullsi në rritje dhe përdorimi i ndryshëm i tokës ose aktivitetet, janë kërcënime për shfrytëzimin e burimeve natyrore dhe prosperitetin, por edhe duke ndryshuar proceset natyrore kullimit futen rreziqe të reja. Tirana është prekur nga çështjet e ujit që dalin nga këto procese, dhe ndotja e ujit është një nga sfidat më të mëdha të qytetit. Një qasje e strukturuar është e nevojshme për të përcaktuar se si duhet të trajtohen problemet e lidhura me ujin në Tiranë. Masterplani i tanishëm propozon një sërë zgjidhjesh që do të punojnë në një mënyrë gjithëpërfshirëse. Nuk do të ketë zgjidhje që do të trajtojë vetëm sistemet e ujit dhe kanalizimeve, por do të propozohen zgjidhje të integruara, në mënyrë që të kemi dobi maksimale dhe të gjenerohet një ndikim më i madh brenda Tiranës.

Tirana është duke shërbyer popullsisë nëpërmjet tubave duke arritur vetëm një pjesë të popullsisë. Uji është racionuar gjatë ditës, dhe nuk ka presion të mjaftueshëm brenda tubave për të siguruar ujë të vazhdueshëm, dhe pasi është përdorur, arrin impiante të trajtimit, pa ndonjë ndarje në mes të zezë/gri/ujrat e shiut. Uji i pastër do t'i kthehet përsëri në Tiranë, qytetarëve të saj, dhe burimeve të saj natyrore.

Sistemi i infrastrukturës

Mobiliteti

Vizioni i mobilitetit është një derivat i vizionit hapësinor për Tiranën 2030. Ai e pason atë, por gjithashtu siguron kushtet bazë për arritjen e vizionit hapësinor. Në vitin 2030, Tirana do të ketë një sistem të fortë dhe të barabartë transporti që lejon të gjithë qytetarët të lëvizin nëpër qytet dhe rajon në mënyrë të sigurt dhe të qëndrueshme. Kjo lejon rrjedhjen efikase të trafikut nëpër korridoret ku ka nevojë për të udhëtuar, duke i siguruar lehtësinë e lëvizjes së ngadalshme dhe trafikut në vendet ku ka hapësira të mjaftueshme.

Për këtë, mënyrat e ndryshme të transportit janë prioritet për udhëtime të ndryshme:

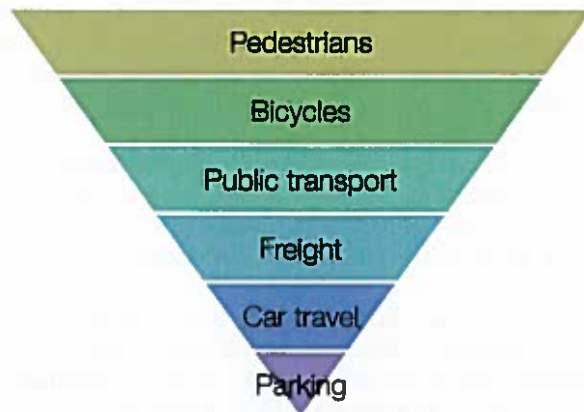
- Ecja dhe çiklizmi janë zgjedhjet e përcaktuara për udhëtime të shkurtra nën pesë kilometra. Këmbësorët dhe çiklistët janë të mbrojtur.
- Transporti publik është një zgjidhje e shpejtë dhe me një kosto efektive për udhëtime të gjata në distancë prej më shumë se pesë kilometra.
- Makina është një luks, jo një domosdoshmëri. Kjo është dominuese tek arteriet e rëndësishme, por lejohet si një "mysafir" në shumë rrugë të tjera, ku situata kërkon një mjedis të qetësuar trafiku.
- Kamionat janë prioritet mbi lëvizjet e automjeteve private. Pjesa e brendëshme e qytetit është bërë për automjetet e vogla që i përshtaten infrastrukturës në qytetin e vjetër.

Parimet

Një sistem efikas dhe gjithëpërfshirës i trafikut përfshin aspektet pozitive të çdo forme dhe zbutjen e efekteve negative të kësaj forme. Duke zbutur konfliktet dhe stresin nga mjetet e shumta motorrike do të përfitojnë rrugët më efektive. Kjo gjithashtu do të rrisë qëndrueshmërinë (sociale, mjedisore) të të gjithë sistemit të trafikut. Vizioni TR030 do të ngrejë një sërë parimesh për të drejtuar zhvillimin e ardhshëm të lëvizshmërisë në Tiranë. Këto parime duhet të zbatohen në të gjithë sektorët e ndryshëm dhe departamentet në kuadër të komunës dhe më gjerë. Duke zbatuar parimet, Bashkia e Tiranës do të krijojë ndryshim të dukshëm në sistemin e transportit të qytetit, duke siguruar qytetarët me më shumë opsione lëvizshmërie.

Parimet e TR 030 janë të bazuara në përmbyshjen e piramidës, prioritet i treguar më lart. Shumë qytete kanë zhvendosur me kohë prioritet dhe në këtë mënyrë hapësirën urbane drejt përkushtimit të sferës urbane të automobilave private. Kjo

është gjithashtu shumë e dukshme në Tiranë, ku deri në 1991, numri i automjeteve private ishte shumë i ulët dhe ecja dhe çiklizmi ishin normale. Në periudhën e demokracisë, numri i automjeteve private në Tiranë është rritur ndjeshëm, por numri mesatar i automjeteve për familje është ende shumë më i ulët se sa në shumicën e qyteteve evropiane.

Si rrjedhojë, Bashkia e Tiranës duhet të trajtojë kongestionin, presionin e parkimit, dëmtimin e cilësisë së ajrit, çështjet e aksesibilitet dhe çështjet e barazisë. Strategjia dhe parimet udhëzuese të miratuara për çdo çështje të planifikimit të mobilitetit me gjashtë deklarata kryesore:

- Rrugët për këmbësorë janë modaliteti kryesor brenda unazës së dytë
- Biçikleta është mënyra kryesore e transportit brenda unazës së tretë
- Lidhjet e transportit publik me nyjet e ndryshme në qytetin policentrik
- Qasja e mallrave me automjete të përshtatshme të lejuara në qendër të qytetit
- Makina lejohet kur është e mundur, por prioritet janë lidhjet midis nyjeve të qytetit policentrik dhe unazës së dytë dhe të tretë
- Parkimi i makinave është i centralizuar në vende strategjike në buzë të qendrës së qytetit.

Lëvizjet kyçe

Për të arritur vizionin e bazuar në parimet dhe objektivat e mësipërme ekipi i projektit ka identifikuar lëvizjet e mëposhtme kryesore. Këto lëvizje mund të ndërmerren në mënyrë të pavarur ose në bashkëpunim me njëra-tjetrën. Secila nga lëvizjet kryesore mund të shndërrohet në një proces të veçantë apo projekt që kërkon një nivel të caktuar të vullnetit politik dhe financiar.

Sistemi Institucional

Ndryshimi institucional është çelësi i ndryshimeve në sistemin e mobilitetit në Tiranë. Mungesa e rregullave të qarkullimit rrugor përreth biçikletëve të çon në pasiguri ligjore dhe rreziqe të mundshme të sigurisë. Rekomandohet të zbatohen një sërë rregullash të trafikut për biçikleta për tu siguruar që gjithsecili të jetë i vetëdijshëm për të drejtat dhe rregullat e biçikletës. Kjo pritet të përmirësojë statusin e biçikletës si një mënyrë transporti, të heqë pasigurinë rreth ligjshmërisë së biçikletave dhe të përmirësojë sjelljen e çiklistëve.

- Përmirësimi i rregullave të qarkullimit rrugor duke përfshirë çiklizmin
- Përmirësimi i edukimit të trafikut për të gjitha moshat
- Forcimi i politikës prioritare modale siç është përshkruar më lart.

Ecja

Aktualisht, rreth 30% e të gjitha udhëtimeve në zonën urbane të Tiranës janë bërë në këmbë. Kjo është një shifër relativisht e lartë në krahasim me kryeqytetet e tjera të Europës. Vizioni i TR030, konsiderohet me rëndësi të madhe për të ruajtur dhe për të ndërtuar mbi këtë përqindje të lartë, duke përforcuar statusin e këmbësorëve dhe gjithashtu propozon të zgjerojë rrjetin e rrugëve dhe duke

u fokusuar në mirëmbajtjen e tyre. Edhe statusi i këmbësorëve në rregulloren e transportit duhet mishëruar, për mbrojtjen e këmbësorëve në kuptimin ligjor. Shumë nga hapësirat informale të përbashkëta në Tiranë mund të përmirësohen duke qetësuar trafikun dhe duke i formalizuar ato si një mjedis me shpejtësi të ulët.

Së fundmi, duhet të krijohen më shumë mundësi për të kaluar rrugët në rrugët e zëna për të mbështetur pakicën lokale dhe funksionet sociale.

- Zgjerimi në rrjetin e rrugëve të këmbësorëve
- Rritja e cilësisë së rrugëve për këmbësorët duke përmirësuar hapësirën publike
- Mirëmbajtja e buxhetit për trotualet ose mirëmbajtja e rrugëve
- Parashikimi i të drejtave të këmbësorëve në legjislacion
- Zyrtarizimi i hapësirave të përbashkëta dhe zbatimi i një shpejtësie të ulët
- Përmirësimi i mundësive të kalimit në rrugët kryesore.

Biçikletat

Çikizmi është aktualisht një transport mjaft i përhapur. Megjithatë, jo shumë kohë më parë biçikleta ishte një nga mjetet më të përdorura në Tiranë. Kjo gjë mund të ribëhet duke krijuar një rrjet të fortë të sistemit të çiklizmit. Për të arritur këtë duhet një rrjet i lexueshëm dhe një projekt i sigurt infrastrukturor që të jetë në përputhje me të gjithë rajonin. Ne rekomandojmë zbatimin e një udhëzuesi të projektimit që formalizon rrugën e biçikletave ashtu siç janë projektuar.

Për më tepër, buxheti i mirëmbajtjes mund të përdoret për të përmirësuar rrugët ekzistuese. Kjo e bën krijimin e një rrjeti të çiklizmit me kosto më efektive. Sistemi ekzistues i biçikletave, duhet të zhvillohet dhe të formalizohet më tej. Së fundmi, organizatat lokale që nxisin çiklizmin duhet të mbështeten financiarisht dhe me llogjistikë për të nxitur dhe forcuar kulturën ekzistuese të çiklizmit në Tiranë.

- Zhvillimi i guidës së biçikletave
- Zgjerimi në rrjetin e korsive të dedikuara për biçikleta
- Shfrytëzimi i buxhetit për rinovime
- Forcimi dhe zgjerimi i sistemit të përdorimit të "bike share"
- Promovimi i kulturës dhe eventeve të çiklizmit.

Transporti publik

Një qytet policentrik duhet të jetë i lidhur me një rrjet të fortë të rrugëve të shpeshta të autobusëve. Kjo do ta bëjë autobusin një alternativë tërheqëse, në veçanti për udhëtime më të gjata se pesë kilometra. Për t'u siguruar që autobusët nuk do të bllokohen në trafik, sistemi "Bus Rapid Transport (BRT)" është i nevojshëm. Për këtë, rrjeti i korsve të autobusit duhet të zgjerohet, dhe përdorimi i tij duhet të monitorohet me kujdes. Duhet të zbatohet përdorimi i paligjshëm i korsive të autobusëve. Kjo do ta bëjë autobusin më të shpejtë, më të besueshëm dhe më ekonomik. Sistemi e autobusave duhet të zgjerohet dhe të modernizohet për të qenë në gjendje të përballojë një kërkesë në rritje dhe frekuencë më të lartë, veçanërisht në rrugët kryesore të tranzitit të shpejtë.

- Zgjerimi dhe zbatimi i rrjetit korsi-autobus
- Përmirësimi dhe zgjerimi i sistemit të autobusave
- Përmirësimi i rrjetit të autobusave për të lidhur nyjet me densitet të lartë

Përveç futjes për një sistem BRT theksojmë se ne nuk kemi futur një "lightrail" ose tramvaj. Autobusët janë më fleksibel dhe janë financiarisht dhe infrastrukturisht më të lehtë për tu zbatuar për të arritur në një kohë më të shkurtër. Ne propozojmë të bëhet një përdorim efikas i asaj që është aty, dhe të përpiqmi për një rrjet hekurudhor me tranzit afatgjatë.

Transporti i mallrave

Transporti i mallrave është një funksion i rëndësishëm për qytetin e Tiranës, por në të njëjtën kohë, një vëllim i madh i kamionëve të mëdha mund të ketë efekte të dëmshme për jetën në qytet. Vizioni i TR 030 propozon zgjidhje për të dekurajuar apo të ndaluar kamionët e mëdha që të përdorin rrugët në qendër të qytetit duke i detyruar ata që të përdorin sistemin e unazës. Dërgesat në dhe nga qendra e

qytetit duhet të bëhen nga automjete të vogla, më të përshtatshme që i përshtaten rrjetit ekzistues rrugor të qytetit të vjetër. Zonat e ngarkimit duhet të jenë prioritet mbi parkimin në rrugë për të lejuar shumë dyqane lokale të ripullohen në mënyrë efektive.

- Ndalimi i kamioneve të mëdha nga përdorimi i rrugëve të qendrës së Qytetit
- Inkurajimi i automjete të vogla dhe të reja brenda qytetit
- Sigurimi i bypass-it për kamione të mëdha
- Sigurimi dhe zbatimi i hapësirave adekuate të ngarkim/sharkimit të bizneseve.

Makinat

Siç rritet numri i makinave në Tiranë, ashtu rriten dhe efektet negative të qarkullimit. Mundësia për të siguruar më shumë hapësirë për makinat është e kufizuar, siç është dëshira për të bërë kështu. Cilësia e ajrit është një shqetësim i veçantë në Tiranë, i cili vuan nga nivele të larta të papranueshme të ndotjes së ajrit, të krijuara kryesisht nga automjetet private (nafta). Përveç kësaj, parkimi në rrugë kufizon rrjedhën e trafikut dhe futjen e korsive të biçikletave.

Për të lehtësuar këto probleme, vizioni i TR 030 rekomandon të shqyrtohen mundësitë për të centralizuar parkimin për mjetet në skaje të qendrës së qytetit. Kjo mund të (nëse menaxhohet mirë) lirojë hapësirën në qytet, për mënyrat e tjera. Të gjitha sistemet e parkimit duhet të menaxhohen për të siguruar 85% të okupimit. Kjo minimizon numrin e shoferave që kërkojnë një vend parkimi, e cila mund të kontribuojë ndjeshëm në kongestion. Qyteti duhet të hetojë mundësitë për një sistem të ndarë të makinave, gjë e cila mund të kufizojë numrin e automjeteve private që kërkojnë parkim.

- Hapësira të centralizuara parkimi në skajet e jashtme të qendrës së qytetit
- Heqja e parkimit në rrugë arteriale të mëdha për të lejuar përdorime të tjera
- Menaxhimi i parkimit në rrugë për të siguruar 85% okupim
- Inkurajimi i sistemeve car-share për tu ngritur në Tiranë.

Përveç kësaj, ne shohim një kategorizim në rrugët e lagjeve, rrugët arteriale dhe sistemin rrugor të unazës si një domosdoshmëri themelore. Për llojin e rrugës, një plan urbanistik i standardizuar rrugor duhet të jetë në vend. Ky standartizim duhet të ofrojë kushte themelore për projektet e ardhshme rrugore dhe për përmirësimin e rrugëve ekzistuese. Duhet të jetë një rekomandim, dhe jo një model i paracaktuar: çdo rrugë ka nevojë për një projekt unik në mënyrë që të bëhet pjesë e rrethinës që udhëton përmes.

Rrjeti elektrik

Popullsia e Tiranës ndahet në atë të qytetit dhe në popullsinë e zonave rurale periferike. Rreth 62% e popullsisë jeton në qytet dhe 38 % në zonën periferike dhe rurale. Popullsia e zonës është rritur në mënyrë të ndjeshme gjatë viteve të kaluara, pasi popullsia e zonave rurale ka emigruar në drejtim të qytetit. Popullsia totale e zonës është afërsisht 800 986 mijë banorë dhe rreth 300 mijë familje janë konsumatorë të energjisë elektrike. Këto shifra janë pak të moderuara pasi popullsia e zonave rurale vazhdon të levizë drejt zonës së Tiranës. Problemi me i madh për Tiranën është rritja e qendrueshme e popullsisë urbane.

Shqipëria është një vend në zhvillim dhe ritmet e rritjes së GDP janë të larta. Në një farë mase rritja e kërkesës për energji elektrike të një vendi shkon paralel me rritjen e GDP. Tirana veçse kryeqytet i Shqipërisë përfaqëson zonën tegetare dhe industriale më të rëndësishme dhe me një zhvillim intensiv. Sektori i shërbimit është duke u zgjeruar në mënyrë të shpejtë (hotelet, restorantet dhe qendrat e biznesit) duke rritur dhe ndërveprimin midis Shqipërisë dhe komunitetit ndërkombëtar.

Me zgjerimin e bizneseve dhe të ardhurave, zhvillimi i sektorit tregtar (qëndrat tregtare, marketet, tregtia me shumicë e pakicë) ka njohur gjithashtu një zhvillim të shpejtë. Në fushën e industrisë, sektori ushqimor, industria e lehte, prodhimi dhe shpërndarja e materialeve të ndërtimit janë rritur ndjeshëm në Tiranë. Përdorimi i

energji alternative ne zonën e Tiranës si në të gjithë Shqipërinë është i pakët si për mungesë të sistemeve të përbashketa të gazit ashtu dhe për traditën.

Popullsia përdor një sasi fare të vogël Gazi të lengshëm (LPG) për gatim. Edhe në prespektivën e afërt nuk pritet ndonjë ndryshim i madh në këtë drejtim. Konsumi për frymë i rrethit të Tiranës është rreth 35-40% më i lartë se mesatarja e vendit. Ritmet e rritjes së kërkesës për energji elektrike për rrethin e Tiranës gjykohen të jenë më të larta se mesatarja e vendit. Kjo rritje do të përfshijë si zonat periferike drejt së cilave po zgjerohet ende qyteti ashtu dhe zonën qendrore ku pritet rritje e intensitetit të ndërtimit.

Spektori i energjisë elektrike është një përbërës kryesor i infrastrukturës ekonomike dhe shoqërore të Shqipërisë. Një sistem i besueshëm, i sigurtë dhe frytdhënës i shpërndarjes së energjisë elektrike është një kriter kryesor për rritjen ekonomike dhe mirëqenien e qytetarëve. Ndonëse këto përpjekje kanë rezultuar në përmirësime të dukshme, performanca e sistemit është ende e pakënaqshme. Spektori i energjisë elektrike përballet ende me sfida të vështira financiare dhe operative. Kjo shkaktohet edhe nga niveli i lartë i humbjeve të provokuar nga vjetërsimi i infrastrukturës, arkëtimet e ulëta për energjinë elektrike të konsumuar, vjedhja e përhapur dhe konsumi i paligjshëm.

Problematika të tilla hasen dhe në rrjetin elektrik të zonës që administrohet nga Bashkia Tiranë kryesisht në atë të shpërndarjes së energjisë elektrike që administrohet nga kompania OSHEE. Vjetërsia e rrjetave dhe shfrytëzimi i një pjese të konsiderueshme të tyre në regjim të mbingarkuar ka sjellë vështirësi në:

- menaxhimin e rrjetit, vështirësi, të cilat janë reflektuar në cilësinë e furnizimit të konsumatorit
- numrin e ndërprerjeve; kohëzgjatja e ndërprerjeve përtej normave të lejuara
- si dhe në nivelin e humbjeve teknike dhe jo teknike mbi nivelin e dëshiruar

Spektori i shpërndarjes përballet me një kombinim të sfidave që lidhen me energjinë e pafaturuar për shkak të mungesës së matësve, ose matësve të dëmtuar dhe vjedhjeve të energjisë elektrike në sistem, si dhe me arkëtimet e pamjaftueshme për energjinë e faturuar nga familjet dhe bizneset. Është kritike që matësit e rinj të blihen dhe instalohen të sigurt në një kohë sa më shpejt të jetë e mundur për të reduktuar humbjet joteknike. Nëpërmjet investimeve në matje (matës të zgjuar) synohet një menaxhim më i mirë dhe eficient të procesit të faturimit si dhe rritje të nivelit të arkëtimet.

Ndër të tjera TR 030 vizion propozon:

- Zbatimin e një plani investimesh për të përmirësuar dhe modernizuar rrjetin e shpërndarjes të përqendruar kryesisht në:
- Ndërtimi i n/stacioneve të rinj 110/20kV
- Zëvendësimi i n/stacioneve ekzistues 110/35/6kV në n/stacione 110/20kV
- Zëvendësimi fiderave TM me nivel tensioni 10/6kV në nivel tensioni 20kV
- Zëvendësimi i rrjetit TU ajror me përcjelles të zhveshur, me rrjet ajror kabllor me kabëll me vetembajtje të tipit ABC
- Zëvendësimi gradual i transformatoreve shpërndarës të vjetër me humbje të larta teknike me transformatorë të rinj me humbje të ulta;
- Zëvendësimi i transformatorëve shpërndarës të nënngarkuar dhe mbi ngarkuar.
- Përmirësimin dhe modernizimin e kapaciteteve matëse, prezantimin e një sistemi të besueshëm të mbledhjes së të dhënave
- Zbatimin e një programi për të identifikuar dhe shkëputur lidhjet e paligjshme në rrjetin elektrik
- Zbatimin e një programi investimi për të instaluar matësat dhe për të shtuar kontrollin mbi mirëmbajtjen e tyre

Investimet duhet të fokusohen kryesisht:

- në zonat që mbulohen nga fidera me humbje teknike të larta
- në zonat informale dhe ato me rrjet të pazhvilluar dhe jashtë çdo kushti

teknik.

- në zonat me konsum të lartë energjie dhe humbje joteknike

Përcaktimi i elementeve të analizës SWAT është kryer duke u bazuar në referencat e mëposhtme:

- Raportet Vjetore ERE për vitet 2013,2014 dhe 2015
- Strategjia Kombëtare e Energjisë 2013 -2020
- Plani Kombëtar i Veprimit për Burimet e Rinovueshme të Energjisë
- Marrëveshja e Zbatimit - Shpërndarja e Energjisë Elektrike

Sistemi i integruar infrastrukturor

Në njëzet vitet e fundit, ndryshime të mëdha në sektorin e teknologjisë kanë pasur ndikim të madh në qytet. "Smart City" është vetëm një nga etiketat në të cilat teknologjitë e ndryshme të aplikuara kanë bërë dallimin, sistemet e transportit, të energjisë, TIK, ujit, menaxhimin e mbeturinave, janë disa nga sektorët e përfshirë në revolucion të tillë. Masterplani TR 030 synon një qytet ku teknologjia, software, dhe infrastruktura do të çojë në rrugën për një qytet ku sistemet e ripërtërishme të energjisë, lëvizshmëria, ndarjet, dhe ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave të bëjë dallimin për të gjithë qytetarët.

Vizioni i TR 030 parashikon një zhvendosje nga sigurimi i energjisë djegëse fosile për prodhimin e energjisë së rinovueshme. Fotovoltaiket dhe sistemet diellore janë përdorur si në qytet, në rooftops, për të kontribuar në prodhimin e energjisë, dhe brenda mjedisit periurban dhe rural, si dhe prodhimi i energjisë vetëm për ata që nuk janë arritur nga sistemi rrjetit, për të siguruar qasje në energji për të gjithë qytetarët. Prodhimi i energjisë së erës do të vendoset brenda korridorit Tiranë-Elbasan për më tepër, si në lindje të Tiranës kafshët e mbarështimit, të impiantit të trajtimit, si dhe shumë të tokave bujqësore, është parashikuar të aplikohet një cikël ushqim-ujë-energji, ripërdorimi i ujit nga impiantet e trajtimit, mbetjet e kafshëve dhe llumi nga impiantet e trajtimit, bujqësia do të mbyllë ciklin metabolik, dhe prodhimin e ri të investuar në një mënyrë të qëndrueshme, si plehrat apo prodhimin e biogazit.

01.2 Zonimi sipas kategorive bazë dhe nënkategorive të përdorimit të propozuar të tokës.

Referuar rregullores së planit të përgjithshëm vendor.

Kategoritë hierarkike të territorit së bashku me përdorimin e territorit përcaktojnë parametrat urbanistike dhe mënyrat e ndërhyrjes së çdo njësie strukturore. Sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.7.2016 Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit, art. 76-77, Plani i Përgjithshëm Vendor përcakton për çdo njësi strukturore kategoritë dhe nënkategoritë e përdorimit të tokës si më poshtë:

- a) Përdorimi "banim", me kod "A", i cili përfshin zona dhe objekte ku kryhen funksione dhe aktivitete të banimit, edhe në rast se janë të klasifikuara nga legjislacioni për monumentet e kulturës ose të tilla që janë në funksion të banimit;
- b) Përdorimi "industri dhe ekonomi", me kod "IE", ku përfshihen të gjitha llojet e industrive sipas legjislacionit të posaçëm, nxjerrje dhe përpunim mineralesh e materialesh ndërtimi, parqe industriale dhe logjistike, inkubatorë biznesi dhe të përziera industriale dhe ekonomike për sa kohë që qëllimi kryesor i funksionit të tyre nuk janë shërbimet dhe aktivitete ekonomike bujqësore sipas kësaj rregulloreje;
- c) Përdorimi "bujqësi", me kod "B", për qëllim bujqësor sipas legjislacionit të posaçëm, përfshirë aktivitetet ndihmëse dhe në funksion të drejtpërdrejtë të bujqësisë, përveç banesave dhe rrugëve;
- ç) Përdorimi "shërbime", me kod "S", territore dhe struktura për shërbime tregtare, zyra dhe qendra biznesi;
- d) Përdorimi i veçantë, me kod "V", varrezat dhe çdo territor apo strukturë që nuk përfshihet në kategoritë e tjera bazë;
- d) Përdorimi "ujëra", me kod "U", të gjithë trupat ujorë, përfshirë brigjet, sipas përcaktimeve të legjislacionit për ujërat;
- e) Përdorimi "toka natyrore", me kod "N", sipas përcaktimeve të ligjeve për mjedisin, biodiversitetin, zonat e mbrojtura dhe monumentet e natyrës, pyjet, kullotat dhe tokat e pafrytshme;
- ë) Përdorimi "trashëgimi dhe monumente kulture dhe historike", me kod "M", sipas përcaktimeve të legjislacionit të posaçëm, përveç atyre që banohen;
- f) Përdorimi "zona ushtarake", me kod "ZU", territore dhe objekte të klasifikuara si të tilla në territor apo në legjislacionin e posaçëm;
- g) Përdorimi "institucione", me kod "IS", administrata dhe struktura shtetërore, pavarësisht nivelit, të sistemit gjyqësor, bankat, mediet, institucione të mbrojtjes civile dhe kombëtare veç atyre që përfshihen në kategoritë e tjera, të shërbimeve të ndihmës dhe kujdesit social, të shoqërisë civile, sistemi i burgjeve dhe institucione fetare;
- gj) Përdorimi "aktivitete sociale dhe rekreative", me kod "AR", aktivitete sociale, kulturore dhe rekreative, përfshirë ato sportive, sipas legjislacionit të posaçëm;
- h) Përdorimi "arsim", me kod "AS", sipas legjislacionit të posaçëm;
- i) Përdorimi "shëndetësi", me kod "SH", sipas legjislacionit të posaçëm;
- j) Përdorimi "infrastruktura", me kod "IN", të gjitha pjesët e infrastrukturave për transportin, mbetjet e ngurta dhe të lëngshme, furnizimin me ujë, naftën dhe gazin, biokarburantet, komunikimin elektronik, furnizimin me energji elektrike, mbrojtjen e tokës nga erozioni dhe rrëshqitja dhe mbrojtjen kundër zjarrit, sipas legjislacionit të posaçëm.

Siç është përshkruar në kapitullin 1.1.1 plani i Përgjithshëm Vendor TR030 propozon ndarjen dhe vendosjen në hierarki të territorit në tre kategori bazë: Urbane, Perirubane, Rurale. Plani i Përgjithshëm Vendor i TR030, duke u nisur nga 13 kategoritë e përdorimit të tokës të përcaktuara sipas ligjit, ka evidentuar disa nënkategori të tjera duke u bazuar në kategoritë bazë: urbane, periurbane, rurale. Sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.7.2016 Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit, art. 78-79, Plani i Përgjithshëm Vendor

specifikon për çdo njësi strukturore kategoritë e lejuara dhe të ndaluara. Në kategoritë e lejuara, plani i përgjithshëm vendor i TR030 parashikon një sipërfaqe të caktuar të përdorimit të tokës për çdo kategori.

A Banim	M Trashëgimi dhe Monumente Kulture dhe Historike
I Industri dhe ekonomi	ZU Zona Ushtarake
B Bujqësi	IS Institucione
S Shërbime	AR Aktivitete Sociale dhe Rekreative
V Përdorimi i veçantë	AS Arsime
U Ujëra	SH Shëndetësi
N Toka Natyrore	IN Infrastruktura

Për çdo kategori kryesore të përdorimit të tokës, Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 përcakton brenda RREGULLORES VENDORE nënkategoritë e tyre dhe përdorimet e mëposhtme të lejuara dhe të palujuara.

Banimi (A)

Përdorimi banim përfshin të gjitha zonat dhe objektet ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e banimit si banesa, shtëpi në shërbim të aktivitete të tjera, rezidenca kolektive, shërbime në rezidencë.

Për përdorimin e banimit janë identifikuar nënlojet e mëposhtme:

- Banim në zona urbane (A.1)
- Banim në zona periferike (A.2)
- Banim në zonën rurale (A.3)
- Banesa në zonat historike (A.4)
- Banesa në zona të përziera (A.5)

Përdorimet e lejuara të destinuara për përdorim banimi të tokës (A) janë:

- Përdorimi kryesor në masën minimale prej 51%: Banim (A),
- Përdorime dytësore që synojnë masën maksimale 49%: Shërbime (S), trashëgimi dhe monumente kulturore dhe historike (M), institucione (IS), aktivitete sociale dhe rekreative (AR), arsime (AS), shëndetësi (SH), infrastruktura (IN).

Industri dhe ekonomi (IE)

Përdorimi ekonomik industrial ku përfshihen të gjitha funksionet e prodhimit me dyqane bashkangjitur dhe zonat e shitjes.

Për përdorimin industri dhe ekonomi (IE) janë identifikuar nënlojet e mëposhtme:

- Industria e rëndë (IE.1)
- Zejtaria (IE.2)
- Parku logjistik (IE.3)
- Inkubatori i biznesit (IE.4)
- Gurore (IE.5)

Përdorimet e lejuara të destinuara për përdorimin industri dhe ekonomi (IE) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum mase prej 51%: industri dhe ekonomi (IE),
- Përdorime dytësore që synojnë masën maksimale prej 49%: shërbime (S), për qëllime të veçanta (V), ushtarake (ZU), infrastruktura (IN).

Bujqësi (B)

Përdorimi bujqësi përfshin funksionet e lidhura ngushtë me aktivitetin bujqësor në zonat peri-urbane dhe rurale.

Përdorimet e lejuara për bujqësi (B) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: bujqësore (B)
- Përdorime dytësore që synojnë masën maksimale prej 49%: ujëra (U), natyrore (N), trashëgimi dhe monumente kulturore dhe historike (M).

Shërbime (S)

Përdorimi shërbime (S) përfshin territoret dhe strukturat që lidhen me objekte tregtare, zyra dhe qendra biznesi.

Për shërbimet janë identifikuar nënkategoritë e mëposhtme:

- Objektet e mëdha tregtare dhe qendrat tregtare (S.1)

- Zyrrat dhe qendra e biznesit (S.2)

Përdorimi i autorizuar për shërbime (S) përfshin:

- Përdorimin kryesor me një minimum prej 51% të masës: shërbimet dhe zyrrat (S)
- Përdorimin dytësor që synon masën maksimale prej 49% banesa (A), industri ekonomi (IE), institucione (IS), aktivitetet sociale dhe rekreative (AR), arsimet (AS), shëndetësia (SH), infrastruktura (IN).

Përdorime të veçanta (V)

Përdorimet e veçanta (V) përfshijnë funksione të veçanta për t'i shërbyer qytetit, të tilla si varrezat dhe çdo territor ose strukturë që nuk përshihet në kategoritë e tjera bazë.

Përdorimi i autorizuar për qëllim të veçantë (V) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum mase prej 51%: qëllim i veçantë (V)
- Përdorim dytësor që synon një maksimum prej 49%: ujë (U), natyrë (N), infrastrukturë (IN).

Uji (U)

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: ujë (U)
- Përdorim dytësor që me një maksimum prej 49%: bujqësi (B), toka natyrore (N),

Toka Natyrore (N)

Përdorimi toka natyrore (N) përfshin sistemin e zonave dhe parqeve natyrore që përbëjnë planifikimin e përgjithshëm territorial.

Për përdorimin e tokave natyrore (N), janë identifikuar nën-kategoritë në vijim:

- Parqet urbane (N.1)
- Parqet Peri-urbane (N.2)
- Parqet natyrore dhe të peizazhit (N.3)
- Parqet fluviale (N. 4)
- Zonat e mbrojtura natyrore (N.5)

Përdorimet e lejuara të destinuara për përdorimin e tokës natyrore (N) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: toka natyrore (N)
- Përdorimi dytësor që synon një maksimum prej 49%: bujqësi (B), ujëra(U).

Trashëgimi dhe monumente kulturore e historike (M)

Përdorimi trashëgimi dhe monumente kulturore dhe historike (M) përfshin monumentet e ndërtesave të mëdha historike dhe kulturore me vlera të cilat janë subjekt i rregulloreve kombëtare të referencës

Përdorimet e lejuara për trashëgimi dhe monumente kulturore (M) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: Trashëgimi dhe monumente kulturore (M)
- Përdorimi dytësor që synon masën maksimale prej 49%: Banimi (A), shërbime (S), institucione (IS), aktivitetet sociale dhe rekreative(AR), arsim (AS), shëndetësi (SH).

Zona Ushtarake (ZU)

Përdorimi ushtarake (ZU) përfshin funksione ushtarake të tilla si kazermë, kampet e trajnimit, magazinat ushtarake etj

Përdorimet i tokës së lejuar për përdorim ushtarak (zu) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: zona ushtarake(ZU)
- Përdorimi dytësor që synon masën maksimale prej 49%: Industri dhe Ekonomi (IE), bujqësi (B), shërbime (S), qëllime të veçanta (V), ujore (U), natyrore (N).

Institucionet (IS)

Përdorimi institucione (IS) përfshin funksionet administrative në nivel vendor dhe kombëtar si degët e institucioneve, agjencive qeveritare dhe zyrrave komunale. "Institucionet" përfshijnë qëndrimin e të strukturave administrative dhe shtetërore, pavarësisht nivelit, sistemin gjyqësor, bankat, mediat, mbrojtjen civile dhe institucionet kombëtare, përveç atyre të përfshira në kategoritë, asistencën dhe shërbimet, ndihmat sociale, shoqëria civile, sistemin e burgjeve dhe institucionet fetare;

Për përdorimin institucione (IS), janë identifikuar nën-kategoritë në vijim:

- Institucione (IS.1)
- Institucionet fetare (IS.2)
- Burgjet (IS.3)

Përdorimet e lejuara të destinuar për përdorimin e tokës (IS) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: zyrat publike (IS)
- Përdorime dytësore që synojnë një maksimum prej 49%: Banim (A), shërbime (S), trashëgimi dhe monumente kulturore dhe historike (M), aktivitete sociale dhe rekreative (AR), arsim (AS), shëndetësi (SH).

Aktivite sociale dhe rekreative (AR)

Shërbimet sociale dhe rekreative (AR) përfshin funksionet rekreative të lidhura kryesisht me hapësirat publike, sportive dhe ngjarjet.

Për përdorimet sociale dhe rekreative (AR), janë identifikuar nënkategoritë në vijim:

- Aktivite rekreative sociale, kulturore (AR.1)
- Aktivite sportive (AR.2)
- Aktivite turizmi (AR.3)

Përdorimet e lejuara të destinuar për përdorimin e tokës për aktivitete sociale dhe rekreative (AR) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: aktivitete sociale dhe rekreative (AR)
- Përdorimi dytësor që synon masën maksimale prej 49%: banim (A), shërbime (S), trashëgimi dhe monumente kulturore dhe historike (M), institucione (IS), arsime (AS), shëndetësi (SH).

Arsimi (AS)

Përdorimi arsim (AS) përfshin funksionet që lidhen me arsimin të tilla si shkollat, aktivitetet e trajnimit, dhe universitetet.

Për përdorimin arsim (AS), janë identifikuar nën-kategoritë në vijim:

- Kopshte (AS.1)
- Shkollat fillore (AS.2)
- Shkollat e mesme (AS.3)
- Universitetet (AS.4)

Përdorimet e lejuara për arsim (AS) të përdorimit të tokës janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: arsim (AS)
- përdorimi dytësor me masë maksimale 49% banim (A), shërbime (S), për qëllime të veçanta (V), trashëgimi dhe monumente historike dhe kulturore (M), institucione (IS), aktivitete sociale dhe rekreative (AR), shëndetësi (SH).

Shëndetësi (SH)

Përdorimi shëndetësi (SH) përfshin funksionet që lidhen me shëndetin, si spitale, shtëpi për të moshuarit, qendrat e kujdesit shëndetësor.

Përdorimi i të lejuar për Shëndetësi (SH) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: shëndetësi (SH)
- Përdorimi dytësor që synon masën maksimale 49% rezidenciale (A), shërbime (S), trashëgimi dhe monumente historike dhe kulturore (M), institucione (IS), aktivitetet sociale dhe rekreative (AR), arsime (AS).

Infrastruktura (IN)

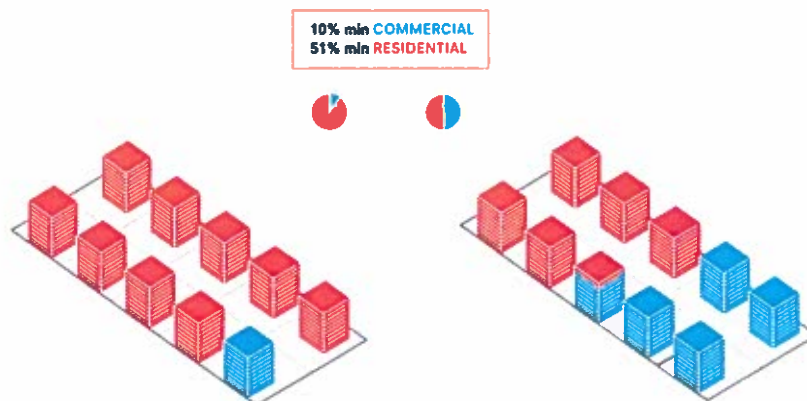
Infrastruktura (IN) përfshin funksionet që lidhen me transportin, nënshërbimet, linjat e transportit publik, të mbeturinave të ngurta dhe të lëngshme, të ujit, naftës dhe gazit, biokarburanteve, komunikimit elektronik, furnizimit me energji, infrastrukturën në mbrojtjen e rrezikut hidrogjeologjik dhe mbrojtja nga zjarri.

- Parking (IN.1)
- Furnizimi me energji elektrike (IN.2)
- Stacioni i trenit (IN.3)
- landfill (IN.4)

Përdorimet e lejuara për infrastrukturën (IN) janë:

- Përdorimi kryesor me një minimum prej 51%: infrastrukturë (IN)
- Përdorimi dytësor që synon një maksimum prej 49% për qëllime të veçanta (V), ushtarake (ZU), institucione (IS).

01.3 Pozicionimi i rrjeteve të infrastrukturave, përfshirë hapësirat publike dhe përcaktimi i kushteve teknike kryesore për realizimin e tyre.

I referohet Planit të Përgjithshëm Vendor.

Tirana e Madhe, si qytet policentrik duhet të jetë i lidhur me një rrjet të fortë. Ky rrjet mund të mendohet si i përbërë nga shumë shtresa duke filluar nga infrastruktura e rrugës, nën-shërbime, hapësira publike dhe kulturore. Meqë nga qëllimet kryesore është lidhja mes njerëzve që jetojnë dhe punojn në ish-komunat dhe Tiranë, e linjave të shpeshta të autobusëve, Masterplani propozon një rrjet i linjave më të shpeshta të autobusëve.

Kjo do të bëjë autobusin një alternativë tërheqëse në makinë, në vecanti për udhëtime më të gjata sesa 5 kilometra. Për të siguruar që autobuzat mos të ngelin në trafik, një sistem Autobuz Transport i Shpejtë (Bus Rapid Transport - BRT) është i nevojshëm. Për këtë, rrjeti i korsive të autobusëve duhet të zgjerohet, dhe përdorimi i tij të monitorohet dhe të forcohet. Përdorimi i paligjshëm i korsive të autobusëve duhet të ndalohet. Kjo do e bëjë autobusin më të besueshëm, dhe më të lirë. Flota e autobusëve duhet të zgjerohet dhe modernizohet për të përballuar kërkesën në rritje dhe frekuencën e lartë, vecanërisht për rrugët e tranzitit të shpejtë.

Një nga pikat themeluese të sigurisë rrugore është një rrjet rrugor i parashikueshëm, ku të gjithë përdoruesit dinë llojin e sjelljes së pritur nga ata. Projekti rekomandon riklasifikimin e rrjetit rrugor në kategori më të qarta, secili me një set të vecantë kriteresh projektimi dhe me kufirin përkatës të shpejtësisë. Dallimi në klasifikimin e rrugëve mbështetet në dy funksionet bazë të rrugës: fluks dhe shkëmbim.

Shumica e rrugëve në Tirana mund të klasifikohen si rrugë vendase. Kryesisht, këto rrugë u shërbejnë trafikut të destinacionit, kështu kanë një funksion madhor shkëmbimi. Për shkak të kësaj, shpejtësia e automjeteve është më pak e rëndësishme, prandaj limiti është vendosur në 30km/orë për të siguruar operimin e sigurtë të rrugës në kryqëzim me këmbësorët dhe ciklistët. Këndvështrimi i ri i mobilitetit përmes klasifikimit të rrugëve për qytetin e Tiranës është i lidhur me ndryshimin në rregulloren e parkimit. Parkimi është një nga nxitësit më të rëndësishëm për ndryshimin e mënyrës së lëvizjes për përdoruesit.

Kur bëhen dërgesa brenda qendrës së qytetit, Tirana duhet të inkurajojë përdorimin e automjeteve të transportit të reja e të vogla, më të përshtatshme për rrugët e qytetit. Kjo është e mundur duke marrë parasysh që gjurma e qytetit është e vogël dhe shumica e destinacioneve do të jenë relativisht të lehta për t'u arritur me automjete transporti elektrike, apo me energji njerëzore. Qendra të këmbimit mund të ngrihen në afërsi të unazës, ku kamione të mëdha mund të dërgojnë mallra të cilat rishpërndahen më vonë,

duke përdorur automjete më të vogla dhe me emetim-zero. Shumica e rrugëve në Tiranë tashmë kanë shtigje me cilësi të lartë. Megjithatë, shumë nga rrugët anësore të vogla nuk kanë. Është e rëndësishme të sigurohet një lidhje e sigurt për këmbësorët, vecanërisht nëpër këto rrugë anësore të vogla. Në të njëjtën kohë shumica e këtyre rrugëve shërbejnë dhe për qëllime të tjera. Ata veprojnë si terreneve sportive për fëmijët dhe si tregje për shitësit vendas. Është e rekomanduar për të mbajtur dhe për të forcuar këto funksione. Në praktikë kjo do të thotë që të rregullohet shpejtësia në mjediset me rrugë të vogla dhe të përshtatet qasja e projektimit për rrugët që përshtaten.

Kjo do të krijonte një stimul për shoferët që t'u përmbahen kufirit të shpejtësisë dhe për të krijuar një hapësirë të sigurt për këmbësorët, çiklistët dhe shoferët e makinave. Është e rekomanduar për të mbajtur dhe për të forcuar këto funksione. Në praktikë kjo do të thotë që të rregullohet shpejtësia në mjediset me rrugë të vogla dhe të përshtatet qasja e projektimit për rrugët që përshtaten. Kjo do të krijonte një stimul për shoferët që t'u përmbahen kufirit të shpejtësisë dhe për të krijuar një hapësirë të sigurt për këmbësorët, çiklistët dhe shoferët e makinave.

Harta e rrjetit të ri të rrugor

Cilësitë që vecojnë një hapësirë të mirë publike nga të tjerat mund të përmbliken në akronimin 'S.P.A.C.E.S' (Siguri, Potencial/Promovim/Publik/Peisazh, Aksesibilitet, Celule/Cilesi, Edukim/Ekologji/Elasticitet, Shendet). Si vende sociale, hapësirat publike ndihmojnë gjithashtu në forcimin e identitetit social, si dhe në ofrimin e mundësive për lidhje me komunitetin dhe ndërtimin e një mirëkuptimi ndërkulturor. Në të njëjtën kohë, hapësirat publike ndihmojnë në humanizimin e mjedisit urban, duke nxitur jetën jashtë ndërtësave. Hapësirat e suksesshme publike janë ato që përdoren mirë dhe janë të dashur nga shumë njerëz. Ndërsa dizajni i mirë rrit atraksionin e një vendi, dhe programimi i rregullt aktivisht tërheq përdorues të rinj duke dhënë njerëzve arsye për t'i vizituar.

Tirana në të ardhmen mund të quhet një qytet-park për disa arsye. Në të vërtetë, planet për të krijuar dhe përmirësuar hapësirat publike kanë përfshirë gjithnjë sjelljen e natyrës në zonat urbane dhe sigurimin e hijes. Kudo që është e mundur, gjelbërimi i mirë dhe zonat ujore janë të integruara gjithnjë për të krijuar destinacione të jashtëzakonshme. Si një hapësirë publike e ndërtuar dhe menaxhuar nga subjekte të ndryshme, Parku përqafton lidhjet e saj me kulturën e pasur historike të monumenteve dhe ndërtesave publike dhe siguron lehtësim të gjelbër të këndshëm brenda lagjeve.

Krijimi i zonave pa-makina është thelbësor në krijimin e rrugëve të gjallëruara ku rrugët janë të kthyer në hapësira publike pa patur shqetësimin e makinave. Hapësirat publike duhet të jenë të sigurt dhe mjaftueshëm të rehatshme që njerëzit të qendrojnë. Kjo shpeshherë do të thotë hije, zona për tu ulur, ndricim të mirë dhe dizajn universal. Kur është e përshtatshme, ndërmarrësit duhet të kontribuojnë me hapësirë publike me ndërmarrjet e tyre. Detajet e vogla apo në dukje të parëndësishme mund të bëjnë dallimin midis një hapësire të zakonshme dhe asaj të shquar. Duke e vendosur theksin në projektim dhe detajim, ne bëjmë hapësirën publike më të angazhueshme nga të tërë. Hapësirat e mira publike janë ato që ndjellin ndjesinë e kënaqësisë. Kjo mund të jetë një pamje piktoreske e zbuluar, një vendparkim i shndërruar në një shesh lojrash, një shfaqje e njerëzve që kënaqen, apo edhe një bulevard me pemë të lulëzuara. Hapësirat e mira publike i lejojnë njerëzit të ndajnë hapësirën, të kujdesen për njëri-tjetrin, dhe të gëzohen pranë njëri-tjetrit.

Për më tepër, hapësirat publike brenda lagjeve mund të jenë të destinuara si pjesë e mjedisit të shtëpisë, dhe kjo është praktika e përditshme që individët dhe grupet bëjnë për të zgjeruar shtëpitë e tyre në banesa që përfshijnë hapësira publike. Ndjesia e familiaritetit dhe mirënjohjes i bën ata të konsiderojnë këtë hapësirë si të tyre. Kjo nënkupton që masterplani ndërmerr veprime duke propozuar një ri-dizajnim, rihabilitim, dhe rigjallërim i ekzistues dhe propozon hapësira të reja.

Hapësirat e reja publike konsiderohen si zona të gjelbra në qytet por edhe kënde lojërash, zona sportive, vila të papërdorura të vjetra, të ripërdorura si hapësira të përbashkëa për evente dhe mbledhje me komunitetin. Identiteti i vendit jep dimensione të ndryshme mjedisit fizik me "besime, vlera, ndjesi, pritshëmri, dhe preferenca".

Harta e hapësirave publike të reja

Duke marrë parasysh temat e sipërpërmendura, duhet të trajtohet çështja e parkimit. Në fakt, cdo rrugë në Tiranë ka nevojë për vende parkimi, por makinat kanë zënë shumicën e rrugëve dhe shesheve. Është i nevojshëm një departament bashkiak i menaxhimit të parkimit, i aftë të organizojë parkimin në cdo aspekt, nga parkimi me pagesë deri tek lejet e parkimit. Ky departament është celësi i organizimit të një regjimi parkimi sa më efikas. Për zbatimin e këtij vizioni për Tiranën, ne propozojmë që veprimet e mëposhtme të ndërmerren. Meqë buxhetet janë të kufizuara, zhvillimi i planit të veprimit duhet të ndahen në disa faza. Për qëllimet e këtij vizioni, ne kemi identifikuar planet si projekte afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata. Ne kemi identifikuar edhe koston e pritshme për cdo ndërhyrje nga një shkallë 1 deri në 5.

Harta e zonave të reja të parkimit

Rigjenerimi i Rrjetit Rrugor përkrah mundësisë për rigjenerim edhe të rrjetit të shërbimeve. Sistemi i ri i propozuar i infrastrukturës së kanalizimeve të ujërave të zeza do të mundësojë përfundimin e idesë së Lumit Lana si një infrastrukturë publike. Clirimi i Lanës nga ujërat e ndotur dhe implementimi i korsive të bicikletave që kalon përmes decumanos së qytetit. Sheshi i ri linear i gjelbër i qytetit të Tiranës.

Për më tepër Unaza e 4rth dhe Metrobosco (Pylli Orbital) do të jetë një nga hapësirat e reja të gjelbra të qytetit të Tiranës. Propozimi TR030 do të trajtojë këto hapësira të reja si gjelbërim publik. Meqënëse hapësirat publike janë të rëndësishme në një qytet të shëndetshëm. Nëse mund ti referohemi tokës së Metroboscos si zonë kompensimi, dhe unaza e 4-t si një sistemi i gjelbër transporti, ku transporti i lehtë dhe publik ndajnë të njëjtën hapësirë. Unaza e Katërt është gjithashtu dhe një hapësirë për infrastrukturën e shërbimeve.

Parkimi

Përsa i përket parkimit do të respektohen rregullat e përcaktuara në VKM-në nr.671, datë 29.07.2015. Do të respektohen standartet minimale të parkimit.

1. Përveç sa është parashikuar në pikën 5, të nenit 81, të kësaj rregulloreje, standardi minimal i parkimit:

- a) Për parkimin publik, pavarësisht formës së zgjidhjes së tij, është 6 m²/banor ose 1 vend parkim prej 12 m² për çdo 2 banorë.
- b) Për hapësirën e parkimit të dedikuar për objekte me përdorim jo banim, është 12 m²/përdorues dhe llogaritet mbi bazën e fluksit mesatar deri në maksimal 24-orësh të përdoruesve të objektit.
- c) Për parkimin privat për objekte banimi, pavarësisht formës së zgjidhjes së tij, është 15 m²/familje ose apartament.
- ç) Në të gjitha rastet të parashikohen vendparkime për personat me aftësi të kufizuara.

2. Parkimi mund të jetë privat ose publik dhe format e zgjidhjes janë në rrugë, në sheshe publike, në sipërfaqe mbi ose nën tokë, në struktura me një ose disa nivele dhe në pjesë të objekteve me përdorime të ndryshme. standardi minimal i parkimit:

- a) Për parkimin publik, pavarësisht formës së zgjidhjes së tij, është 6 m²/banor ose 1 vend parkim prej 12 m² për çdo 2 banorë.
- b) Për hapësirën e parkimit të dedikuar për objekte me përdorim jo banim, është 12 m²/përdorues dhe llogaritet mbi bazën e fluksit mesatar deri në maksimal 24-orësh të përdoruesve të objektit.
- c) Për parkimin privat për objekte banimi, pavarësisht formës së zgjidhjes së tij, është 15 m²/familje ose apartament.
- ç) Në të gjitha rastet të parashikohen vendparkime për personat me aftësi të

kufizuara.

2. Parkimi mund të jetë privat ose publik dhe format e zgjidhjes janë në rrugë, në sheshe publike, në sipërfaqe mbi ose nën tokë, në struktura me një ose disa nivele dhe në pjesë të objekteve me përdorime të ndryshme.

Struktura publike për arsim dhe shëndetësi

Përsa i përket strukturave të arsimit dhe shëndetësisë do të respektohen rregullat e përcaktuara në VKM-në nr.671, datë 29.07.2015. Do të respektohen standartet minimale të shpërndarjes.

1. Standardet minimale të planifikimit për strukturat publike të arsimit dhe shëndetësisë, përveç sa parashikohet në pikën 5, të nenit 81, të kësaj rregulloreje dhe përjashtuar strukturat universitare dhe spitalore, janë, si më poshtë:

a) Për çerdhe:

- i) llogaritet një çerdhe çdo 1,000 banorë dhe 25-30 fëmijë për 1,000 banorë;
- ii) në zona rurale llogaritet një çerdhe çdo 1,000 banorë dhe 13-15 fëmijë për 1,000 banorë;
- iii) rrezja e shërbimit të çerdhes në vijë ajrore është 200-300 metra;
- iv) në varësi të numrit të grupeve, një çerdhe planifikohet sipas 25 m²-30 m²/fëmijë;
- v) në varësi të numrit të grupeve, parcela e çerdhes është 900 m²-1,500 m² dhe përmban të gjitha shërbimet e parashikuara nga ministria përkatëse dhe legjislacioni i posaçëm.

b) Për kopshte:

- i) llogaritet një kopsht çdo 1,500 banorë;
- ii) rrezja e shërbimit të kopshtit në vijë ajrore është 250-350 metra në zona urbane dhe 500-600 metra në zona rurale;
- iii) në varësi të numrit të grupeve, një kopsht planifikohet sipas 18 m²-25 m²/fëmijë;
- iv) në varësi të numrit të grupeve, parcela e kopshtit është 1,000 m²-1,500 m² dhe përmban të gjitha shërbimet e parashikuara nga ministria përkatëse dhe legjislacioni i posaçëm.
- v) nëse një strukturë përmban edhe kopsht edhe çerdhe, planifikimi, projektimi dhe ndërtimi bëhet mbi bazën e standardeve minimale për të dyja strukturat, duke përdorur vlerat që garantojnë standardin më të mirë.

c) Për shkolla fillore dhe 9-vjeçare:

- i) llogaritet një shkollë çdo 6,000 banorë;
- ii) rrezja e shërbimit të shkollës në vijë ajrore është 500-600 metra në zona urbane dhe 1,000-1,500 metra në zona rurale;
- iii) në varësi të numrit të klasave, një shkollë planifikohet sipas 20 m²-25 m²/nxënës;
- iv) në varësi të numrit të klasave, parcela e shkollës është 1,500 m²-7,000 m² dhe përmban të gjitha shërbimet e parashikuara nga ministria përkatëse dhe legjislacioni i posaçëm.

ç) Për shkolla të mesme:

- i) llogaritet një shkollë çdo 9,000 banorë;
- ii) si rregull bazë 1.5 m²/banor;
- iii) rrezja e shërbimit të shkollës në vijë ajrore është 1,000-1,500 metra në zona urbane dhe 2,000-4,500 metra në zona rurale;
- iv) në varësi të numrit të klasave, një shkollë planifikohet sipas 20 m²-30 m²/nxënës;
- v) në varësi të numrit të klasave, parcela e shkollës është 2000 m²-7000 m² dhe përmban të gjitha shërbimet e parashikuara nga ministria përkatëse dhe legjislacioni i posaçëm;
- vi) nëse shkolla e mesme ka konvikt me 100-400 vende, parcela është 4,000 m²-9,000 m² dhe planifikohet sipas 25-35 m²/nxënës.

d) Për struktura shëndetësore, jospitalore:

- dh) Standardet e përcaktuara në këtë nen përmirësohen në përputhje me nevojën e çdo njësie vendore për të plotësuar kërkesën për numër strukturash dhe për hapësirë sipas mesatares së numrit të fëmijëve, nxënësve apo përdoruesve çdo vit për një periudhë të paktën 5-vjeçare

dhe numrit të banorëve çdo 5-10 vjet. Të gjitha këto standarde mund të ndryshohen në përputhje me legjislacionin e posaçëm për arsimin dhe për shëndetësinë.

Struktura dhe territore sportive

Përsa i përket territoreve dhe strukturave sportive do të respektohen rregullat e përcaktuara në VKM-në nr.671, datë 29.07.2015. Do të respektohen standartet minimale të shpërndarjes. Përveç sa është parashikuar në pikën 5, të nenit 81, të kësaj rregulloreje, standartet minimale për:

- a) aktivitete sportive të tipit stadium, pallat sporti me palestër, pishina e të tjera të kësaj natyre, ndërtohen në nivel qyteti, në bazë të standardeve të projektimit dhe të studimeve paraprake të fizibilitetit, por jo më pak se 1m²/banor;
- b) struktura dhe territore në nivel territori urban më të madh se qyteti, janë 2.6 m²/banor për kur popullsia është e barabartë me ose mbi 100,000 banorë dhe 3.5 m²/banor për rastet me popullsi nën 100,000 banorë.

Neni 85

Hapësira publike

1. Autoritetet publike, kryesisht ose në partneritet me sektorin privat, krijojnë hapësirë publike përmes ndërtimit të infrastrukturave publike të përcaktuara në nenin 3 dhe 4/1 të ligjit, për gjelbërimin, transportin, aktivitetet sociale, edukative-sportive, çlodhëse dhe/ose rekreative, sipas rregullave, kushteve dhe standardeve të posaçme.
2. Autoritetet e planifikimit dhe të zhvillimit të territorit krijojnë dhe ruajnë statusin e hapësirës publike në territore në pronësi private përmes:
  - a) shpronësimit për qëllime publike;
  - b) intensitetit të ndërtimit me kushte, sipas nenit 30 të ligjit dhe sipas rregullores së zhvillimit;
  - c) transferimit të së drejtës për zhvillim, sipas nenit 31 të ligjit dhe sipas rregullores së zhvillimit;
  - ç) shpërndarjes së drejtë të kostove dhe përfitimeve midis palëve të interesuara, përfshirë autoritetin vendor, të realizuar në një PDV sipas nenit 22 të ligjit;
  - d) servitutit publik dhe së drejtës së preferimit, sipas neneve përkatësisht 34 dhe 36 të ligjit dhe rregullores së zhvillimit.
3. Autoritetet e planifikimit dhe të zhvillimit të territorit ruajnë hapësirën publike nga ndërhyrje dhe ndërtime të çdolloji, qoftë edhe të përkohshme, të cilat nuk janë në përputhje me qëllimin e përdorimit të saj, sipas dokumentit të planifikimit përmes të cilit kjo hapësirë është krijuar.
4. Hapësira publike në territore urbane dhe, veçanërisht, brenda atyre të banuara përdoret edhe si hapësirë e gjelbërimit publik të përgjithshëm sipas nenit 86, të kësaj rregulloreje dhe është e aksesueshme nga komuniteti.
5. Në hapësirat publike lejohen të kryhen vetëm aktivitete që janë në përputhje me qëllimin e krijimit të tyre.
6. Autoritetet vendore të planifikimit dhe të zhvillimit të territorit ndërmarrin programe për ruajtjen, mirëmbajtjen krijimin dhe shtimin e hapësirave publike në territoret e tyre, në përputhje ligjin dhe rregulloret në zbatim të tij.

Gjelbërimi publik në territore urbane

Përsa i përket gjelbërimit publik do të respektohen rregullat e përcaktuara në VKM-në nr.671, datë 29.07.2015. Do të respektohen standartet minimale të shpërndarjes.

1. Përcaktimet e këtij neni nuk përdoren për territoret që kanë përdorim homogjen B-bujqësi, N-toka natyrore dhe U-ujëra.
2. Zonat e gjelbra në nivel territori urban përbëhen nga:
  - a) gjelbërimi i përgjithshëm publik;
  - b) gjelbërimi publik i kufizuar;
  - c) gjelbërimi i veçantë.
3. Standartet minimale për gjelbërimin e përgjithshëm publik sipas llojeve përbërëse janë:

- a) 2.5 m²/banor për gjelbërim në nivel njësie, përjashtuar shkronjat "b" dhe "c" të kësaj pike dhe përfshirë kënde lojërash për fëmijë, pavarësisht numrit të popullsisë së njësisë;
  - b) 1 m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 4 m²/banor në qendra mbi 10,000 banorë, për gjelbërim masiv në parqe dhe lulishte brenda aglomeratit;
  - c) 1.5 m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 2.5 m²/banor në qendra mbi 10,000 banorë, për gjelbërim në rrugë, shëtitore, sheshe dhe brigje ujore sipas dispozitave ligjore në fuqi;
  - ç) gjithsej për shkronjat "a", "b" dhe "c", të kësaj pike, 5 m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 9 m²/banor në qendra mbi 10,000 banorë;
  - d) 8 m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 17 m²/banor në qendra mbi 10,000 banorë për gjelbërim të zonës së pushimit park periferik. Kjo zonë mund të përmbajë edhe struktura të shërbimit publik për aktivitete argëtuese, kulturore, sportive me sheshe të ndryshme lojërash për fëmijë e të rritur, rrugë këmbësore, shkallare etj. Sipërfaqja e asfaltuar dhe/ose e zënë me struktura përbën jo më shumë se 5% të sipërfaqes së përgjithshme të parkut;
  - dh) gjithsej për shkronjat "ç" dhe "d", të kësaj pike, 13 m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 26 m²/banor në qendra mbi 10,000 banorë.
4. Çdo strukturë banimi duhet të ketë në një rreze prej 400 metra, të paktën një hapësirë të gjelbër të llojit të përcaktuar në shkronjën "b", të pikës 3, të këtij neni.
  5. Gjelbërimi shoqëror i kufizuar përfshin sipërfaqet e gjelbra me përdorim publik, si edhe gjelbërimin vetjak të banesave individuale, tip vilë, pavarësisht nëse banesat janë të bashkëngjitura apo të shkëputura. Standardi minimal është 1 deri në 2 m²/banor dhe varet nga tipologjia e ndërtimeve, madhësia e parcelës minimale dhe koeficienti i shfrytëzimit të territorit. Këto zona përdoren vetëm nga përdoruesit e ndërtimit, të tillë si: pacientët që përdorin hapësirën e gjelbër në një spital, klientët e një institucioni, vizitorët apo banorët e banesës individuale.
  6. Gjelbërimi i veçantë përfshin struktura dhe zona me funksione, të tilla si: kopsht botanik dhe/ose zoologjik, fidanishte dhe breza sanitare mbrojtës. Standardet për kopshtin botanik dhe zoologjik vlerësohen sipas manualeve të projektimit, numrit të përdoruesve dhe aktiviteteve që parashikohen të kryhen në një zonë të tillë.
  7. Standardet për parqet dhe lulishtet në pronësi private nuk janë objekt i kësaj rregulloreje.

I referohet Planit të Përgjithshëm Vendor.

01.4 Zonat e rëndësisë kombëtare, të trashëgimisë kulturore dhe monumentet, shoqëruar me propozimet për zgjerimin e tyre, sipas rastit.

Ky relacion hartohet si pjesë e Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) dhe analizon e lokalizon asetet e vlerave të Trashëgimisë Kulturore Brenda Territorit të ri të Bashkisë Tiranë si dhe ndërton një vizion për të ardhmen e këtyre aseteve në përputhje me Legjislacionin në fuqi dhe objektivat e Planit të Përgjithshëm Rregullues, përmes Hartave, Projekteve Pilot dhe Rregulloreve (struktura dhe rekomandime).

1. Relacion për gjendjen ekzistuese

Tirana sot ka në mbrojtje 153 monumente të kategorisë së I-rë dhe të II-të të listuara nga Instituti i Monumenteve të Kulturës (IMK) (<http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>). Nga kjo listë bie në sy që përqëndrimi më i madh ndodhet brenda qytetit të Tiranës e veçanërisht ky numër është rritur nga propozimet e viteve të fundit (2000-15) duke përfshirë shumë nga Vilat e ndërtuara mes viteve 1920-42 si dhe objekte të fillimit të viteve 50. Shek XX. Nuk duhet harruar dhe aksi i madh i bulevardit i ndërtuar në vitet 30-40 si dhe objekte të tjera të shtuara të ndërtuara në intervalin 45-90 shek. XX.

Nga pikëpamja e mbrojtjes hasen disa nivele,

- Monumente të Kategorisë së I-rë
- (Banesa e Toptanasve, Kulla e Sahatit, Xhamia e Ethem Beut, Kisha e Brarit, Kajala e Petrelës etj.)
- Monumente të Kategorisë së II-të (Objektet në aksin monumental të qytetit të Tiranës si dhe një sasi e madhe e Vilave të shpallura në vitin 2015).
- Zonat e Mbrojtjes hasen gjithashtu në të gjitha nivelet:
- Qendër Historike, Zonë e Mbrojtjes, Zonë Arkeologjike (A, B)
- Kështu kemi zona arkeologjike (Kalaja e Tiranës, Kalaja e Ndroqit), Zona të mbrojtura (Kalaja e Dorëzit, Muret antike të Persqopit etj.).

Monumente Kulturore të Kat. II të cilat janë kryesisht monumente të ndodhura Brenda qytetit të Tiranës. Nga analiza e kryer u vu re që kryesisht prania më e madhe e monumenteve ndodhet në zonën Lindore dhe Jugore të qytetit dhe në perëndim. Në pjesën veriore ku Tirana kufizohet me Bashkinë Kamëz, nuk kemi prani të theksuar monumentesh. Gjithashtu shpërndarja në territor i përgjigjet më tepër pjesës fushore dhe asaj kodrinore por nuk mungojnë dhe monumente në zona të larta si Kalaja e Dajtit, e Tujanit, Banesa Monument në zonën e Zall-Herr, Zall-Bastar etj.

Tipologjia e monumenteve është e larmishme duke pasur pothuajse nga të gjitha kategoritë e tyre të cilat janë shënuar me simbolikë përkatëse në harta shoqëruese. Kështu në bazë të të dhënave u hartua një hartë ku dhe u vendosën zonat e propozuara. Kjo hartë përmban Zonat dhe Monumentet aktuale të marra nga të dhënat e Institutit të Monumenteve të Kulturës, reflekton propozime të reja për Monumente Brenda zonës Urbane dhe jashtë saj (Vila në Zonën e mbrojtur të propozuar në Qytetin e Tiranës, Varret e Vjetra të fshatit Vrap, Site të trashëgimisë Industriale etj.) si dhe Zonat të Mbrojtura.

2. Analiza swot

Analiza S.W.O.T (Strength, Weaknes, Oportunities, Thretnes)

Përparesitë:

- Bashkia e Tiranës është më e madhja në vend dhe me buxhet të konsiderueshëm.
- Përfshirja e Trashëgimisë Kulturore në Planin e Përgjithshëm Vendor (PPV)

adreson dhe harmonizon zhvillimin në përputhje me bazën ligjore dhe rregulloret përkatëse.

- Prania e një varieteti të madh tipologjik të Trashëgimisë Kulturore
- Site Arkeologjike, Fortifikime, Kala, Vepra Inxhinierike, Banesa, Arkitekturë Monumentale Totalitare,
- Arkitekture e Periudhave të ndryshme: Iliro-Romake, Mesjetare, Bizantine, Osmane, Neoklasike-fashiste, Racionale-fashiste, Komuniste, turboarkitekturë etj.
- Trashëgimi alternative: Trashëgimi Industriale, Trashëgimi Natyrore dhe Kulturore (Shpella e Pëllumbasit) etj.
- Shume nga monumentet ndodhen ne terren te favorshem

Dobësitë:

- Vendodhja pranë dy qendrave të rëndësishme të Trashëgimisë si Kruja apo Durrësi
- Infrastruktura e dobët (rrugore, informative, website)
- Mos pasja e asnjë skeme financiare për përfitime apo investime.
- Studime të pakta dhe të pa integruara mbi trashëgiminë në rajonin e Bashkisë Tiranë e më gjerë.
- Mungesa e një agjensie për menaxhimin e Trashëgimisë dhe infrastrukturës
- Mungesa e një Fondi për Trashëgiminë që siguron investime
- Mungesa e Mirëmbajtjes

Mundësitë

- Integrimi me zona të tjera me interes ekonomik dhe social (zona Ekologjike, Zona tregtare, Agro-Kulturore)
- Qenia e pa njohur mundet të shtojë interesin e një target grupi min. 1.000.000 banorë që llogarit Bashkia Tiranë
- Prania e bizneseve të rëndësishme mundet të nxisë dëshirën për donacione
- Integrimi i Shqipërisë në BE nxit projekte të përbashkëta me buxhete dhe filozofi Europiane

Rreziqet

- Gjendja e konservimit në një masë të madhe të monumenteve në territorin rural është e amortizuar rëndë (Kalaja e Dorzit, Kisha e Brarit, Ura e Brarit, Kalaja e Ndroqit etj.)
- Natyra e monumenteve si vlera të pa rikthyeshme (autenticiteti) nëse ato humbasin
- Mungesa e studimeve çon në mungesë njohje dhe vlerësimi.
- Mungesa e ruajtjes së shumë siteve arkeologjike dhe me potencial arkeologjik nga vjedhës dhe dhunues të ndryshëm.
- Zhvillimi i pa kontrolluar dhe rregulluar i qytetit dhe tendenca për ndërtime të larta pranë qendrës historike me praninë më të madhe të monumenteve. (Vilat e Tiranës, Mozaiku i Tiranës, Aksi i Bulevardit Dëshmorët e Kombit etj.)

3. Harta

1. Monumentet sipas kategorive
2. Gjendje e konservimit
3. Projekt Pilote
4. Bashkimi me zona të tjera interesi
5. Rrjeti rrugor dhe monumentet
6. Distanca nga qendra e qytetit

4. Vizioni i zhvillimit

Vizioni i përgjithshëm i Planit Rregullues e konsideron territorin si Monumentin e parë brenda të cilit formohen dhe gjenerohen vlera dhe aktivitete dhe në këtë vision të përgjithshëm Trashëgimia luan rolin e një elementi ku shihen të materializuara aktivitetet njerëzore që nga gjurmet e para të gjetura (neolit – Shpella e Pëllumbasit), në format e strukturave të para (Shek IX-VIII p.e.s - Kalaja e Dorzit) e deri në ditët e

sotme me Bulevardin Monumental si aksi kryesor i Tiranës. Gjithashtu Trashëgimia Kulturore ndihmon në krijimin dhe përforcimin e një Identiteti dhe lidhjes së popullsisë të një qyteti gjithnjë e në rritje, me territorin dhe historinë. Trashëgimia gjithashtu u trajtua si një vlerë që çon në rigjenerimin e hapësirave urbane si dhe në rikonceptimin e idesë për hapësirën publike.

Ajo që u mor parasysh në ndërtimin e një vizioni ishte gjendja e deri tanishme e monumenteve dhe Vend-ndodhjeve të Trashëgimisë Kulturore, tipologjia dhe shpërndarja e tyre si dhe identifikimi i vend-ndodhjeve dhe tipologjive të reja të Trashëgimisë. Gjithashtu u mor parasysh gjendja e administrimit dhe skemat administruese te deri tanishme, qëndrueshmëria e këtyre sistemeve dhe infrastruktura turistike dhe teknike aktuale. Vizioni përpiqet që përtej lokalizimit në territor të krijojë qasje të cilat do të gjenerojnë një mekanizëm i cili do të garantojë qëndrueshmëri dhe ritjen e kapaciteteve menaxhuese dhe përfituese. Për ta ilustruar u perzgjodhën:

5. Projektet pilote

1. Mozaiku i Tiranës (Shengjergji)
2. Parku Arkeologjik Vend Banimi Antik i Persqopit-Kalaja e Dorzit-Kalaja e Ndroqit.
3. Kalaja e Tiranës
4. Trashëgimia Industriale
5. Peizazh (liqenet)
6. Tour of Culture, Tirana (TdCT)

Pas nje analize te materialeve aktuale te zonave te mbrojtura, u vu re qe ne monumentet jashte qendres urbane te Tiranës, zonat te mbrojtura apo zona arkeologjike permbanin monumentet si me poshte:

Qendër Historike:

1. Aksi Monumental dhe Qendra historike, Tirane.

Zona të Mbrojtura:

2. Kalaja e Tujanit
3. Shpella e Pëllumbasit
4. Pallati i Brigatave
5. Varri Monumental/Qyteti Antik i Persqopit
6. Kalaja e Dorzit

Zonë Arkeologjike (A dhe B)

7. Kalaja e Ndroqit
8. Kalaja e Tiranës (zone A)

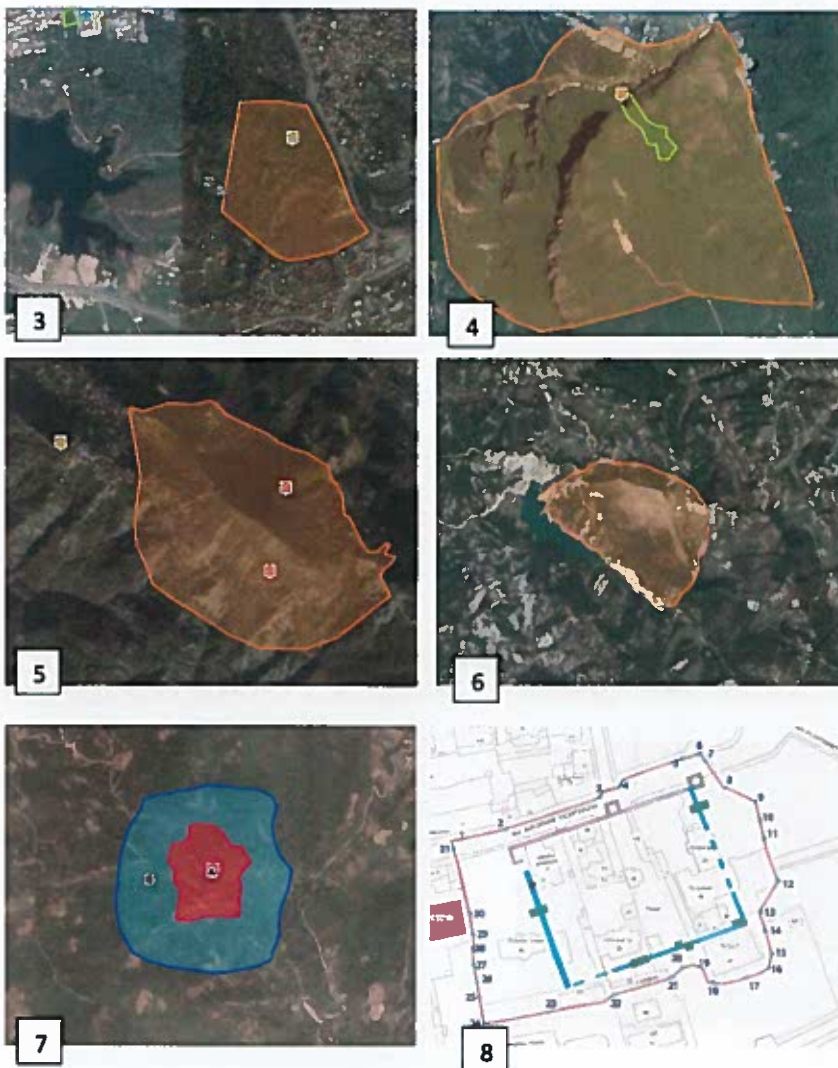

1

2

Pas këtij verifikimi, për monumentet të cilave ju mungonte zona e mbrojtur, u propozua një e tillë sipas kriteve ligjore dhe profesionale kështu mundet të radhisim:

Zona te mbrojtura.

1. Hartimi i një zonë të mbrojtur me qëllim mbrojtjen e integritetit fizik të monumentit
2. Mbrojtjes së integritetit peizazhistik
3. Potenciali arkeologjik pranë një monumenti
4. Zonë në të cilën vepron një rregullore me rekomandime dhe orientime konkrete.
5. Zonë që kufizon zhvillimin e ndërtimeve të cilat çenojnë integritetin dhe vlerat e monumentit.

Këto zona u hartuan për monumentet si:

1. Kalaja e Petrelës
2. Kalaja e Lalmit
3. Kalaja e Dajtit
4. Ura e Brarit
5. Ura-Kanali në fshatin Zall-Herr
6. Banesa e Ahmet Cunit
7. Banesa e Bajram Danit
8. Banesa e Bajram Ukës
9. Banesa e Qamil Cullaj

10. Tyrbja e Nuses

Gjithashtu dhe për monumente te propozuara si:

1. Varrezat e Fshatit Vrap
2. Ish Shkolla e Partisë (arkitekturë e periudhës komuniste)
3. Kalaja e Shëngjergjit etj.

Në zonat me interes arkeologjik u propozua një zonë e detajuar e ndarë në zona A dhe B për monumentin e Kategorisë së Parë, "Mozaiku i Tiranës" si dhe u hartua nje projekt pilot për masa konkrete të tyre.

01.5 Përcaktimi i zonave kryesore të zhvillimit ekonomik dhe atyre me prioritet zhvillimi urban.

I referohet rregullores së Planit të Përgjithshëm Vendor

Objektivat për të kufizuar përdorimin e tokës, për të nxitur zhvillimin ekonomik të qytetit dhe të territorit përreth, për të përmbushur boshllëkun e shërbimeve dhe të hapësirave publike kanë qenë baza e identifikimit të pjesëve të territorit për të cilat parashikohet zbatimi i projekteve urbanistike. Siç u shpjegua më lart, një nga objektivat kryesore për zhvillimin e ri të Bashkisë së Tiranës është të kufizohet konsumi i tokës. Parametrat e zhvillimit urban janë të përcaktuara më pas në kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor TR030 si linja që përcaktojnë qendrat kryesore të popullsisë, duke krijuar një ndarje të qartë ndërmjet zonave urbane / të urbanizuara dhe zonave natyrore duke përcaktuar zonën brenda të cilës parashikohet konsolidimi dhe zhvillimi i ndërtesës.

Për sa i përket zhvillimit ekonomik të Planit të Përgjithshëm Vendor, propozon nga njëra anë të forcojë dhe të stimulojë ekonominë e pranishme në zonë dhe nga ana tjetër të sigurojë një zhvillim të diferencuar ekonomik që mund të përgjigjet heterogjenitetit gjeografik, natyror dhe shoqëror të Bashkisë së re të Tiranës. Plani i Përgjithshëm Vendor përcakton nëpërmjet kategorizimit dhe përdorimit të tokës të zonave të ndryshme, zhvillimin e sektorit primar (bujqësia, blegtoaria, peshkimi, guroret dhe minierat), dytësore (industriale dhe të prodhimit, ndërtimit dhe zejtarisë) dhe terciar (shërbimet) ajo është përcaktuar si brenda hartave në lidhje me përdorimin e tokës dhe në ato që lidhen me fushat prioritare të zhvillimit. Plani i Përgjithshëm Vendor strukturon, për më tepër, sistemin e zonave kryesore ekonomike nëpërmjet identifikimit të: akteve ekonomike, zonave të transformimit, ish zonave industriale ose pjesërisht të përdorshme.

Akset ekonomike

Plani i Përgjithshëm Vendor incentivon dhe konsolidon aksin Tiranë_Kashar_Durrës, aksin Tiranë_Vaqarr_Durrës dhe aksin Tiranë Elbasan si tre akset kryesore përgjatë të cilave në 15 vitet e ardhshme do të pozicionohen aktivitetet kryesore ekonomike dhe prodhuese. Plani i Përgjithshëm Vendor përcakton dy kategori kryesore të transformimit, të cilat dallohen për qëllimet e tyre specifike dhe për mënyrat e ndërhyrjeve:

Plani i Përgjithshëm Vendor incentivon dhe konsolidon aksin Tiranë_Kashar_Durrës, aksin Tiranë_Vaqarr_Durrës dhe aksin Tiranë Elbasan si tre akset kryesore përgjatë të cilave në 15 vitet e ardhshme do të pozicionohen aktivitetet kryesore ekonomike dhe prodhuese. Duke ruajtur një nivel të lartë të fleksibilitetit në përcaktimin e propozuar dhe parashikuar të përdorimit të tokës, Plani i Përgjithshëm Vendor në sajë të një analize të kujdesshme të pozitës gjeografike të secilit aks (afërsia me qytetin në njërin anë dhe infrastrukturave kryesore kombëtare të tilla si porti dhe aeroporti), gjendja e infrastrukturës dhe shërbimeve nëntokësore parashikon:

- përgjatë aksit Tiranë_Kashar_Durrës zgjidhjen e aktivitetëve industriale dhe prodhuese;
- përgjatë aksit Tiranë_Vaqarr_Durrës zgjidhjen në pjesën e parë të aktivitetëve tregtare dhe prodhuese me zhvillimin e një zone industriale në jug të autostradës në njësinë administrative të Vaqarrit dhe në pjesën e dytë të aktivitetit tregtar të lidhura ndër të tjera me prodhimin bujqësor;
- përgjatë boshtit Tiranë-Elbasan zgjidhja e aktivitetëve tregtare të lidhura me prodhimin bujqësor, rekreativ dhe turistik / perceptues.

Konsiderohet si boshti i katërt ekonomik edhe pse i një natyre tjetër, Plani i Përgjithshëm Vendor parashikon për lumin Erzen ndërtimin e një parku lumor që njësia administrative e Shengjergjit përgjatë Bashkisë së Tiranës rjedh në det mbi

qytetin e Durrësit. Me zhvillimin e tij prej 100 km është një element i rëndësishëm i zhvillimit ekonomik të prodhimit dhe shpërndarjes bujqësore, krijimit të aktiviteteve të turizmit - në gjendje për të mbështetur komunitetet lokale.

- zonat e zgjerimit dhe të zhvillimit në hapësira periurbane dhe rurale
- zona rikualifikimi të hapësirës urbane ekzistuese.

Çdo zonë transformimi që përfshihet në hapësirën publike të konsoliduar apo të zgjerimit apo të zhvillimit, është e rregulluar nga një dosje specifike që analizon problematikat lokale, objektivat e ndërhyrjeve dhe sistemeve urbane në referencë. Në brendësi të dosjeve përcaktohen të gjithë kriteret e ndërtimit dhe përdorimit. Transformimet urbane nuk do t'i nënshtrohen në këtë mënyrë vetëm një sistemi me rregulla gjeometrike me parametra urbanistike (lartësi, indikatorë, largësi nga kufijtë, etj) por do të duhet të vërtetohen përputhshmërinë e tyre me projektin ndaj objektivave të përgjithshme të Planit dhe konfigurimit të projektit në funksion të kontekstit. Zonat e transformimit përfaqësojnë elemente të zbatimeve private nga ana e projektit tërësor të territorit. Përputhshmëria e tyre me projektin është e domosdoshme për përmbushjen e objektivave të përgjithshëm.

Zonat e transformimit

Plani i Përgjithshëm Vendor përcakton dy kategori kryesore të transformimit, të cilat dallohen për qëllimet e tyre specifike dhe për mënyrat e ndërhyrjeve:

- zonat e zgjerimit dhe të zhvillimit në hapësira periurbane dhe rurale
- zona rikualifikimi të hapësirës urbane ekzistuese.

Çdo zonë transformimi që përfshihet në hapësirën publike të konsoliduar apo të zgjerimit apo të zhvillimit, është e rregulluar nga një dosje specifike që analizon problematikat lokale, objektivat e ndërhyrjeve dhe sistemeve urbane në referencë. Në brendësi të dosjeve përcaktohen të gjithë kriteret e ndërtimit dhe përdorimit. Transformimet urbane nuk do t'i nënshtrohen në këtë mënyrë vetëm një sistemi me rregulla gjeometrike me parametra urbanistike (lartësi, indikatorë, largësi nga kufijtë, etj) por do të duhet të vërtetohen përputhshmërinë e tyre me projektin ndaj objektivave të përgjithshme të Planit dhe konfigurimit të projektit në funksion të kontekstit. Zonat e transformimit përfaqësojnë elemente të zbatimeve private nga ana e projektit tërësor të territorit. Përputhshmëria e tyre me projektin është e domosdoshme për përmbushjen e objektivave të përgjithshëm.

Dosjet e projektit në lidhje me transformimet urbane janë të strukturuar si në vijim:

- 1) të dhëna të dimensionit dhe parametra urbanistike – dosja e zonës së transformimit të detyrueshme
- 2) udhëzime kryesore të projektit që do të zhvillohen dhe respektohen (për shembull zonat e prekura, ndërlidhjet e ndryshme) dhe indikacionet me karakter mjedisor, me sakte të masave të mitigimit që ndërhyrja do të realizojë për të garantuar qëndrueshmërinë mjedisore dhe të peizazhit – dosja e zonës së transformimit në udhëzime
- 3) mbivendosja e perimetrit të zonës së përzgjedhur dhe zonës me fizibilitet gjeologjik me qëllim për të orientuar subjektet zbatuese në lidhje me rregulloret përkatëse në referencë për realizimin e sektorit – dosja e zonës së transformimit në udhëzime.

Zonat e transformimit në zonë rurale lidhen kryesisht me zona ish industriale dhe përfaqësojnë një mundësi për rilindjen e qytetit ekzistues. Zonat e zgjerimit dhe të zhvillimit lidhen kryesisht me zonat prodhuese, bujqësore dhe turistike. Ato përfaqësojnë një zgjidhje konkrete për zhvillimin e territorit dhe krijimin e një qyteti policentrik. Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 konfirmon sa është parashikuar nga legjislacioni, domethënë që ndërtimet dhe ndërhyrjet urbanistike në zonat e transformimit u nënshtrohen miratimit paraprak të Planeve Zbatuese (PDV) sipas sa është parashikuar në legjislacionin zbatues dhe paraqet dy instrumente të rinj për kontroll dhe ndërtim.

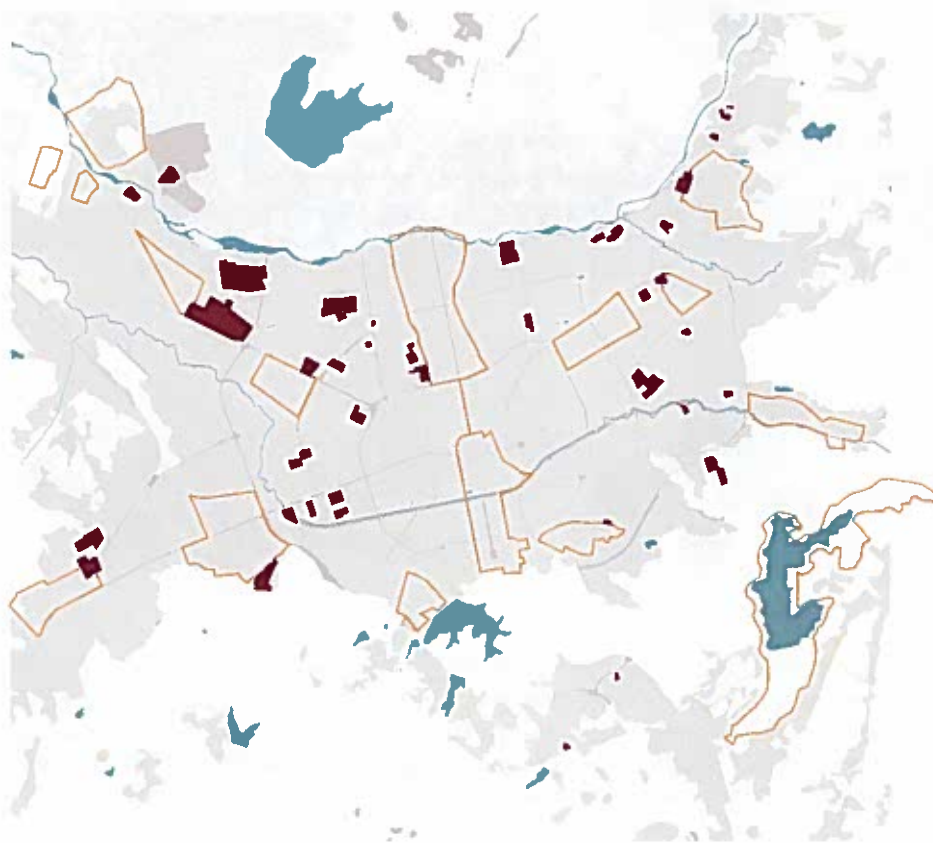
1 Tenderimi

Për të favorizuar kontrollin e propozimeve të ndryshme, për të përmirësuar ofertën në mënyrë cilësore dhe për të konfirmuar cilësinë e projektit, Plani i Përgjithshëm Vendor, parashikon që ndërhyrjet në zonat e transformimit të jenë objekte të procedurave të tenderimit që japin të drejta të përfitimit volumetrik sikundër është përcaktuar në Rregulloren e Planit.

2. bonus zhvillimi sipas një vlerësimi të cilësisë që duhet të kryhet bazuar në një tabele të përcaktuar në Rregulloren e Planit.

Ish zonat industriale ose pjesërisht të përdorura.

Plani i Përgjithshëm Vendor propozon funksione të reja dhe rihvillimin e ish zonave industriale ose pjesërisht të përdorura kryesisht të pranishme në zonat urbane dhe peri-urbane. Strategjia për këto zona është të arrihet një zhvendosje graduale e aktiviteteve të rënda prodhuese përgjatë rrugëve kryesore të biznesit për zhvillimin si të aktiviteteve ekonomike dhe komerciale të tilla si fillimin e aktivitetit, shpërndarës krijuese, hapësira për bashkëpunime, qendra biznesi dhe aktivitete rekreative dhe turistike të tilla si hotele, qendra kongresi, qendra sportive etj. Plani i Përgjithshëm Vendor ka për qëllim të paraqesë një mekanizëm rregullator TDR që do të lidhë ndërhyrjet në fjalë për vepra rigjenerimi, rikualifikimi dhe rilindje të qytetit publik brenda qytetit të konsoliduar.

Zonat kryesore të transformimit dhe ish zonat industriale

01.6 Tipologjitë e propozuara hapësinore, bazuar në përcaktimet e zonave/njësive për dendësim, rigjenerim, rihvillim, konsolidim, konservim, urbanizimin.

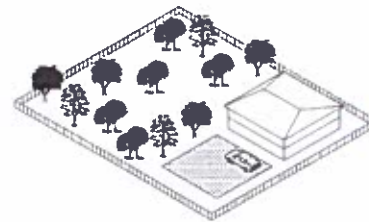
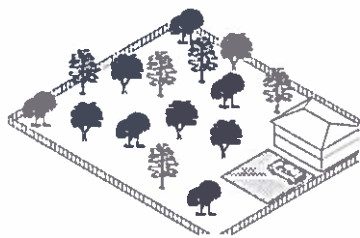
Analiza e morfologjisë urbane e një territori si ai i bashkisë së re të Tiranës është një fushë studimi shumë komplekse që duhet të klasifikojë nga njëra anë në mënyrë përmbyllëse tipologjitë e ndryshme hapësinore dhe funksionale të qytetit dhe nga ana tjetër të përcaktojë si të përdoren këto kategori për të drejtuar zhvillimin e njësive strukturore unike.

Tipologjitë hapësinore janë klasifikuar si në vijim:

TIPI 1 - T.1

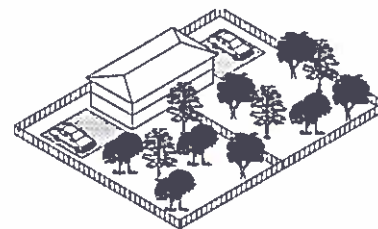
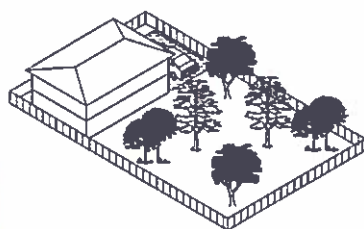
VILE NJEFAMILJARE, VILE OSE SHTEPI NE FERME - lloje ndërtesash, të destinuar për të strehuar një familje, të pavarur nga njësitë e tjera të banimit dhe të shoqëruara nga një kopsht i madh. Ky lloj, i parashikuar për zonat rurale, lejohet në parcela me dimensione më të mëdha se 3,000 m² dhe lejon ndërtimin e një ndërtesë 2-3 katëshe dhe një KSHT midis 5% dhe 10%.

TIPI 2 - T.2

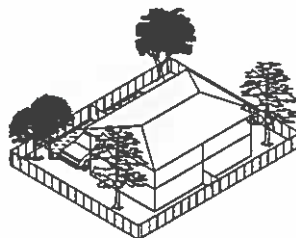
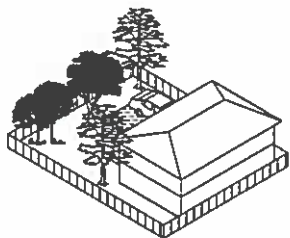
VILE NJEFAMILJARE OSE DYFAMILJARE - lloje ndërtesash, të destinuar për të strehuar një apo dy familje, të pavarura nga njësi të tjera dhe të shoqëruara nga një kopsht me madhësi të mesme. Ky lloj, i parashikuar në zonat periferike dhe rurale lejohet në parcela me një madhësi nga 1000 deri 3000 m² dhe lejon ndërtimin e një ndërtesë 2-3 katëshe dhe një KSHT nga 10% deri 15%.

TIPI 3 - T.3

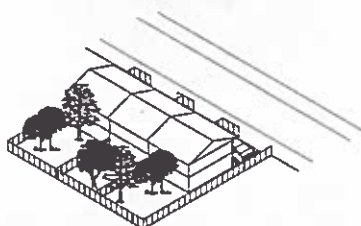
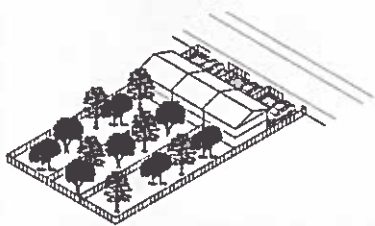
SHTEPI NJEFAMILJARE OSE DYFAMILJARE - lloje ndërtesash, të destinuar për të strehuar një apo dy familje, të pavarura nga njësitë e tjera të banimit, ngjitur me to, dhe me një kopsht privat. Kjo kategori e parashikuar në zonat peri-urbane dhe rurale është e lejuar në parcela me madhësi nga 450 deri 900 m² dhe lejon ndërtimin e një ndërtesë 2-3 katëshe dhe një KSHT maksimale prej 30%.

TIPI 4 - T.4

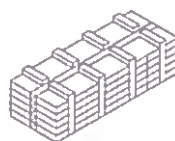
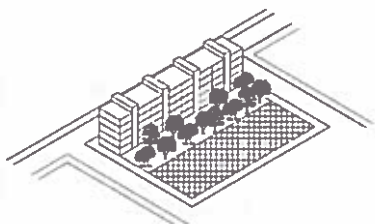
SHTEPI RRESHT - lloje ndërtesash të karakterizuara nga një kombinim i më shumë njësive të banimit, krah për krah. Njësia e vetme e strehimit në përgjithësi ka një front të ngushtë për tu zhvilluar në thellësi dhe lartësi. Shpesh paraqet një kopsht perimesh ose oborrin e shtëpisë. Kjo kategori e parashikuar në zonat peri-urbane dhe rurale është e lejuar në parcela me një madhësi të barabartë ose më të madhe se 900 m² dhe lejon ndërtimin e një ndërtese 2-3 katëshe dhe një KSHT maksimale prej 30%.

TIPI 5 - T5

PLLAKE - lloje ndërtesash trupi i të cilave ka përmasa në përgjithësi konstante përgjatë aksit tërthor dhe mund të rriten pafundësisht përgjatë boshtit gjatësor. Në shumë raste këto ndërtesa janë të vendosura në gjelbërim dhe të pajisur me shkolla, objekte tregtare dhe të kohës së lirë. Ky lloj është planifikuar në zonat urbane dhe peri-urbane dhe lejon ndërtimin deri në 6 kate. Tipet pllakë: shtëpi rresht me një trup me përballje të dyfishtë, shtëpi me ballkon me pamje të trupit, shtëpi rresht me trup të dyfishtë me përballje të vetme.

TIPI F

BLLOK - lloje ndërtesash hibride të konsideruara si një evolucion i shtëpisë njëfamiljare që strehon variacione të elementeve të shtëpisë rresht dhe shtëpisë kullë. Ky lloj kombinon tiparet e shtëpisë një familjare, si shumë të izoluar në organizimin dhe ekzistencën e një hyrjeje të vetme, prania e më shumë akomodimeve në secilin kat dhe një lartësi diskrete. Në përgjithësi me formë katërkëndëshi, përkrah vijës rrugore dhe me një shkallë të vetme të trupit që i shërben kateve të ndryshme. Dimensionet e banesave janë zakonisht të mesme në të mëdha dhe katet janë të destinuara përgjithësisht për hapësira dhe shërbime komerciale. Ky lloj është planifikuar në zonat urbane dhe peri-urbane dhe lejon ndërtimin deri në 6 kate.

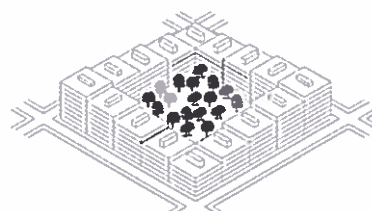
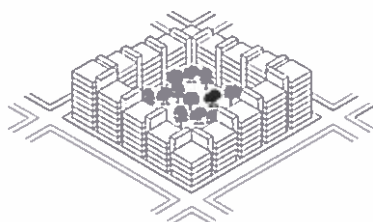

TIPI G

OBORRI - lloje ndërtesash që zbresin nga lloji i linjës që është një variant ku grumbullimet lineare ndryshojnë drejtimin dhe tentojnë të kufizojnë një hapësirë të brendshme. Ky lloj është planifikuar në zonat urbane dhe peri-urbane dhe lejon ndërtimin deri në 8 kate.

TIPI H

KULLA - lloje ndërtesash që rriten në lartësi origjina e së cilave lind nga nevoja për të zvogëluar ndërtesat e gjelbra duke ruajtur densitet të lartë të popullsisë. Ky lloj parashikohet në mjedisin urban dhe lejon ndërtimin mbi 8 kate.

TIPI I

SHUMEKATESH - lloje ndërtesash të ngjashme me tipologjinë e kullës që sigurojnë një përdorim jo vetëm të banimit.

Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 është munduar të analizojë territorin e Bashkisë së Re të Tiranës nëpërmjet përdorimit të tipologjive hapësinore standarde, duke përcaktuar hapësirat tip, të identifikuar si grup objektsh me një apo më shumë karakteristika të përbashkëta në zonën ku ndodhet. Nga ana tjetër duhet nënvizuar fakti që nga një analizë e kujdesshme e hapësirës urbane, përpjekja për të klasifikuar tipologjitë hapësinore duke u bazuar në tipologjitë standarde është shpesh rezultat i një zgjedhjeje stilistike jo shume realiste. Qyteti i Tiranës është rritur në mënyrë të pa kontrolluar me tipologji hibride shpesh të modifikuara me kalimin e kohës shtesa, kate shtesë, etj.

Tipologji hapësinore:

- 1 Vendbanim informal urban
- 2 Tipologji mikse me dendësi mesatare
- 3 Tipologji mikse me dendësi të larta
- 4 Tipologji me ndërtesa të larta
- 5 Vila

- 6 Tipologji bllok/kopesht
- 7 Ndertesa me dendesi te larte ish-prone shteterore
- 8 Tipologji rurale pergjate infrastruktures
- 9 Tipologji rurale ne lugine
- 10 Vendbanime rurale
- 11 Tipologji rurale

Zona rezidenciale ish prona publike të ndodhura në hapësirën urbane

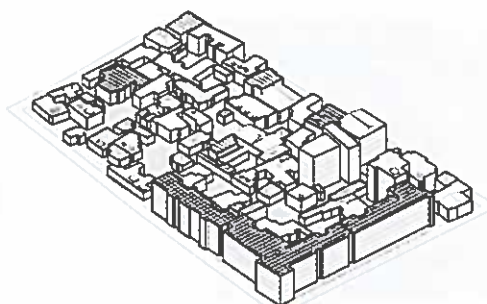
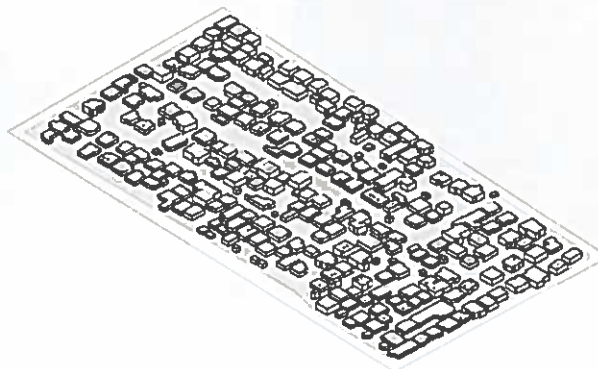
- Karakteristika
- strategjitë e ndërhyrjeve të propozuara

Kategorizimi i territorit dhe tipologjive të ndërhyrjes nëpërmjet të cilit të prodhohet nga njëra anë një udhëzim për bashkinë dhe zhvilluesit dhe nga ana tjetër të identifikohen ndërhyrjet për të cilat parashikohet një veprim i drejtpërdrejtë dhe ato që kërkojnë përgatitjen e një PDV. Në këtë kontekst, sipas dhe Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.7.2016 Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit, neni 2, janë përcaktuar mënyrat e ndërhyrjes (zhvillim apo kufizim i zhvillimit) në njësitë strukturore, duke nënvizuar objektivat e ndërhyrjeve në strukturën urbane që duhet të përmbushen për njësitë përkatëse.

Mënyrat e ndërhyrjes të parashikuara janë:

a. Ruajtja është bashkësia e ndërhyrjeve që duan të ruajnë dhe rikuperojnë organizmin ndërtimor dhe të garantojnë funksionalitetin e tyre nëpërmjet veprave që, duke respektuar elementet e tipologjisë, strukturore dhe të organizmit, të lejojnë destinacionin e përdorimit të përshtatshëm. Këto ndërhyrje lidhen me godinat që kanë ruajtur karakterin e tyre arkitektonik dhe ndërtimor fillestar duke ndihmuar në përcaktimin e imazhit historik të qytetit dhe që duan të rikuperojnë mundësinë e banimit përfshirë aspektin higjenik, statik, funksional dhe impiantet e kërkuara nga përdorimi i parashikuar, pa rritur volumin dhe duke respektuar sistemin strukturor dhe elementet tekno-morfologjike karakteristike.

b. Plotësimi urban është bashkësia e ndërhyrjeve që parashikojnë përmbushjen e një njësie strukturore urbane ose të një pjese të saj kryesisht homogjene nga pikëpamja funksionale dhe tipologjike, me volume që kanë karakter, funksion,

Tipologjia informale

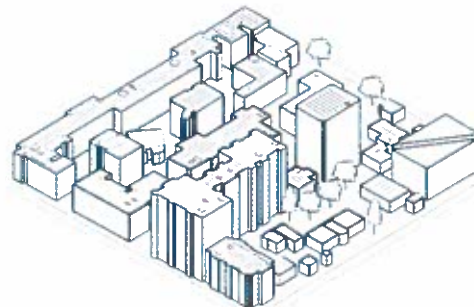
Shumica e strukturave informale kanë funksion banimi dhe janë të organizuara si njësi një familjare 2 ose 3 kate të larta. Ndërtuar pas viteve 1990. Atyrë në përgjithësi u mungon pronësia e tokës, leja e ndërtimit dhe qasja e infrastrukturës së qytetit. Rrjeti rrugor ka një matricë organike, dhe është i lidhur dobët me shërbimet urbane dhe shërbime të tjera sociale. Ai përfaqëson 41% të sipërfaqes totale të banimit në Tirane dhe po mbar 34% të popullsisë së saj.

Tipologji mikse me dendësi mesatare

Të projektuara më parë si blloqe banimi me densitet të lartë, sot vetëm disa ndërtesa të kujtojnë këtë qëllim. Pjesa më e madhe e sipërfaqes është e zënë nga shtëpitë private që nuk lënë hapësirë të mjaftueshme që do të konvertohet në hapësirë publike. Lartësia e ndërtesave është deri në 5 kate dhe blloku është përgjithësisht i lidhur mirë me shërbimet sociale dhe infrastrukturorë. Kjo tipologji është e zakonshme në zonat urbane jashtë qendrës së qytetit.

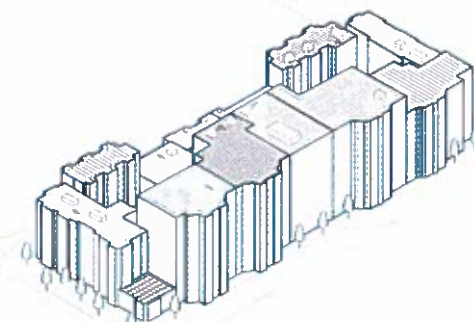
Tipologji mikse me dendësi të lartë

Shumë e përhapur në zonat rreth qendrës së qytetit ku pëlhura urbane ishte densifikuar me ndërtesa të larta, pas një urbanizimi të parë të zonës. Konsumi shumë i lartë i tokës nuk ofron ndonjë hapësirë për publikun, edhe pse funksioni tregtar i kateve përdhe rit jetën shoqërore të blloqeve. Këto tipologji janë të lidhura edhe me çdo shërbim dhe kanë një nivel të mirë infrastrukturor.

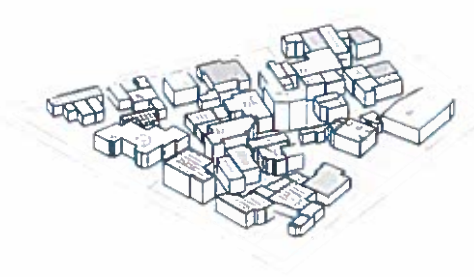
Tipologjitë shumëkatëshe

Bloqet e larta të apartamenteve apo hapësirat e zyrave janë ndërtuar zakonisht në ish-zonat industriale ose në hapësirat brenda kufijve të bashkisë si ndërtesa me qëndrim të lirë. Disa nga karakteristikat e tyre në lidhje me objektet publike janë akses i dobët me shërbimet urbane. Rrjetet rrugore janë zakonisht nën dimensionet e kërkuara ose kanë humbur. Rruga zakonisht është lineare dhe ndjek ish kufijtë e tokave bujqësore. Ajo përfaqëson 6% të sipërfaqes totale të banimit të Tiranës dhe mbart 11% të popullsisë së saj.

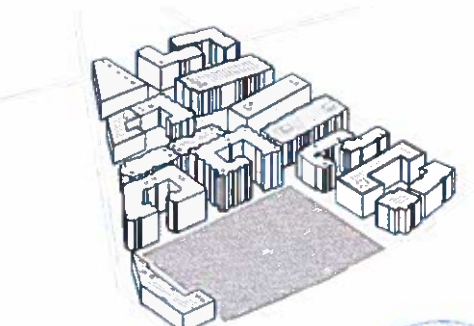
Tipologjitë e vilave

Shtëpitë e veçuara familjare të ndërtuara nga zhvilluesit privatë, kryesisht familje ose grupe të vogla, në 30 vitet e fundit. Ata më parë kishin kopshte private apo hapësira të vogla private të gjelbra, të cilat sot janë pjesërisht të zëna nga ndërtimet e reja informale. Shtëpitë nuk janë më të larta se 3 ose maksimum 4 kate. Ka një mungesë të hapësirës së organizuar publike dhe infrastrukturës efikase.

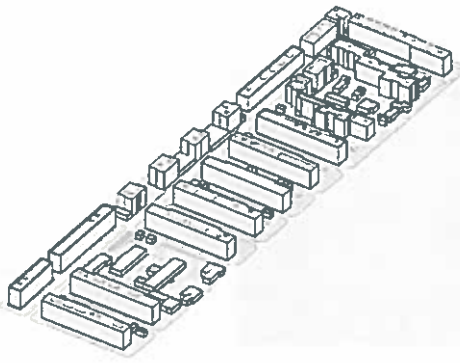

Tipologjia bllok/me oborr

Tipologjia mikse me densitet të lartë e blloqeve të banimit dhe ndërtesave me oborr. Ndërtuar në 30/40 vitet e fundit nga investimet e mëdha private. Hapësirat midis ndërtesave mund të ofrojnë hapësirat publike, kur ata nuk janë densifikuar në mënyrë informale. Këto blloqe zakonisht kanë një qasje të mirë në shërbimet publike të tilla si furnizimi me ujë, kanalizimi, mbledhja e mbeturinave, transporti publik. Ato janë të vendosura kryesisht në zonat periferike.

Ish ndërtesat shtetërore me densitet të lartë

Bloqe apartamentesh të ndërtuara nga shteti për tu përdorur nga punëtorët në periudhën midis 1945 dhe 80. Sot, apartamentet janë private dhe pronësia e tokës në përgjithësi i është kthyer pronarëve të saj. Hapësira ndërmjet ndërtesave ka filluar të densifikohet në mënyrë të pakontrolluar dhe si rezultat ka cilësi të dobët të hapësirave publike. Këto bloqe zakonisht kanë një qasje të mirë në shërbimet publike të tilla si furnizimi me ujë, kanalizimi, mbledhja e mbeturinave, transporti publik. Ajo përbën 9% të sipërfaqes totale të banimit të Tiranës dhe mbart 21% të popullsisë së saj.

Tipologji rurale përgjatë infrastruktures.

Shtëpi familjare të vecuara të ndërtuara në mënyrë informale përgjatë infrastrukturës nga familje private ose grupe të vogla deri në 3 kate. Disa nga ndërtesat janë të lidhura në mënyrë funksionale me fushat bujqësore. Nuk ka hapësira publike sepse zhvillimi i ndërtesave ka ndodhur pa një rregullore. Shërbimet kryesore mungojnë.

Tipologji rurale luginore

Shtëpi familjare të vecuara të ndërtuara në mënyrë informale në luginat e kodrave/maleve nga familje private ose grupe të vogla deri në 3 kate. Ndërtesat janë më tepër rezidenciale edhe pse disa prej tyre kanë funksione të lidhura me kultivimin e tokës. Nuk ka hapësira publike sepse zhvillimi i ndërtesave ka ndodhur pa një rregullore. Ka një mungesë totale të shërbimeve publike, përvec disa rrugëve që lidhin këto zona me qendrat kryesore urbane. Infrastruktura pothuajse mungon.

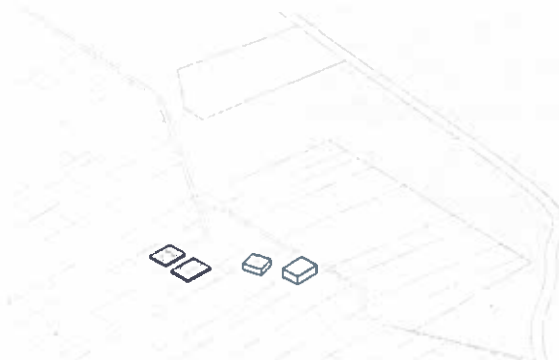

Vendbanime rurale

Shtëpi familjare të vecuara, të ndërtuara nga familje ose grupe private të vogla. Ato përbëhen nga vendbanime të vogla urbane të zhvilluara rreth një ish godine bujqësore. Ato janë zakonisht të lidhura me qendrat e tjera urbane nëpërmjet një rruge kryesore dhe kanë të zhvilluar një rrjet rrugor organik të vetë-organizuar. Hapësirat publike ose ato të lidhura me funksione sociale (kisha, tregje,...) pothuajse mungojnë. Infrastruktura dhe shërbimet publike janë të varfra dhe të vogla, krahasuar me numrin e banorëve.

Tipologjia Rurale

Shtëpi familjare të vecuara, të ndërtuara nga familje ose grupe private të vogla, totalisht të shkeputura nga cdo vendbanim urban. Më tepër të lidhura me kultivimin e tokës, për shkak se janë të rrethuara me lusha bujqësore dhe me rrugë të pakta. Hapësirat publike dhe infrastruktura mungojnë totalisht.

përdorim, intensitet dhe ndërtim të njëjtë me godinat përreth.

Rregullorja e Planit parashikon zhvillimin pa PDV deri në limitin e përmbushjes së indikatorit të intensitetit maksimal të parashikuar për njësinë strukturore duke respektuar parashikimet ligjore dhe rregullat në lidhje me largësinë.

Rregullorja e planit parashikon kur brenda hapësirës urbane të konsoliduar ka realitete të ndryshme volumetrike për shkak të zhvillimit të paplotë të pallateve buzë një rruge, mundësinë për të ndërhyrë duke plotësuar hapësirën urbane dhe duke parashikuar një vijëzim të vazhdueshëm të volumit baraz me mesataren e lartësive të linjës së objektit të ndërhyrjes.

c. ristrukturimi/rigjenerimi është bashkësia e ndërhyrjeve që kanë për qëllim modifikimin e organizmave ndërtimore nëpërmjet një bashkësi sistematike të veprave që mund të sjellin një organizëm ndërtimor plotësisht ose pjesërisht të ndryshëm nga ai i mëparshëm dhe dukë përfshirë ripristinin apo zëvendësimin e disa elementëve që përbëjnë godinën, eliminimin, modifikimin dhe vendosjen e elementeve të reja dhe të impianteve me ruajtjen e volumeve të njëjta ekzistuese. Këto janë ndërhyrje që kanë për qëllim ristrukturimin e godinave dhe hapësirave përkatëse nëpërmjet një shpërndarjeje të ndryshme dhe që të mund të parashikojë dhe transformime nga struktura të mëparshme, në koherencë me godinat përreth nga pikëpamja e tipologjisë, lartësisë dhe vazhdimësisë së linjës së fasadave dhe të rreshtave të ndërtesave.

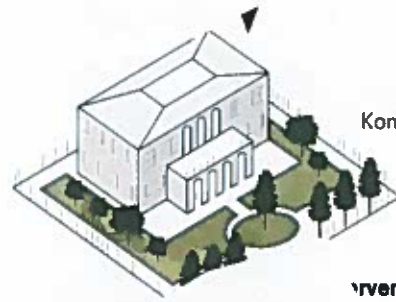
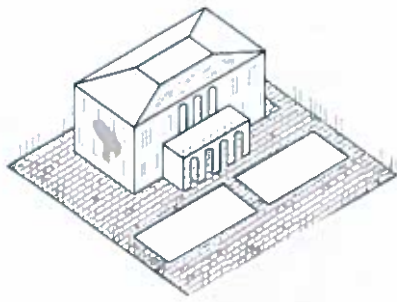
Rregullorja e Planit parashikon që ndërhyrjet e ristrukturimit/rigjenerimit të mund të pësojnë rritje volumetrike me qëllim përmirësimin e cilësisë urbanistike dhe realizimin e banesave sociale. Parashikohet, në fakt, rritja me maksimumi 1 kat në krahasim me gjendjen aktuale me kusht që 40% e rritjes volumetrike të jetë e destinuar për banesa sociale të cilat do të lëshohen për bashkinë në përfundim të realizimit të tyre.

Rregullorja e planit parashikon për godinat rezidenciale ekzistuese në zonat bujqësore të territorit rural ndërhyrje aty ku lejohet të zgjerimit në masën 1 kat për një godinë ekzistuese pas kontrollit të përputhshmërisë statike të ndërhyrjes.

d. Rizhvillimi është procesi i rivlerësimit të njësisë strukturore dhe transformimi i strukturës urbane ekzistuese. Vepra e rizhvillimit parashikon të gjithë ndërhyrjet që sjellin një transformim ndërtimor dhe/ose urbanistik të hapësirës urbane. Këto ndërhyrje u referohen godinave që për shkak të karakterit tipologjik dhe arkitektonik të tyre janë pa vlera historike, artistike dhe/ose mjedisore, përveçse jo homogjene në krahasim me karakterin morfo-tipologjik të pikave historike. Ndërhyrja parashikon prishjen e godinave ekzistuese dhe ndërtimin e godinave të reja me sipërfaqe të ndryshme nga ato ekzistuese si dhe ndërtimin e godinave të reja me sipërfaqe të ndryshme nga ato ekzistuese nga GLP. Ndërhyrja ka për qëllim përmirësimin e vendosjes në një hapësirë mjedisore të godinës dhe rikualifikimin e imazhit tërësor. Zgjedhja e materialeve dhe detajeve të jashtme do të jetë koherente me karakteret e përqendrimeve historike. Sipas rregullit, parkimet në afërsi do të realizohen në pjesën nëntokësore.

Konservim

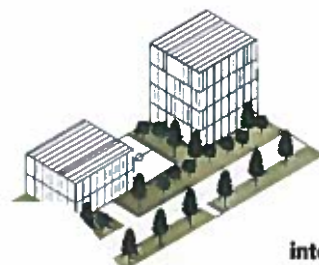
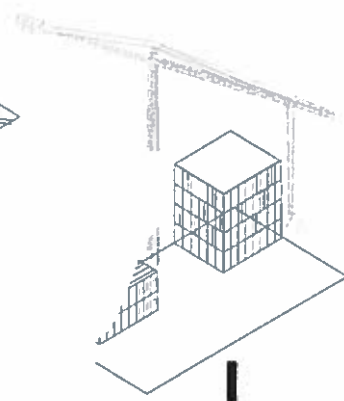
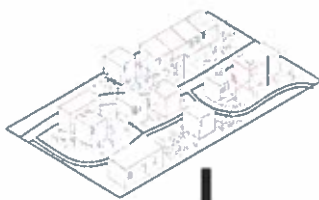
Intervencion

Rigjenerim

Mbushje urbane

Rizhvillim

Inter

I referohet rregullores së Planit të Përgjithshëm Vendor

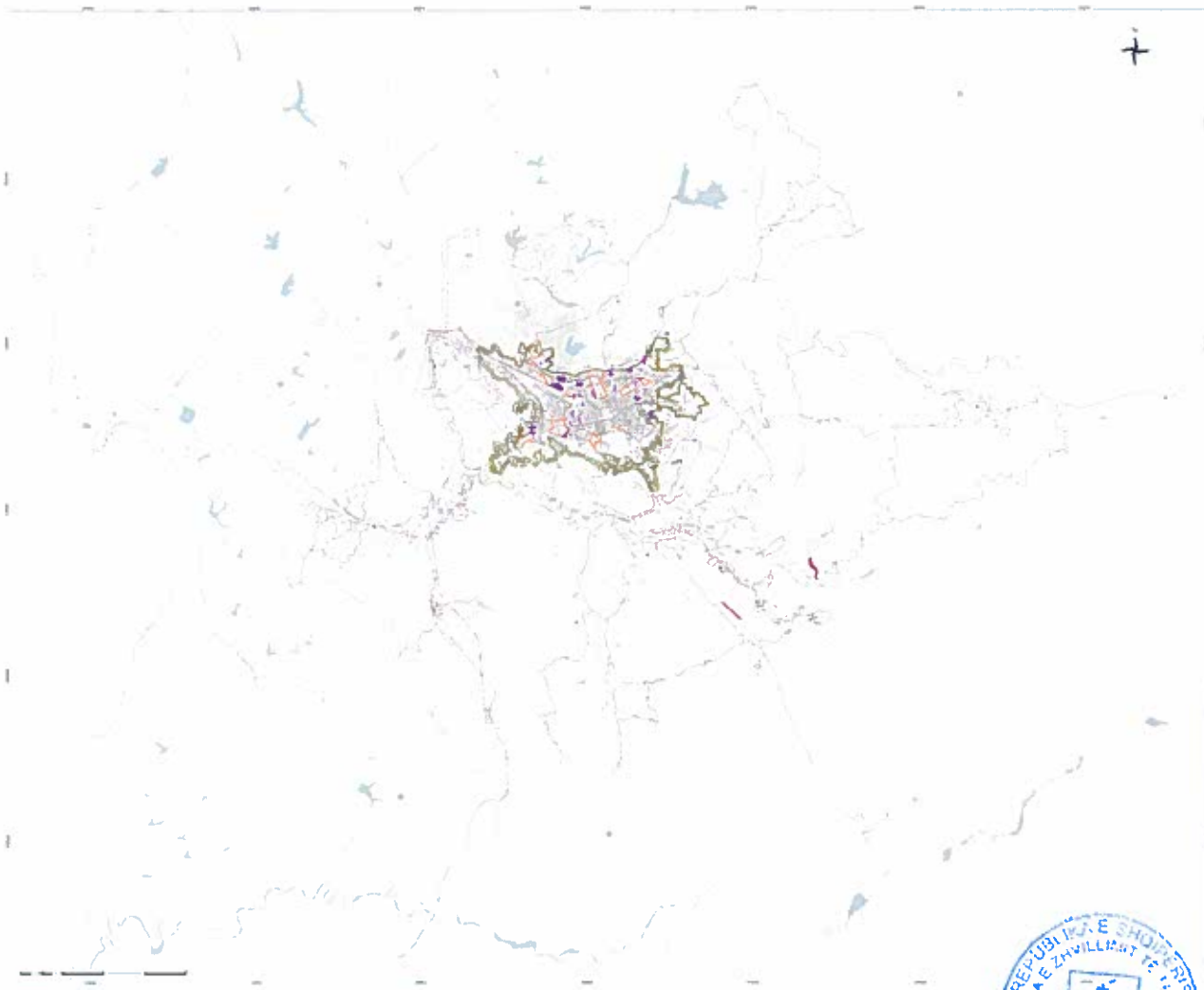
01.7 Përcaktimi i njësive, të cilat do t'i nënshtrohen hartimit të PDV-ve sipas nenit 22 të ligjit.

Plani i Përgjithshëm Vendor propozon të vendoset një dallim ndërmjet ndërhyrjeve me veprim të menjëhershëm (infill, rigjenerim dhe ristrukturim, ruajtje) dhe ndërhyrje me veprim të mëvonshëm (plane zbatuese me PDV). Në përcaktimin e karakteristikave të çdo njësie strukturore Plani i Përgjithshëm Vendor ka identifikuar cilat njësi strukturore do të jenë subjekte të zbatimit të mëvonshëm dhe që për këtë arsye parashikojnë hartimin e një plani të zbatimit (PDV).

Rregullorja e Planit përcakton instrumentet e zbatimit të cilat ndahen në:

- Instrumente për zbatimin e mëvonshëm: PDV
- Instrumente për zbatimin e ndërtimeve të menjëhershme – infill, rigjenerimi dhe ristrukturimi, ruajtje

Procedura e planit të zbatimit (PDV) është i përcaktuar mbi bazën e Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.7.2016 Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit, nenet 62,63,64,65,66,67,68,69,70. Plani i Përgjithshëm Vendor TR 030 propozon një bonus intensiteti për ta aplikuar në të gjithë zonën e PDV në rast se banorët e zonës së PDV zhvillojnë në të njëjtën kohë. Ky rregull i paraqitur në PPV shërben për të incentivuar realizimin e projekteve unitare.

01.8 Shpërndarja e popullsisë në territor sipas treguesve të parashikimit demografik dhe ekonomik, të specifikuar në nivel territori urban.

I referohet rregullores së Planit të Përgjithshëm Vendor

Në shpërndarjen e kapacitetit banues të Bashkisë së Tiranës në 15 vitet e ardhshme, Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 ka marrë parasysh dhe të dhënat e rritjes së territorit, të lokalizimit të poleve ekonomike ekzistuese dhe të parashikuara kryesore, të zhvillimit të infrastrukturave kryesore dhe të akseve rrugore, të atraksioneve kryesore turistike, kulturore dhe të peizazhit.

Sikundër është përcaktuar më lart, sipas projeksioneve të popullsisë, popullsia e Tiranës që nga 2011 (763,560 banorë) deri në 2013 (965,108 banorë) është rritur me 26.4 %. Kjo tregon se popullsia e Tiranës është rritur me një përqindje prej 1.32% nga popullsia e 2011. Projektionet parashikojnë një rritje të popullsisë prej rreth 200.000 mijë banorësh në 15 vitet e fundit. Sikundër është përshkruar më lart, Plani i Përgjithshëm Vendor TR030 ndan territorin e Bashkisë së re të Tiranës në tre zona kryesore: urbane, periurbane dhe rurale.

Duke u nisur nga analiza e situatës ekzistuese, intensitetet janë klasifikuar sipas zonave të ndryshme të referencës: në zonat urbane është parashikuar një intensitet me një rreze që shtrihet nga 3 në 1, në zonën periurbane nga 0.7 në 0.5, në zonën rurale nga 0.3 në 0.1.

Brenda qytetit të ndërtuar, Plani i Përgjithshëm Vendor propozon një shpërndarje të intensitetit për rrethe koncentrike (nga një rreth me densitet të lartë në unazën e parë, në një rreth me intensitet më të ulët ndërmjet unazës së katërt dhe të pestë) dhe për akset rrezore (gjatë Rrugës së Durrësit, Rrugës së Kavajës, Lumit Lana dhe Bulevardit). Për më tepër, për të nxitur zhvillimin e qytetit policentrik dhe rigjenerimin e zonave qendrore, Plani i Përgjithshëm Vendor parashikon intensitete të larta në zonat e transformimit, rreth poleve të reja si shkollat e reja, hapësirat e reja publike, përgjatë unazave të reja të gjelbra – unaza e dytë dhe e katërt.

Pylli Metropolitan, përbën kufirin natyror të qytetit dhe përcakton perimetrin brenda të cilit do të marrë jetë zhvillimi më i madh urban dhe përqendrimi i banesave në 15 vitet e fundit. Pylli Metropolitan shënon kalimin nga zona urbane në ato periurbane dhe rurale.

Një operacion analog është kryer për qendrat me të vogla ku është identifikuar një linjë brenda së cilës parashikohet pjesa më e madhe e përqendrimeve të intensitetit. Plani i Përgjithshëm Vendor ka për qëllim të përmbajë tendencën për ndërtim në mënyrë të shpërndarë, pa infrastrukturë apo shërbime sikundër ka ndodhur në dhjetë vitet e fundit. Pjesa tjetër e territorit parashikon intensitete të ulëta, politika të zhvillimit të aktiviteteve bujqësore dhe ruajtjen e territorit natyror. Ish bashkitë ku është parashikuar një përqendrim më i madh i popullatës janë zonat periurbane dhe rurale gjatë akseve ekonomike kryesore, dy akset kryesore Tiranë-Durrës dhe aksi në jug që lidh Tiranën dhe Elbasanin.

Plani i përgjithshëm vendor ka shpërndarë dhe dimensionuar shërbimet në zonat periurbane dhe rurale duke marrë parasysh strategjinë e adoptuar për shpërndarjen e popullsisë.

01.9 Plani i strehimit, bazuar në nevojat e konstatuara dhe të projektuara, shoqëruar me përcaktimin e territoreve për programet sociale të strehimit.

Analiza e nevojave të banimit për kategoritë më të varfra, në lidhje me bashkinë e Tiranës bazohet mbi raportin "SOCIAL HOUSING IN ALBANIA: një vlerësim i nevojave" i hartuar nga Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin (UNDP) në Shqipëri, në kuadër të "Programit të Kombeve të Bashkuara për mbështetjen e përfshirjes sociale në Shqipëri", i financuar nga Drejtoria e zhvillimit dhe bashkëpunimit. Ky raport, i përgatitur për qytetet e Beratit, Lezhës dhe Tiranës është krejtësisht aktual dhe i dobishëm për formulimin e politikave të reja të banesave sociale. Analiza bazohet gjithashtu mbi të dhënat e ofruara nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimeve Sociale dhe mbi parashikimet ligjore sipas Ligjit nr. 9232, datë 13.05.2004 "Për programet sociale për strehimin e banorëve të zonave urbane".

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (neni 25) përcakton se "gjithkush gëzon të drejtën për një standard jetese të përshtatshëm për shëndetin dhe mirëqenien personale si dhe të familjes së tij, duke përfshirë ushqimin, veshmbathjen, banesën, kujdesin mjekësor dhe shërbimet e nevojshme sociale". Megjithatë, për shumë njerëz, aksesin në një banesë të sigurt dhe të mbrojtur mbetet privilegj. Parashikohet se në të gjithë botën janë rreth 100 milionë njerëz të pastrehë (ONU, 2005). Mungesa e banesave është shpesh e lidhur me shkeljen e të drejtave të tjera të njeriut si shkelja e të drejtës së arsimimit, diskriminimi social dhe përjashtimi nga pjesëmarrja e jetës publike.

Raporti "SOCIAL HOUSING IN ALBANIA: një vlerësim i nevojave" nënvizon si ndërhyrjet që përqendrohen vetëm në rritjen e numrit të apartamenteve janë jo efikase dhe nevojitet një qasje transversale që të përqendrohet mbi kontekstin politik dhe të zhvillimit ekonomik dhe shoqëror. Mungesa e banesave lidhet me varfërinë, analfabetizmin, diskriminimin dhe konfliktin e pronave, instabilitetin politik, korrupsionin, etj.

Raporti analizon gjithashtu në detaje kategoritë e ndryshme të personave që kërkojnë të marrin pjesë në programet e ndryshme të banesave sociale (Banesat me kosto të ulët, Banesat sociale me qira, Bonuset e strehimit) të bashkisë së Tiranës nga 2005 në 2014 (vlerësohet që këto kategori kanë mbetur të pandryshuara në vitin e fundit) dhe nënvizon ndryshimin e madh ndërmjet kërkesave që kanë gjetur zbatim dhe ato të përmbushura. Ky ndryshim themelor është rezultat i një serie problemesh që lidhen me fushën politike dhe ekonomike si koordinimi i dobët ndërmjet qeverisë vendore dhe qendrore, mungesës së linearitetit dhe transparencës së procesit të caktimit të banesave, vështirësia dhe kostot për të marrë akses në sistemin dhe financimin, cilësia e ulët dhe pamundësia për të aksesuar në banesat e ofruara.

Përveç kësaj, sikundër ndodh shpesh, edhe në rastin e Tiranës, fondet e alokuara nga qeveria qendrore dhe ajo vendore për realizimin e banesave sociale janë shumë të kufizuara. Burimet e financimit janë për pjesën më të gjerë donatorë të huaj dhe programe bashkëpunimi dhe zhvillimi. Në Tiranë ky problem thellohet akoma më shumë nga mungesa e pronave publike. Shpronësimi i pronave private është në shumicën e rasteve i pamundur për t'u realizuar për marrjen e zonave që duhet t'i caktohen banesave sociale.

Autoritetet vendore, nuk kanë të dhëna zyrtare mbi numrin efektiv të personave të cilat nuk kanë një banesë. Numrat që administratat vendore kanë në dispozicion të tyre u referohen kërkesave të paraqitura në Bashki për programet e banesave sociale që sipas parashikimeve ligjore janë dorëzuar nga një person i vetëm dhe

nuk marrin parasysh dimensionin dhe përbërjen e familjes që përfaqëson personi. Plani i përgjithshëm vendor ka shpërndarë dhe dimensionuar shërbimet në zonat periurbane dhe rurale duke marrë parasysh strategjinë e adoptuar për shpërndarjen e popullatës.

Aktualisht në Bashkinë e Tiranës kërkesat sipas tre programeve sociale vijnë si më poshtë:

- Kanë kërkuar banesë me kosto të ulët 9010 aplikues;
- Kanë kërkuar banesë sociale me qira 3870 aplikues;
- Kanë kërkuar tokë të pajisur me infrastrukturë 120 aplikues;

Ndërkohë nga 3870 aplikues për Banesa Sociale me Qira (kanë plotësuar vetëm fazën e parë) rreth 820 aplikantë kanë vijuar me fazën e dytë me dorëzimin e dokumentacionit. Potencialisht kemi 350 dosje me dokumentacion të rregullt që janë në pritje të marrjes së banesës, ku në dispozicion kemi 142 banesa. (në Shkozë).

Aktualisht nuk kemi fond banesash sociale me qira në dispozicion. Numri i aplikuesve përkundrejt fondit të banesave është shume i madh. Sipas Ligjit nr. 9232, datë 13.05.2004 "Për programet sociale për strehimin e banorëve të zonave urbane", banuesi mesatar për banesë sociale përfiton 12,5 metra katrorë nëse është në moshë madhore dhe 7,5 metra katrorë nëse është nën 6 vjeç.

Plani i Përgjithshëm vendor ka përcaktuar 5 politika të përgjithshme për rritjen e numrit të banesave sociale që duhet t'i destinohen për social housing dhe një seri politikash më të përmbledhura për lehtësimin e menaxhimit të problemit nga ana e administratës publike:

1. Dhënia e bonuseve volumetrike për:

- Zonat e transformimit kryesore dhe dytësore
- Planet e zbatimit

Që të parashikojnë realizimin e një banese sociale publike brenda zonës së ndërhyrjes.

2. Ripërdorimi i godinave të boshatisura ekzistuese:

Blerja dhe përdorimi nga ana e Bashkisë së Tiranës e godinave boshe të pranishme në territor. Kjo strategji mund të rezultojë shpesh më ekonomike sa realizimi i godinave të reja.

3. PPP – zhvillimi i programeve të partneritetit publik-privat.

Politikat më të përmbledhura:

- Krijimi i një ambienti institucional që lejon zbatimin efektiv të programit të banesave sociale. Kjo kërkon përdorimin e teknologjive dixhitale që lejojnë autoritetet në nivel qendror dhe vendor të regjistrojnë dhe ndajnë informacione mbi kërkuesit dhe përfituesit e banesave sociale.
- Përforsimi i sistemit të monitorimit.
- Promovimi i programeve të zhvillimit ekonomik dhe social në paralel me programet e banesave sociale.
- Ofrimi i shërbimeve për të shmangur dëbimin e grupeve më të dobëta, si subvencionet për qiranë, asistencën me shërbimet mbështetëse, menaxhimi i rasteve dhe ndërmjetësimi me pronarët.
- Përforsimi i marrëdhënies ndërmjet qeverisë qendrore dhe vendore. Autoritetet vendore kanë nevojë për një mbështetje të fortë nga ana e qeverisë qendrore për të zgjidhur konfliktet e pronave dhe okupimin e tokës.
- Organizimi i fushatave edukuese.
- Promovimi i pjesëmarrjes së grupeve të dobëta në procesin vendimmarrës. Përfshirja e grupeve të dobëta në projektimin dhe zbatimin e strategjive të banimit dhe krijimi i mekanizmave që mundësojnë marrjen e vendimeve të përgjegjshme.
- Promovimi i një kulture të bashkëpunimit dhe transparencës në nivel

qendror dhe vendor. Në të kundërt, përpjekjet për të përmirësuar aksesin ndaj programeve të banesave sociale nga ana e grupeve më të dobëta nuk do të kenë sukses.

- Ofrimi i banesave të përkohshme (për shembull, qendrat e pranimit për emergjencat) për personat që kërkojnë të shpëtojnë nga abuzimet (për shembull, fëmijët, të rinjtë, gratë dhe pleqtë)
- Vendosja e një sistemi të plotë për mbledhjen, menaxhimin dhe mirëmbajtjen e bazës së të dhënave të kërkuësve dhe përfituesve të banesave sociale e cila do të menaxhohet, monitorohet dhe azhurnohet nga qeveria vendore si dhe për financimet dhe investimet.
- Parashikimi i lehtësirave tatimore për sipërmarrjet e ndërtimit që realizojnë godina për banesa sociale.

01.10 Përcaktimi i zonave/njësive, ku do të zbatohen instrumentet për drejtimin e zhvillimit sipas ligjit

Instrumente të reja në fleksibilitet të propozuara nga PPV

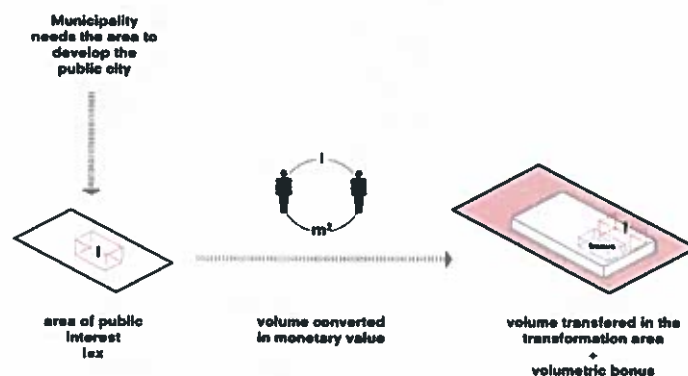
PPV identifikon mjete të reja rregullatore për zbatimin e fleksibilitetit, kuptohet edhe si një mënyrë e funksionimit të planit, si edhe një objektiv madhor; kjo do të bëhet një rregullore e thjeshtuar, e cila mundëson një kufizim të mënyrave dhe të parametrave të kontrollit të zhvillimit të qytetit dhe lejon diversifikimin dhe lirinë e funksioneve të instalueshme, forma dhe variante transformuese më qëllim që të përfitojnë ndërhyrjet për iniciativën private.

1- Barazimi

Barazimi është një mjet opsional i propozuar nga PPV falë së cilit mund të pajtohen kërkesat e ndërtimeve private me nevojën për të përfituar, me shpenzime të reduktuara nga ana e Administratës Publike, hapësira për shërbime dhe përdorim publik. Por ajo është gjithashtu një mjet me anë të cilit mund të ndiqen qëllimet e rihvillimit apo rikompozimi i peizazhit nga pëlhura e degraduar urbane, të përfundimit qëndrueshëm të sistemit të hapësirave të gjelbra dhe publike.

Barazimi vlen edhe për kategori të veçanta të zonave të transformimit, zonave për përfundimin e shërbimeve ekzistuese dhe zonave me standarde për t'u fituar. Në këtë të fundit i është dhënë një intensitet maksimal teorik i shprehur në metra katrorë, që përkthehet në të drejta volumetrike të krijuara në favor të privatëve të këtyre zonave, në momentin në të cilin ato i janë dhënë Bashkisë për ndërtimin e shërbimeve publike. Për ndërtesat ekzistuese, në zonat e barazimit, ai mund të jetë i lidhur direkt me një shërbim të interesit publik dhe do të njihet i gjithë vëllimi ekzistues. Pronarët privatë, mbajtësit e të drejtave të ndërtimit, mund të japin të njëjtën gjë, të përkthyer në dobi ekonomike, në zonat e transformimit nga PPV.

Të drejtat volumetrike që këto zona gjenerojnë mund të përdoren vetëm për të mundësuar realizimin e ndërhyrjeve të transformimit brenda këtyre zonave. Me qëllim për të mundësuar shitjen e të drejtave të ndërtimit, siç është specifikuar edhe më sipër, zonat e përpunimit, janë të pajisura me një intensitet të barazimit të shprehur në metra katrorë / metra katrorë të marrë me detyrim në tregun e të drejtave të ndërtimit dhe për t'u arritur brenda zonës së interesuar të transformimit. Tabela e mëposhtme identifikon zonat të cilave u jepet e drejta e ndërtimit të barazimit dhe zonat nga ku nisen këto të drejta. Lista e këtyre të fundit është e hapur dhe mund të zbatohet nga komuna me qëllim krijimin e shërbimeve dhe funksioneve publike të interesit të përgjithshëm.

2 - Zonat e transformimit

Për qëllimet e këtyre rregullave, PPV identifikon në zonën bashkiake zonat e transformimit, të cilat korrespondojnë me sektorët brenda të cilëve është e mundur t'i jepet efekt projekteve të transformimit. Ndërhyrjet e ndërtimit dhe planifikimit në zonat e transformimit janë subjekt i miratimit të planeve të zbatimit (PDV) të përcaktuara nga përhapja e standardeve PPV. Për zonat e transformimit, është

I referohet rregullores se Planit të Përgjithshëm Vendor

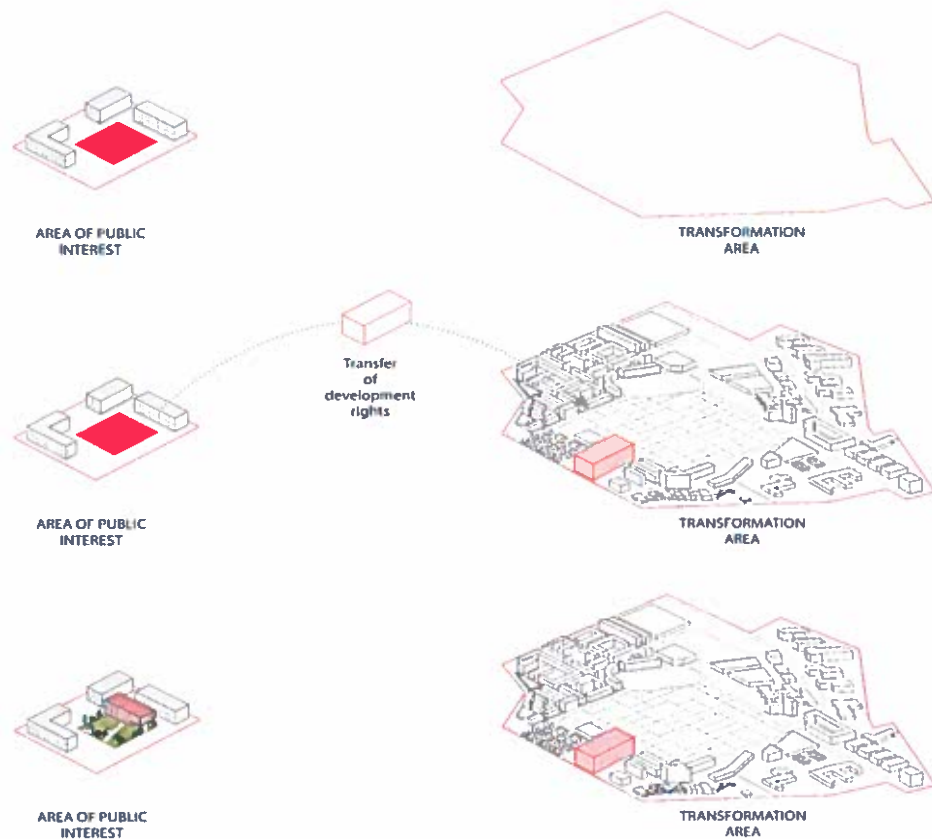
mundësi e titullarëve të paraqesin në Këshillin Vendor një propozim për zbatimin e zonave për sektorët e ndërtimit. Ky propozim do të ofrojë një plan të përgjithshëm urban (Masterplan) shtrirë në të gjithë zonën, duke synuar të demonstrojnë zbatimin praktik dhe efektiv të ndërhyrjeve, për të siguruar zbatimin e plotë të projekteve të infrastrukturës publike, për të siguruar tërheqjen e zonave me shërbimet. Miratimi nga Bashkia e një ndërhyrjeje të propozuar, do të jetë pengesë dhe referencë e ndërhyrjes nga pronarët e tjerë të zonave të përfshira në zonën e transformimit.

3 - Tenderat në zonat e përpunimit

Ndërhyrjet në zonat e përpunimit mund të jenë subjekt i procedurave për përgatitjen e masterplanit, për të lehtësuar krahasimin në mes të zgjidhjeve të ndryshme, me qëllim përmirësimin e ofertës dhe cilësisë dhe afirmimin e projektit më cilësor. Aktivizimi i të drejtës së procedurës së tenderimit, të jep të drejtën e një rezerve volumetrike të performancës e cila do të zbatohet si për ndërhyrjet e zëvendësimit ashtu edhe për ndërtimet e reja me hapat e përshkruara në rregulloren e PPV.

4 - Bonuset e zhvillimit sipas vlerësimit të cilësisë

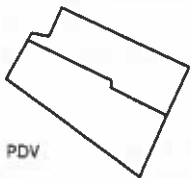
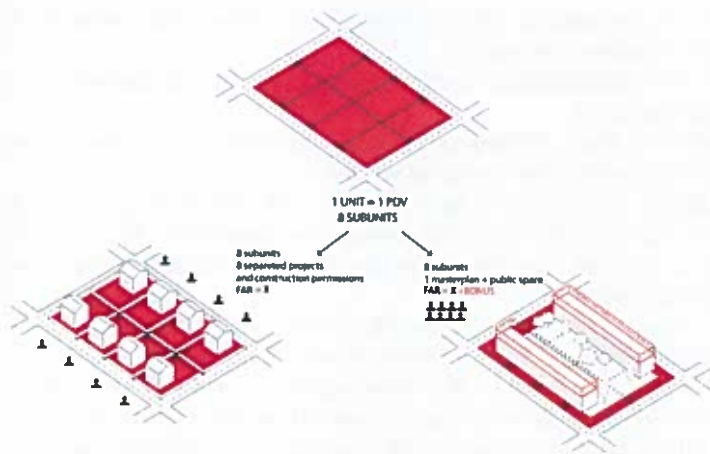
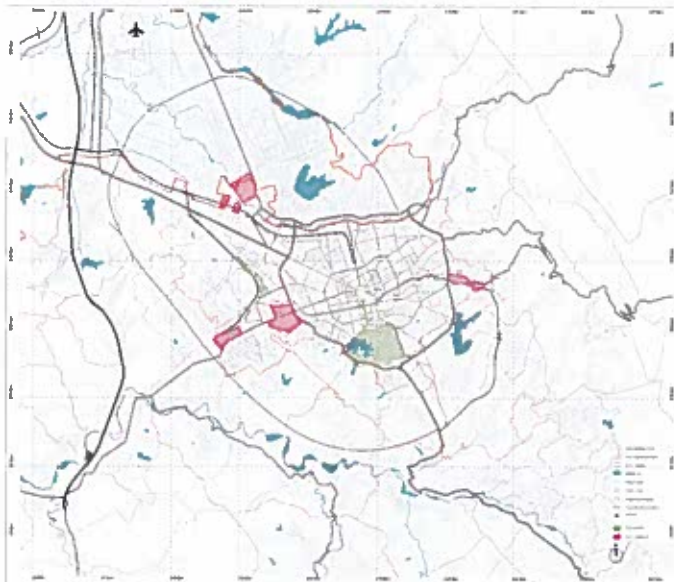
PPV parashikon edhe një zgjerim të sistemit të monitorimit, për të siguruar rritje

të balancuar në aspektin e buxhetit të shërbimeve dhe të objektivave të cilësisë së ndërtesave. Ndërhyrjet e ndërtimit dhe planifikimit të njësive strukturore subjekt i PDV për të cilat pritet miratimi nga ana e bashkisë, mund të përfitojnë një bonus për të rritur intensitetin volumetrik nëse janë vlerësuar pozitivisht ndaj një listë të kriterëve të performancës dhe cilësisë në rregulla të cilat korrespondojnë me rezultatet.

INTERNATIONAL
COMPETITION

BONUS 5%
OF INTENSITY

+15% of intensity for 60 points

+10% of intensity for 40 points

+5% of intensity for 20 points

STANDARDS DEFINED BY
TR030 GLP

STANDARDS DEFINED BY
NATIONAL LAW

02. Infrastruktura Publike e Propozuar

02.1 Plani i Shërbimeve

Plani i Shërbimeve kontribuon në planin e rregullave dhe në dokumentin e planit, me përcaktimin e gjendjes së territorit të bashkisë duke u marrë veçanërisht me sigurimin e një shpërndarjeje të përshtatshme të shërbimeve dhe të objekteve publike në interes publik apo të përgjithshëm. Plani siguron, gjithashtu, një shpërndarje dhe integrim të barabartë në kontekstin urban për të garantuar një përdorim të duhur, dhe në të njëjtën kohë për të kontribuar në një proces më të gjerë të rigjenerimit urban dhe krijimit të poleve të reja brenda qytetit të Tiranës. Në bazë të planit, pra, qendron një koncept i ri i shërbimeve që shkon përtej veprave tradicionale të urbanizimit parësor dhe dytësor, për të kuptuar objektet e papërcaktuara vetëm nga zonat apo strukturat e pazgjidhura, përta i përket përdorimit dhe rrezes së ndikimit, vetëm përbrenda kufijve të bashkisë.

Midis elementeve për t'u theksuar që përbëjnë themelin e kësaj mënyre të re të kuptimit të shërbimeve theksohet gjithashtu:

- një rol gjithnjë e më i rëndësishëm i luajtur nga palët private në zbatimin dhe menaxhimin e shërbimeve
- vëmendje madhore drejt koherencës së parashikimeve të planit me kapacitetin real të zbatimit dhe realizimit të tyre
- Vëmendje madhore drejt ndikimit që realizimi i një ndërhyrjeje mund të ketë në lidhje me qëndrueshmërinë mjedisore dhe urbanistike. Sipas kësaj logjike, në krye të listës së prioritetëve është cilësia e jetesës në tërësi, dhe jo vetëm si një arsytim sasior.
- vëmendje në rritje, të kushteve reale të përdorimit dhe integritetit të shërbimeve në tërësinë e relacionit mjedisor, relacionit të gjelbërimit dhe peisazhit, të komunikimit, lëvizjes dhe aksesueshmërisë së këmbësorëve dhe transportit; përfshirja që kontribuon kryesisht në përcaktimin e vlerës së shërbimit, duke garantuar dhe nivelin e saktë të përdorimit nga ana e qytetarëve dhe klientëve. Prezenca e këtij rrjeti vendos, së bashku me mundësitë për strehim, punësim, studim, argëtim, edhe nivelet e cilësisë së jetesës në qytet.

Koncepti i standartit është tejkaluar falë metodave të reja të kuantifikimit të shërbimeve që duhet të marrin parasysh përdoruesit aktual sipas tipologjive të shërbimeve (ligj - referuar rregullave). Mënyrat thellësisht të ndryshuara të jetesës, të dokeve dhe zakoneve, lidhur me nivelet e reja të të ardhurave (por edhe të transformimit të destinacioneve ekonomike të qytetit dhe të territorit) dhe njëkohësisht, fillimi, ngushtësisht i lidhur me nevojat e reja të cilat instrumentet tradicional të planifikimit të cilat nuk u përgjigjen me kapacitete planifikimi afatshkurtër dhe afatmesëm, imponojnë këtë qasje të ndryshuar.

Ajo çka sistemi i planit të shërbimeve propozon nuk përbën vetëm një seri me rregulla të rrepta, por më shumë një vendosje dinamike që na lejon të shikojmë qytetin që duam të kemi; tipet e shërbimeve; prioritetet e ndërhyrjeve; cilat janë nevojat dhe dëshirat. Jetojmë në një botë ku ndryshimet janë të shpejta, dhe jo lineare (domethënë jo të lidhura drejtpërdrejt me raportin shkak/pasojë). Ne kemi nevojë për një sistem që mund të rregullohet dhe të përshtatet vazhdimisht, në bazë të parimeve e të marrëdhënieve, ndërlidhjeve, komunikimeve dhe ndërveprimit të pjesëve të ndryshme. Rjedhimisht, projekti nuk ka si qëllim t'i japë formë diçkaje, por të trajtojë një proces (të përbërë në vetvete nga mijëra nënprocese të shkallës më të vogël), të kthyer për të ri-përcaktuar dhe përmirësuar mekanizmin e funksionimit të qytetit. Nëse pranohen këto premisa, puna për t'u bërë në frontin e shërbimeve është ai i projektimit dhe zbatimit të një procesi të përbërë nga analiza, matje, feedback, dhe rregullime të tërësisë. Procesi karakterizohet nga një natyrë ciklike

dhe përsëritëse.

Përsa l përket planit të shërbimeve ne l referohemi një sistemi të procesimit të ndryshimit urban në kohë afatgjatë, afatmesëm dhe afatshkurtër. Një plan shërbimesh jo vetëm me synim si datascape, me një natyrë gjithnjë në ndryshim dhe në lëvizje, është një "peisazh" që për t'u kuptuar e që duhet të interpretohet dhe të vëzhgohet duke u nisur nga faktorët cilësor të tij, pa e limituar arsyetimin vetëm mbi elementë sasior.

Rëndësia e konsiderueshme e sektorit të shërbimeve (publike apo private) në jetën e metropolit bashkëkohor kërkon një vëmendje dhe kujdes ndaj projektimit dhe zbatimit të tij. Gjithashtu, është thelbësore të sigurohet një ndërveprim l mirë ndërmjet ofruesit të shërbimeve (apo ofruesve të shërbimeve) dhe përdoruesve. Nga ky pikëvështrim bëhet thelbësore ajo qe njihet si "përvoja e konsumatorit" (eksperiencia e përdoruesit).

Plani l Shërbimeve ka në fakt një rol vendimtar, sepse këto janë shërbimet që përbëjnë themelet e një zhvillimi të qëndrueshëm dhe etik. Planifikimi publik duhet të vendosë në qendër të zgjidhjeve urbanistike vetë qytetarin si individ, sepse ka të drejtën për të jetuar në mënyrë të barabartë pavarësisht ndryshime shoqërore dhe kulturore.

Nëse planifikimi do të zbatohet në mënyrë të saktë, duke patur qytetarët si pikë referimi, këto ndryshime do të përbënin një gjenerator pasurimi për vetë qytetin. Shërbimet, në këtë rast, janë një prioritet, meqë një zgjedhje cilësore dhe sasior mund të lindë nga kuptimi l thellë l shoqërisë që përbën dhe do të përbëjë qytetin si dhe zonën e saj metropolitane. Kuptimi l dinamikave shoqërore në vend; i ndryshimeve sociale ekzistuese për t'u zgjidhur dhe për t'u evituar në të ardhmen, dhe kuptimi i diversitetit kulturor në maturim për t'u vlerësuar, garanton mundësi të barabarta për të gjithë.

Bëhet, atëherë, më e dukshme sesi shërbimet duhet të vlerësohen dhe sigurohen nga subjekti publik, me reference nga palët private në rastet kur rezulton e domosdoshme përmirësimi l cilësisë së vetë shërbimit. Në mënyrë të veçantë, nga shërbimet me rëndësi parësore nuk bëhet fjalë vetëm për standartet e përcaktuara nga ligji, por kryesisht për nevojën për shkolla, infrastruktura publike, dhe jo vetëm strehim. Rrjedhimisht, shërbimet përbëjnë thelbin e Planit të ri Të Përgjithshëm Vendor, meqënëse përbëjnë elementin kyç të Administratës Publike për të njohur dhe kuptuar shoqërinë dhe për të bashkëvepruar me të, gjithnjë brenda një rregulloreje publike.

Në këtë kuadër, "dëgjimi l qytetit" (ose "dokumentacioni në lidhje me kërkesën për shërbime") përbën detyrimisht thelbin e të gjithë Planit të Shërbimeve. Me qëllim të procesit të ndërtimit të Planit, para aprovimit të PPV, janë organizuar takime të hapura për publikun, nga ku kanë rezultuar një seri konsideratash nga banorët, organizatat, dhe palëve të interesuara mbi qytetin dhe funksionimit të tij. Informacioni l nxjerrë është analizuar në mënyrë që të evidentohen metodologjitë e ndryshme të ndërhyrjeve të mundshme. Raportet e takimeve janë analizuar në mënyrë sistematike, në mënyrë që të nxirren të tërë elementet (positive apo negative) e lidhura me shërbimet.

Përballja me problemin e cilësisë së planifikimit të shërbimit përfaqëson sot një sfidë për qytetet të cilat detyrohen të riformulojnë politikat në mënyrë të ndryshme nga e shkuara, duke punuar me një rigjenerim në fushën e planifikimit urban. Për këtë arsye, në Planin e Shërbimeve të Tiranës, praktika nuk është më vetëm në lokalizimin e zonave të shërbimit dhe të infrastrukturave brenda një skeme ideale gjithëpërfshirëse; por në specifikimin e udhëzimeve për të arritur në sigurimin efikas të tyre.

Plani l Shërbimeve për Qytetin e Tiranës arsyetohet në mënyrë të ndryshme

nga praktika urbanistike e adaptuar në fushën e shërbimeve. Përkrah logjikës së standarteve dhe shërbimeve të planifikuara, nuk do të përcaktojë vetëm shërbimet që do aktivizohen në të ardhmen si dhe vendndodhjen e këtyre shërbimeve. Rezultati (në terminologjinë e shërbimeve) i qytetit të planifikuar me standarte dhe kufizime nuk është i mjaftueshëm për t'ju përgjigjur kushteve të ndryshueshme. Plani i Shërbimeve është të përcaktojë në mënyrë udhëzuese sferat e shërbimeve që mund të quhen si shërbime të lokalizuara. Bëhet fjalë për dy sistemet kryesore të qytetit: "Sistemi i infrastrukturës" dhe "Sistemit të gjelbër". Të gjitha shërbimet e tjera do të përcaktohen në kohë, në varësi të nevojave të identifikuar apo të nënkuptuara.

Logjika e "produktit" (në këtë rast specifik "x", për të cilën do të ndërtohet një shërbim specifik "y") zëvendësohet me logjikën e "proçesit" duke u nisur nga kërkesa për nevoja reale. Në lidhje me metropolin bashkëkohor, identifikimi i një funksioni të përpiktë në një zonë të përcaktuar (dhe rrjedhimisht të kufizuar) është logjika e "produktit të përfunduar". Është një mekanizëm i ngurtë, i bërë i dobët nga fakti që arsyetohet mbi intervale kohore që maten me dekada. Ky sistem nuk është i mjaftueshëm. Është vlerësuar më e dobishme të arsyetohet në bazë të terminologjisë "mënyrë" dhe "proçes".

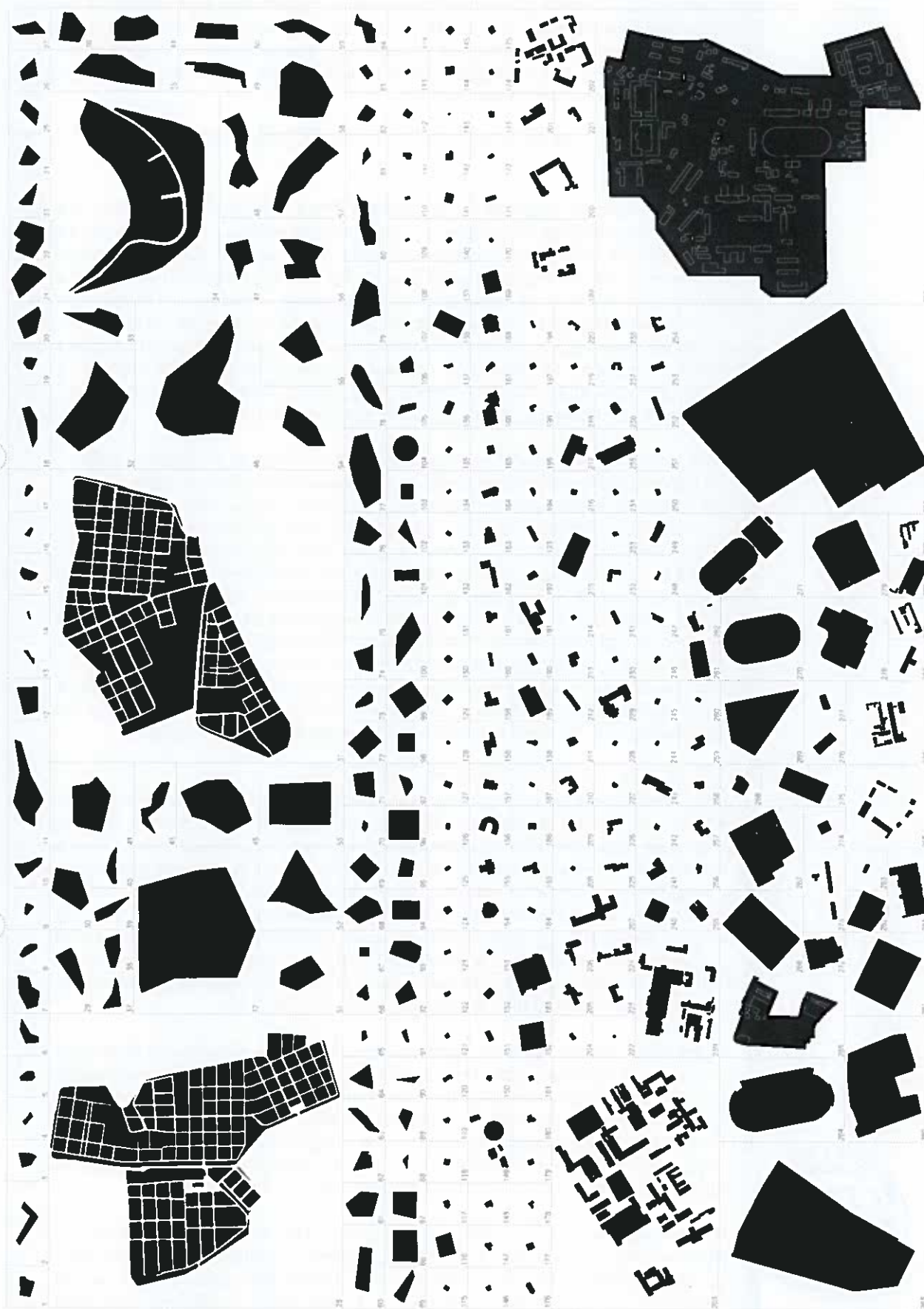
Pra, Plani i Shërbimeve nuk identifikon rezultatin final, por përcakton mënyrën sesi do të zbatohet kohë pas kohe, në shumicën e rasteve kur do të shihet i nevojshëm projektimi dhe ofrimi i shërbimeve për qytetin. Mbi të gjitha, qëndron njohja sasiore e "nevojës" që verifikohet në brendësi të proçesit të zhvilluar nga Departamenti i Planifikimit dhe të Ekonomisë së bashku me këtë statistikë. Pra, punohet mbi një Matricë Shërbimesh (e gjeneruar nga kryqëzimi i ofertës së shërbimeve ekzistuese me kërkesën e shërbimeve të shprehur nga qytetarët në shkallë territoriale). Matrica na lejon të identifikojmë klasterat e nevojave të ndara sipas tipit dhe rëndësisë së përgjithshme (duke shtuar midis të dhënave sasiore dhe një seri treguesish me karakter "cilësor"). Sinteza e kësaj pune me kryqëzimeve të shumta, përcakton prioritetet në këndvështrimin e shërbimeve. Këto prioritete transferohen në zbatimin e Planit, qoftë në rastet e zonave të transformimit, apo në rastet e projekteve që ndikojnë në teksturën urbane të pjesëve të qytetit apo identitetit vendas. Përcaktimi i përmbajtjes së matricës është ciklik, dhe përsëritet në mënyrë të vazhdueshme me kalimin e kohës.

Matrica nuk është asnjëherë "finale" apo e "përfunduar". Është një "work in progress" (proçes) i vazhdueshëm që ndryshon sipas ndryshimeve të jetës në qytet. Është një proçes inovativ. Mënyra tradicionale (përcaktimi më sot i zonave që do të mbajnë një kopësht - në vend të një shërbimi tjetër- për nevojat hipotetike të 2030) ka sjellur sasi të ndryshme nga ato aktuale dhe reale.

Ndërmjet Planit të Shërbimeve ideal në letër (por që nuk funksionon në realitet) dhe Planit të Shërbimeve që pranon riskun dhe sfidat e metropolit bashkëkohor dhe dinamikën e transformimit të tij, u vendos të zgjidhet kjo e fundit. Gjithsesi është e rëndësishme të theksohet që ky fleksibilitet nuk duhet të lidhet me mungesën e rregullave. Në fakt, Plani siguron një framework (strukturë) rregullash mjaftueshëm të qartë, të qëndrueshme, dhe të përgjithshme, në mënyrë që të garantojë një trajtim të barabartë pa limituar iniciativën e individit nëpërmjet kufizimeve të ngurta dhe të tepërta. Ligji shqiptar përshkruan XX metra katrorë sipërfaqe toke të

- Existing Public Services**
  - 1-106 Cemeteries
  - 107-149 Mosques
  - 150-181 Churches
- Sport Centres**
  - 261-283 Sport Centres
  - 284-288 Prisons
  - 289-292 Military Facilities
- Social Centres**
  - 182-186 Social Centres
  - 187-255 Hospitals
  - 256-260 Polyclinics
- Sherbimet Publike**
  - 1-106 Vezesat
  - 107-149 Kishanite
  - 150-181 Kishat
- Edukimesi**
  - 182-186 Qendrat Sociale
  - 187-255 Spitalat
  - 256-260 Poliklinikat
- Other Services**
  - 261-283 Qendrat Sportive
  - 284-288 Burgjet
  - 289-292 Objektet Ushtrake

paracaktuara si shërbime për banor. Për më tepër, i referohemi ligjit XXX/2014 që i kërkon bashkive treguesin për të ashtuquajturat shërbime “të domosdoshme”, duke verifikuar sasinë e përgjithshme (aktuale dhe të propozuar) në nivel bashkie. Plani i Shërbimeve duhet të tregojë sasinë, vendndodhjen, dhe cilësinë e zonave të gjelbra dhe të zonave të infrastrukturës.

SHËRBIME TË LOKALIZUARA DHE SHËRBIMET PËR T’U LOKALIZUAR

Siç u përmend në kapitullin e mëparshëm, Plani i Shërbimeve arsyeton në mënyrë inovative të lartë. Propozohet një sistem që të vërtitet rreth një drejtimi të fortë të Bashkisë, subjekt me objektiva të qarta dhe specifike duke konsideruar bazën e referuar për dialogun me palët private. Për të kuptuar logjikën e Planit dhe përdorimin e tij relativ është i rëndësishme të sigurohet informacioni i mëtejshëm për ndryshimin ndërmjet shërbime të lokalizuara dhe shërbimeve për t’u lokalizuar. Plani i Shërbimeve vepron në mënyrë udhëzuese mbi të gjitha elementet që mund të njihen si shërbime të lokalizuara. Atëherë, duhet të tregohen në mënyrë të saktë të gjitha zonat ku do të vendosen dy sistemet thelbësore të qytetit: ai i infrastrukturës (shkollat etj.) dhe i gjelbërimit (Metrobosco).

Këto janë shërbime që duhet t’i përgjigjen një plani bazë strategjik, zhvillimi i të cilit kërkon disponueshmërinë e zonave të caktuara. Për gjithçka tjetër që nuk i përket fushës së infrastrukturës dhe asaj të gjelbërimit, duhet folur për shërbime për t’u lokalizuar. Në këtë rast, nuk përcaktohet paraprakisht një vendndodhje specifike për shërbimin. Në të kundërt, të gjitha këto shërbime (nga shkollat deri në strukturat sportive, nga zyrat administrative tek bibliotekat, etj.) do të jenë në funksion të nevojave të identifikuar apo të nënkuptuara. Në këtë rast, flitet për shërbime, vendndodhja e të cilave nuk është detyrues në vartësi nga prezenca e një zone të caktuar. Prandaj, Plani vendos të veprojë mbi shërbimet për t’u lokalizuar në mënyrë elastike, duke analizuar me kalimin e kohës raportin ndërmjet ofertës dhe kërkesës (së shprehur apo potenciale) të shërbimeve. Për të bërë të mundur një dinamizëm të tillë, u pa i nevojshëm zhvillimi i mjeteve konceptuale me rëndësi thelbësore: “matrica e shërbimeve” dhe skedat përmbledhëse.

METODA E PLANIT TË SHËRBIMEVE

Plani i Shërbimeve, në krahasim me modelet e konsoliduara, është një instrument planifikimi me karakter të fortë inovativ. Nga këndvështrimi i shërbimeve, kalohet nga një qytet si pasqyrim i një serie standartesh sasiore (përgjithësisht të shprehura në metra katrorë zonash për shërbimet) në një qytet që mirëpret sfidën individuale dhe të tipit cilësor. Shprehur ndryshe, bëhet fjalë për kalimin nga një listë zonash të destinuara si standarte në përpunimin e një serie njësisish matëse që përcaktojnë shkallën e vlerësimit nga përdoruesi në lidhje me përmbushjen e nevojave të tyre, dhe nga këto matje të artikullohet një strategji e përgjithshme për ofrimin e shërbimeve. Si pasojë, u gjykua e nevojshme zhvillimi i një modeli me natyrë ciklike, duke u nisur nga vrotimet dhe matjet e nevojave të qytetarëve.

Të përballur me një “sistem” nevojash (dhe dëshirash), në lidhje me shërbimet në evolucion të vazhdueshëm dhe ndryshim dinamik, detyrohem të modifikojmë paradigmat përkatëse të referuara. Rrjedhimisht, kalohet nga një model “statik” (në përgjithësi i shprehur nëpërmjet materialeve hartografike që përcaktojnë qytetin e të ardhmes me kohëzgjatje afatmesëm dhe afatgjatë) në një model “dinamik” që vetërregullohet dhe përpunohet me kalimin e kohës në vartësi të procesit të “dëgjimit” të qytetit me përbërësit e tij shoqëror, ekonomik dhe kulturor.

Plani nis nga vendosja e atyre përbërësve që mund të përcaktohen si shërbime të lokalizuara. Janë dy “sistemet” thelbësore në zhvillimin e qytetit: ai i “infrastrukturës” (i kuptuar jo vetëm si nën-shërbime) dhe ai i “gjelbërimit” (gjelbërim në sensin e sistemit të brendshëm të qytetit dhe në Parkun-Rripin e Gjelbër). Mbi këtë platformë programatike vendosen më pas, shërbimet e lokalizuara, domethënë të gjitha ato shërbime që u përgjigjen nevojave të ndryshme të identifikuar apo të

Squares in the PolicentriCity Urban, Periurban and Rural

Sheshet Lineare Linear Square	Kryqizimet Crossroads	Sheshet e lagjes Neighborhood Squares	Sheshet per evente Event Squares	Sheshet kryesore Main Squares	
1	2	3	4		
5	6	7	8		
9	10	11	12		
13	14	15	16		
17	18	19	20		
21	22	23	24		
					25 Tirana City
					26 Rural Villages
					27 Rural Villages

Sheshet ne Qytetin Policentrik Urban, Periurban dhe Rural

- 1 Mylesm Shyri
- 21 Dhjetori
- 3 Kodra e Diellit Square
- 4 City Hall Square
- 5 Blloku
- 6 Mine Paza Square
- 7 Garibaldi Square
- 8 Palace of Congresses Square
- 9 Rruga Llaz Miho
- 10 Wilson Square
- 11 Horanliu Square
- 12 Italia Square
- 13 Rruga Ali Kelmendi
- 14 Karl Topia Square
- 15 Barryli Square
- 16 Pyramid Square
- 17 Pedonale
- 18 Avni Rustemi Square
- 19 -
- 20 Mother Teresa Square
- 21 Boulevard Zogu I
- 22 West Tirana Intersection Circle
- 23 -
- 24 -
- 25 New Boulevard
- 26 Village Tree
- 27 New Village Square

nënkuptuara. (Përshkrimi i llogaritjes së bashkisë për shkollat etj.,)

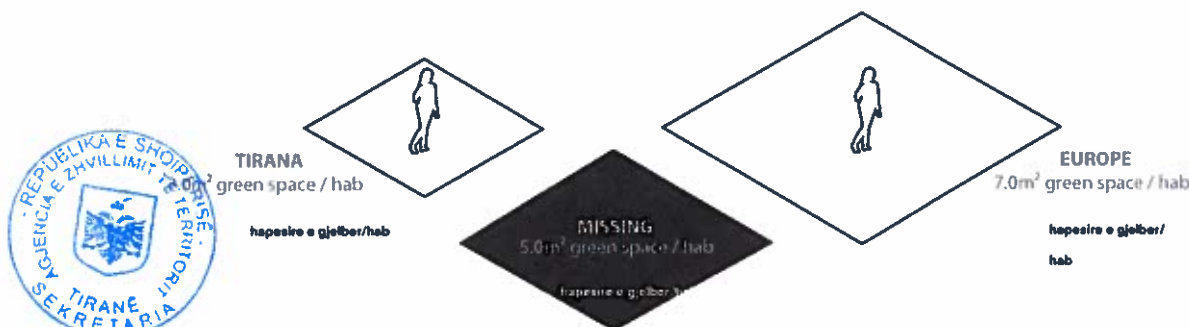
Logjika që kryeson mbi lokalizimin dhe dimensionimin i përgjigjet nevojave të formimit të sistemit dhe të raportit me njësitë strukturore, dhe merr parasysh disponueshmërinë e zonave të lira apo ristrukturim urban. Elementi thelbësor për zbatimin e Planit të Shërbimeve përfaqësohet nga identifikimi midis zonave të transformimit të "sferës strategjike" (Dokumenti i Planit), zona thelbësore në përmbushjen e projektimit urban të PPV dhe të destinuara dhe si "shërbime me përdorim publik".

Faza e fillimit të hartimit të Planit të Shërbimit ka rezultuar në disa zgjedhje thelbësore:

- rilevimi dhe regjistrimi i shërbimeve ekzistuese në territorin e bashkisë në lidhje me natyrën e shërbimit të ofruar; në këtë sens janë marrë parasysh të gjitha shërbimet publike (qoftë në zona publike apo private) dhe ato private me përdorim në interes publik, në veçanti nëse ndodhen në zona publike dhe/ose të akredituara dhe të bashkangjitura
- organizimi dhe sistemi i vetë shërbimeve për funksion, duke u nisur nga tipologjitë e zonave për shërbime "banimi" të indentifikuara
- shtyrja për një fazë pasardhëse verifikimin e shërbimeve për t'u regjistruar me natyrë bashkiake dhe supra-bashkiake

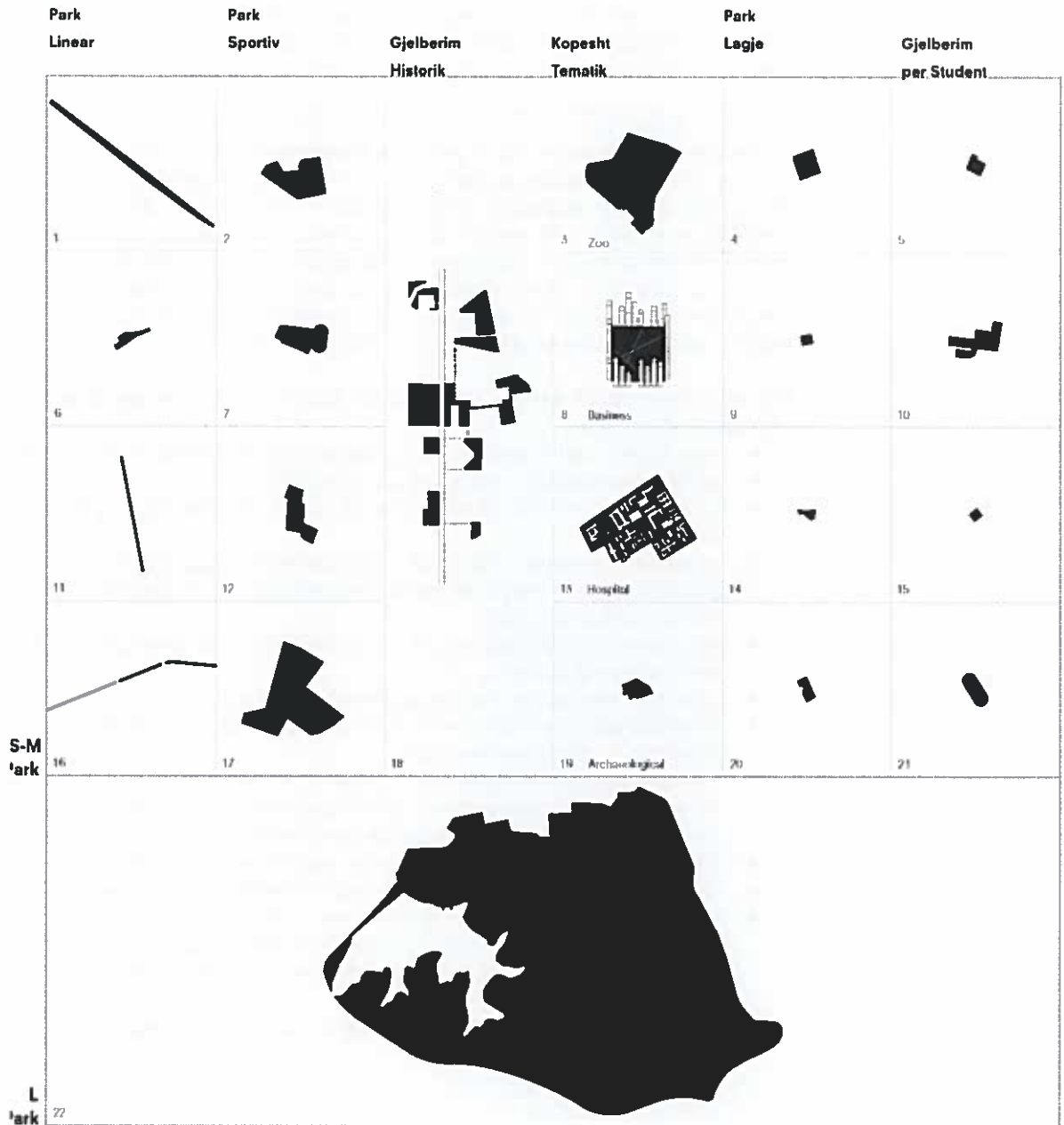
Si pasojë, është parashikuar rilevimi dhe regjistrimi i sistemit të shërbimeve në vazhdim, e ku është e mundur, identifikimi i zonave ku ato ndodhen:

- Komplekse për arsimim (IS): sistemi i shkollave të ciklit të parë dhe të dytë, sistemi i arsimit të lartë dhe universiteteve, për formim profesional, dhe kopshteve e çerdheve;
- Komplekse kulturore (CU): sistemi i shërbimeve të bibliotekës, kinema dhe teatër, hapësira për ekspozita, muze, salla konferencash/mbledhjesh;
- Komplekse publike (AP): sistemi civil dhe shërbimet administrative (bashkia dhe funksione të decentralizuara bashkiake), zyra të gjykatës, agjenci shtetërore, rajonale dhe krahinore;
- Komplekse fetare (AR): sistemi i shërbimeve me karakter fetar (objekte kulturi)
- Komplekse shëndetësore (SA): sistemi i shërbimeve shëndetësore (godina të kujdesit shëndetësor, qendra të integruara të kujdesit; qendra terapie, etj.) spitale, azile, zyra ASL, farmaci;
- Komplekse sociale (SS): sistemi i shërbimeve sociale bazë, qendra rinore dhe për të moshuar, strehime nate, zyra sindikatash;
- Parqe, zona të hapur dhe të gjelbra (VE): sistemi i zonave të gjelbra, kënde lojërash, zona për qentë, ishuj trafiku;
- Parkime (PP): sistemi i parkimit sipërfaqësor, nëntokësor dhe shumëkatëshe;
- Lëvizja dhe transporti (MT): sistemi i stacioneve hekurudhore;
- Komplekse teknologjike (IT): sistemi i shërbimeve të lidhura me urbanizimin

Standardet për Hapësirat e Gjelbra

- 1 1Km Park
- 2 Selman Stërmasi Park
- 3 Zoological Garden
- 4 Sali Butka Park
- 5 Epoka University Park
- 6 Endri Keko Park
- 7 Student City Sport Park
- 8 Business Park
- 9 Isuf Elezi Park
- 10 Student City Park
- 11 Zogu I Park
- 12 Dajti Complex Park
- 13 Hospital Mother Teresa Garden
- 14 Irfan Tonimi Park
- 15 School Park
- 16 Kavaja Street Park
- 17 Dinamo Park
- 18 Faith Park
- 19 Murat Toptani Park
- 20 Don Bosko Park
- 21 Military Academy Park
- 22 Lake Park

parësor (furnizim karburanti, kulla uji, termocentrale, zona kimike, vendgrumbullimi mbetjesh, etj), zyrat e operatorëve të rrjetit;

Kjo ndarje bëri të mundur marrjen parasysh të funksioneve dhe shërbimeve prezent në territorin e bashkisë edhe kur ato janë të ndodhura në të njëjtën zonë (veprim të cilën nëndarja në kategori standarti nuk e lejon).

SHKOLLA: NJË SISTEM PËR NDËRTIMIN E SË ARDHMES

Qendërimi i Shkollës do të jetë pika fillestare në përpunimin e një ideje të re ndërveprimi dhe kohezioni social që do të karakterizojë Bashkinë e Re të Tiranës, dhe protagonistët e ardhshëm të jetës qytetare: fëmijët. Risia dhe sfida do të jetë vendosja e shkollave në qendër të një konteksti të strukturuar ndërlidhjes që në shumë mënyra aktualisht ekzistojnë, por të cilave u nevojitet një organizim dhe një projekt në shkallë të gjerë. Vendosja e një Sistemi përreth shkollave nënkupton vendosjen e një strukture që: vlerëson energjinë qytetare, lehtëson kontaktin me botën e arsimimit, dhe kualifikon atë që aktualisht ofrohet.

Për këtë besojmë që është i rëndësishëm krijimi i një forumi territorial që ndjek objektivat në vazhdim:

- monitorim i vazhdueshëm i nevojave të të gjitha shkollave të territorit;
- përfshirja e familjeve në zgjedhjet strategjike;
- projektim në shkallë të gjerë dhe të përbashkët që shkon përtej shkollës individuale;
- programim organik i aktiviteteve dhe projekteve nga një vit në tjetrin;
- pasurim arsimor i veçantë nëpërmjet bashkëpunimit ndërmjet organizatave kulturore dhe sportive;
- përfshirje e organizuar e sektorit të tretë dhe vullnetarë për projektimin e aktiviteteve të vecanta;
- sinergji e strukturuar me Departamentin e kulturës;
- kontakt i vazhdueshëm me realitetin ekonomik dhe organizatat tregtare për zbatimin e projekteve inovative;
- krijimi i një komiteti në fushën e konferencave për identifikimin e mirëmbajtjeve të nevojshme të zakonshme dhe të jashtëzakonshme të strukturave dhe bashkëpunimit me Personit Juridik për planifikimin e saj
- incentivizim i shkollave profesionale, veçanërisht në zonë;
- përmirësim i shërbimeve arsimore nën menaxhim publik dhe të bashkisë;
- modernizim i menaxhimit të shërbimeve arsimore: mensat - transport - çerdhe- shërbime para dhe pas shkollore dhe kampe verore: forma të reja komunikimi me përdoruesin dhe aktivizimi i portaleve online të shërbimeve arsimore;
- ofrimi i mbështetjes për fëmijët me aftësi të kufizuara nëpërmjet projekteve

Tot school buildings:	346*	City Centre (existing)
Tot kindergartens:	165	Urban (existing)
Tot primary schools:	189	Urban (proposed)
Tot highschools:	33	Penurban (existing)
Tot private universities:	24	Penurban (proposed)
Tot public universities:	12	Rural (existing)
		Rural (proposed)

*323 (existing) - 23 (proposed)

- që përfshijnë edhe palët private;
- promovimi i marrëveshjeve ndërmjet shkollave dhe shoqatave vendase për përdorimin e hapësirës së shkollës në mbasdite dhe mbrëmje, për projekte kualifikuese që zhvillojnë Aftësitë e Qytetarisë dhe për të bërë komplekset e shkollave sa më të ndërlidhura dhe të depërtueshme në zonat ku ato ndodhen apo do të lindin.

KULTURA: THEMELI I KOMUNITETIT

Tema e kulturës duhet të depërtojë në çdo aspekt të strategjisë sonë të ardhshme. Emancipimi kulturor i një qyteti duhet të ndodhë detyrimisht nëpërmjet krijimit të një mentaliteti të ri të qytetarëve tanë. Duke filluar nga qytetarët bëhet i mundur zhvillimi dhe promovimi i kulturës, vlerësimi i karakterëve identifikues, duke konservuar traditën por duke qëndruar i hapur ndaj modernizimit. Shumë qytetarë vazhdojnë ta lidhin kulturën vetëm me eventet, por këtu flitet për tjetër gjë. Programimi i eventeve kulturorë ka sigurisht rëndësinë e vet, dhe rishfaq temën e nevojës për një drejtim, por duhet të dimë të ndërlidhim eventet e lidhura vetëm me sezonin veror, të lindur vetëm për turizmin, me një ide organike dhe identifikuese për propozimin kulturor për qytetarët e jo vetëm. Në këtë kontekst, duhet të identifikojmë dhe vendet e kulturës që duhet të mbulojnë të gjithë territorin. Investimi në politika kulturore, rrjedhimisht ndikon në krijimin e themelit të komunitetit.

Vitet e fundit, Tirana ka konfirmuar angazhimin e saj në mirëmbajtjen dhe rritjen e identitetit dhe epërsisë së saj kulturore, duke krijuar sheshin e ri Skënderbe, ... duke përforcuar eventet e lidhura me kulturën vendase, dhe duke mbajtur një nivel të lartë programimi të teatrit, të kombinuar me festivale kulturore prestigjioze. Ne kemi një peisazh të larmishëm që dhuron karakterizime në planifikimin e eventeve. Nëse në fakt, eventet historike lidhin Qendrën Historike dhe bulevardin, zonën e Kombinatit me funksionin e saj të mëparshëm industrial, lind nevoja për krijimin e eventeve të frymëzuara nga moda dhe avangarda. Edhe zonat prapa, mund të frymëzojnë itinerare kulturore të lidhura me traditën historike (ushqim, etj.) dhe të përfaqësojnë vendet e eksperimentimit të eventeve të reja.

Jemi të ndërgjegjshëm që përgjegjësia është e Bashkisë për të rigjallëruar rolin e publikut si një makinë inovimi dhe një inkubator kreativiteti, duke aktivizuar bashkëpunime të virtutshme me palë publike dhe private, me botën e të rinjve dhe të shoqatave, qoftë në fushën e iniciativave artistike dhe argëtimit dhe në lidhje me hapësirat në dizpocinion për çdo lloj shprehje artistike. Nëse ka një vlerë të shtuar që e bën një vend të veçantë, atëherë ajo vlerë është gjallëria kulturore që e dallon atë në çdo sezon.

Qyteti intensiv (intensiteti në kuptimin e përdorimit të hapësirës)

Përshkrime/skemat:

Shkollat

Metrobosco (pylli orbital)

Parku i ri Qendror, North Boulevard (Bulevardi në Veri)

Park of Faith (Parku i Besimit)

Një shesh i ri në Lumin Lana

etj,

	Historical Centre	Urban	Periurban	Rural
Kindergarten Existing 1		2	3	4
		5	6	
9 Years School Existing 7		8	9	10
		11	12	
High School Existing 13		14	15	16
		17	18	
University Existing 19 Public		20 Public	21 Private	22
		23 Private	24	
9 Years School Proposed 25		26 Refurbishment	27 New	28 Refurbishment
		29 New	30 New	
High School Proposed 31		32 Refurbishment	33 New	34 Refurbishment
		35 New	36 New	

02.2 Transport

Lëvizshmëri

Bazuar në të dhënat e fundit të bashkisë, në Tiranë janë rreth 170 km rrugë urbane. Tirana ka tri rrugë unazore e konkretisht: unazën e brendshme, unazën e mesme dhe unazën e jashtme seksioni perëndimor i së cilës sot, është në funksionim. Rrugët kryesore radiale të rrjetit rrugor të Tiranës janë zgjeruar nga pjesa perëndimore e Tiranës (unaza e brendshme) në drejtim të Durrësit dhe aeroportit nëpërmjet autostradës së Durrësit, në jugperëndim në drejtim të Kavajës/Durrësit, në jug në drejtim të Elbasanit, në verilindje në drejtim të Dajtit dhe të Tufinës. Përveç këtyre pesë rrugëve parësore, ka disa rrugë radiale. Nuk ka asnjë rrugë kombëtare dhe të gjitha rrugët janë nën juridiksionin e Bashkisë së Tiranës.

Trafiku Rrugor

Trafiku i mjeteve të motorizuara përdor një pjesë të madhe të hapësirës publike që ka Tirana. Tirana ka rreth 40% të automjeteve të Shqipërisë. Ngarkesa e trafikut është shumë e lartë dhe rrjeti në pjesën më të madhe të ditës është i mbushur plot, sidomos brenda unazës së mesme. Në Tiranë, nuk ka ende terminale për kamionë mallrash. Kamionët (duke përfshirë automjetet me një kapacitet ngarkese prej 3,5 tonë ose më pak) ndalohen.

Autobusët

Tirana ka gjithsej 10 linja qytetase. Përveç kësaj, ka edhe disa linja "përmes qendrës", si linja Kinostudio - Kombinat dhe Uzina Dinamo e Re (ose Sharra). Për më tepër, ka dy linja unazore, të cilat nuk ndjekin skemën radiale, pra, linja e Unazës, e cila shkon përgjatë unazës së mesme rreth qendrës së qytetit, dhe linja Tirana e Re, e cila ka një rrugë rrethore, që kalon në qendër të qytetit dhe në pjesën perëndimore të Tiranës nëpërmjet pjesës së përfunduar të unazës së jashtme. Në Tiranë, përveç 10 linjave qytetase të sipërpërmendura, ka edhe 9 linja të tjera të autobusëve të komunave, që menaxhohen nga komunat përreth (në të vërtetë në të gjitha linjat punojnë operatorë privatë) Bashkia e Tiranës është duke planifikuar, zgjatimin e korsive të përcaktuara për autobusë me 31 km gjatësi duke përfshirë edhe ato ekzistuese (rreth 9 km).

Transporti me Autobusë Ndërqytetas

Në Tiranë, nuk ka ende një terminal të integruar për autobusët ndërqytetas. Në vend të kësaj, ka disa stacione për autobusë dhe furgonë, të cilat nuk kanë as tualete, as sportele për bileta apo dhoma pritjeje, etj. Këto stacione janë: Stacioni i Autobusëve të Jugut, Stacioni i Autobusëve të Veriut dhe Perëndimit, Stacioni i autobusëve individualë, Stacionet e furgonëve dhe Stacionet e autobusëve ndërkombëtarë

Hekurudha

Hekurudha është në gjendje pune, por në kushte të këqija. Strukturat, në përgjithësi janë të kënaqshme edhe pse kanë nevojë për disa ndreqje relativisht të vogla. Mjetet lëvizëse (vagonët e mallrave, të udhëtarëve dhe lokomotivat) janë të vjetra dhe kanë nevojë për tu përtëritur.

Linja Durrës - Tiranë ka tri stacione.

- në fshatin Shkozë,
- në fshatin Sukth
- në Vorë.

Stacioni i Kasharit është planifikuar të shtohet, por ai do të shërbejë vetëm për transportin e mallrave.

Aeroporti

Aeroporti Ndërkombëtar "Nënë Tereza" i Tiranës (ANT) është aeroporti i vetëm, që gjendet në Shqipëri dhe që ofron shërbime ndërkombëtare fluturimi.

Problemet dhe Çështjet e Planifikimit

Nga pikëpamja rajonale, lidhja me tri drejtimet e mëdha të mëposhtme të zonës jashtë Tiranës, duhet të përqendrohet në:

- Durrës, Portin e Durrësit, Vlorë dhe në jugun e Shqipërisë
- Shkodër, Aeroporti Ndërkombëtar i Tiranës (ANT) dhe në veriun e Shqipërisë
- Elbasan dhe në lindje të Shqipërisë.

Për më tepër, lidhja me Aeroportin e Tiranës dhe Portin e Durrësit duhet të përmirësohet dhe të përfshihen në drejtimet e mësipërme të zhvillimit. Nga ana tjetër, marrja parasysh e trafikut, që anashkalon Tiranën është gjithashtu e rëndësishme për të zvogëluar ngarkesën e trafikut në mes të qytetit.

- Ngarkesë e Madhe në Rrugët Kryesore Urbane
- Trafik i çekuilibruar i automjeteve në ZQB
- Problemet e Parkimit

Për parkimin në rrugë, duhet të rivlerësohen për të mundësuar një përdorim sa më të mirë të rrugëve dhe për të siguruar kapacitetin e duhur. Ndërtimi i objekteve të parkimit shtesë për të paktën 3200 automjete, është tepër i ngutshëm dhe i nevojshëm në ZQB për të larguar parkimin në rrugë nga rrugët kryesore dhe ato dytësore, për të shfrytëzuar rrugët për transportin publik dhe biçikletat. Ndërtimi i mjediseve të parkimit është gjithashtu i rëndësishëm për të lehtësuar intermodalitetin mes automjeteve private dhe sistemeve publike tranzite në të gjithë zonën metropolitane në Tiranë.

Transporti

Urban

Transporti me Autobusë

Terminali i Autobusëve Ndërqytetës i Tiranës” mendohet të jetë diku në unazën e jashtme për të siguruar sipërfaqe të mjaftueshme ndërtimi dhe lehtësimin e hyrjes së automjeteve në / nga jashtë Tiranës. Kjo, gjithashtu do të ndihmojë për të parandaluar automjetet e mëdha të hyjnë në ZQB të Tiranës. Më e rëndësishmja, terminali i ri duhet të lidhet me disa autobusë të qytetit dhe linja të tjera të transportit publik për transferimin për në qendër të Tiranës apo në drejtime të tjera.

Transporti mbi Shina

Rinovimi i sistemit hekurudhor ekzistues ka për qëllim të ofrojë shërbime të reja hekurudhore dhe zhvillimi i një sistemi të ri hekurudhor bazuar në tranzitin masiv, si tramvaj ose THL (Tranziti Hekurudhor i Lehtë).

Përmirësimi i Hekurdhës Ekzistuese

- Rihvillimi i Stacionit të Tiranës si një portë intermodale si dhe një terminal hekurudhor i udhëtarëve, që do të lidhë linjat ekzistuese të autobusëve dhe një tranzit në masë të planifikuar
- Ngritja e pjesës së stacionit hekurudhor të Tiranës për të shmangur kalimet në nivel;
- Binarë të dyfishtë në binarët ekzistues për shërbimin e udhëtarëve ndërmjet Tiranës dhe Durrësit;
- Zhvillimi i një stacioni të ri hekurudhor në hekurudhën ekzistuese ndërmjet Tiranës dhe Durrësit;
- Përmirësimi/zhvillimi i shesheve të stacionit dhe përqasja e rrugëve për të siguruar akses më të lehtë në stacion për të gjitha mënyrat e transportit.

Masat e Kontrollit të Transportit (MKT)

Në mënyrë që pjesa më e madhe e kapacitetit ekzistues të infrastrukturës së transportit, si dhe për të arritur një transport miqësor me mjedisin në Tiranë, janë propozuar këto MKT:

- Zhvillimi i mjediseve për këmbësorë,
- Zhvillimi i sistemit me përparësi për autobusë/biçikleta,
- Zhvillimi i sistemit të parkimit,, duke përfshirë zhvillimin e mjeteve të parkimit/ sistemi informues i parkingut dhe sistemi i çmimeve të parkimit në ZQB
- Zhvillimi i Kontrollit të Qendrës së Kontrollit të Trafikut Urban (QKTU).

Mjetet në ndihmë të këmbësorëve për Mjedis më të Mirë

Sipas PPRrT, mënyra më e parapëlqyer e transportit nga qytetarët e Tiranës është “në këmbë”. Megjithatë, objektet e këmbësorëve, sidomos përgjatë rrugëve kryesore të zënë në ZQB, janë të pamjaftueshme në numër. Për të ulur aksidentet, që përfshijnë këmbësorët dhe për të rritur sigurinë, duhet të sigurohet më shumë objekte, si: kalime për këmbësorët, vendkalimet e këmbësorëve me dëshirën e tyre, ura për këmbësorë/nënkalime. Në Figurën 4.7.2 janë paraqitur kryqëzimet e propozuara për këmbësorë, që kanë nevojë për përmirësim sidomos për kalim të sigurt. Përveç kësaj, duhet të përmirësohen trotualet e ngushta ose të jo të mirëmbajtura mirë përgjatë rrugëve urbane, pasi trotualet e cilësisë së mirë rrisin jo vetëm sigurinë e këmbësorëve, por edhe komoditetin urban dhe mjedisin.

Korsitë e autobusave dhe biçikletave

- Korsitë e dedikuara të autobusave
- Korsitë e dedikuara të biçikletave

Zhvillimet e sistemit të parkimit

- Sistemi i parkimit & drejtimit

Plani i Zhvillimit të Transportit Publik

Rritja e urbanizimit synon të ndryshojë jetën urbane dhe uljen e kostove të mallrave dhe shërbimeve për popullsinë. Në këtë kontekst, shërbimet e transportit publik duhet të plotësojnë kërkesa të ndryshme në qytet.

Në këtë Studim, ka dy projekte të mëdha strategjike të Bashkisë së Tiranës, për planifikimin e zhvillimit të transportit publik:

- Zhvillimi i një terminali të transportit intermodal së bashku me rivendosjen e stacionit të trenit të Tiranës,
- Zhvillimi i dy linjave të tramit: lindje-perëndim (Kinostudio – Kombinat) dhe veri-jug (Terminali i Transportit Intermodal – Qytet Studenti)

Zhvillimi i Terminalit Intermodal i Transportit

Zhvillimi i Hekurudhës

- Ndërtimi i një linje hekurudhore (afërsisht 2 km) ndërmjet linjës Vorë-Shkodër dhe Aeroportit Ndërkombëtar të Tiranës (ANT), i cili do të funksionojë nga stacioni i Ri i Tiranës ose stacioni i Durrësit, duke përdorur linjën ekzistuese të përtërirë
- Ndërtimi i një linje nga Vora, e cila lidh drejtpërdrejt Tiranën dhe Shkodrën (psh. ANT), për një lëvizje të vijueshme të udhëtarëve

Plani i Shpërndarjes së Mallrave në të Ardhmen

Për të siguruar shpërndarjen e mallrave dhe trafikun e kamionëve, në Tiranë janë propozuar rrugët e kamionëve në të ardhmen duke patur parasysh zonat industriale ekzistuese dhe ato të planifikuara si dhe zhvillimet e rrugëve. Për më tepër, në Tiranë duhet të zhvillohet një terminal për kamionë, si një “qendër metropolitane logjistike” për shpërndarjen e mallrave, diku përgjatë rrugëve kryesore, sidomos në korridorin për transportin e mallrave (Durrës-Elbasan).

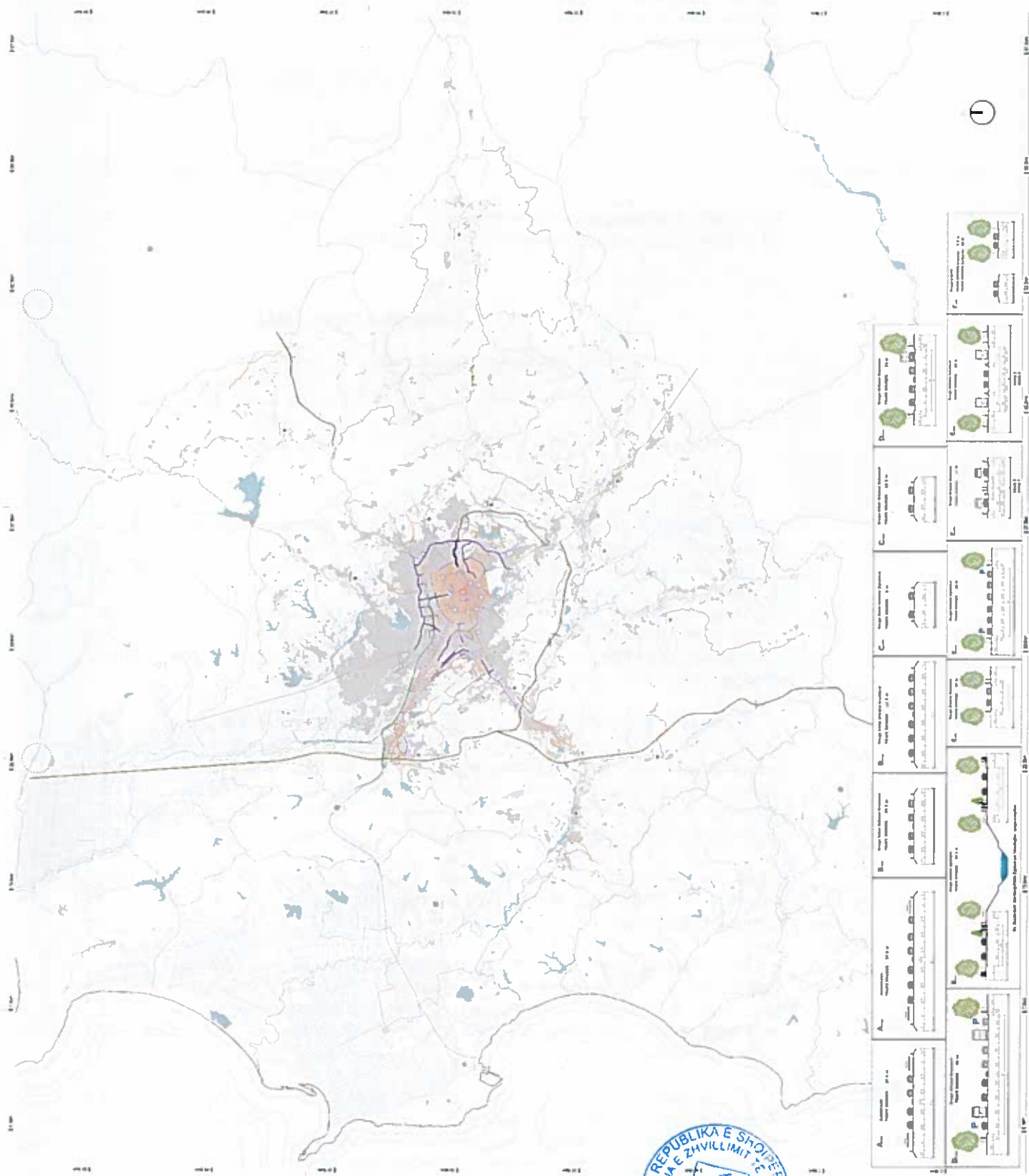
Rregullimet Organizative dhe Institucionale

Krijimi i një Autoriteti Transporti

Ngritja e një agjencie të re, si autoriteti i transportit, këshillohet të bëhet në përputhje me një plan për zhvillimin e sistemit të gjerë të transportit metropolitane. Nëse nevojitet kohë për të ngritur një agjenci të tillë, duhet të krijohet një komision planifikimi për të përcaktuar detyrat në një kohë të shkurtër.

Tirana030

02.3 Energji

Rrjeti Elektrik i Transmetimit të Energjisë

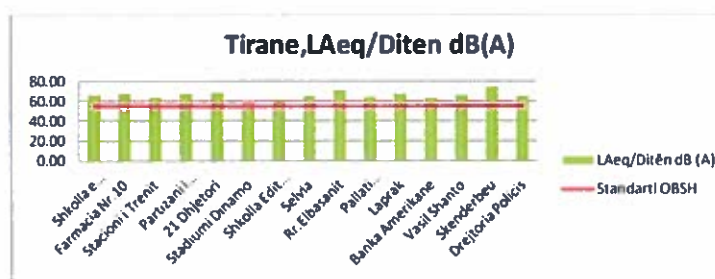
Rrjeti elektrik që administrohet nga ndërmarja e transmetimit të energjisë që shërbejnë për transportimin dhe ushqimin e nënstacioneve elektrike janë të ndertuara me nivelet e tensionit 110 ; 220 dhe 400 kV. Në Tiranë gjendet dhe Qendra Kombetare Dispeçer e OST-së. Gjatesite e linjave elektrike te sistemit te transmetimit të shtrira në territorin e zotëruar nga bashkia e Tiranës , sipas nivelit te tensionit jane :

Gjatesia e linjave elektrike te sistemit te transmetimit

Tensioni (kV)	Gjatesia (km)
400	15
220	78
110	103
Total	196

Në tabelën e mëposhtme jepen në menyre të përmbledhur lista e nënstacioneve së bashku me fuqinë dhe nivelet e tyre të tensionit.

Pamje vizuale e N/stacioneve kryesore ne Tirane dhe lidhja e tyre me rrjetin elektrik te Shqipërise

Nënstacionet e sistemit te transmetimit paraqiten në gjendje relativisht të mirë , pasi disa prej tyre janë të rinj (400/220/110 kV Tirana 2)

Problematik shtë mbingarkimi i N/stacionit 220/110 kV të Sharrës në periudhën e dimrit. Prej këtij N/stacioni ushqehet N/stacioni 110/35/10-20 kV i Selitës. Ngarkesa e këtij të fundit është rritur me ritme mjaft të shpejta për shkak të ndërtimeve intensive në zonën që mbulon ky nënstacion. Nënstacioni 220/110kV Sharrë këtë vit u kthye me furnizim hyrje dhe dalje nga ana 220kV, duke normalizuar gjendjen teknike.

Pas viteve 1990 pranë nënstacioneve elektrike janë ndërtuar shtëpi banimi. Një pjesë e tyre e kanë justifikuar këtë veprim me faktin se toka ka qenë e lirë pa marrë në konsideratë se nënstacionet kanë zonën e tyre të kuqe, e cila nuk lejon asnjë ndërtim privat e shtetëror. Këto objekte kanë rrethuar stacionet elektrike, ndërsa ndërtimet nuk kanë pushuar duke u ngritur edhe poshtë shtyllave të tensionit të lartë dhe atyre të transmetimit të energjisë.

Trasete e linjave prane zonave te banuara po zihen gjithnje e me shume nga ndertime te paligjshme qe rrezikojne jeten e vet atyre qe banojne nen to dhe pengojne mundesine e remonteve dhe riparimeve.

Për shkak të ngarkesës, percjellesat e këtyre linjave ulen deri fare pranë banesave, një pjesë e të cilave janë disakatëshe. Madje ka të tilla objekte banimi që shtyllën e tensionit të lartë e kanë disa pëllembë larg nga streha duke bërë që zhurma e tensionit të energjisë të ndihet lehtësisht jo vetëm në kohë të qetë, por edhe ditën mes zhurmave.

Për të eliminuar këto problematika nga ana e Operatorit të Sistemit të Transmetimit janë planifikuar projekte elektrike si : Fuqizimi i rrjetit unazor 110 kV të qytetit të Tiranës dhe ndërtimi i N/stacionit 220/110 kV (opsion 400/110 kV) Tirana 3. Ky projekt parashikon demontimin e linjave ekzistuese 110 kV Tirane - Uzina

Traktora - Selitë dhe ndërtimin e tyre ne trase të reja dhe pjeserisht kabllore , rreth 23 km.

Problematika

Spektori i energjisë elektrike është një përbërës kryesor i infrastrukturës ekonomike dhe shoqërore të Shqipërisë. Një sistem i besueshëm , i sigurtë dhe frytdhënës i shpërndarjes së energjisë elektrike është një kriter kryesor për rritjen ekonomike dhe mirëqenien e qytetarëve. Ndonëse këto përpjekje kanë rezultuar në përmirësime të dukshme, performanca e sistemit është ende e pakënaqshme. Spektori i energjisë elektrike përballet ende me sfida të vështira financiare dhe operative. Kjo shkaktohet edhe nga niveli i lartë i humbjeve i provokuar nga vjetërsimi i infrastrukturës, arkëtimet e ulëta për energjinë elektrike të konsumuar, vjedhja e përhapur dhe konsumi i paligjshëm. Problematika të tilla hasen dhe në rrjetin elektrik të zonës që administrohet nga Bashkia Tiranë kryesisht në atë të shpërndarjes së energjisë elektrike që administrohet nga kompania OSHEE.

Vjetërsia e rrjetave dhe shfrytëzimi i një pjese të konsiderueshme të tyre në regjim të mbingarkuar ka sjellë vështirësi në :

- menaxhimin e rrjetit , vështirësi , të cilat janë reflektuar në cilësinë e furnizimit te konsumatorit :
- numrin e ndërprerjeve ; kohëzgjatja e ndërprerjeve pertej normave të lejuara
- si dhe në nivelin e humbjeve teknike dhe jo teknike mbi nivelin e dëshiruar

Harta e sistemit elektrik

Spektori i shpërndarjes përballet me një kombinim të sfidave që lidhen me energjinë e pafaturuar për shkak të mungesës së matësve, ose matësve të dëmtuar dhe vjedhjeve te energjise elektrike në sistem, si dhe me arkëtimet e pamjaftueshme për energjinë e faturuar nga familjet dhe bizneset. Është kritike që matësit e rinj të blihen dhe instalohen të sigurt në një kohë sa më shpejt të jetë e mundur për të reduktuar humbjet joteknike. Nëpërmjet investimeve në matje (matësa të zgjuar) synohet një menaxhim më i mirë dhe eficient të procesit të faturimit si dhe rritje të nivelit të arkëtimit.

Rekomandime

Masat e përmirësimit të rrjetit elektrik konsistojnë në:

- Zbatimin e një plani investimesh për të përmirësuar dhe modernizuar rrjetin e shpërndarjes te përqendruar kryesisht në :
  - Ndërtimi i n/stacioneve të rinj 110/20kV
  - Zëvendësimi i n/stacioneve ekzistues 110/35/6kV në n/stacione 110/20kV
  - Zëvendësimi fiderave TM me nivel tensioni 10/6kV në nivel tensioni 20kV
  - ëvendësimi i rrjetit TU ajror me përcjelles të zhveshur, me rrjet ajror kabllor me kabëll me vetembajtje të tipit ABC.
  - Zëvendësimi gradual i transformatoreve shpërndarës të vjetër me humbje të larta teknike me transformatorë të rinj me humbje të ulta;
  - Zëvendësimi i transformatorëve shpërndarës të në nngarkuar dhe mbingarkuar.
- Përmirësimin dhe modernizimin e kapaciteteve matëse, prezantimin e një sistemi të besueshëm të mbledhjes së të dhënave
- Zbatimin e një programi për të identifikuar dhe shkëputur lidhjet e paligjshme në rrjetin elektrik
- Zbatimin e një programi investimi për të instaluar matësat dhe për të shtuar kontrollin mbi mirëmbajtjen e tyre

Investimet duhet të fokusohen kryesisht:

- në zonat që mbulohen nga fidera me humbje teknike të larta
- në zonat informale dhe ato me rrjet të pazhvilluar dhe jashtëqdo kushti teknik.
- në zonat me konsum të lartë energjie dhe humbje joteknike

Investime të pritëshme

Investimet që janë planifikuar të kryhen për një afat kohor afatmesëm në rrjetin elektrik të shpërndarjes të Bashkisë Tiranë kanë për qëllim :

- zëvendësimin gradual të rrjetave 35 kV dhe zëvendësimin e tyre me nënstacionet e reja 110/20 kV dhe lidhjen e tyre në unazë me njeri tjetrin.
- zëvendësimin e rrjetave 6 dhe 10 kV dhe zëvendësimin e tyre me fidera 20 kV .

Në tabelën e mëposhtme listohen investimet kryesore me ndikimin më të madh në drejtim të rinovimit të rrjetit dhe rritjes së besueshmërisë e sigurisë dhe uljen e humbjeve :

Investimet kryesore me ndikim
me te madh

Investime në N/st
Ndërtim N/Stacioni i ri 110/20 kV Kamez
Ndërtim N/Stacioni i ri 110/20 kV Valias
Ndërtim N/Stacioni i ri 110/20 kV Vorë
Ndërtim N/St i ri Kinostudio 110/20kV
Ndërtim N/St i ri Tec Kombinat 110/20kV
Ndërtim N/St i ri Qender 110/20kV
Fuqizimi i N/Stacionit ekzistues të Selitës
Fuqizimi i N/Stacionit ekzistues të Traktorave
Fuqizimi i N/Stacionit ekzistues të Kasharit

02.4 Administrim Uje

Ujërat sipërfaqesore dhe ato të kanalizuar përbëjnë sistemin me kompleks të mjedisit Urban. Ky sistem përbëhet nga ujërat sipërfaqesore, lume, përrrenj, rezervuar, diga, burime natyrore, puse, ujërat nëntokësore, kanalizimet e ujërave të shiut, kanalizimet e ujërave të ndotura, sistemet mikse të ujërave të shiut me ato të ndotura, kanalizimet e ujërave të ndotura industriale dhe spitalore, sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm dhe atij kundra zjarrit.

Kjo tërësi sistemesh do të pasqyrohet në mënyrë të përmbledhur në këtë raport, në gjendjen aktuale dhe atë të zhvillimit deri në 2030 për zonën e Tiranës dhe njësive administrative. Administrimi i këtyre sistemeve duhet bërë me kujdes dhe me përparësi absolute, sepse demet e krijuara nga mos respektimi dhe marrja e parasysh e tyre mund të jenë të pa rrekupërueshme

HIDROGRAFIA E PELLGUT TË LUMIT ISHËM DHE ERZEN

Pellgu i Lumit Ishëm

Isamnosi ose Ishmi i sotëm është nga lumenjte me të vegjel në rrjetin hidrografik të Shqipërisë, si nga sipërfaqja e pellgut të tij ujëmbledhës ashtu edhe nga shkalla e ujëshmerisë. Ndodhet në Shqipërinë e mesme. Sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës të lumit Ishëm është 673 km², lartësia mesatare 357m mbi nivelin e detit, ndërsa gjatësia e shtratit është 79,2 km. Forma e pellgut është ajo e gjetheje shumë të zgjeruar në qendër dhe me shtrat të lumit të vendosur në të majte, në 415 m e gjeresisë. Kjo formë është rrjedhim i shtrirjes së afluenteve kryesore të këtij lumi në të djathtë të rrjedhjes së tij ujore. Sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës të lumit Ishëm shtrihet ndërmjet pellgut të Matit në veri dhe pellgut të lumit Erzen në jug. Vija ujëndarëse e pellgjeve të lumit Ishëm dhe të lumit Mat kalon nëpër malet e Kavas (1425 m), Xibrit (1518 m) dhe Kotit (1391 m), ndërsa vija ujëndarëse me pellgun e Erzenit kalon nëpër malet Micaku i Shenmerisë (1828 m) e malit të Dajtit (1612 m).

Ne pellgun ujëmbledhës të lumit Ishëm, lartësite 0-200 m mbi nivelin e detit zënë 54,4 % të sipërfaqes së përgjithshme të këtij pellgu, pastaj vine me rradhe lartësite 200-600 m me 25,1 % të sipërfaqes, ato 600-1200 m me 16,7 % si dhe ato 1200-1500 m me 4,8 % të sipërfaqes. Lartësite dominuese të pellgut ujëmbledhës të lumit Ishëm janë kuotat 0-200 metra që tregojnë natyrën e theksuar kodrinore të pellgut ujëmbledhës të këtij lumi. (Fig. 1-1).

Ishmi formohet nga bashkimi i ujërave të lumit të Tiranës, lumit të Terkuzes dhe lumit të Zezes. Si dege kryesore e Ishmit konsiderohet lumi i Tiranës, që përben edhe degen e tij me të gjatë. Ne përgjithësi, të tre degët kryesore që formojnë lumin Ishëm, ruajnë karakteristikat e përrrenjve malore me rrjedhje të rrembyeshme gjatë plotave dhe me koheardhje të vogël. Gjatë pjesës së sipërme të rrjedhjes ujërat e këtyre përrrenjve përshkojnë në formë kanionesh masivin gelqeror të maleve Krujë-Dajt, përkatësisht shkallët e Tujanit, e Bovilles dhe Kryemadhes. Ne zonën qendrore të pellgut të Ishmit formohen shtretër të gjere me depozitime të fuqishme fluviale. Ne këtë zonë përrrenjte shpesh here e ndryshojnë shtratin e tyre të rrjedhjes. Për sa i përket pjesës fushore të pellgut ata rrjedhin në shtretër të ngushtë e me brigje të larta. (Fig. 1-1).

Lumi i Tiranës zbrit nga shpatet përendimore të Malit me Gropa. Si fillim i tij konsiderohet përroi i Selitës, që rrjedh nëpër masiv gelqeror gati pa rrjedhje sipërfaqesore. Para së të futet në shkallen e Tujanit, lumi i Tiranës kalon nëpër shtrat të gjere. Ne shkallen e Tujanit ai formon kanion të thelle e të ngushtë. Poshtë Brarit, lumi i Tiranës merr ujrat e përroit të Linzes. Deget kryesore të Lumit të Tiranës janë: përroi i Lanës dhe ai i Limuthit. Lana është dega kryesore e lumit të Tiranës. Gjatësine e shtratit e ka 29 km, sipërfaqen e përgjithshme ujëmbledhëse 67 km², lartësine mesatare 179 m mbi nivelin e detit, dhe rënien 24 m/ km. Pjesa e sipërme e pellgut të këtij lumi që shtrihet në shpatin përendimor të malit të Dajtit, ka pjerresi të madhe dhe është e ndërtuar

kryesisht nga shkëmbinj gelqerore. Lugina e Lanës merr zgjerim të ndjeshëm, poshtë Lanabregasit, midis depozitimeve terrigjene dhe atyre gelqerore. Me tej pellgu i këtij lumi vazhdon të shtrihet në relief kodrinor, të formuar si rrjedhim i aktivitetit erozional jo vetëm të Lanës, por edhe të degeve me kryesore të saj. Ne pjesën e poshtme të rrjedhjes mbizoteron relievi i shështë me pjerresi në drejtim të VP dhe me depozitime ranoro-argjilore e zhavorishte.

Ne fillim të rrjedhjes Lana ndjek drejtimin VP, dhe para së të futet në qytetin e Tiranës, kthehet nga përendimi deri në hyrje të qytetit, bën gjysem harku dhe përshkon Tiranën. Derdhet në lumin e Tiranës, në VL të fshatit Berzulle. Lana përta i përket regjimit të saj ujqor, ka karakterin tipik të përroi me prurje të medha vetem gjatë përiudhës së shirave intensive. Prurja mesatare vjetore e Lanës është rreth $Q_0 = 0,5 \text{ m}^3 / \text{s}$, ndërsa moduli $q_0 = 22,1 / \text{s.km}^2$.

Me ujërat e lumit të Tiranës furnizohet ujëmbledhesi i Paskuqanit, me sipërfaqe 100 ha dhe volum 9 milion m^3 . Ai e merr ujin nga ky lume në fshatin Babru nepërmjet kanali 2,5 km të gjatë së bashku me tunel 400 m. Kanali kryesor ujitës është 40 km i gjatë dhe ka 7 stacione pompimi. Përroi i Limuthit e ka sipërfaqen e pellgut ujëmbledhes 31 km^2 . Ne vazhdim të rrjedhjes në afërsi të Larushkut, ujërat e lumit të Tiranës bashkohen me ato të lumit të Terkuzes.

Terkuza është dega kryesore e lumit Ishëm. Shtrihet në VP të rrethit të Tiranës dhe në jug të rrethit të Krujës. Gjatësine e shtratit e ka 44,1km, sipërfaqen e pellgut 182 km^2 , lartësine mesatare të pellgut 458 m mbi nivelin e detit dhe rënien 22m/km. Ky lume filion të buroje nga malet e Xibrit dhe Kotit. Ne pjesën e sipërme të pellgut, lumi i Terkuzes rrjedh në formacione flishi me përmbajtje e përshkueshmeri shumë të ulet ujore, me shtrat të gjere me degezime të shumta, që zgjatën deri në Grykën e Bovilles, në Shkëmbin e Bardhe. Ne këtë grykë, lumi e pret masivin gelqeror me pamjen e kanioni të vertete me zgjatje 2,5 km me shpate të pjerreta dhe me shtrat të ngushtë që vende-vende arrin deri në 3-4 m. Ne këtë zonë dalin burimet karstike të Bovilles si dhe rrjedhje të tjera shtratore.

Pas kesaj grykë, lugina fillon dhe zgjerohet dhe lumi gjarpëron nepër shtrat me gjerësi prej disa qindra metrash. Pas daljes nga Gryka e Bovilles, Terkuza pret formacione ranoro-argjilore me përshkueshmeri të ulet ujore, ndërsa në pjesën e poshtme të pellgut, ky lume rrjedh mbi depozitimet e kuaternarit të fushës Tiranë-Ishëm. Ne fillim ai e ka drejtimin nga JP e pasi bën gjysem harku rreth 3 km poshtë Zall Herit, e kthen drejtim nga VP që e man deri në derdhje. Pas Tapizes shtrati i Terkuzes fillon e ngushtohet deri sa ai bashkohet me lumin e Tiranës në fshatin Larushk, duke formuar kështu lumin e Gjoles. Ne këtë lume derdhen ujërat e afluenti tjetër të rëndësishëm në afërsi të Bilajt, ato të lumit të Zezes. Diga e Bovilles ndërpret rrjedhjen e lumit Terkuza në piken ku ajo hyn në grykën e ngushtë të Zall-Herit të ndërfutur në gelqeroret dolomitike të vargmalit Krujë-Dajt, 15 km në verilindje të qytetit të Tiranës. Diga krijon rezervuar prej 80 milion m^3 ujë, me kuote në kurore prej 130m. Kjo dige është ndërtuar gjatë viteve 1994-1997. Ajo shërben për furnizimin e Tiranës me ujë të pijshëm si edhe për qëllime bujqesore.

Zeza është dega me e poshtme e lumit Ishëm. Sipërfaqja e pellgut ujëmbledhes të këtij lumi është 71,3 km^2 , ndërsa lartësia mesatare 487 m mbi nivelin e detit. Lumi i Zezes ka prurje mesa tare shumëvjejecare $Q_0 = 2,15\text{m}^3/\text{s}$, që i përgjigjet moduli prej $q_0 = 30,2 / \text{s.km}^2$. Pas bashkimit me ujërat e lumit të Zezes, lumi i Gjoles merr emrin Ishëm, të cilin e ruan deri në derdhjen e tij në detin Adriatik, në gjirin e Rodonit. Pas bonifikimit të fushës së Thumanes, në Ishëm derdhen edhe ujqrat e përroit të Drojes, me sipërfaqe të pellgut ujëmbledhes 139 km^2 . Këto ujëra përpara derdheshin direkt në detin Adriatik.

Ne 50% të sipërfaqes, pellgu i lumit Ishëm është i përbërë nga formacione të përshkueshme, 10% gjysem të përshkueshme dhe në 40% nga formacione të papërshkueshme. Ky ndërtim litologjik i këtij pellgu ujëmbledhes favorizon formimin

e rrjedhjeje të fuqishme nëntokesore. Ne këtë mënyrë në rrjetin hidrografik të Ishmit, ushqimi nëntokesor përfaqëson rreth 40% të dhjes ujore vjetore, ndërsa rrjedhja sipërfaqesore 60 % të saj.

Prurja mesatare shumëvjeçare e Ishmit në derdhje është $Q_0 = 20,9 \text{ m}^3/\text{s}$, që i përgjigjet moduli prej $q_0 = 31/\text{s} \cdot \text{km}^2$. Koeficienti i rrjedhjes ujore vjetore për gjithë pellgun e Ishmit është $u_0 = 0,68$. Prurja maksimale me përseritje 1 here në 100 vjet është $Q_1 = 2039 \text{ m}^3/\text{s}$ dhe mineralizimi i këtyre ujrave është i lartë $m_i = 461 \text{ mg/lit}$. Temperatura mesatare mujore e ujërave të lumit Ishëm ndryshon përkatësisht nga $t = 7,2^\circ\text{C}$ në janar deri $t = 24,9^\circ\text{C}$ në korrik. Ujërat e Ishmit përdoren për ujitje.

Pellgu i Lumit Erzen

Pellgu i lumit Adraxanus ose Erzeni i sotem, ndodhet në Shqipërinë e mesme dhe shtrihet tërësisht brenda territorit shtetëror të Shqipërisë. Ky lume buron në afërsi të Qafes së Gurakuqit, në kuoten 1300 metra mbi nivelin e detit. Para hyrjes së tij në Grykën e Skoranes dhe pikërisht në fshatrat Shengjergj e Shenmeri dalin disa burime të fuqishme, që përbejnë edhe ushqimin kryesor të këtij lumi, veçanërisht për periudhën ujëpakte të vitit. Ne këtë zonë Erzeni përshkon shkëmbinj gelqerore. Në Grykën e Skoranes ai ndërpret gelqeroret dhe dolomitet e malit të Dajtit, nga të cilët del edhe burimi i njohur i Pëllumbasit. Në vazhdim të rrjedhjes, pjerresia e shtratit zvogëlohet dhe lugina e lumit Erzen filion të marre konture me të qarta dhe forma me të rregullta. Nga fshati Pjeshkaj e deri në derdhjen e tij në det Erzeni kalon gjatë lugine të gjere dhe të shështë. Ai futet në detin Adriatik si pykë e vogël pa formuar delte, me grykëderdhje të vendosur midis Kepit të Rodonit dhe Bishtit të Palles

Sipërfaqja e përgjithshme e pellgut ujëmbledhes të lumit Erzen është 760 km^2 , lartësia mesatare e pellgut 435 m mbi nivelin e detit dhe gjatësia e shtratit është 109 km . Ky lume ka rënie mesatare prej 6 m/km . Pellgu ujëmbledhes i lumit Erzen nga ana e tij JL kufizohet me pellgun e Shkumbinit, nga ana veriore me pellgun e Matit dhe të Ishmit, dhe nga ana perëndimore me ujrën e detit Adriatik. Në pellgun ujëmbledhes të këtij lumi lartësia 0-400m përfaqësojnë 61% të sipërfaqes së përgjithshme, ato 400-1000m 28,9% të sipërfaqes, ato 1000-1400 m 10,8% të saj dhe 1600-1800m - 0,3% të sipërfaqes. Si rrjedhim lartësia dominuese të pellgut ujëmbledhes të lumit Erzen janë 0-400m, që vëne në dukje natyrën kodrinore të pellgut ujëmbledhes të këtij lumi.

Në pjesën e sipërme të rrjetit hidrografik të këtij lumi përfshihet territori që fillon që nga burimi i Erzenit, në afërsi të Qafes së Gurakuqit e deri në bashkimin e tij me përroit e Zallit. Si kufi natyral i kesaj zonë shërben vargu malor i përbërë nga mali i Dajtit (1612 m), i Priskës (1365 m), i Kurores (892 m) dhe i Gurit të Malit (1092 m). Ky varg malar është i vendosur në drejtim të përgjithshëm nga veriu për në jug. Veçori tipike morfometrike e kesaj zonë janë lartësia e pellgut në drejtim të dhjes, që vëne duke u ulur dhe shpatet lindore që ulen me pjerresira relativisht me të medha. Si rrjedhojë, në vijën të përgjithshme, zona e sipërme e pellgut të Erzenit deri në aksin e Skoranes karakterizohet nga reliev tipik malar me shpate shumë të pjerreta. Zona qendrore e pellgut të Erzenit është e natyres kodrinore. Ashtu si edhe zona e sipërme ajo vazhdon uljen e saj me drejtim të përgjithshëm nga lindja në perëndim. Kjo zonë e ka fillimin në faqet perëndimore të maleve: Dajt, Guri i Malit dhe Peshkasheshi, ndërsa mbarimin rreth fshatrave Pjeshkaj dhe Romanat. Lartësia e kesaj zonë lekunden rreth kuotes 800 m mbi nivelin e detit.

Pjesa e poshtme e pellgut të Erzenit është zonë kryesisht fushore me përjashtim të pellgut ujëmbledhes të përroit të Tanës dhe Sgecit, të cilët në rrjedhjen e tyre të sipërme janë të relievit kodrinor. Në zonën e poshtme të pellgut ujëmbledhes të Erzenit pjesë të mirë të territorit e zënë tokat e kultivuara. Pellgu i lumit ka kushte hidrologjike të larmishme, në përshtatje me zonat gjeologjiko-strukturale mbi të cilat ai shtrihet. Në pjesën e sipërme të pellgut ujëmbledhes e deri në Grykën e Skoranes, Erzeni përshkon formacione të series Krasta si dhe atë të zonës Kruja. Gryka e Skoranes është e ndërtuar prej shkëmbinjsh karbonatike të zonës

Kruja, kryesisht gelqerore dhe dolomite, ku lumi ka krijuar kanione erozionale. Nga gryka e daljes e deri në uren e Mulletit, Erzeni përshkon shkëmbinj të tortonianit të poshtëm e të sipërm si dhe të miocenit të sipërm. Tortonianit përfaqësohet nga shkëmbinj terrigjene argjilo-ranore. Nga uren e Mulletit e deri në Bultice Erzeni përshkon depozitime terrigjene të krahut JP të sinklinalit të Tiranës, ndërsa zgjatja nga Bultica e deri në uren e Beshirit, përfaqësohet kryesisht nga shkëmbinj argjilore të Tortonianit. Duke filluar nga uren e Beshirit, Erzeni vazhdon të përshkojë struktura monoklinale, dhe në afërsi të Ndroqit shkëmbinjtë dalengadale kthehen në ranore. Duke u larguar nga Ndroqi lumi kalon në depozitimet e miocenit të sipërm, të cilët përfaqësohen nga ndërthurje të shkëmbinjve ranore dhe argjilore. Në pjesën e poshtme të pellgut, në afërsi të fshatrave Jube dhe Rrushkull, lumi Erzen vendos aluvionet e tij mbi depozitimet kuaternare detare. Si rrjedhim i ndërtimit të mësipërm gjeologjik pellgu ujëmbledhës i Erzenit është i përbërë nga formacione të papërshkueshme në 60% të sipërfaqes nga formacione gjysem të përshkueshme me 5% dhe 35% nga formacione të papërshkueshme.

Prurja mesa tare shumëvjeçare e Erzenit në derdhje është $Q_0 = 18,1 \text{ m}^3/\text{s}$, që i përgjigjet moduli prej $q_0 = 23,8 \text{ l/s.km}^2$. Ushqimi nëntokesor përfaqëson 31% të rrjedhjes vjetore, ndërsa ai sipërfaqësor 69% të saj. Koeficienti i rrjedhjes ujore vjetore për të gjithë pellgun e Erzenit është $\bar{Q} = 0,51$. Gjatë periudhës së lagët të vitit tetor-maj (X-V), në rrjetin hidrografik të Erzenit kalon 90% e rrjedhjes vjetore, ndërsa gjatë periudhës së thatë korrik-shtator (VII-IX) rreth 5% e saj. Rrjedhja e muajit ndërmjetës qershorit, i cili nga shkalla e ujeshmerisë i përket fazes kalimtare, përfaqëson 5% të rrjedhjes vjetore. Regjimi i plotave në rrjetin hidrografik të këtij lumi ka kryesisht prejardhje shiu dhe shumë me pak të përzier (shiu dhe bore). Prurja maksimale me përsëritje here në 100 vjet është $Q_{1\%} = 1610 \text{ m}^3/\text{s}$, që i përgjigjet plote me kohezgjatje $3 \div 4$ ditë dhe me volum ujor prej $88,6 \times 10^6 \text{ m}^3$ ujë.

Megjithëse veshja bimore e pellgut të Erzenit mbulon rreth 1/3 e sipërfaqes së tij të përgjithshme, duke mos qënë e dendur dhe kompakte si dhe e shpërndare në mënyrë të trajtshme në të gjithë sipërfaqen e pellgut ujëmbledhës, nuk ka ndo rol të rëndësishëm në frenimin e erozionit. Zhvillimi i këtij procesi në pellgun e Erzenit favorizohet edhe nga praninë e formacioneve të gërryeshme të flishit, si dhe të formacioneve të tjera ranoro-argjilore dhe argjilore, të cilat zënë sipërfaqe të madhe të pellgut ujëmbledhës të këtij lumi. Këto formacione zakonisht shtrihen në shpate shumë të pjerreta dhe relativisht të zhveshura.

Si rrjedhim i kushteve të mësipërme të ndërtimit të pellgut ujëmbledhës si dhe të sasive të konsiderueshme të reshjeve të rena atmosferike, nepërmjet rrjetit hidrografik të lumit Erzen transportohet për në detin Adriatik sasi e madhe lende e ngurte e gërryer nga sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës të këtij lumi për shkak të procesit të erozionit. Volumi i rrjedhjes së aluvioneve pezull në lumin Erzen është rreth $W = 3,2$ milion m^3 , që përfaqëson rreth 6% të volumit total të aluvioneve pezull që formohen në pellgun e përgjithshëm ujëmbledhës të rrjetit hidrografik të Shqipërisë si rrjedhim i procesit të erozionit. Prurja mesatare shumëvjeçare e aluvioneve pezull për Erzenin në Sallmonaj është $R_0 = 102 \text{ kg/s}$, ndërsa turbullira $P_0 = 5640 \text{ g/m}^3$.

Ujrat e Erzenit kanë mineralizim mesatar prej $m = 354 \text{ mg/lit}$ dhe fortësi prej 10,7 grade gjermane. Temperatura mesatare mujore e ujrave të këtij lumi lëkundet nga $t = 6,4^\circ\text{C}$ deri $t = 24,9^\circ\text{C}$. Ujërat e rrjetit hidrografik të lumit Erzen përdoren për ujtimin e tokave bujqesore të rrethëve Tiranë dhe Durres. Kanali Ndroq-Callek-Shijak që është ndërtuar gjatë viteve 1976-1978, merr ujë në pjesën e poshtme të rrjedhjes së këtij lumi, në Ndroq. Ky kanal ka gjatësi 7 km dhe aftësi ujëpërcjellese $4,5 \text{ m}^3/\text{s}$. Nepërmjet këtij kanali dhe në bashkërendim me rezervuarin e Callekut, ujtimin 2500 hektare toke fushore të zonës së Shijakut në Durres.

Për furnizimin e këtij kanali uji nga lumi Erzen merret nepërmjet diges së Ndroqit. Kjo dige e ndërtuar drejtpërdrejtë në shtratin e lumit është e tipit kapërderdhese me lartësi 6 m, gje që lejon kalimin e prurjes maksimale deri $1450 \text{ m}^3/\text{s}$ në front

kapërderdhje prej 40 m. Nepërmjet shkarkuesit të kesaj dige kalojnë tranzit edhe të gjithë aluvionet fundore, pa e prekur fare regjimin e rrjedhjes së ngurte të këtij lumi.

UJËRAT SIPËRFAQESORE DHE BONIFIKIMI

Rezervuarët

Ne Bashkinë e Tiranës ndodhen shumë rezervuare të ndërtuar përgjatë viteve. Janë ndërtuar rezervuare të medhe e të vegjel për ujitjen e tokave, për prodhimin e energjisë, për furnizimin me ujë të pijshëm dhe për parqe natyrore. Gjatë fazes së projektimit të tyre janë marre masat që digat e tyre të jene të sigurta, volumi i ujit të mundësoje ujitjen e sipërfaqeve të caktuar toke, gjithashtu është marre në konsiderate edhe jetegjatësia e tyre. Nga studimet e bera deri me sot rezulton së kemi raste të vete mbushjes me aluvione, sipas afatit të parashikuar, tjetërisht në punës së rezervuarit dhe humbjen e funksionit për shkak të shkatërrimit të diges dhe mbajtja ulet e niveleve të tyre. Gjithashtu pjesë shumë e rëndësishme është edhe përhapja e plotes në bjefin e poshtëm në rastin e prishjes së digave të rezervuareve. Zhvillimi informal në zonat përreth liqeneve artificiale sidomos në bjefin e poshtëm ka rritur rrezikun potencial të humbjes së jetëve të rzeve nga përmbytjet. Kështu që rezervuarët dhe zona përreth tyre si ajo në bjefin e sipërm si ajo në bjefin e poshtëm kanë rëndësi shumë të madhe dhe duhen marre në konsiderate në fazën studimore të të metejshme.

Liqeni Artificial i Tiranës

Te përgjithëshme

Zona ku është ndërtuar Liqeni Artificial i Tiranës përfaqëson në vetvete lugine erozionale midis vargut kodrinor, që zgjatët nga Sanatoriumi në drejtim të Universitetit të Tiranës dhe që përfundon tek diga e këtij liqeni dhe vargut tjetër kodrinor, majtas liqenit në drejtim Sauk - ish Kombinati I Tekstileve. Palet e ketyre kodrave ndërpritën nga sere përrrenjsh që përfundojnë në luginën ku ndodhet sot liqeni, duke formuar kështu, disa valezime në të gjitha anet e sipërme të tij, duke i dhënë asaj formën e lugine të mbyllur nga ana jugore dhe të hapur e me rënie të buta, nga ana veriore.

Zona ku shtrihet diga dhe kupa e Liqenit Artificial të Tiranës paraqitet shumë e varfer me ujra nëntokesore. Ne këtë zonë vërehen vetem disa burime të vogla, të cilat në Kohën e verës shterojnë fare. Këto ushqehen kryesisht nga reshjet atmosferike. Furnizimi me ujë il liqenit sigurohet tërësisht nga reshjet e shiut dhe ralle here nga debora, që bien në pellgun e tij shimbledhës. Diga e Liqenit Artificial të Tiranës është ndërtuar gjatë viteve 1957-1958 me lartësi fillestare rreth 12.5m. Me vonë në vitin 1962 u mbilartësua edhe 2 m.

Kapaciteti i ujit që mbledhet në këtë Liqen është 2.500 000 m³. Ndërtimi i liqenit u krye duke patur parasysh si qëllim kryesor furnizimi me ujë industrial të ish kombinati të tekstileve. Më vonë mbasi u krye dhe furnizimi me ujë nga liqeni i Farkës, uji i rezervuarit shërbente dhe për ujitjen e tokave bujqësore që shtriheshin në kodrat në zonën e Selitës dhe Yzberishtit. Skarpatat e Digës simbas projektit fillestar kanë qënë në bjefin e sipërm 1:2.5-1:3 dhe të poshtëm 1:2.25-1:3. Mbushja e liqenit me ujë kryhet nga pellgu shimbledhës i tij me një sipërfaqe prej 451.49 ha.

Rezervuari i Paskuqanit

Rezervuari i Paskuqanit është ndërtuar në vitin 1983. Ai përbëhet nga dy diga Paskuqan 1 dhe 2. Volumi i ujit që mbledh rezervuari është 9 Mm³. Sipërfaqja e ujitur nga ky rezervuar në fillimet e tij ka qënë 2500 ha por në ditët e sotme kjo sipërfaqe është afërsisht 150 ha.

Rezervuari i Purezit

Rezervuari i Purezit është ndërtuar në vitin 1971. Volumi i ujit që mbledh ky rezervuar është 1.5 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qënë afërsisht 500 ha. Ne ditët e sotme kjo sipërfaqe është me e vogël, por kjo sipërfaqe nuk është vlerësuar akoma.

Rezervuari i Kasharit

"Pasurite Ujore te Shqiperise",
Niko Pano, Botim i Akademise
se Shkencave te Shqiperise,
Hidrologjia e Shqiperise, botim i
Institutit Hidrometeorologjike se
Shqiperise.

"Peak Flow Transposition, Ishmi &
Erzeni River Basins" pergatitur nga
T Jegeni, D Bratko, A Doko

Rezervuari I Kasharit është ndëruar në vitin 1963. Volumi I ujit që mbledh ky rezervuar është 1.8 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qënë afërsisht 500 ha.

Rezervuari i Çekrezes

Rezervuari I Çekrezes është ndëruar në vitin 1968. Volumi I ujit që mbledh ky rezervuar është 4.8 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qënë afërsisht 1600 ha në ditët e sotme kanë ngelur afërsisht 300 ha.

Rezervuari i Farkes

Rezervuari I Farkes është ndëruar në vitin 1984. Volumi I ujit që mbledh ky rezervuar është 9.0 Mm³. Sipërfaqja e tokave të ujitura prej tij ka qënë afërsisht 1900 ha. Ne ditët e sotme kjo sipërfaqe është më e vogël, por kjo sipërfaqe nuk është vlerësuar akoma. Përmbledhja e rezervuareve që janë pjesë e Bashkise së Tiranës është bërë në mënyrë tabelare.

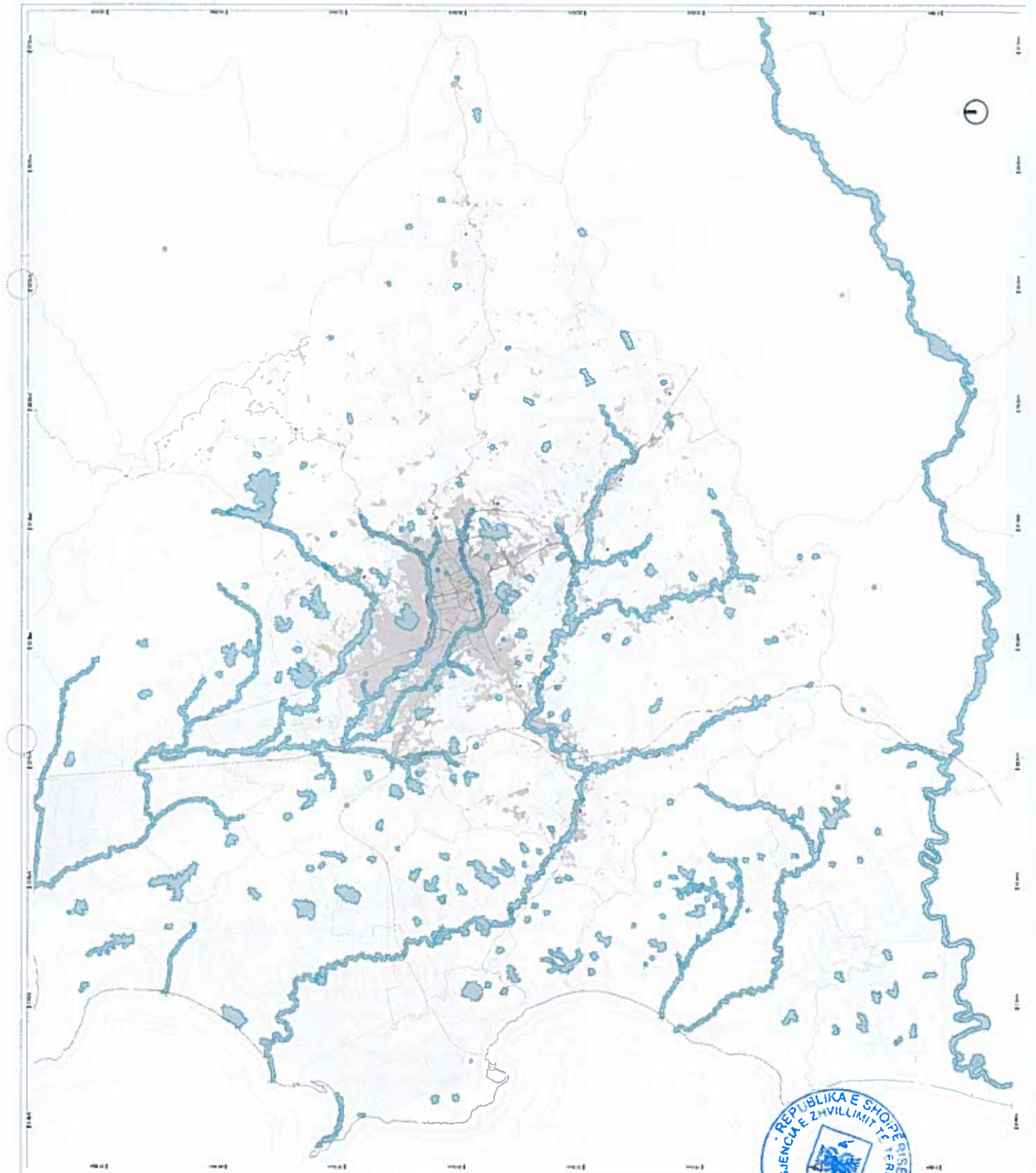
PROBLEMATIKAT

Tirana e viteve të fundit ka pesuar shumë ndryshime, kryesisht në zhvillimin urban dhe atë infrastrukturor, zhvillime që janë bërë pa plan urbanistik të mirëfillte duke ndërhyre thuajse në të gjithë rrjedhat ujore, duke prishur sistemin e ujërave sipërfaqesore dhe kanalizimet. Për këtë arsye veme në dukje sere problematikash, të cilat janë paraqitur me poshtë.

UJERAT SIPERFAQESORE (LUMENJTE DHE BONIFIKIMET)

- Kanalet kulluese dhe ujitës janë demtuar dhe bllokuar nga ndertime te shu
- Kanalet kulluese dhe ujitës janë demtuar dhe bllokuar nga ndertime të shumta pa kriter.
- Ndërtimi i rrugëve pa mare parasysh standartet, normat, reshjet dhe trajtimin hidraulik të tyre.
- Bllokimi i kolektoreve kryesore të sistemit të mbledhjes së ujërave të shiut në zonat e banuara.
- Mosekzistenca e kanaleve të ujrave të larta, në funksion të mbrojtjes së qytetit.
- Mosvlerësim siç duhet të rrezikut të bllokimit të hapësirave ujore të lumenjve.
- Ujërat e ndotura urbane bashkohen me të bardhat në të gjithë zonat e banuara.
- Ngushtimi i shtratit të Lanës, Lumit të Tiranës dhe të gjithë degeve dhe Lumeve të tjere të Basenit të Ishmit dhe Erzenit në zonat Urbane.
- Ndërtimi i rrugëve pa siguruar me parë kanalizimet që kalojnë përgjatë tyre.
- Urat mbi Lumin e Lanës, janë ndëruar me hapsira të vogla të cilat bëhen shkak për ngritjen e nivelit të ujit në rrjedhen e sipërme. (Konkretisht lumi I Lanës në zonën nga Pallati me Shigjeta deri në kalimin e Autostrades).
- Gjendje mjerane e transportit të ujit të pijshëm nga burimi deri tek konsumatori.
- Mungesa e organizimit dhe rregullit në investimet infrastukurore.
- Mungesa e impianteve për përpunimin e mbetjeve ujore.
- Mungesa e qartësise, së si njësite e reja Bashkiake do të funksionojnë në koordinim me Bordinim e Kullimit dhe atë të Planit të Emergjencave.
- Mungesa e hartave të azhurnimit për çdo ndërhyrje apo projekt të bërë në zonat urbane.
- Mungesë e kërkimeve shkencore apo Modelimeve Hidraulike në fushën e menaxhimit dhe përmirësimit të shërbimit të Bordidit të Kullimit, kanalizimit të ujërave të shiut dhe menaxhimit të situatave emergjente.
- Projektet e financuara nga institucione diplomatike dhe financiare kërkojnë procedura shumë të komplikua. Ndryshimi i administrimit të shoqërisë (nga ekspëriencia e viteve të kaluara) ka gjithmone tendence për prishjen e marreveshjeve për arsye të ndryshimit të objektivave.
- Mos koordinimi i institucioneve gjatë zhvillimit të projekteve të infrsatuktures dhe mos krijimi i hartave të azhurnimit.

Tirana030

- Mungesa e vemendjes dhe investimeve të sistemimeve të ujërave të shiut në zonat e urbanizuara rishtazi.
- Mos pasja e Plani të Përgjithshëm të qartë për zhvillimin e qyteteve dhe zonave rreth saj.
- Rreziku i shkatërrimit të diges së Liqenit të Tiranës nga kalimi i ujit mbi kurore si rezultat i mos pasjes së shkarkuesi sipërfaqesor si dhe mos funksionimi i portave.
- Rreziku i shkatërrimit të digave të tjera që janë në afërsi të zonave urbane, dhe mungesa e planëve emergjente për evakuimin në raste shkatërrimi, si dhe mungesa e hartes së përhapjes së plotes në bjeftin e poshtëm.
- Harta e Përmbytje të shkaktuara në raste të shirave të dendura.
- Humbje e biodiversitetit ujqor për shkak të prezencës së ndotjeve të ndryshme ujore.
- Nivel i lartë i erozionit dhe prani e rrëshqitjeve përgjatë rrjedhës së lumit Ishëm.
- Degradimi i lumit Erzen për shkak të marrjes së inerteve në mënyrë të vazhduar në shtratin e tij sidomos në zonën transportuese të tij.
- Nivel i ulet dhe në disa raste mungesë totale e vegetacionit mbrojtës.
- Derdhja e ujërave të zeza në lumenj, përveç ndotjes ujore, është shkaktare edhe për erën jo të këndshme përgjatë rrjedhës së tyre, duke i bërë në këtë mënyrë të pamundur për tu shfrytëzuar si ambient rekreacioni dhe çlodhës në stinën e verës.

KANALIZIMET E UJERAVE TE NDOTURUA:

- Nuk janë kryer investime në rikonstruksionin e rrjetit të amortizuar të kanalizimeve
- Sistemi miksi i rrjetit të kanalizimeve sjell disa problematika:
  - Ne mungesë të pjerresise së tubacioneve, në periudhë thatesire, mund të rezultojë e veshitire që të sigurohen shpejtësite minimale të rrjedhes me qëllim largimin e materialeve të sedimentuara të cilat mund të sjellin me pas probleme bllokimi, ose fenomene kalbezimi
  - Prurja në tubacione është mjaft e variueshme, duke bërë të veshitire trajtimin e ujërave të ndotura.
- Problematik mbetet rrjeti i kanalizimeve në Rr.Don Bosko ku në momente rreshjesh torenciale ndodhin fenomene përmbytjeje
- Rrjeti i kanalizimit nga Rr."Siri Kodra" deri në Rr."Besa"
- Rikonstruksion i kolektorit 2x1000mm nga Rr."Mustafa Demiri" deri të ish-Trikotazhi
- Rikonstruksioni i kolektorit 2x1500mm nga ura Rr."Gjenerali Nikols" deri të Stadiumi "Qemal Stafa"
- Rikonstruksion i kolektorit DN-1000mm në Rr."Babe Rexha"
- Rikonstruksion i kolektorit DN-400mm nga Shkolla "Mihal Grameno" deri të Shkolla e Baletit
- Ndërtim rrjet kanalizimi në Fushën e Misto-Mame
- Ndërtim rrjet kanalizimi në Fushën e Misto-Mame

FURNIZIMI ME UJE

- Rrjeti i ujësjellësit i është nënshtruar rikonstruksioneve të pjesshme, ka ende zona ku rrjeti shpërndarës i ujësjellësit nuk ka pesuar ende rikonstruksion. Ky rrjet i vjetër bëhet object difektesh, humbje mjaft problematike për furnizim normal.
- Ka rënie të vlerave të prurjes nga pusët arteziane
- Problematike mbeten ndërhyrjet e paligjshme në rrjetin e ujësjellësit, kryesisht në tubacionet e transmetimit. Kjo sjell alterime të volumet e ujit drejt nyjeve përfundimtare, rrjedhojë mungesë të furnizimit me ujë.
- Problematike mos ngritja e sistemi telekontrolli
- Ndërhyrjet e realizuara në kushte emergjence sjellin c'ekuilibre të skemen hidraulike
- Ndotja e ujit të pijshëm në depozitat e konsumatoreve.

REKOMANDIME

Për të gjitha problematikat e përmendura me sipër po japim disa rekomandime të cilat janë të nevojshme në mirëfunksionimin e sistemeve të ujitjes, kullimit si dhe uljen e rrezikut nga përmbytjet dhe gërryerjet e lumenjve.

UJERAT SIPERFAQESORE (LUMENJTE DHE BONIFIKIMET)

- Për çdo ndërhyrje të bërë në zonën urbane duhet të bëhen studime të plota hidrologjike dhe analiza hidraulike për drenazhimin e ketyre sipërfaqeve dhe shoqërimi i rrjedhes deri në lidhje me kolektoret primare.
- Nisjen e programi mbi evidentimin e rrjedhave ujore duke Rindërtuar Kadastrën Ujore të Baseneve Ishëm dhe Erzen. Venijen e kesaj Kadastre në dispozicion të autoriteteve shtetërore dhe private për studime dhe projekte.
- Rehabilitimi i Stacioneve Hidrometrike dhe Meteorologjike egzistues në pellgun e Lumit Ishëm dhe Erzen si dhe ndërtimi i stacioneve të reja, në mënyrë që të na ndihmoje për parashikimin e prurjeve që mund të grumbullohen në pellgun ujëmbledhes dhe parandalimin e përmbytjeve në zonat urbane dhe koordinimi i të dhënave me Institutin e Gjeoshkencave, Energjise, Ujit dhe Mjedisit (IGJEUM) dhe të huaja.
- Rehabilitime të sistemeve kullues dhe ujitës si dhe rezervuareve duke prishur të gjithë ndërtimet e pa ligjeshme të bera në ketë sistem. Për zonat rurale të vendoset në funksion sistemi ujitës dhe kullues sipas projekteve të tyre fillestare.

Shenim: Marrja e kesaj mase do të jepte efekt të mehershëm në përmisimin e problemeve të kullimit në masen 80%. Mund të përmendim ketu kanalet kulluese paralel me autostradën nga Sheshi Shqiponja deri në QTU aty ku takon me Lumin e lanës, të cilet janë zvogëluar shumë krahasuar me seksionin llogarites.

- Krijimi i parqeve natyrore pranë shtretërve të lumenjve dhe rezervuareve artificiale duke rivitalizuar lumenjte dhe liqenet artificiale në stine të ndryshme.
- Ekzistenca e mjaft burimeve ujore, të cilat shfrytëzohen aktualisht për furnizimin me ujë, në varësi edhe të terrenit krijon mundësi e komunikimit të ose me shumë zonave të rrjedhes natyrore. Këto rrjedha duhen studjuar në mënyrë që të shtohen mundësitë për shtuar parqet natyrore me ujë të rrjedhshëm në Tiranë.
- Mbrojtja hidroteknike e brigjeve të lumeve nga erozioni dhe sistemimi i shtretërve të tyre në zonat urbane.
- Studime të plota për sistemimin e lumenjve, përreve dhe pellgjeve ujëmbledhes si dhe krijimin e modeli të plote hidraulik të ujërave sipërfaqesore për evidentimin e problemeve të përmbytjeve sezonale dhe atyre shumëvjeçare.

Shenim: Berja e ketyre studimeve do t'i jepte zhvillim të ri qytetit si dhe do të ishte garanci për zhvillim të qendrueshëm dhe të sigurt. Gjithashtu do të jepte pasqyre me të qartë të problematikave.

- Rehabilitimi i shtretërve natyrore të lumeve, konkretisht:
  - Sistemimi i rrjedhes së sipërme të Lumit të Lanës, përpara së ajo të futet në zonën urbane ku dhe fillon e kanalizohet (zona transportuese).
  - Mirëmbajtja e zonës transportuese nga hyrja në Zonën Urbane deri në afërsi të Pallatit me Shigjeta, rivitalizimi i shtratit duke bërë të mundur zgjerimin e urave dhe bllokimin e derdhjeve të ujërave të ndotura urbane si dhe kthimin në shtrat sa me natyror të përshtatshëm për mjedisin.
  - Vazhdimi i kanalizimit të Lumit të Lanës nga Pallati me Shigjeta deri në bashkimin me Lumin e Tiranës. Krijimi i parqeve lokale përgjatë lumit të Lanës në afërsi të Kasharit duke rritur në këtë mënyrë rivitalizimin e zonës.

Shenim: Ndërhyrja në Lumin e Lanës sipas pikave të mësipërme ka ndikim të drejtpërdrejtë, në masen 70%-80% të përmisimit të situates së ujërave sipërfaqesore

të Bashkise së Tiranës.

- Koordinimit ndërmjet njësive vendore dhe atyre shtetërore për rastet emergjente.
- Krijimi i njësie kontrolli për prioritetet e zhvillimit të infrastruktures ujore, ato të UKT-së, DPUK-së, Bashkise së Tiranës dhe Bordit të Kullimit.
- Sistemet e Ujërave Sipërfaqesore të shiut, ujërat e baradha duhet të ndahen nga Ujërat e Ndotura Urbane.
- Pastrimi i degeve kryesore të lumeve kryesore duke eliminuar sa me shumë ndërhyrjet në këto sisteme.
- Adaptimi me ndryshimet klimaterike I projekteve të reja.
- Sistemimi malor dhe pyllëzimi i pellgjeve ujëmbledhese të rezervuareve ekzistues për reduktimin e mbushjes me aluvione të kupes së tyre. Shënim: Kjo rrit jetegjatësin e funksionimit të tyre në masen 50%.
- Zhvillimi i zonave urbane të jetë në funksion të ndarjes së re administrative, duke parë gjithashtu edhe kushtet e zhvillimit të Basenin Ujëmbledhes si të vetem.
- Modelimi Hidraulik i lumenjve në zonat urbane, për çdo zonë të re që do të zhvillohet. Përcaktimi i zonave të rrezikut, duke marre parasysh prurjet me siguri të ndryshme. (1:100 vjet, 1:50 vjet, 1:10 vjet).

Shënim: duke parë zhvillimin e vullshëm që po bëhet në Tiranë është urgjente realizimi i modelit hidraulik të ujërave sipërfaqesore dhe përcaktimi i hartave të rrezikut. Berja e këtyre hartave do të hapte rrugën investimeve si dhe do të kursente në masen 60% investimet fillestare.

- Ndarja e investimeve sipas rëndësisë dhe hartës së përmbytjeve.
- Ndërtimi i infrastruktures rrugore, duke marre në konsideratë kalimet e lumenjve dhe studimet e plota të përmbytjes dhe përhapjes së plotes në lugine.
- Përmirësimi i rrjetit të kanalizimeve dhe ndërtimi i tij në zonat ku nuk ka (kryesisht zonat rurale ku predominon përdorimi i gropave septike)
- Zhvillimi i projekteve të reja të kullimit dhe ujitjes bazuar në sistemin e bërë para viteve 90-të, duke prishur të gjithë ndërtimet pa leje mbi këtë sistem.
- Rikontrolli i të gjithë projekteve të kanaleve kulluese të rrugëve të bëra sëfundëmi në Tiranë, sidomos ato të akseve kryesore.
- Duhet të ndërtohen strategji afatgjata duke parë basenin në tërësi dhe jo në veçanti.
- Azhurnimi i të gjithë projekteve të zbatuara nga ish-Komunat e Tiranës në rrjetin e Bonifikimit si ai i Kullimit ashtu edhe ai i Ujitjes.
- Mundësia për ngritjen e një drejtorie të veçantë vetëm për Modelime Hidraulike (ose duke e zgjidhur atë nepërmjet konsulentëve lokale), e cila të përcaktojë qartë problematikat dhe parashikimet për zonat lokale të cilat rrezikohen nga përmbytjet.
- Mundësia për ngritjen e një komisioni të posaçëm teknik, i cili të verifikojë në mënyrë rigoroz projektet hidraulike, të realizojë koordinimin me projektet e tjera infrastrukturore për çdo investim që do të bëhet, si dhe lidhjen e këtij projekti me sistemin e monitorimit të ujërave sipërfaqësore.
- Rekomandohet ngritja e trupit të Policisë Lumore sipas shëmbullit Milicia Fluviale e Italisë, e cila do të marre në administrim tërësinë ujore të Bashkise Tiranë.

KANALIZIMET E UJERAVE TE NDOTURA

- Ngritja e rrjeti të monitorimit atmosferik përmes pluviometrave, kryesisht për matjen e nivelit dhe intensitetit të rreshjeve jep informacione mbi nivelin e prurjes.
- Te ngrihen grupe pune me qëllim azhurnimin e të gjithë rrjetit formal dhe informal, ku të merren informacione mbi gjendjen e pusëve të kontrollit, kuotave, dimensioneve të tubacioneve.
- Te hartohen programe të detajuara mbi planin e pastrimit të pusëve, dhe

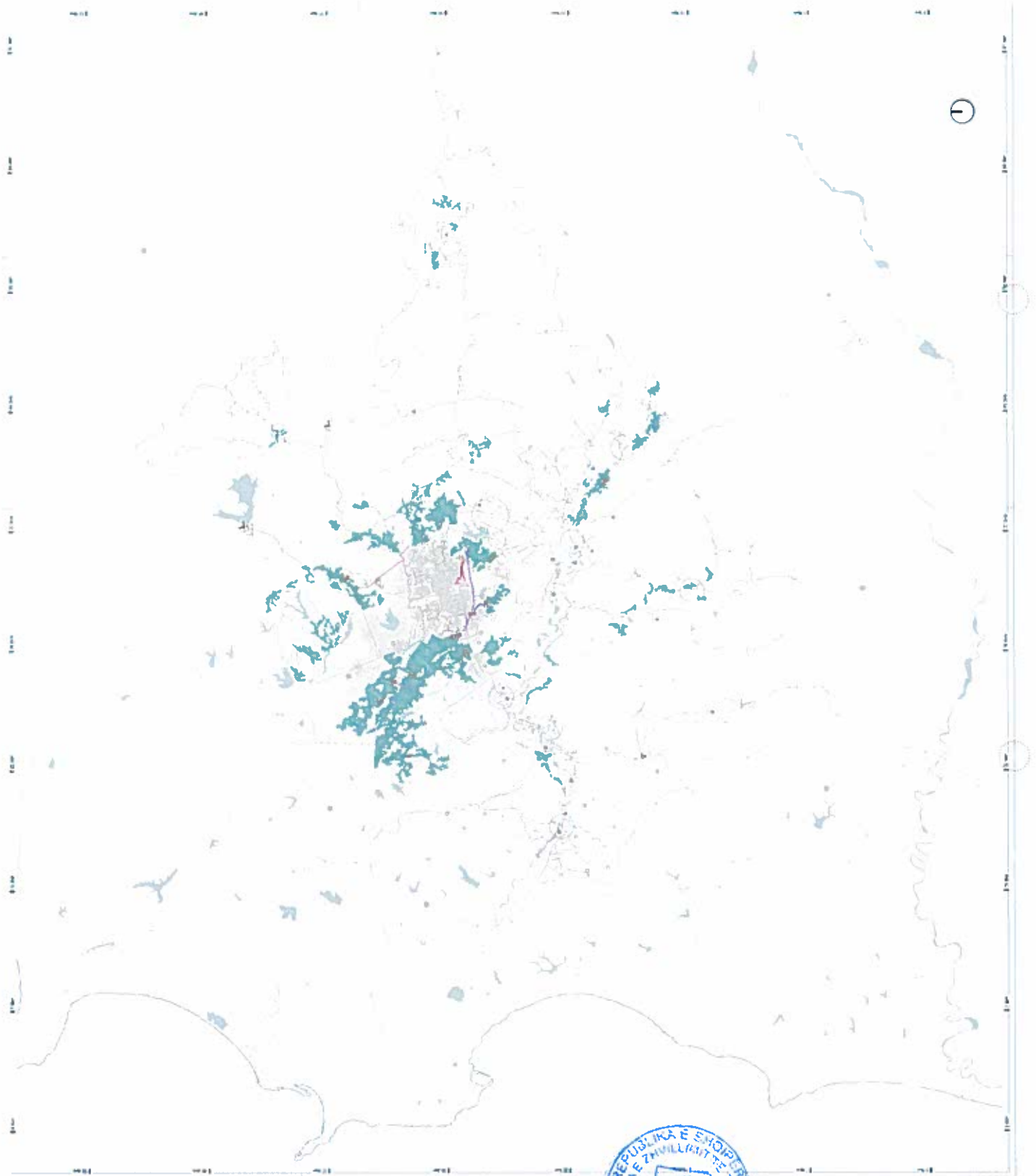

- zhbllokimin e tubacioneve
- Metodrat e pastrimit të tubacioneve të përmirësohen, nepërmjet makinerive të posacme.
- Përmes rievimeve ajrore me rreze infra të kuqe të sigurohet rievim i plote i qytetit.
- Te modelohet rrjeti i kanalizimeve përmes modeleve numerike kompjuterike
- Zgjidhjen e situates së përmytjeve në Rr."Don Bosko" përmes devijimit të prurjes në kolektorin DN-1500mm në Rr."Dritan Hoxha" dhe pastrimi i kolektorit ekzistues
- Zgjidhjen e problematikes në Rr."Siri Kodra" deri në rrugën "Besa" përmes Rikonstruksionit të tubacionit DN-800mm b/a me tubacion të llogaritur sipas basenit ujëmbledhes.
- Ndërtimin e kolektorit të ri të ridimensionuar, i cili do të takohet me kolektorin ekzistues nga Rr."Drago Siliqi", pastaj përmes rrugës "Mustafa Lleshi" deri të Ish-Trikotazhi me qëllim zgjidhjen e situates në Rr."Mustafa Demiri"
- Ndërtimin e kolektorit të ri të ridimensionuar, i cili do të takohet me kolektorin ekzistues nga Rr."E Elbasanit", pastaj përmes rrugës "Dervish Hima" deri të Rr."Papa Gjon Pali II" ku do takohet përseri me DN-(2x1500)mm
- Për zgjidhjen e situates në Rr" Bab Rexha" rekomandojme Ndërtimin e kolektorit të ri-dimensionuar
- Investime në zonat që kanë mungesë të rrjetit të kanalizimeve

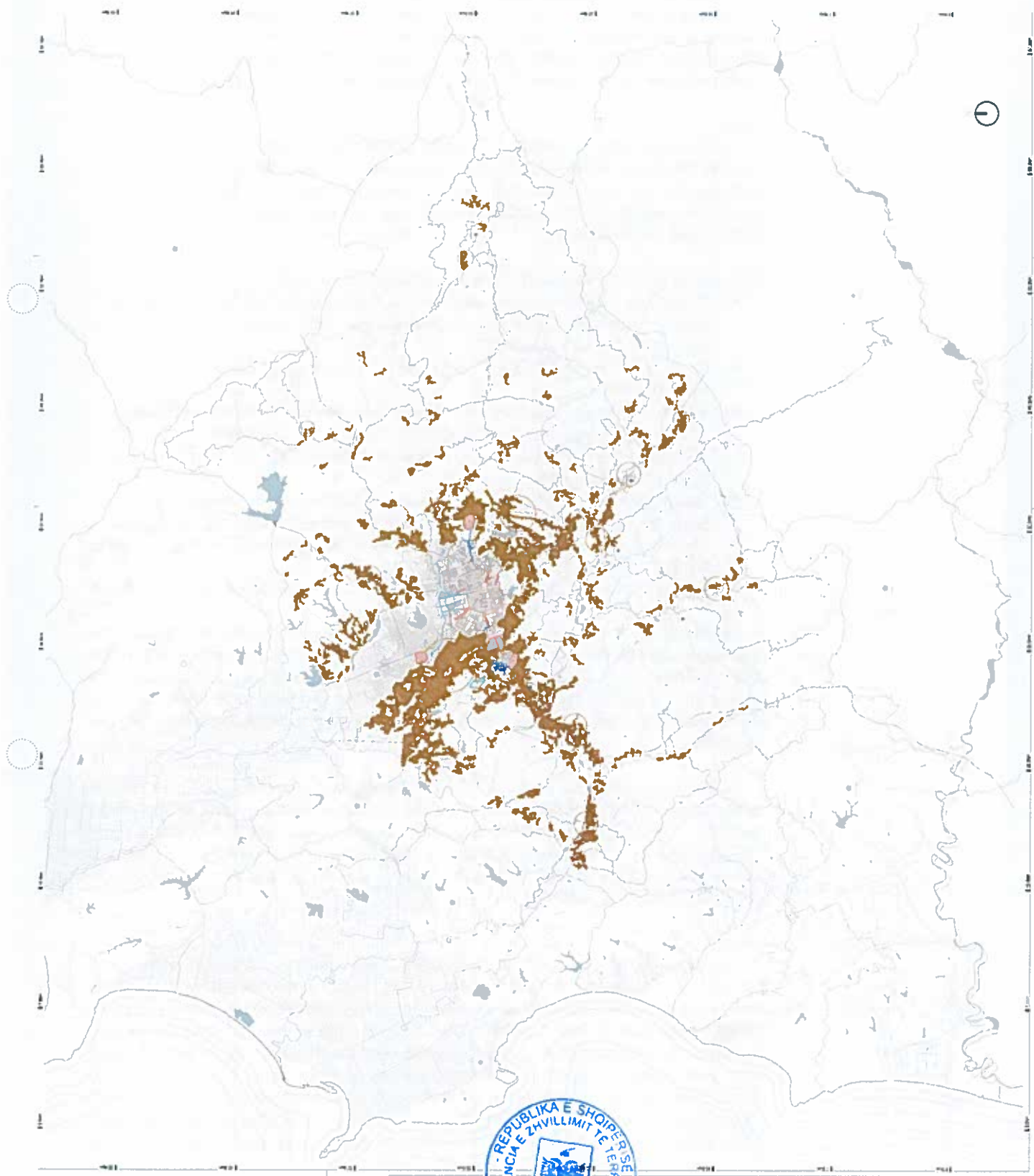
FURNIZIMI ME UJE

- Te azhurnohen dhe të kompletohen instrumentet e programimit dhe të verifikimit të adresave të rrjetit të ujësjellësit të Tiranës, pra të realizohet Studim i rregullimit Hidraulik
- Reduktimin e lidhjeve abusive në tubacionet e trasmetimit
- Eleminimin e humbjeve që lindin në tepërplotesat e depove të qytetit
- Ndërhjert në përmirësimin e qëndrueshmërisë së tubacioneve të trasmetimit kryesisht Bovillës dhe Shën Mërisë
- Rikonstruksionin e tubacioneve të amortizuara
- Nisjen e një programi mbi evidentimin e humbjeve të padukshme, përmes një rrjeti monitorimi
- Të ndërtohen një sistem telekontrolli me qëllim një përdorim sa më racional të burimeve ujore.
- Iktimi i klorit në stacione pompimi dhe depo të realizohet me iktim, në varësi të prurjes në tubacion dhe jo me në mënyrë manuale.
- Pajisjen e tubacioneve të hyrjes dhe daljes në depot akumuluese me njësi ujë-matëse elektro magnetike
- Përgatitjen në G.I.S për të gjithë rrjetin e ujësjellësit
- Tubacionet në hyrje të depove të akumulimit të pajisen me galexhantë .
- Modelimin kompjuterik të rrjetit të ujësjellësit, përmes skenarëve të ndryshme të shfrytëzimit.
- Azhurnimin e të gjithë projekteve të zbatuara nga ish-Komunat e Tiranës në rrjetin e ujësjellësit, duke i integruar ato me rrjetin e azhurnuar.

02.5 Komunikim Elektronik

Hyrje

Që prej vitit 2008, në Shqipëri, ALBtelecom filloi të kalojë nga sistemi i vjetër TDM (i cili e bazonte ofrimin e shërbimeve në rrjetin kabllor prej bakri) në atë NGN (Next Generation Network) i cili e bazon ofrimin e shërbimeve të mbështetur mbi rrjetin optik. Ky projekt gjigand, fillimisht u implementua në qytetin e Tiranës ose ndryshe Masterplani i Tiranës. U ndryshuan centralet kryesore nga Alcatel në Huawei, u zëvendësuan centralet shpërndarëse SC (Street Cabinet) me MSAN (Multiservice Access Node), dhe me e rëndësishmja u zëvendësuan të gjithë kabllot e bakrit që furnizonin SC nga Centralet Kryesore me Fibra Optike.

Tirana

I gjithë rrjeti optik në qytetin e Tiranës, shtrihet në infrastrukturën nëntokësore (puseta Manhole, Handhole si edhe tubacione PVC të ndërtuara për llogari të ALBtelecom nga ana e Alcatelit Italian. Bateritë kryesore të tubave dalin nga centralet kryesore dhe shpërndahen nëpër lagje e rrugica duke u lidhur me MSAN-et (kabinetë shpërndarëse).

Përparësitë e fibrave optike (FO), kundrejt kabllove të bakrit.

- Kapaciteti i informacionit që mund të transmetojë një fibër optike është shumë herë me i lartë në sasi edhe cilësi përkundrejt informacionit që transmetohet në kabllot e Cu.
- Kostoja e 1 ml fibër optike në tregjet ndërkombëtare është më e lirë se 1 ml kabëll bakri.
- Vetëm nëpërmjet një fibre 24 FO me diameter ne mund të furnizojmë 12 MSAN, të cilët nqs do ti furnizonim me kabëll bakri minimumi për një MSAN me kapacitet 1200 kopje do të duheshin 3 kablo 400x0.5 (diametri i vetëm njërit prej tyre afërsisht 3-4 cm)
- Shpejtësia e transmetimit nëpër rrjetin optik është shumë herë më e shpejtë sesa ajo në rrjetin kabllor, kjo edhe për arsyen e thjeshtë sepse nëpërmjet fibrave optike ne transmetojmë të dhënat nëpërmjet dritës, ndersa në rrjetin kabllor nëpërmjet sinjalit elektrik.
- Rrit gamën e shërbimeve që një kompani telekomunikacioni mund të ofroje.

Gjatë vitit 2014, përgjatë autostradës Tirane – Durres është eksperimentuar me një projekt që nuk ishte aplikuar në Shqipëri. Nisi implementimin e projektit FTTH (Fiber to The Home). Të gjithave bizneseve përgjatë autostradës u ofrohet shërbimi nëpërmjet Fibrave Optike (End to End), që do të thotë nga centrali kryesor deri të klienti shërbimet transmetohen nëpërmjet fibrave optike, të dedikuara vetëm për subjektin.

ALBtelecom përgjatë viteve 2008-2015 ka ngritur një rrjet gjigand të fibrave optike nëpër gjithë territorin Shqiptar, duke i lidhur të gjitha qytetet e Shqipërisë me Fiber Optike. Ky projekt u quajt (Backbone). Në vitin 2008 ALBtelecom zotëronte një rrjet Optik rreth 600 km në total (këto ishin të gjitha në funksion të interkonjeksionit me shtetet fqinjë), në fund të vitit 2012 ALBtelecom numëronte rreth 1400 km FO të shtrirë.

E Ardhmja

Sot nga centralet shpërndarëse nëpër rrugë deri tek abonenti rrjeti është përsëri i mbështetur në rrjet kabllor, e ardhmja e rrjeteve shpërndarëse të telekomunikacionit është që të shkohet me Fiber Optike nga Centrali Kryesor deri tek abonenti me fiber optike. Në Shqipëri kjo gjë kërkon një investim të mire studiuar dhe gjithëpërfshirës, sepse i gjithë rrjeti i tretë (rrjeti shpërndarës) është ajror, zëvendësimi i tij kërkon infrastrukturë të qëndrueshme. Një hap tjetër që mund të merret me përmirësimin e rrjeteve në telekomunikacion, është unifikimi i tyre. Të gjitha kompanitë të përdorin të njëjtin rrjet optik dhe abonenti të lihet i lirë të zgjedhë kompaninë që dëshiron. Kjo gjë sigurisht që kërkon një investim të madh në teknologji, infrastrukturë si edhe legjislacion.

Tirana030

02.6 Administrim Mbetjesh dhe Mbrojtje e Mjedisit

Menaxhimi i Mbetjeve të Ngurta

Si në shumë qytete në botë, menaxhimi i mbetjeve të ngurta në Bashkinë e Tiranës po përballet me disa probleme, që mund të ndikojnë drejtpërdrejt në mjedis dhe në shëndetin e banorëve. Ndër këto probleme përmenden infrastruktura jo të suksesshme urbane e Bashkisë duke përfshirë shërbimin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta (MMN).

Qëllimi i Punës së Vrojtimit

- Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Familjare
- Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve të ardhura në venddepozitim të mbetjeve, Sharrë.
- Vrojtimi i Venddepozitimeve të Paligjshme të Mbetjeve të ardhura.

Një nga qëllimet e VSPMN në Tiranë është të llogaritë raportin e materialeve të riciklueshme në mbetjet bashkiake. Prandaj klasifikimi për letër dhe plastikë është ndarë në kategoritë letër të riciklueshme & plastikë dhe kategoritë letër të ndotur dhe plastikë, të cilat në përgjithësi, nuk janë të grumbulluara nga mbledhësit e mbetjeve.

Analiza Aktivitetet e Menaxhimit të Mbetjeve të ngurta

(1) GRUMBULLIMI I MBETJEVE

1) Ofruesit e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve

Bashkia e Tiranës ka gjashtë (6) zona për grumbullimin e mbetjeve. Në BT ka tri (3) grupe, që ofrojnë shërbimin e grumbullimit të mbetjeve. Grupi i parë janë kompanitë e grumbullimit të mbetjeve, të kontraktuara nga BT për të kryer grumbullimin e mbetjeve në secilën zonë të grumbullimit të mbetjeve. Përveç mbledhjes së mbetjeve dhe shërbimeve të transportit, këto kompani ofrojnë fshirjen dhe larjen e rrugëve kryesore.

Grupi i dytë është Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve, në varësi të Drejtorisë së Përgjithshme Nr. 1 të Punëtorëve të Qytetit, dhe që ka 179 punonjës, të cilët kryejnë shërbimin e grumbullimit të mbetjeve nga parqet, hapësirat publike, tregjet dhe kantieret e ndërtimit. Kjo ndërmarrje e Bashkisë gjithashtu ndërmerr operacionet e landfillit në venddepozitim të mbetjeve të Sharrës, nën mbikëqyrjen e Drejtorisë së Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta, në BT.

Grupi i tretë ka të bëjë me subjektet, që grumbullojnë mbetjet urbane nga njësi ushtarake, si Garda, industri të ndryshme, varrezat etj. duke përdorur mjetet e tyre dhe/ose kontraktajnë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve.

2) Kontejnerët e Mbetjeve

Bashkia e Tiranës përdor kontejnerë mbetjesh me një kapacitet mbajtës prej 1,1 m³, 1,7 m³, 2,4 m³ dhe 3,2 m³. Numri kontejnerëve gjithsej është rreth 3500 copë. Të gjithë kontejnerët e mbetjeve grumbullohen të paktën një herë në ditë ndërsa në zonat me shkarkim të madh mbetjesh shërbimikryhet 2 herë në ditë.

3) Sasia e Mbetjeve të Grumbulluara

Sasia e mbetjeve të grumbulluara, sot nuk është matur. Gjithsesi, numri i kontejnerëve të mbetjeve të grumbulluar çdo ditë është reregjistruar për secilin operator shërbimi, nën mbikëqyrjen e Departamentit të Menaxhimit të Mbetjeve

(2) REDUKTIMI, RIPËRDORIMI DHE RIKIKLIMI I MBETJEVE (3R)

1) Reduktimi i Mbetjeve

Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbetjeve ka vendosur objektivat për pakësimin në "zero rritje të prodhimit të mbetjeve" deri në 2020 dhe ruan objektivin për të arritur një ulje të mëtejshme të mbetjeve.

2) Rikuperimi i Materialeve të Riciklueshme

Bashkia e Tiranës ka nisur demonstrimin e ndarjes së mbetjeve të riciklueshme në godinën e bashkisë së qytetit. Tre kosha për rikuperimin e materialeve, si: plastika, alumini, dhe mbetje të tjera janë vendosur brenda hyrjes së bar-kafesë së bashkisë së qytetit.

Ndërmarrja e Menaxhimit të landfillit në varësi të BT-së vlerëson rreth 200 grumbullues mbetjesh që rikuperojnë materiale të riciklueshme në venddepozitimin e Sharrës. Përafërsisht, 60 deri në 70 grumbullues mbetjesh vërehen të veprojnë rregullisht ditën dhe numri i tyre rritet me 100 grumbullues nga mesnata deri në agim, periudhë e shërbimit të pastrimit në qytet. Në Sharrë ka 4 (katër) stacione të ngritura nga blerësit dhe grumbulluesit e mbetjeve, që shesin materialet e rikuperuara në disa pika.

3) Riciklimi

Një grup ricikluesish kanë ngritur Shoqatën Shqiptare të Ricikluesve (ARA). Janë regjistruar rreth tridhjetë e katër (34) kompani riciklimi

4) Venddepozitimet e Paligjshme

Bazuar në informacionin e mbikëqyrësve bashkiakë të firmave private të pastrimit dhe komunitetit, në gjithë zonën e Tiranës, u identifikuan 46 venddepozitime të paligjshme,

Problemet e Identifikuara dhe Çështjet e Planifikimit

Nga analiza e të dhënave dhe informacioneve, janë identifikuar disa probleme në lidhje me shërbimet e menaxhimit të mbetjeve bashkiake të BT-së. Këto probleme do të studiohen më tej për të zbatuar menjëherë planet dhe projektet, që do të zgjidhin rreziqet mjedisore dhe shëndetësore.

- Të formulojë rregulla të hollësishme, rregullore, standardet dhe kriteret për zbatimin e aktiviteteve të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve të ngurta në BT në përputhje me kërkesat e ligjit,
- Të formulojë një plan për menaxhimin e integruar të mbetjeve të ngurta dhe të zbatojë planet e veprimit dhe projektet parësore të formuluar në masterplan.

Probleme dhe Çështje për Grumbullimin e Mbetjeve

Mbetjet shkarkohen në zonat e rrethinave të bashkisë, veçanërisht në zonat përgjatë skarpateve të lumit Tirana dhe në rrjedhjet e sipërme dhe të poshtme të lumit Lana. Këto zona nuk kanë kontejnerë mbetjesh ose kontejnerët janë shumë larg përdoruesit.

Duke marrë parasysh gjendjen, BT duhet të ndërmarrë këto masa:

- Të përcaktojë numrin e nevojshëm të kontejnerëve të mbetjeve dhe vendndodhjen e kontejnerëve të mbetjeve të përshtatshëm për përdoruesit;
- Të studiojë sistemin me tre kosha në përputhje me planet kombëtare dhe rajonale për të ndarë materialet e riciklueshme të thata, materialet e riciklueshme të njoma (mbetje të biodegradueshme) dhe mbetje të tjera familjare, të përziera;
- Studimin e alternativit për zbatimin e shërbimit të tanishëm të grumbullimit për shërbimin e grumbullimit me kontejnerët e rinj të mbetjeve;
- Udhëzimi i banorëve për të depozituar siç duhet mbetjet në kontejnerët e mbetjeve dhe të ndalojë hedhjen e mbetjeve në hapësirat publike; dhe të
- Vrojtojë dhe formulojë planet e ngutshme të zbatimit për të pastruar venddepozitimet e paligjshme të mbetjeve.

Probleme dhe Çështje për 3R dhe Trajtimin e Ndërmjetëm

Deri tani, BT nuk ka marrë nisma për aktivitetet e 3R. Reduktimi i mbetjeve nuk është promovuar ende në shoqëri edhe pse aktivitetet e ripërdorimit dhe riciklimit janë zbatuar nga sektori privat.

Probleme dhe Çështje të Depozitimit të Mbetjeve

Duke marrë parasysh kohën për identifikimin e truallit, projektimin, ndërtimin deri në fillimin funksionimit të landfillit të ri, BT është e ngarkuar në mënyrë të pashmangshme për të kryer si më poshtë vijojnë:

- Të fillojë identifikimin e vendit të landfillit, projektimin, ndërtimin e impianteve të venddepozitimit të ri, përpara se venddepozitimi i sotëm i Sharrës të arrij kapacitetin e tij të plotë;
- Të studiojë masat për reduktimin e mbetjeve organike në landfill me më pak se 35% deri në 2016 në përputhje me Direktivën e Landfillit 1999/31/EC

Zonat e Pambuluara me Shërbimin e Grumbullimit të Mbetjeve

Plani i MIMN i Bashkisë së Tiranës është hartuar të mbulojë të gjithë zonën e bashkisë për shërbimet e grumbullimit të mbetjeve. Sot, disa nga zonat nuk janë të mbuluara nga shërbimet ditore të grumbullimit të mbetjeve dhe banorët e këtyre zonave ankohen për gjendjen dhe dëmtimin mjedisor. Sipas hartës së përpunuar në GIS, është vërejtur se zona e shërbimit të grumbullimit të mbetjeve nuk mbulon zonën administrative të bashkisë.

Vlerësimi i Sasisë së Mbetjeve të Ngurta

Bashkia e Tiranës është e ndarë në 12 minibashki dhe shërbimi i tanishëm i grumbullimit i kryer për 6 zona të grumbullimit të mbetjeve, mbulon pothuaj gjithë zonën administrative.

Strategjia Kombëtare e Menaxhimit të Mbetjeve

Për të arritur këtë qëllim, hierarkia e menaxhimit të mbetjeve është përcaktuar nga renditja e përparësive, si vijon:

- Parandalimi
- Përgatitja për ripërdorim
- Riciklimi
- Rikuperime të tjera p.sh. rikuperimi i energjisë
- Depozitimi

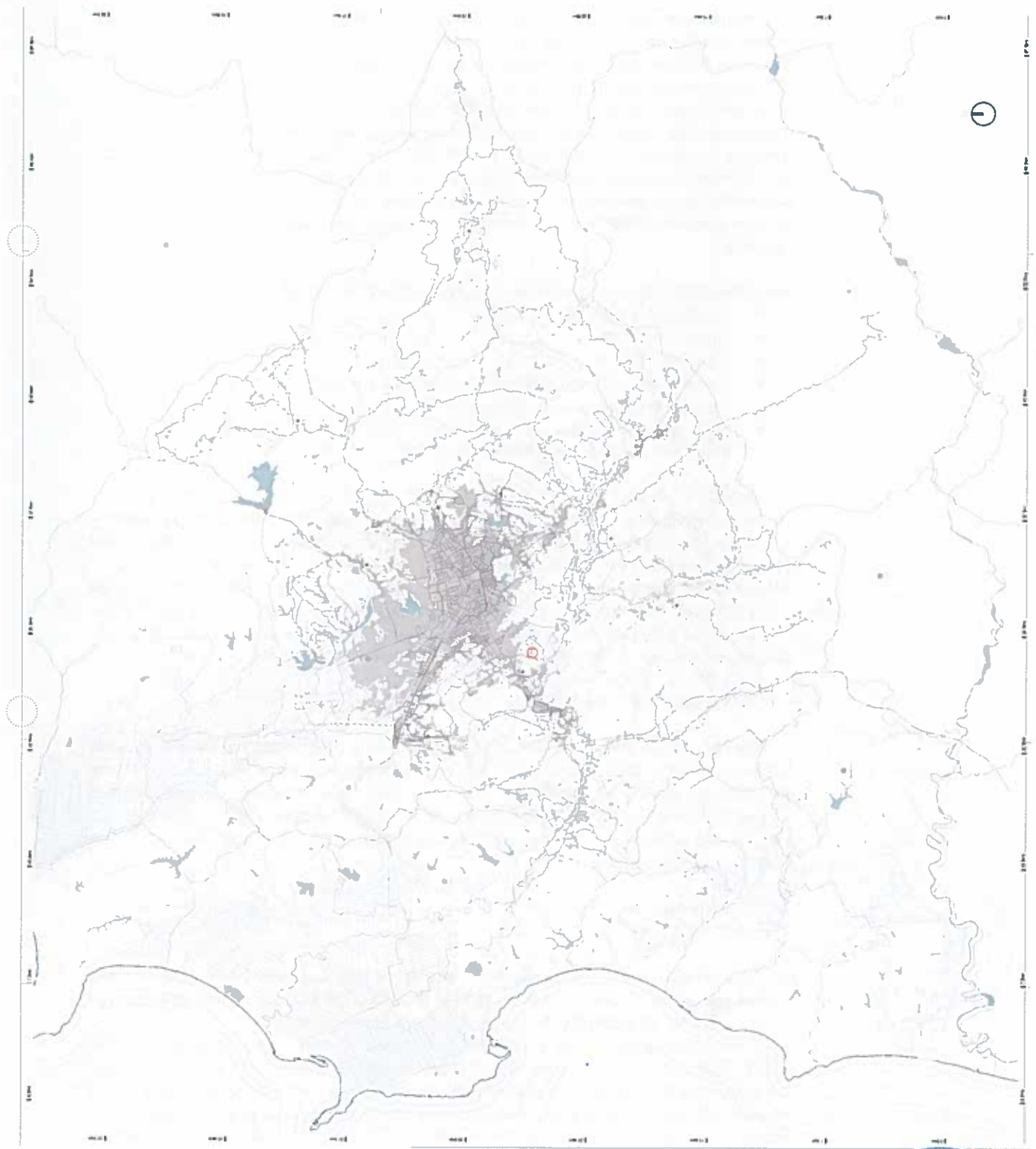
Grumbullimi i ndarë duhet të bëhet të paktën për: letrën, metalin, plastikën dhe qelqin deri në 2020.

- Përgatitja për ripërdorim dhe riciklim të materialeve të paktën për: letrën, metalin, plastikën dhe qelqin nga familjet dhe mundësisht nga origjina të tjera deri në 2020 të paktën deri në 50% sipas peshës;
- Përgatitja për ripërdorim, riciklim dhe rikuperime të tjera materialesh, duke përfshirë veprime mbushëse duke përdorur mbetje për të zëvendësuar materialet e tjera jo të rrezikshme të ndërtimit dhe nga prishjet deri në 2020 deri në 70% sipas peshës;

Zonat e Pambuluara me Shërbimin e Grumbullimit të Mbetjeve

Disa nga zonat nuk janë të mbuluara nga shërbimet ditore të grumbullimit të mbetjeve dhe banorët e këtyre zonave ankohen për gjendjen dhe dëmtimin mjedisor. Kufijtë e 6 zonave të shërbimit të grumbullimit të mbetjeve dhe 11 minibashkitë, janë Zonat pa asnjë shërbim grumbullimi në një rreze 200m nga vendndodhja e secilit kontejner mbetjesh.

Tirana030

103

02.7 Mbrojtje Kombëtare, Civile e Kundër Zjarrit

Sistemi kundrazjarrit

Legjislacioni ne fuqi per mbrojtjen kundra zjarrit Ligjin Nr.8766, datë 5.04.2001 "Për mbrojtjen nga zjarri dhe për shpëtimin", me ndryshime. Sipas Kodit te Ujit projektimi dhe zbatimi i rrjetit te ujesjellesit duhet te behet ne perputhje me legjislacionin ne fuqi.

Ne qytetin e Tiranës jane te instaluar nje rrjet hidrantesh me qellime kundrazjarri. Hidrantet jane te lidhura me rrjetin e ujit te pijshem te ujesjellesit. Pra duhet te themi se funksionimi i tyre eshte ne varesi te gjendjes se ujesjellesit ne teresi. Hidrantet pergjithesisht jane instaluar nga ndermarrja e ujesjellesit te Tiranës, por edhe pas investimeve te Bashkise gjate rikonstruksionit te rrugeve ose ndertimi i rrugeve te reja, ku jane te perfshira edhe instalimi i hidranteve. Nuk ka nje rregull te qarte se kompetenca e kujt eshte mirembajtja e tyre, dhe nuk ekziston nje inventar ne ndermarrjen e ujesjellesit ne lidhje me keto elemente. Nuk disponohen harta te shperndarjes se hidranteve ne qytet. Nuk eshte testuar gjendja e hidranteve, per te pare problematikat, sic mund te jete ndonje bllokim ose domosdoshmeria per riparime.

Pergjithesisht shperndarja e tyre varet nga nje seri faktoresh:

- Madhesia e qendres se banuar
- Numri i banoreve
- Dendesia e tyre
- Qendrueshmeria e konstruksioneve kundrejt zjarrit
- Dendesia e ndertesave dhe karakteri i tyre
- Lloji i prodhimit ne ndermarrjet industrial dhe organizimi i prodhimit
- Drejtimi i ererave dhe intensiteti i tyre

Vleresimi i volumit ne rezervuare per sistemet kundrazjarrit

Per te percaktuar kriteret dhe ne mungese te normave zakonisht adoptohen kriteret te karakterit empirik. Fillimisht percaktohet nese sherbimi do te sigurohet vetem nepermjet rezervave te ujesjellesit ose mund te shfrytëzohen burime te tjera (rrjedha ujore, liqene, uje deti, kanale etj). Per qendra te vogla banimi deri 3000 banore, ne literaturen teknike sugjerohen kapacitete antizjarr V_i e cila lejon funksionimin e dy hidranteve per nje periudhe kohe nga 3 deri 5 ore, me nje prurje te variueshme nga 5 deri 8l/sek. Ne baze te kesaj merren vlerat ekstreme te V_i :

$$V_i = 0.005 * 3 * 3600 = 54 \text{ m}^3 \quad (1)$$

$$V_i = 0.008 * 5 * 3600 = 144 \text{ m}^3 \quad (2)$$

Per nje qender te banuar deri 3000 banore, vlera maksimale $V_i = 144 \text{ m}^3$ rezulton e barabarte me 15% te konsumit ditor maksimal e vleresuar kjo me nje norme furnizimi me uje 200l/banore*dite dhe koeficient maksimal $K=1.6$. Pra kapaciteti V_i per sherbimin antizjarr llogaritet ne vlera 30-50% e kapacitetit akumulues V_r . Per qendra te banuara te rendesishme, Conti propozon nje prurje Q_i antizjarr me formulen e meposhtme:

$$Q_i = 6\sqrt{N}$$

Ku Q_i eshte ne l/sek

N = popullsia ne te mijeta banore

Nga formula e meposhtme jepen vlera te prurjes antizjarr 19,41,46,60,85 l/sek per N me vlera 10,000 , 50,000 , 100,000 , 200,000 banore. Duke pranuar nje sherbim 5 ore, nga formula e mesiperme llogarisim volum V_i :

$V_i = 108\sqrt{N}$ E cila per vlerat e mesiperme te popullsise jep vlera volume 341, 764, 1080, 1527 m^3 . Megjithese per nje vleresim te drejt te kapacitetit V_i duhet te kemi parasysh qe nuk eshte e keshillueshme marrja e vlerave te prurjes kundra zjarrit shume te larta, per arsye se vete rrjeti nuk do te ishte ne gjendje ti garantonte. Nese do te orientonim te prurjen vetem per sherbimin kundra zjarrit do te rrezikonim

te zvogelonim vlerat e presionit ne zonat e tjera te banuara. Nje tjetër formule e perdorshme per qendrat e banuara me nje numer te larte popullsie, duke supozuar nje kohezgjatje te zjarrit 5 ore do te kishim volumin Vi:

$$V_i = (Q_h - Q_a) \cdot 5 \cdot 3600$$

Ku Q_h = eshte prurja maksimale orare

Q_a = prurje maksimale ditore

Nga sa me siper, pervec qendrave te banuara shume te vogla ku sugjerohet perdorimi i (1) dhe (2) ku volumi akumulues V_r perfshin edhe volumin antizjarr V_i ; megjithate ne menyre te kujdesshme duhet te ruhet nje norme e caktuar ne vleren totale te V_r e cilat te mos te mund te konsumohet gjate shfrytezimit normal te rezervuarit. Kjo zakonisht realizohet permes nje marrjeje ne rezervuar e cila pozicionohet ne nje kuote me te ulet se marrja e sherbimit te furnizimit me uje, kjo marrje duhet te mbahet e mbyllur me nje saracineske te montuar dhe te hapet vetem ne raste zjarri.

02.8 Shërbimet Arsimore Aktuale dhe të Propozuara

Arsimimi

Analfabetizmi nuk është vëzhguar si një çështje, është parë në një % shumë të ulët në të gjitha njësitë administrative. Niveli arsimor i popullsisë duket të jetë veçanërisht i rëndësishëm në të dy skajet e arritjeve. Më konkretisht, ndërkohë që niveli i sipërm i arritjeve nuk shfaq ndonjë lidhje të rëndësishme me madhësinë e komunave, popullsia me arsim fillor dhe 9-vjeçar është e përqendruar kryesisht në komuna më të vogla (rurale) ($r = -0,648$ rëndësia 95%), ndërsa popullsia me universitet dhe diploma të nivelit të lartë është e përqendruar në zonat urbane ($r = 0,719$ rëndësia 99%). Ky fakt përforcohet kur krahasohet me aktivitetin ekonomik, ku vihet re një korrelacion i lartë: me arsim fillor dhe 9-vjeçar punojnë në bujqësi ($r = 0,717$ rëndësia 99%) dhe me universitet dhe arritje të nivelit më të lartë punojnë në shërbime dhe industri ($r = 0,808$ dhe $r = 0,879$, rëndësia 99%). Siç pritej, komunat e urbanizuara (ato me popullsinë më të madhe) kanë tendencë për të punësuar më shumë të diplomuarit ($r = 0,632$ me rëndësi 95%).

Shpërndarja e shkollave në Tiranë

Në të gjithë territorin e ri të Tiranës së Re janë në total:

- 178 kopshte
- 196 Shkollat e mesme
- 35 Shkollat e larta

Aktualisht për arsimin e detyruar publik përvitin mësimor 2015-2016 funksionojnë 64 shkolla 9 - vjeçare, me 48 408 nxënës gjithsej, me 1588 klasa. Aktualisht për vitin mësimor 2015-2016 funksionojnë 14 gjimnaze me 13.180 nxënës gjithsej; me 389 klasa mësimore

Problematikat ekzistuese

Nga një analizë e situatës aktuale, dy janë problematikat kryesore:

- Zonat periferike kanë mungesë të shërbimeve publike si shkollat etj.
- Shkollat e zonave qendrore janë më të vogla se sa nevojitet dhe në gjendje të keqe.

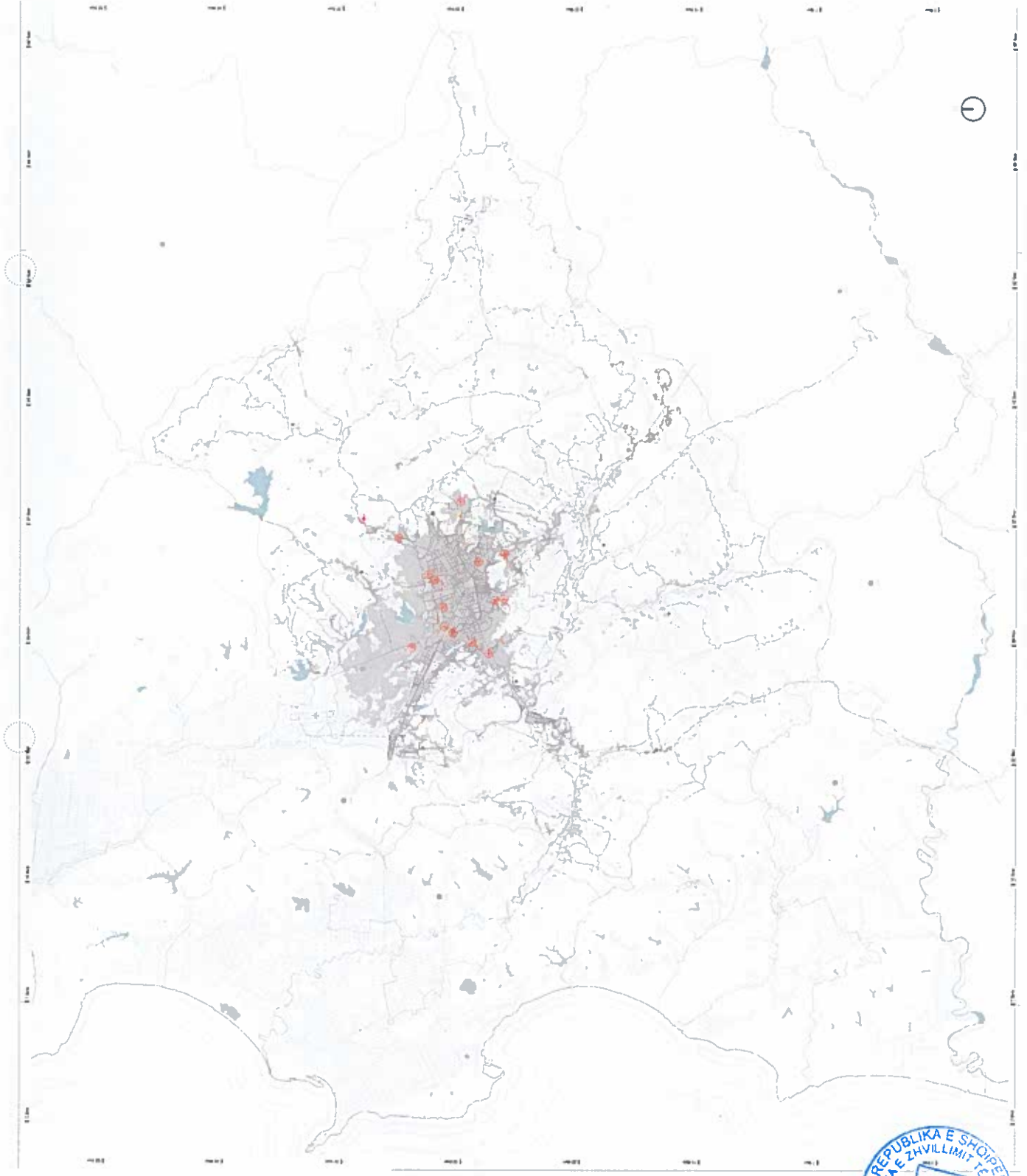
Njësia administrative-territoriale Nr.5 ka dy çerdhe, përkatësisht çerdhen Nr.16 (kapaciteti 80), Nr.57 (kapaciteti 72). Kapaciteti total për këtë njësi është 152, shifër kjo që nuk i përgjigjet nevojave për regjistrim që ka kjo njësi, duke iu referuar dhe faktit që e gjithë "Komuna e Parisit" nuk ka çerdhe publike. Për sa më sipër në këtë njësi është e nevojshme ndërtimi i një çerdheje të re. Njësia administrative-territoriale Nr. 6 ka vetëm një çerdhe për gjithë njësinë, çerdhen Nr.4 (kapaciteti 98) Kjo çerdhe në territorin e saj ka një oborr shumë të madh. Ky fakt e bën të nevojshëm ndërtimin e një çerdhe të re për të përmbushur nevojat për regjistrim të kësaj njësie.

Njësia administrative-territoriale Nr.9 ka dy çerdhe, përkatësisht çerdhen Nr.1 (kapaciteti 65) dhe çerdhen Nr.23 (kapaciteti 96). Kapaciteti total për këtë njësi është 161 shifër kjo që nuk i përgjigjet nevojave të njësisë duke iu referuar dhe faktit se kjo njësi ka një shtrirje gjeografike të madhe nga Rruga "Siri Kodra " deri në kufi me zonën tek "Bregun e lumit". Zona e "Don Boskos" dhe "Ish uzina Dinamo e Re" zona në të cilat ndodhet pjesa më e konsiderueshme e popullsisë, nuk ka çerdhe. Në këtë njësi është e domosdoshme ndërtimi i dy çerdheve publike. Njësia administrative-territoriale Nr.10 ka vetëm një çerdhe publike, çerdhen Nr.8 (kapaciteti 96), shifër kjo që nuk i përgjigjet aspak nevojave që kjo njësi ka. Për sa më lart është shumë e nevojshme ndërtimi i një çerdheje të re publike.

Një rrjet i ri dhe i hapur i shkollave

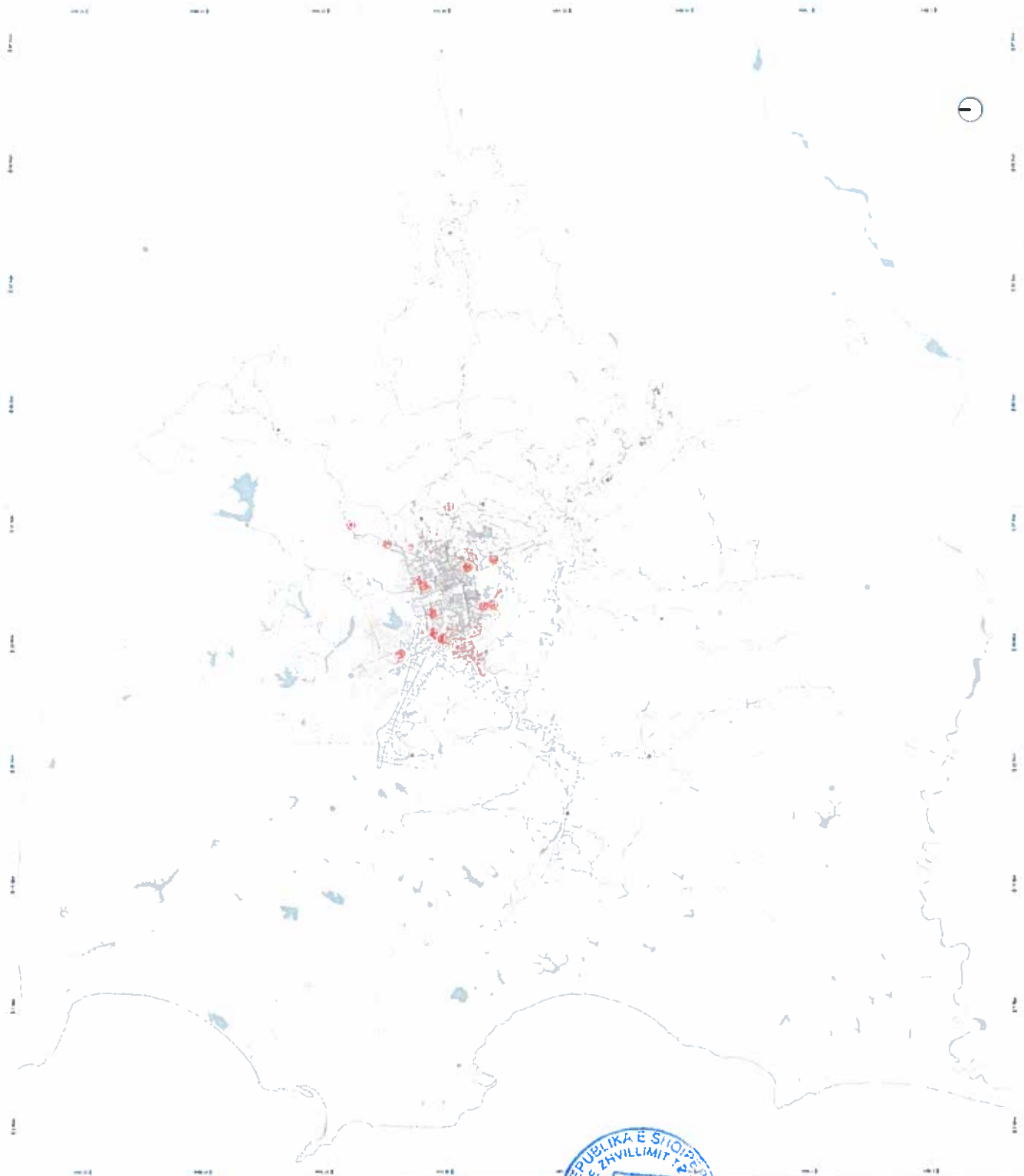
Një rrjet i përhapur i shkollave të reja, të cilat do të jenë të hapura në çdo orë të ditës dhe natës dhe të cilat do të shërbejnë si vende qendrore dhe për qendrat qytetare në lagje.

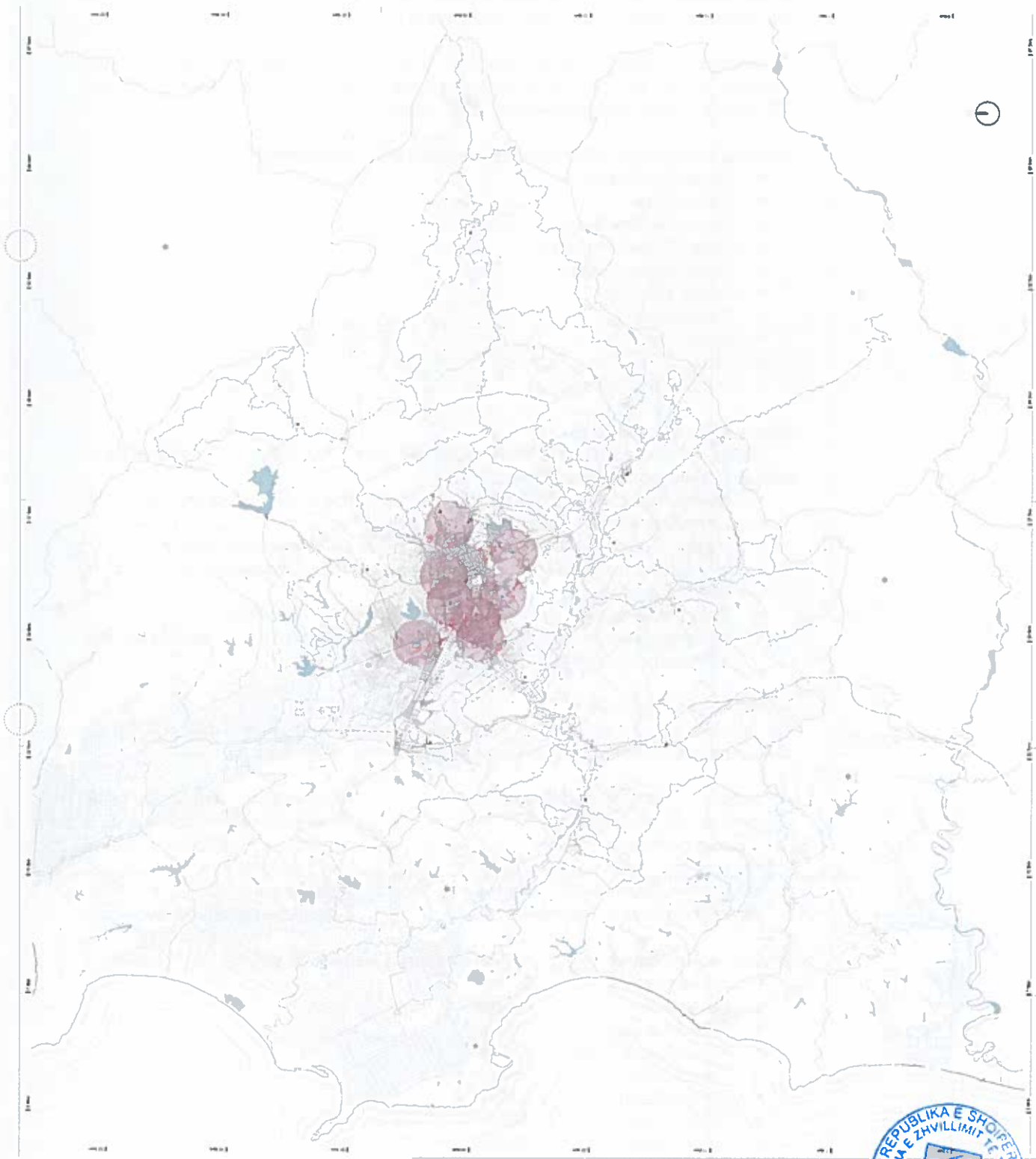

Tirana030

Tirana030

109

02.9 Varrezat Aktuale dhe Zonat e Rregulloret e Propozuara

Njësia Administrative Zall-Bastar

Njësia administrative Zall-Bastar përbëhet nga dhjetë fshatra me 5740 banorë. Ka një reliev të thyer e malor me një shtrirje gjeografike prej 132km². Varrezat në territorin e Njesisë Administrative janë të organizuara në bazë fshati e lagje apo fisi të cilat janë të azhornuara sëbashku me tokën bujqësore, por ka dhe varreza tjera të cilat ndodhen në toka inproduktive dhe sipërfaqje pyjore të pa azhornuara të cilat nuk kemi të dhëna për plan vendosjen e tyre.

Problemi kryesor është pamundësia e lidhjes së vendit me rrugë makine, rrethimin e tyre. Për periudhën dhjetë-vjecare 2006-2016 kanë ndodhur gjithsej 313 vdekje me një mesatare vjetore 31,3 vdekje.

Njësia administrative e Zall Bastarit përbëhet nga dhjetë fshatra që janë:

- Fshati Zall-Bastar-
- Fshati Vilëz-
- Fshati Bastar i Mesëm-
- Fshati Bastar Murrize-
- Fshati Mener Sipërm-
- Fshati Zall-Dajt-
- Fshati Besh-
- Fshati Dajt-
- Fshati Shengjin-
- Fshati Selitë e Malit-

Njësia Administrative Zall-Herr

Njësia administrative Zall Herr përbëhet nga 11 Fshatra. Te dhënat mbi vdekshmërinë vjetore janë: 60 njerzë/vit.

- Nevoja për shpronësim të disa parcelave të cilat aktualisht përdoren për varreza në Fshatin Ksallë, Çerkezë dhe Qenam.
- Nevoja e zgjerimit të territoreve për varreza në Fshatin Zall-Herr.
- Mungesa e rrethimit të territoreve të varrezave. Duke përjashtuar varrezat e fshatit Zall Herr.
- Mungesa e administrimit të territoreve të varrezave publike.
- Mungesa e mirëmbajtjes dhe ruajtjes së varrezave, përmendim këtu njësinë administrative Zall-Herr.

Njësia Administrative Pezë

Në Njësinë Administrative Pezë në lidhje me varrezat ka nevojë për zgjidhje të problematikave të ndryshme si rrethim, pastrim dhe drenazhim.

Varrezat në fshatin Pezë e Vogël	Sipërfaqja në dispozicion 50%
Varrezat në fshatin Varosh	Sipërfaqja në dispozicion 40%
Varrezat në fshatin Maknor	Sipërfaqja në dispozicion 15%
Varrezat në fshatin Pezë e Madhe	Nuk përdoren më
Varrezat në fshatin Pezë e Madhe	Sipërfaqja në dispozicion 40%
Varrezat në fshatin Pezë e Helmas	Sipërfaqja në dispozicion 25%

Përveç këtyre pronave sipas VKM-së ekzistojnë parcela të tjera

- Fshati Kërçykje 1500m²
- Fshati Pinet 4000m²
- Fshati Sauqet 1500m²
- Fshati Çalebërrez 2200m²
- Fshati Shesh 1500m²
- Fshati Shesh 2000m²
- Fshati Grebllesh 1500m²
- Fshati Mënik 2300m²

- Fshati Zbarqe 2400m²
Numri mesatar i vdekshmërisë ndër vite=23.37

Njësia Administrative Ndroq

Në Njësinë Administrative Ndroq sipas listës së inventarit të pronave të palujatshme shtetërore, këto territore përdoren sipas fshatrave për shërbesën funerale:

- Fshati Ndroq 5800m²
- Fshati Lagje e re 3700m²
- Fshati Kërçykje 2000m²
- Fshati Ura Beshirit 8712m²

Fshati Zhurje nuk ka sipërfaqe toke në përdorim për shërbesën funerale
Numri i vdekshmërisë vjetore për vitin 2015 është 46.

Njësia Administrative Vaqarr

Në Njësinë Administrative Vaqarr ka pasur problematika në Fshatin Vishaj pasi përveç varrezave të fshatit familjarët kanë filluar të hapin varreza të reja në tokat bujqesore pa kritere dhe leje.

Totali i vdekjeve për 20 vite nga viti 1996 deri më 2015 është 665 vdekje.

Njësia Administrative Farkë

Në Njësinë Administrative Farkë varrezat zënë një sipërfaqe prej 69169 m² dhe janë të shpërndara në 6 fshatra përbërës të Njësisë Administrative Farkë. Më poshtë janë të listuar fshatrat që në zonat e tyre përmbajnë varreza

- Fshati Selites
- Fshati Sauk
- Fshati Farke e Madhe
- Fshati Farke e Vogel

Njësia Administrative Kërrabe

Njësia Administrative Kërrabë ka një vdekshmëri vjetore prej 8-18 personash.

Njësia Administrative Baldushk

Në Njësinë Administrative Baldushk sipërfaqja totale e varrezave është 8.92606 ha sipas planit të përgjithshëm vendore, miratuar në vitin 2013. Numri i vdekshmërisë vjetore për vitin 2015 është 25. Problematikat kryesore të territoreve që shfrytëzohen për varreza publike janë mirëmbajtja e tyre, rrethimi, pastrimi.

Njësia Administrative Shëngjergj

Njësia Administrative Shëngjergj përbëhet nga 11 Varreza të vendosura në zonat përkatëse.

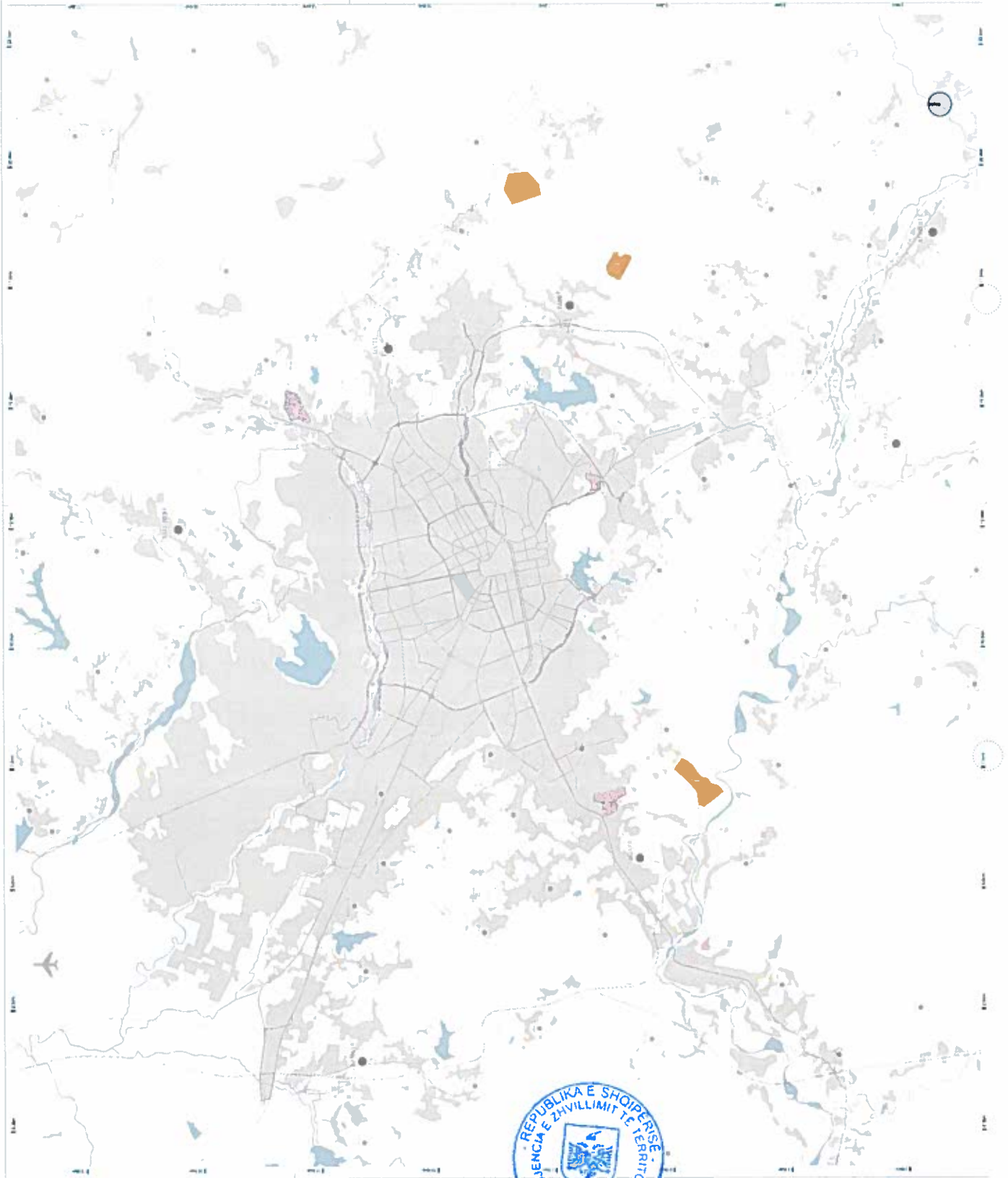
Njësia Administrative Petrelë

Njësia Administrative Petrelë disponon në total 15 territore për shërbime funerale me një sipërfaqe 50.200 m². Ka mungesë të hartës kadastrale të Njësisë Administrative Petrelë.

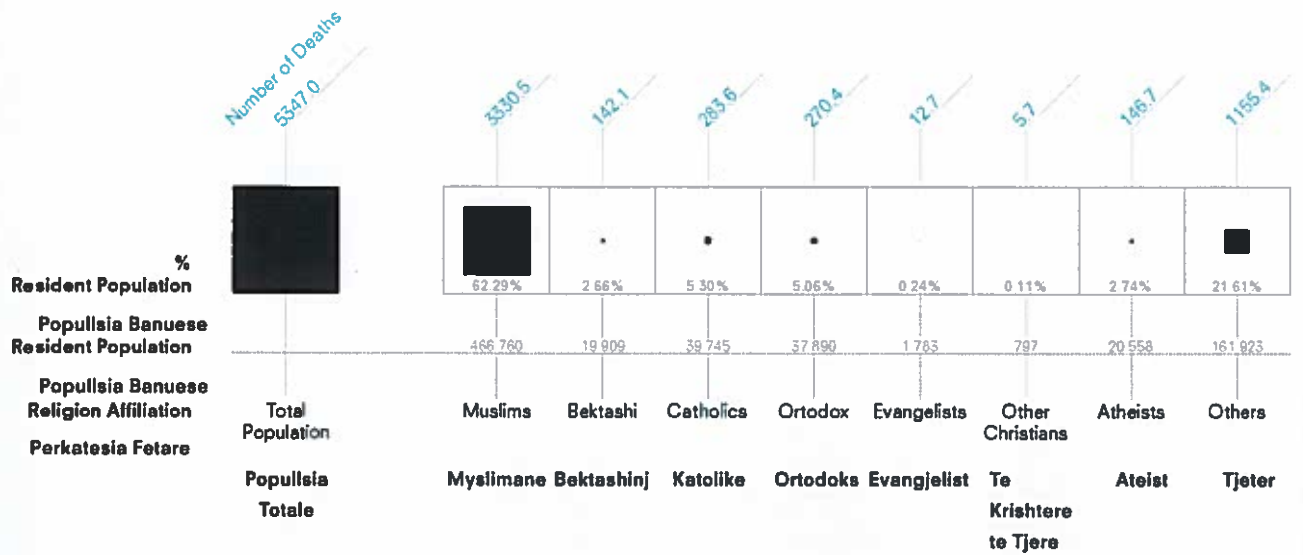
Problematikat që hasen në këto territore të varrezave publike.

- Mungesa e rrethimit dhe përcaktimi të territorit përkatës të varrezave.
- Nuk shfaqet sistemi i brendshëm i territorit.
- Mungon sistemi rrugor i brendshëm i hapësirës së varrezës dhe lidhja e kuotave të terrenit në të.
- Mungesa e personelit të shërbimit dhe mirëmbajtjes.
- Probleme të theksuara në pastrimin e varreve.

Sharra

Tufine

Tirana

2006	1 398	1 251	2 649
2007	1 630	1 126	2 756
2008	1 536	1 218	2 754
2009	1 714	1 125	2 839
2010	1 415	1 596	3 011
2011	922	1 914	2 836
2012	1 659	1 621	3 280
2013	1 344	1 506	2 850
2014	1 416	1 341	2 757
2015	1 803	1 510	3 313
Total	14 837	14 208	29 045

N of Deaths
Nr. Vdekjeve

N of Deaths
Nr. Vdekjeve

N of Deaths
Nr. Vdekjeve

Bibliografi

Agency, J. J. (December 2012). Republic of Albania, The project for Tirana thematic urban planning. Tokyo, Japan.

AKPT, A. K. (2015). Plani i Pergjithshem Kombetar, Zhvillimi i Territorit te Shqiperise 2015-2030. Tirane, Albania: AKPT.

IABR-ATELIERS, I.-2.-A. A. (2015). The Metabolism of Albania, Activating the Potential of Albanian Territory. Tirane, Albania: IABR/UP, ISBN: 978-90-809572-8-2.

INSTAT, S. I. (2011). Census Atlas Albania. Tirane, Albania: Adel Print.

INSTAT, S. I. (Maj, 2014). Shqiperi, Tipologjia e komunave dhe bashkive. Tirane, Albania: Gent-Grafik.

